

Vineland II – ადაპტური ქცევის სკალა მასწავლებლის შეფასების ფორმა

სახელმძღვანელო

ამ სახელმძღვანელოს მომზადება შესაძლებელი გახდა ამერიკის საერთაშორისო განვითარების სააგენტოს, ევროპისა და ევრაზიის ბიუროს, ჯანმრთელობისა და სოციალური განვითარების ოფისის მხარდაჭერით, #114-A-00-06-00104-00 კონტრაქტის ფარგლებში. წარმოდგენილ სახელმძღვანელოში გამოხატული მოსაზრებები შეიძლება არ გამოხატავდეს ამერიკის საერთაშორისო განვითარების სააგენტოს (USAID), ამერიკის მთავრობისა (USG) და ორგანიზაცია „გადავარჩინოთ ბავშვები - საქართველოს ოფისის“ (Save the Children in Georgia) შეხედულებებს. პროექტი მომზადდა საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს მხარდაჭერით.

პროექტის მეორე ეტაპი განხორციელდა განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს ინიციატივითა და ფინანსური მხარდაჭერით.

Vineland II-ის ადაპტაცია განხორციელა შეფასებისა და გამოცდების ეროვნული ცენტრის კვლევის დეპარტამენტმა.

პროექტის ხელმძღვანელი: ია კუტალაძე

საკონსულტაციო ჯგუფი: თამარ გაგოშიძე, მიხეილ მანია, მაია მიმინოშვილი, ქეთევან მაყაშვილი, მამუკა ჯიბლაძე.

პროექტის განხორციელებაში მონაწილეობდნენ: სოფიო ბახუტაშვილი, მაია ინასარიძე, ნუცა კობახიძე, თამარ ლიპარტელიანი, თეონა მიმინოშვილი, ნათია მჭავანაძე, გიორგი რატიანი, თინათინ ჩხეიძე.

განსაკუთრებულ მადლობას ვუხდით მიხეილ მანიასა და მამუკა ჯიბლაძეს სტატისტიკური ანალიზის პროცესში გაწეული დახმარებისათვის.

წინასიტყვაობა

უკანასკნელ პერიოდში ინკლუზიური განათლება აქტიურად იწერება საქართველოში. სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროებების მქონე მოსწავლეების ჩვეულებრივ სკოლაში ინკლუზია ისეთ ფუნდამენტურ პრინციპებს ეყრდნობა, როგორებიცაა: განათლების ხელმისაწვდომობა, ბავშვთა უფლებების დაცვა და მათი სოციალური ადაპტაციის უზრუნველყოფა, ასევე, განსხვავებულობის აღიარება და პატივისცემა.

ინკლუზიურ განათლებაში მოსწავლეთა ჩართვა მათი საჭიროებებისა და პრობლემების ზუსტ დიაგნოსტიკას მოითხოვს. შეზღუდული შესაძლებლობის დეფინიციაში მთავარი აქცენტი უნარის/უნარების განუვითარებლობაზე/შეფერხებაზე, დეფიციტზე კეთდება, მაშინ როცა ასევე მნიშვნელოვანია ძლიერი მხარეებისა და პიროვნების შესაძლებლობების იდენტიფიკაცია. შეზღუდული შესაძლებლობის ხარისხის განსაზღვრა ინკლუზიური განათლების კრიტიკული ნაწილია. მხოლოდ მას შემდეგ, რაც მოხდება გარკვეული სახის უნარის/უნარების დაქვეითების დიაგნოსტიკა და ინდივიდის ძლიერი მხარეების განსაზღვრა, საჭიროა, სკოლამ მოსწავლეს სწავლისათვის შესაბამისი პირობები შეუქმნას.

სპეციალური საჭიროების მქონე ბავშვებისა და მოზარდების ზუსტი შეფასება აქტუალური და პრობლემური საკითხია განათლების ფსიქოლოგიასა და კლინიკურ ფსიქოლოგიაში. ეს საკითხი განსაკუთრებული სიმწვავეთ დგას საქართველოში. ჩვეულებრივ, შეზღუდული შესაძლებლობის ხარისხის დადგენა სტანდარტიზებული ტესტებით ხდება. სპეციალური განათლების ფარგლებში ყველა მოსწავლე საჭიროებს როგორც თავდაპირველ, საწყის შეფასებას, ასევე განმეორებით შეფასებას ყოველ 3 წელიწადში (IDEA, 2004). საქართველოში არ არსებობს ქართულ სინამდვილეში შექმნილი და გამოცდილი დიაგნოსტიკური მეთოდები, რომელთა საშუალებით შეიძლება შეზღუდული შესაძლებლობებისა და საგანმანათლებლო საჭიროებების დადგენა. ცხადია, ამგვარი სიტუაცია შეიცავს სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე მოსწავლეთა არასწორი იდენტიფიკაციის რისკს, რაც, პირველ რიგში, არღვევს ამგვარი ბავშვებისა და მოზარდების უფლებებს განათლების ხელმისაწვდომობაზე და, ამასთან, ქმნის ინკლუზიური განათლების იდეის დისკრედიტაციის საშიშროებას. ამ საკითხს კიდევ უფრო მეტ სიმწვავეს ჰმატებს ის ფაქტი, რომ სასკოლო განათლების სფეროში ინკლუზიური განათლების არსისა და ფილოსოფიის შესახებ ჯერ კიდევ საკმაოდ ბუნდოვანი და წინააღმდეგობრივი წარმოდგენაა გავრცელებული.

ამას გარდა, საქართველოში გართულებულია შეზღუდული შესაძლებლობის სტატუსის დადგენა მოზრდილ პირებზეც ქართულ პოპულაციაზე სტანდარტიზებული ობიექტური დიაგნოსტიკური ინსტრუმენტების არარსებობის გამო. ასეთ სიტუაციაში, როდესაც ხშირია დიაგნოსტიკური შეცდომები, სახელმწიფოს არამიზნობრივად უხდება დიდი თანხების ხარჯვა, რაც ზოგადად გავლენას ახდენს შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირებისათვის ხარისხიანი მომსახურებების დანერგვაზე.

სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროებების მქონე ბავშვებისთვის და შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე მოზრდილებისათვის განათლების ხელმისაწვდომობის, სოციალური ადაპტაციის უზრუნველყოფისა და, ზოგადად, ინკლუზიური განათლების ეფექტურად დანერგვისათვის მნიშვნელოვანია, სტანდარტიზებული დიაგნოსტიკური ტესტების შექმნა და/ან ადაპტაცია და ფსიქოდიაგნოსტიკის სფეროში სპეციალისტთა მომზადება.

ამ მიზნით საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს დაკვეთითა და USAID-ისა და Save The Children International-ის მხარდაჭერით, შეფასებისა და გამოცდების ეროვნული ცენტრის კვლევის დეპარტამენტმა 2012 და 2015 წლებში განახორციელა ამ სფეროში ფართოდ აპრობირებული დიაგნოსტიკური ტესტების ადაპტაცია. მათ შორისაა, Vineland-ის ადაპტური ქცევის სკალა (Vineland Adaptive Behavior Scale, Second Edition (Vineland II)).

Vineland-ის ადაპტური ქცევის სკალა (Vineland II) აფასებს შემდეგ სფეროებს: კომუნიკაცია, ყოფითი უნარები, სოციალიზაცია, მოტორული უნარები და არაადაპტური ქცევა.

Vineland II გონებრივი ჩამორჩენილობის შეფასებისა და დიაგნოსტიკისთვის აუცილებელი დამხმარე ინსტრუმენტია, თუმცა მისი გამოყენება აგრეთვე შეიძლება სხვა აშლილობებისა და უნარშეზღუდულობების შემთხვევებშიც (აუტისტური სპექტრის აშლილობა, სხვადასხვა გენეტიკური დაავადებები, ემოციური და ქცევითი აშლილობები და სხვადასხვა სახის გონებრივი, ფიზიკური ან ტრავმით გამოწვეული პრობლემა).

აღსანიშნავია, რომ Vineland II შეიძლება გამოვიყენოთ არა მხოლოდ დიაგნოსტიკისათვის, არამედ სხვა მიზნებისთვისაც:

- **განვითარების შეფასება.** ეს ტესტები მნიშვნელოვან ინსტრუმენტს წარმოადგენს მცირეწლოვანი ბავშვების განვითარების შესაფასებლად და იმის დასადგენად, რამდენად საჭიროებენ ისინი ადრეულ ჩარევას.
- **პროგრესის მონიტორინგი.** აიოლებს დაკვირვებას, თუ როგორ იძენს ინდივიდი ახალ უნარებს და აუმაღლებს უკვე არსებულს.
- **პროგრამის შემუშავება.** ტესტის ადმინისტრირების შედეგად მიღებული ინფორმაცია შეიძლება გამოყენებული იქნას იმ პროგრამების შესარჩევად, რომლებიც ყველაზე მეტად შეესაბამება ინდივიდის საჭიროებებს.
- **კვლევა.** ტესტის გამოყენება შეიძლება სხვადასხვა ტიპის კვლევაში, რომლების ინტერესის სფეროა უნარშეზღუდულობის მქონე ან არმქონე ინდივიდების განვითარება და ფუნქციონირება.

ხანგრძლივი პერიოდის განმავლობაში, პროფესიონალთა გარკვეული ჯგუფი ადაპტური ქცევის დარღვევების შეფასებისას ეყრდნობოდა მხოლოდ კლასში მოსწავლეთა ქცევაზე დაკვირვებას და მასწავლებელთა და/ან მშობელთა ანგარიშებს, სხვანი

უპირატესობას ანიჭებდნენ კლინიკურ შეფასებას პროექციული ტიპის მეთოდების გამოყენებით. შეფასების ყველა მიდგომას აკლდა სტანდარტიზებული პრაქტიკა და უნიფიცირებული კრიტერიუმები; სირთულეები იყო ყოველდღიური ცხოვრებისათვის საჭირო უნარებისა და ადაპტური ქცევის დარღვევების იდენტიფიკაციაში. ამ თვალსაზრისით, Vineland II ეფექტური ინსტრუმენტია ადაპტაციის სხვადასხვა სფეროში დარღვევის პირველადი შეფასებისთვის. Vineland II-ის ტესტის ქართულ სინამდვილესთან ადაპტაცია განსაკუთრებით ღირებულია, რადგან ადაპტაციის დარღვევების შეფასების პრობლემა საქართველოში ამგვარ მოსწავლეთა რიცხვის ზრდის პროპორციულად მძაფრდება (ადაპტაციის დარღვევების, ასევე, ემოციური აშლილობების მქონე ბავშვების რაოდენობის ზრდის ტენდენციის თვალსაზრისით, ანალოგიური ვითარებაა სხვა ქვეყნებშიც). ასევე მნიშვნელოვანია, რომ Vineland II ერთ-ერთი აუცილებელი ტესტია უნარშეზღუდულობის სტატუსის თუ გუნებრივი ჩამორჩენილობის დადგენისათვის.

ტესტის ადაპტაციის პროცესი წარიმართა ამერიკის განათლების კვლევის ასოციაციის (AERA), ამერიკის ფსიქოლოგთა ასოციაციის (APA) და განათლების სფეროში გაზომვის საკითხების ეროვნული საბჭოს (NCME) სტანდარტების გათვალისწინებით. ტესტის ადაპტირებისას გასათვალისწინებელი სახელმძღვანელო პრინციპები და სტანდარტებია: 1) საკითხები, რომლებიც ეხება ტესტის შემუშავებისა და განვითარების შინაარსობრივ და ტექნიკურ მხარეს (Standards for educational and psychological testing-APA); 2) საკითხები, რომლებიც ეხება იმ პროფესიულ უნარებსა და შესაძლებლობებს, რომლებიც საჭიროა ტესტის მომხმარებლებისათვის (British Psychological Society); 3) ზოგადი ეთიკური საკითხები.

ტესტის ადაპტაციის პროცესში მნიშვნელოვანი სამუშაო ჩატარდა, იმისათვის, რომ ქართულ ენაზე ზუსტად თარგმნილიყო ტესტის ორიგინალური ენის შესატყვისი ცნებები, სიტყვები და გამონათქვამები, რომლებიც, ამავე დროს, ტესტის ენის კულტურულად, ფსიქოლოგიურად და ლინგვისტურად ეკვივალენტური იქნებოდა. ტესტის სტანდარტიზაციისთვის მრავალსაფეხურიანი შერჩევის პროცედურით (სტრატეგიფიცირებული შერჩევა, შემთხვევითი შერჩევა) საქართველოს ყველა რეგიონში ჩატარდა გამოკითხვა. მონაცემთა სტატისტიკური და ფსიქომეტრული ანალიზის საფუძველზე დადგინდა ნორმები ქართული პოპულაციისათვის (სამიზნე პოპულაცია - 6-14 წლის ბავშვები¹). ტესტის ადაპტაციისა და სტანდარტიზაციის საფეხურები დეტალურადაა აღწერილი წინამდებარე სახელმძღვანელოში. აქვე მოცემულია ნორმები 6-14 წლის ბავშვებისათვის. დიაგნოსტიკა (უფრო ზუსტად, პრობლემის იდენტიფიცირება და შემდგომი შესწავლის საჭიროება) სწორედ ამ ნორმებზე დაყრდნობით უნდა მოხდეს.

ტესტის ადაპტაცია ორ ეტაპად განხორციელდა: (1). 6-10 წლის მოსწავლეებისთვის ტესტის ადაპტაცია განხორციელდა „გადავარჩინოთ ბავშვები - საქართველოს ოფისის“ (Save the Children in Georgia) ფინანსური მხარდაჭერით, (2). 11-14 წლის მოსწავლეებისთვის კი - საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს მხარდაჭერით. მეორე

ეტაზე საშუალება გვქონდა შეგვეფასებინა ნორმების დადგენის რამდენიმე სტატისტიკური პროცედურა; შეირჩა ის მოდელი, რომელიც გაზომვის ნაკლებ ცდომილებებთან იყო დაკავშირებული. შესაბამისად, მთელი მონაცემები ამ მოდელით დამუშავდა; შედეგად, წინა გამოცემაში მოცემული ნორმები 6-10 წლის მოსწავლეებისთვის, უმნიშვნელოდ, მაგრამ შეიცვალა.

მნიშვნელოვანი კომენტარი: ტესტის მომხმარებელმა 6-10 წლის მოსწავლეების შეფასებისთვის მხოლოდ ამ გამოცემაში მოცემული ნორმებით უნდა იხელმძღვანელოს.

განსაკუთრებული ყურადღება უნდა გავამახვილოთ ეთიკურ საკითხებზე. ეთიკის კოდექსი, ძირითადად, ზოგად პრინციპებს ეფუძნება. ზოგადი პრინციპი - „არ ავნო“ - ეთიკის არსია, რომელიც ვრცელდება ყველა პროფესიის ეთიკურ კოდექსში. ტესტი შეფასების ფორმალური ინსტრუმენტია. მიუხედავად სტანდარტიზაციისა, მისი დიაგნოსტიკურ იარაღად გამოყენება მოითხოვს სათანადო ცოდნასა და კვალიფიკაციას, როგორც ტესტის ადმინისტრირების, შედეგების დამუშავებისა და ინტერპრეტაციის ნაწილში, ასევე, ბავშვთა თუ მოზრდილთა სოციალური ადაპტაციის დარღვევების სფეროში. სხვა შემთხვევაში ინდივიდისათვის „ზიანის“ მიყენების რისკი ძალიან მაღალია. ტესტის გამოყენება უნდა ეფუძნებოდეს პროფესიულ ცოდნას. როდესაც ფსიქოლოგი აკეთებს შედეგების ინტერპრეტაციას, უნდა გაითვალისწინოს: შეფასების მიზანი, ტესტით შეფასების სპეციფიკა, კონტექსტუალური ფაქტორები (ინდივიდის განვითარების ისტორია, ოჯახური ფაქტორები, ცხოვრების ისტორია, ფიზიკური და ფსიქოლოგიური ჯანმრთელობა და ა.შ.), ასევე, სიტუაციური, პიროვნული, ლინგვისტური და კულტურული მახასიათებლები, რამაც შესაძლოა გავლენა მოახდინოს ფსიქოლოგიურ დასკვნებსა და ინტერპრეტაციის სიზუსტეზე. აღნიშნული ტესტის გამოყენება ეფექტურია მხოლოდ ინდივიდის მთლიანი ისტორიისა და მის გარშემო სიტუაციური კონტექსტის გათვალისწინების შემთხვევაში.

Vineland II-ის სახელმძღვანელოში მითითებულია, რომ Vineland II-ის მასწავლებლის შეფასების ფორმა ადაპტური ქცევის შეფასების **დამხმარე ინსტრუმენტია**: „კლინიცისტებს უნდა ახსოვდეთ, რომ მხოლოდ Vineland II-ის გამოყენება ინდივიდის დიაგნოზის დასადგენად არასდროს არ არის საკმარისი. ამ ინსტრუმენტით მიღებული მონაცემები უნდა შეფასდეს სხვა ტესტური მონაცემების, სრულყოფილი ისტორიის, კლინიკური დაკვირვებისა და დამატებითი ინფორმაციის გამოყენებით“ (Sara S. Sparrow, Domenic V. Cicchetti, David A. Balla; **Vineland II - Teacher Rating Form Manual**; Chapter 5, page 58); ამ მეთოდის საშუალებით შესაძლებელია ექვი მივიტანოთ მაგალითად, აუტიზმის, გონებრივი ჩამორჩენის ან სხვა შესაძლო დარღვევაზე, რაც შემდგომ გაღრმავებულ დიაგნოსტიკასა და მულტიდისციპლინურ შეფასებას საჭიროებს.

ამიტომაც, გამოცდების ეროვნული ცენტრის რეკომენდაციაა, ამ ტესტის გამოყენებაზე გარკვეული რეგულაციები დაწესდეს. პროფესიონალთა მიერ უნდა მომზადდეს სასწავლო სასერტიფიკაციო მოდული. ფსიქოლოგებს, რომლებიც პრაქტიკაში გამოიყენებენ ტესტს, გავლილი უნდა ჰქონდეთ სპეციალური მომზადება/ტრენინგი, რომლის საფუძველზეც გაიცემა Vineland II-ის გამოყენების უფლება, სერტიფიკატი.

გამოცდების ეროვნული ცენტრი, კვლევის დეპარტამენტი

სახელმძღვანელოს სტრუქტურა

Vineland II-ის მასწავლებლის შეფასების ფორმის სახელმძღვანელო ორი ნაწილისაგან შედგება. I ნაწილში (ექვსი თავი) აღწერილია **ადაპტური ქცევის კონსტრუქტი**, Vineland II-ის მასწავლებლის შეფასების ფორმის შექმნის ისტორია, მეთოდის სტანდარტიზაციის საფეხურები, ადმინისტრირების წესები, მონაცემთა ინტერპრეტაციის მაგალითები და სხვა. ეს ნაწილი წარმოადგენს მასწავლებლის შეფასების ფორმის სახელმძღვანელოს ადაპტირებულ თარგმანს (Sara S. Sparrow, Domenic V. Cicchetti, David A. Balla Vineland II - Vineland adaptive Behavior Scales (second edition); Teacher Rating form Manual; 2006, NCS Pearson). II ნაწილში (4 თავი) აღწერილია საქართველოს ნორმატიული შერჩევისათვის ტესტის ადაპტაციის საფეხურები და სტატისტიკური პროცედურები.

სახელმძღვანელოს ორი დანართი აქვს:

- დანართში 1 მოცემულია **ქართული პოპულაციისთვის** Vineland II-ის მასწავლებლის შეფასების ფორმის *რ-სკალირებულ* ქულებში და პროცენტილებში გადაყვანის ცხრილები და შედეგების ინტერპრეტაციისთვის საჭირო სხვა ინფორმაცია;
- დანართში 2 აღწერილია Vineland II-ის მასწავლებლის შეფასების ფორმის ორიგინალური ვარიანტის შექმნისა და სტანდარტიზაციის შედეგები **აშშ პოპულაციისთვის** (სტატისტიკური და ფსიქომეტრული მონაცემები).

დანართი 2 შედგება A, B, C, D, E და F ნაწილებისაგან. მათში მოცემულია აშშ შერჩევისათვის Vineland II-ის სფეროებისა და ქვესფეროებისათვის ნედლი ქულების *რ-სკალირებულ* ქულებში გადაყვანის ცხრილები, მოცემულია ნდობის სხვადასხვა ინტერვალისთვის *რ-სკალირებული* ქულების განაწილება, შეფასების კრიტერიუმები და სხვა. *აქ მოცემული ინფორმაცია მნიშვნელოვანია მკვლევარებისთვის, რომელთა ინტერესსაც კროსკულტურული სხვაობების შესწავლა და ანალიზი წარმოადგენს.*

დანართი 1 რამდენიმე ნაწილისაგან შედგება. თითოეული ნაწილი ქართული ანბანითაა აღნიშნული (მაგალითად, **ბ** იმ ცხრილებისთვის, რომლის ანალოგიც შეიძლება იპოვოთ დანართი 2-ის **B** ნაწილში). ეს დაინტერესებულ მკვლევარს გაუიოლებს ქართული და ამერიკული მონაცემების შედარებითი ანალიზისთვის შესაბამისი ცხრილების მოძიებას.

შინაარსი

I ნაწილი

თავი 1. შესავალი და მიმოხილვა.....	11
თავი 2. ადმინისტრირება	24
თავი 3. ნედლი ქულების გამოთვლა და წარმოებული ქულების მიღება	45
თავი 4. შედეგების ინტერპრეტირება.....	66
თავი 5. Vineland II-ის პროფილის შემოწმება	89
თავი 6. შესწორებული ვარიანტის მიზნები, შინაარსის განსაზღვრა და სტანდარტიზაცია	102

II ნაწილი

თავი 7. ტესტის ადაპტაცია	112
თავი 8. სანდოობა და ვალიდობა.....	120
თავი 9. ნორმების დადგენა	140
თავი 10. ზოგადი ეთიკური პრინციპები	147

დანართი 1 – ქართული პოპულაციისთვის Vineland II-ის მასწავლებლის შეფასების ფორმის სკალების v-ქულებში და პროცენტილებში გადაყვანის ცხრილები და შედეგების ინტერპრეტაციისთვის საჭირო სხვა ინფორმაცია

ნაწილი ბ. ქვესფეროების და სფეროების ნორმები	153
ნაწილი გ. სანდოობის ინტერვალების მნიშვნელობები და სხვა მიღებული ქულები	177
ნაწილი დ. სფეროებისა და ქვესფეროების მნიშვნელობების სხვაობები	181

დანართი 2 – აშშ პოპულაციისთვის Vineland II-ის მასწავლებლის შეფასების ფორმის სკალების v-ქულებში და პროცენტილებში გადაყვანის ცხრილები და შედეგების ინტერპრეტაციისთვის საჭირო სხვა ინფორმაცია

ნაწილი B. ქვესფეროების და სფეროების ნორმები.....	199
ნაწილი C. სანდოობის ინტერვალების მნიშვნელობები და სხვა მიღებული ქულები.....	219
ნაწილი D. სხვაობათა მნიშვნელობები	226
ნაწილი E. შეფასების კრიტერიუმები	238
ნაწილი F. აშშ ზოგიერთი მნიშვნელოვანი მონაცემი.....	258

I

ნაწილი

Vineland II-ის მასწავლებლის შეფასების ფორმის შემუშავება, გამოყენება და
მნიშვნელობა

*Sara S. Sparrow, Domenic V. Cicchetti, David A. Balla Vineland II - Vineland adaptive Behavior Scales
(second edition); Teacher Rating form Manual; 2006, NCS Pearson*

შესავალი და მიმოხილვა

Vineland-ის ადაპტური ქცევის სკალის მეორე გამოცემა - Vineland II-ის მასწავლებლის შეფასების ფორმა, იძლევა სკოლაში, სკოლამდელ, ან დღის მოვლის დაწესებულებებში, 3-დან 21 წლამდე ასაკის ბავშვების, მოზარდებისა და ახალგაზრდების პერსონალური და სოციალური ფუნქციონირების მრავალმხრივი შეფასების საშუალებას. შეფასების ფორმა, რომელიც დამოუკიდებლად ივსება მასწავლებლის, ან დღის მოვლის მომსახურე პერსონალის მიერ, ფარავს შემდეგ ოთხ ვრცელ სფეროს – კომუნიკაცია, ყოფითი უნარები, სოციალიზაცია და მოტორული უნარები. **კომუნიკაციის** ნაწილი აფასებს, თუ რამდენად შეუძლია მოსწავლეს მიაქციოს ყურადღება და მოუსმინოს მოსაუბრეს, ასევე, რამდენად კარგად იყენებს სიტყვებს მეტყველებისა და წერის დროს. **ყოფითი უნარების** შესაფასებელი ნაწილი აფასებს მოსწავლის ყოველდღიურ ჩვევებს, მათ შორის, ჰიგიენასთან დაკავშირებულ ჩვევებს; მოსწავლის ცოდნას დროის, ფულისა და მათემატიკის შესახებ. ეს ნაწილი ასევე ამოწმებს მოსწავლის უნარს დაიცვას დადგენილი წესები და დღის რეჟიმი. **სოციალიზაციის** ნაწილი ამოწმებს, თუ რამდენად ახერხებს მოსწავლე სხვებთან ურთიერთობას, როგორ იყენებს თამაშისა და გართობისათვის განკუთვნილ დროს. ეს ნაწილი ასევე აფასებს მოსწავლის პასუხისმგებლობის დონეს. **მოტორული** უნარების შესაფასებელი ნაწილი აფასებს მოსწავლის როგორც მსხვილ, ასევე ნატიფ მოტორულ უნარებს.

მასწავლებლის შეფასების ფორმა წარმოადგენს Vineland II-ის ადაპტური ქცევის შეფასების ერთ-ერთ ნაწილს. Vineland II აგრეთვე მოიცავს გამოკითხვის ფორმებსა და გაფართოებული ინტერვიუს ფორმას.

- გამოკითხვის ორი ფორმა (**ინტერვიუს ფორმა** და **მშობლის/მზრუნველის შეფასების ფორმა**) მშობლის ან მზრუნველის მიერ მოწოდებული ინფორმაციის საფუძველზე აფასებს დაბადებიდან 90 წლის ასაკამდე ინდივიდების ადაპტური ქცევის ოთხ სფეროს (კომუნიკაცია, ყოფითი უნარები, სოციალიზაცია და მოტორული უნარები). ეს ორი ფორმა, რომლებიც ზომავს ოჯახში, სამუშაოზე და საზოგადოებაში პერსონალური და სოციალური ფუნქციონირებისთვის საჭირო ადაპტურ უნარებს, ერთმანეთისგან მხოლოდ ადმინისტრირების მეთოდით განსხვავდება. ინტერვიუს ფორმა ტარდება ნახევრადსტრუქტურირებული ინტერვიუს სახით, სპეციალურად მომზადებული ექსპერტის მიერ. მშობლის/მზრუნველის შეფასების ფორმა მშობლის ან მზრუნველის მიერ ივსება დამოუკიდებლად. მასწავლებლის შეფასების

ფორმისგან განსხვავებით, აღნიშნული ფორმები დამატებით შეიცავს არაადაპტური ქცევის სფეროს, რომელიც პრობლემურ ქცევებს აფასებს.

- **ჩაღრმავებული ინტერვიუს ფორმა** ასევე ეყრდნობა მშობლისგან ან მზრუნველისგან მიღებულ ინფორმაციას და ტარდება ნახევრადსტრუქტურირებული ინტერვიუს სახით წინასწარ მომზადებული ექსპერტის მიერ. იგი ეყრდნობა გამოკითხვის ფორმებს და მოიცავს ქცევების უფრო ფართო სპექტრს აღნიშნული ოთხი სფეროს ფარგლებში; აქედან გამომდინარე, ეს მეთოდი იძლევა არა მხოლოდ ინდივიდის ადაპტური ფუნქციონირების ამომწურავი აღწერის საშუალებას, არამედ საგანმანათლებლო, აბილიტაციური და სამკურნალო პროგრამების შექმნის სისტემური საფუძველიცაა.

ამ სახელმძღვანელოში აღწერილია, თუ როგორ უნდა მოხდეს მასწავლებლის შეფასების ფორმის ადმინისტრირება, შეფასება და შედეგების ინტერპრეტაცია. ასევე აღწერილია ისეთი საკითხები, როგორებიცაა ამ ინსტრუმენტის შექმნა, სტანდარტიზაცია, სანდოობა და ვალიდობა.

Vineland II-ის მასწავლებლის შეფასების ფორმა წარმოადგენს Vineland-ის ადაპტური ქცევის სკალის საკლასო გამოცემის (Vineland ABS; Sparrow, Balla & Cicchetti, 1985) მნიშვნელოვნად გადამუშავებულ ვარიანტს და განახლებულია ქვესფეროებისა და დებულებების დონეზე. ყოფითი უნარების სფეროში შემავალი ორი ქვესფერო შეიცვალა იმ ქვესფეროებით, რომლებიც შეიცავს სკოლისთვის სპეციფიკურ, დაკვირვებად ადაპტურ ქცევებს. ყველა ქვესფეროში დაემატა ან მოდიფიცირდა ის დებულებები, რომლებიც საშუალებას იძლევა შეფასდნენ მოსწავლეები, სკოლამდელი პერიოდიდან დაწყებული ახალგაზრდა ზრდასრულ ასაკამდე; ასევე გამოვლინდეს ცვლილებები კულტურულ მოლოდინებსა და შეზღუდული შესაძლებლობის ცნების გააზრებაში.

ადაპტური ქცევის დიაგნოსტიკისათვის Vineland II-ის მასწავლებლის შეფასების ფორმა განსაკუთრებით ღირებული ინსტრუმენტია, რადგან:

- ქვესფეროების დონეზე არსებობს ნორმატიული სკალა, რომელიც მოსწავლის სუსტი და ძლიერი მხარეების უკეთესად გააზრების საშუალებას იძლევა. ნორმები დამყარებულია ფართო, რეპრეზენტატულ შერჩევაზე – 3-დან 18 წლამდე ასაკის 2500 მოსწავლე (19-დან 21 წლამდე ასაკის მოსწავლეები ფასდებიან 18 წლის ასაკის მოსწავლეების ნორმის გამოყენებით).
- მოსწავლეთა შედეგების შედარება სტანდარტიზებულ შერჩევასთან იძლევა მოსწავლის ადაპტური ფუნქციონირების ზოგადი ხარისხისა და ცალკეულ სფეროში მისი გამოვლენის შეფასების საშუალებას. სფეროებსა და ქვესფეროებში ფუნქციონირების ხარისხის დადგენა იძლევა საჭირო ინფორმაციას სპეციალურ პროგრამებთან და მომსახურებასთან დაკავშირებით, ხოლო მოსწავლის ფუნქციონირების დეფიციტის თავისებურების შედარება სხვადასხვა კლინიკური ჯგუფის მახასიათებლებთან, ხელს უწყობს უფრო ზუსტი დიაგნოზის დასმას.

- მასწავლებლის შეფასების ფორმაში წარმოდგენილი სფეროები და ქვესფეროები შეესაბამება ადაპტური ქცევის სფეროში არსებულ თანამედროვე კვლევებსა და იმ სტანდარტებს, რომლებიც განსაზღვრულია გონებრივი ჩამორჩენილობის ამერიკული ასოციაციისა (AAMR 2002) და ფსიქიკური აშლილობის დიაგნოსტიკური და სტატისტიკური სახელმძღვანელოთი (მეოთხე გამოცემა, ტექსტის გადამუშავებული ვარიანტი, DSM-IV-TR, ამერიკის ფსიქიატრთა ასოციაცია (APA), 2000).
- ტესტის ღრმა შინაარსობრივი მხარე შესაძლებელს ხდის მოზარდის განვითარების დარღვევების, მაგალითად გონებრივი ჩამორჩენილობის ან აუტისტური სპექტრის აშლილობების დიფერენცირებულ დიაგნოსტიკას.
- დებულებები განიხილეს დაწყებითი და საშუალო საფეხურების განათლების სპეციალისტებმა, რამაც უზრუნველყო შინაარსის რელევანტურობა და ფორმა მარტივად გამოსაყენებელი გახადა.
- ტენდენციურობის თავიდან ასაცილებლად და იმის უზრუნველსაყოფად, რომ ორივე სქესის, ისევე როგორც სხვადასხვა ეთნიკური წარმომავლობისა თუ სოციალურ-ეკონომიკურ გარემოში მყოფი მოსწავლეები ობიექტურად შეფასებულიყვნენ, ჩატარდა სტატისტიკური ანალიზი.
- Vineland II-ის მასწავლებლის შეფასების ფორმის გამოყენება უზრუნველყოფს სხვადასხვა გარემო პირობებში ინდივიდის ადაპტური ქცევების შესახებ ინფორმაციის მიღების საშუალებას, რაც საგანმანათლებლო და ფსიქოლოგიური ტესტირების სტანდარტების (ამერიკის საგანმანათლებლო კვლევების ასოციაცია, ამერიკის ფსიქოლოგთა ასოციაცია და საგანმანათლებლო შეფასების ეროვნული საბჭო, 1999) მიხედვით, წარმოადგენს მოსწავლის უნარების შესახებ ზუსტი სურათის მიღების საფუძველს.

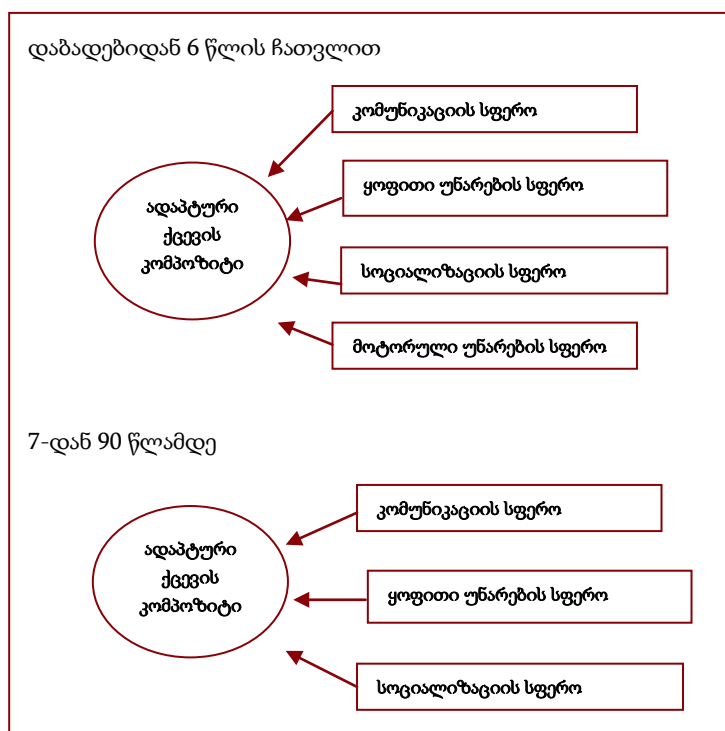
მასწავლებლის შეფასების ფორმა იყენებს შეფასების სკალის ფორმატს – ფორმატს, რომელიც აღიარებულია როგორც მოსახერხებელი და ეფექტური გზა იმ მოსწავლეების შესაფასებლად, რომლებიც არ ან ვერ ასრულებენ მათთვის მიცემულ მითითებებს; ასევე იმ ადაპტური ქცევების შესაფასებლად, რომელთა ადეკვატური გაზომვა შეუძლებელია პირდაპირ დავალებების მიცემის საშუალებით. მასწავლებლები, რესპონდენტების როლში, როგორც წესი, მოსწავლის შესახებ ზუსტ ინფორმაციას იძლევიან, საკუთარ ცოდნასა და ასევე იმ გამოცდილებაზე დაყრდნობით, რომელსაც მასწავლებელი იძენს მრავალი სხვადასხვა მოსწავლის ყოველდღიურ ქცევებზე დაკვირვებით. მასწავლებლებმა, სავარაუდოდ, იციან, თუ რომელი ქცევა არის შესაბამისი ან ტიპური კონკრეტული ასაკისთვის და შეუძლიათ იმ მოსწავლეების იდენტიფიცირება, რომლებიც განვითარებაში ჩამორჩებიან. მიუხედავად ამისა, იმ პროფესიონალებმა, რომლებიც იყენებენ Vineland II-ის მასწავლებლის შეფასების ფორმას, უნდა იცოდნენ, რომ მასწავლებლების პასუხები შესაძლოა ტენდენციური იყოს. მაგალითად, მასწავლებლებმა შესაძლოა მოსწავლეების

ქმედებებს იმაზე მაღალი ან დაბალი შეფასება მისცენ, ვიდრე რეალურად ეკუთვნით, რათა სასურველი შედეგი მიიღონ; გარდა ამისა, ისინი შესაძლოა კარგად ვერ გაერკვნენ მოსწავლეთა ქცევების შესაფასებელ კრიტერიუმებში. ამ სახელმძღვანელოს მეორე თავში მოცემულია მითითებები, რომლებიც პროფესიონალებს დაეხმარება მოწოდებული ინფორმაციის სიზუსტის უზრუნველყოფასა და პასუხების ტენდენციურობის შემცირებაში.

Vineland II მასწავლებლის შეფასების ფორმის სტრუქტურა

Vineland II-ის 11 ქვესფერო დაჯგუფებულია ოთხ სფეროდ: *კომუნიკაცია, ყოფითი უნარები, სოციალიზაცია და მოტორული უნარები*. თითოეული სფეროს ქვესფეროებისთვის ითვლება *v*-სკალირებული ქულები, რომლებიც შემდეგ ჯამდება და მიიღება შესაბამისი სფეროს კომპოზიტური ქულა. როგორც **ილუსტრაციაზე 1.1** ჩანს, 3.0.0-დან 6.11.30-მდე ასაკის მოსწავლეების შემთხვევაში ადაპტური ქცევის კომპოზიტს ქმნის ოთხი სფეროს კომპოზიტური ქულა. იმ მოსწავლეებისთვის, რომლებიც 7 ან მეტი წლის არიან, მოტორული უნარების სფეროს შეფასება არ არის გათვალისწინებული. აქედან გამომდინარე, ადაპტური ქცევის კომპოზიტი ამ შემთხვევაში სამი სფეროს შეფასებით განისაზღვრება.

ილუსტრაცია 1.1. - Vineland II-ის მასწავლებლის შეფასების ფორმის სტრუქტურა

სპეციალისტებს აქვთ შესაძლებლობა აირჩიონ და შეაფასონ მოსწავლის ფუნქციონირება ერთ კონკრეტულ სფეროში ან გარკვეული სფეროების კომბინაციაში. თუმცა, იმისათვის, რომ მივიღოთ ადაპტური ქცევის კომპოზიტი, სპეციალისტებმა უნდა

შეაფასონ ყველა ის სფერო, რომელიც საჭიროა მოცემული ასაკის ადაპტური ქცევის კომპოზიციის გამოსათვლელად. Vineland II-ის მასწავლებლის შეფასების ფორმის სფეროები და მათი შემადგენელი ქვესფეროები, მოკლედ არის აღწერილი ცხრილში 1.1.

ცხრილი 1.1. - Vineland II-ის მასწავლებლის შეფასების ფორმის შინაარსის აღწერა

სფეროები და ქვესფეროები	შინაარსი
კომუნიკაცია	როგორ საუბრობს ინდივიდი, როგორ უგებს სხვებს და როგორ იყენებს წერით მეტყველებას.
რეცეპტული (მოსმენა და გაგება)	რამდენად შეუძლია ინდივიდს სხვისი ნათქვამის მოსმენა, ყურადღების მიქცევა და გაგება.
ექსპრესიული (ლაპარაკი)	როგორ საუბრობს ინდივიდი, როგორ იყენებს სიტყვებსა და წინადადებებს ინფორმაციის მიღებისა და გადაცემისათვის.
წერითი	როგორ ესმის ინდივიდს ასოებისა და სიტყვების ურთიერთმიმართება (როგორ ქმნის ასოები სიტყვებს), რას კითხულობს და წერს იგი.
ყოფითი უნარები	პრაქტიკული ქცევები და უნარები, რომლებიც საჭიროა სასკოლო გარემოში საკუთარ თავზე ზრუნვის პროცესში.
პირადი	როგორ იცვამს, ჭამს და იცავს პირადი ჰიგიენის ნორმებს.
აკადემიური	როგორ ესმის ინდივიდს დროის, ფულისა და მათემატიკის არსი.
სასკოლო საზოგადოება	რამდენად ასრულებს ინდივიდი სასკოლო და საკლასო წესებს, ახდენს ყურადღების კონცენტრაციას და როგორ უდგება სწავლის პროცესს.
სოციალიზაცია	სხვა ადამიანებთან თანაარსებობისა და გართობისთვის საჭირო უნარები და ქცევები.
ინტერპერსონალური ურთიერთობები	როგორ ურთიერთობს ინდივიდი სხვებთან.
თამაში და თავისუფალი დრო	როგორ თამაშობს და იყენებს თავისუფალ დროს ინდივიდი.
თავის გართმევის უნარი	რამდენად ავლენს ინდივიდი პასუხისმგებლობის გრძნობას და მგრძნობელობას სხვების მიმართ.
მოტორული უნარები	მნიშვნელოვანი ფიზიკური უნარები
მსხვილი მოტორიკა	როგორ იყენებს ინდივიდი ხელებსა და ფეხებს მოძრაობისა და კოორდინაციისათვის.
ნატიფი მოტორიკა	როგორ იყენებს ინდივიდი ხელებსა და თითებს საგნებით მანიპულირებისათვის.
ადაპტური ქცევის კომპოზიტი	კომუნიკაციის, ყოფითი უნარების, სოციალიზაციისა და მოტორული უნარების სფეროების კომპოზიტი.

Vineland II-ის ადაპტური ქცევის სკალის საკლასო გამოცემასთან (ABS) შედარება

Vineland II-ის ადაპტური ქცევის საკლასო გამოცემის (Vineland ABS) მოდიფიცირების შედეგად შეიქმნა. მიუხედავად იმისა, რომ კვლევებმა დაადასტურეს, Vineland ABS-ის მნიშვნელობა განვითარების შეფერხებისა და დარღვევების ფართო სპექტრის დიაგნოსტიკისათვის, ამ ინსტრუმენტის გამოცემის შემდეგ სამეცნიერო ლიტერატურაში სხვადასხვა სახის განვითარების შეფერხების თეორიული და პრაქტიკული ცოდნა დრამატულად გაიზარდა და, შესაბამისად, აუცილებელი გახდა ახალი კვლევითი მონაცემების გათვალისწინება და მეთოდის შემდგომი განვითარება.

მიუხედავად იმისა, რომ Vineland II ინარჩუნებს Vineland ABS-ის ზოგად სტრუქტურას, მას უფრო სრულყოფილი და დახვეწილი სახე აქვს ქვესფეროებისა და დებულებების დონეზე. ქვემოთ ჩამოთვლილია ქვესფეროების შინაარსობრივ ნაწილში შეტანილი ძირითადი და მნიშვნელოვანი ცვლილებები:

- კომუნიკაციის სფეროს რეცეპტული და ექსპრესიული ქვესფეროები შეიცავს უფრო მეტ ისეთ დებულებას, რომლებიც აფასებს სალაპარაკო ენის განვითარებასა და საუბრის წამოწყებისა და შენარჩუნების უნარს. შედეგად, აღნიშნული ქვესფეროები უკეთ ზომავს კომუნიკაციასთან დაკავშირებულ თვისებრივ გაუარესებას, რომელიც აუტისტური სპექტრის აშლილობისთვისაა დამახასიათებელი.
- ყოფითი უნარების სფეროს საოჯახო და საზოგადოების ქვესფეროები ჩანაცვლდა ორი ახალი ქვესფეროთი – აკადემიური და სასკოლო საზოგადოების ქვესფეროებით, იმისათვის, რომ შინაარსი უფრო მეტად იყოს რელევანტური სასკოლო გარემოსთვის. დავალებები ამ ქვესფეროებში ზომავს ორგანიზაციულ უნარებს, აკადემიურ საქმიანობას და სასკოლო გარემოში მოსწავლის მიდგომას სწავლისა და მუშაობისადმი. მესამე ქვესფერო, ე.წ. პირადი ქვესფერო, რომელიც მოსწავლის პირადი საჭიროებების და ჰიგიენის დაცვის უნარების საზომს წარმოადგენს, მოდიფიცირების შემდეგ ისეთი დავალებებისაგან შედგება, რომლებიც მარტივად ექვემდებარება მასწავლებლის დაკვირვებას.
- სოციალიზაციის სფეროს ინტერპერსონალური ურთიერთობების, თამაშისა და თავისუფალი დროის ქვესფეროები ეხლა შეიცავს უფრო მეტ ისეთ დებულებას, რომელთა მეშვეობით ფასდება მოსწავლის უნარი გაიგოს და გამოიყენოს არავერბალური კომუნიკაცია სოციალური ინტერაქციის რეგულირებისათვის, ასევე პირადი ურთიერთობების დამყარების და შენარჩუნების უნარი. ეს ცვლილებები საშუალებას იძლევა უკეთ შეფასდეს სოციალური ინტერაქციის კუთხით არსებული თვისებრივი უნარშეზღუდულობები, რომლებიც აუტისტური სპექტრის აშლილობისთვისაა დამახასიათებელი.

ცხრილში 1.2 მოცემულია Vineland II-ის და Vineland ABS-ის თითოეულ სფეროში და ქვესფეროში დავალებების რაოდენობების შედარება.

ცხრილი 1.2. Vineland II-ის და Vineland ABS-ის დავალებების რაოდენობა სფეროებისა და ქვესფეროების მიხედვით

Vineland II - TRF		Vineland ABS საკლასო გამოცემა	
სფერო / ქვესფერო	დებულებები	დებულებები	სფერო / ქვესფერო
კომუნიკაციის სფერო	67	63	კომუნიკაციის სფერო
რეცეპტული	14	10	რეცეპტული
ექსპრესიული	29	29	ექსპრესიული
წერილობითი	24	24	წერილობითი
ყოფითი უნარების სფერო	57	99	ყოფითი უნარების სფერო
პირადი	15	36	პირადი
აკადემიური	24	21	აკადემიური
სასკოლო საზოგადოება	18	42	სასკოლო საზოგადოება
სოციალიზაციის სფერო	60	53	სოციალიზაციის სფერო
ინტერპერსონალური ურთიერთობები	23	17	ინტერპერსონალური ურთიერთობები
თამაში და თავისუფალი დრო	18	18	თამაში და თავისუფალი დრო
თავის გართმევის უნარი	19	18	თავის გართმევის უნარი
მოტორული უნარების სფერო	39	29	მოტორული უნარების სფერო
მსხვილი მოტორიკა	16	16	მსხვილი მოტორიკა
ნატიფი მოტორიკა	23	13	ნატიფი მოტორიკა
ადაპტური ქცევის კომპოზიტი	223	244	ადაპტური ქცევის კომპოზიტი

Vineland II-ის მასწავლებლის შეფასების ფორმის გამოყენება

Vineland II-ის მასწავლებლის შეფასების ფორმის გამოყენება შესაძლებელია ნებისმიერ შემთხვევაში, როდესაც საჭიროა მოსწავლის ყოველდღიური ფუნქციონირების შეფასება. სკალების გამოყენება შეიძლება სხვადასხვა კლინიკური, საგანმანათლებლო ან სამეცნიერო მიზნებისთვის. მოსალოდნელია, რომ Vineland II-ის მასწავლებლის შეფასების ფორმის პირველადი კლინიკური გამოყენება იქნება დიაგნოსტიკის ძირითადი, ან დამხმარე საშუალება.

დიაგნოსტიკური შეფასებები

1959 წლიდან შესაბამისი კანონმდებლობით (მაგ., 2004 წლის შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე ინდივიდთა განათლების გაუმჯობესების აქტი) და გონებრივი განვითარების ჩამორჩენილობის ამერიკული ასოციაციის ოფიციალური გზამკვლევით (AAMR, 1992, 2002; Grossman, 1973, 1977, 1983; Heber, 1959, 1961) განისაზღვრა, რომ დიაგნოზის დასამადე, ან გონებრივი ჩამორჩენილობის კლასიფიცირებამდე აუცილებელია

დამტკიცდეს, რომ სახეზეა ადაპტური ქცევისა და კოგნიტური ფუნქციონირების დეფიციტი. Vineland ABS და Vineland II ამომწურავი შინაარსისა და სტანდარტიზებულობის გამო, კარგად არის მორგებული გონებრივი ჩამორჩენილობის შეფასებასა და დიაგნოსტიკაზე. ნორმებზე დაფუძნებული მონაცემები სანდო და ვალიდურ ინფორმაციას იძლევა ინდივიდის ადაპტური ქცევის შესახებ და ეროვნული ნორმატიული ჯგუფის შედეგებთან შედარების საშუალებას იძლევა. შესაძლებელი ხდება კონკრეტულ სფეროში ძლიერი და სუსტი მხარეების გამოვლენაც.

თუმცა, Vineland II მხოლოდ გონებრივი ჩამორჩენილობის შემთხვევაში არ გამოიყენება. ეს ინსტრუმენტი შექმნილია კლინიკური დიაგნოზის დასმის ხელშესაწყობად სხვადასხვა ტიპის აშლილობებისა და შეზღუდული შესაძლებლობების შემთხვევაში, მათ შორის აუტისტური სპექტრის აშლილობების, სხვადასხვა გენეტიკური დარღვევის, განვითარებაში ჩამორჩენის, ემოციური და ქცევითი პრობლემების და გონებრივი, ფიზიკური თუ ტრამვით გამოწვეული სხვადასხვა მდგომარეობის დროსაც. Vineland ABS-ის ფარგლებში განხორციელებული დიდი მოცულობის კვლევებისა და კლინიკური გამოცდილების შედეგების მიხედვით, სხვადასხვა პირობაში ინდივიდის ფუნქციონირების შეფასებისას ადაპტური ქცევა ხშირად უმთავრეს კომპონენტს წარმოადგენს. ძალიან მნიშვნელოვანია იმის დადგენა, თუ რამდენად ახდენს გავლენას ნებისმიერი აშლილობა, გარემო ან პირობა ადამიანის ყოველდღიურ ცხოვრებაზე (მაგ., პირად ჰიგიენაზე, აკადემიურ საქმიანობაზე, მეგობრობაზე, პასუხისმგებლობაზე, თავისუფალი დროის გატარებაზე, მოტორულ უნარებზე და ა.შ.). ამ ინფორმაციაზე დაყრდნობით უნდა დაიგეგმოს მკურნალობა და/ან სხვა ინტერვენციები.

განვითარების შეფასებები

Vineland II მნიშვნელოვანი ინსტრუმენტია მცირეწლოვანი ბავშვების განვითარების შესაფასებლად და, იმის დასადგენად, რამდენად საჭიროებენ ისინი საჯაროდ ხელმისაწვდომ ადრეულ ინტერვენციებს. სპეციალური განათლების შესახებ კანონის 1986 წლის ცვლილებების (საჯარო კანონი 99-457) მიხედვით, რომელიც განსაზღვრავდა სპეციალური განათლების სკოლამდელ მომსახურებას 3-5 წლის ბავშვებისათვის, ძალიან მნიშვნელოვანია ადაპტური ფუნქციონირების შეფასება მცირეწლოვან ბავშვებში, რადგან იგი განვითარების 5 სფეროდან ერთ-ერთია, რომლითაც განისაზღვრება, თუ რამდენად საჭიროებს ბავშვი ინტერვენციულ მომსახურებას.

პროგრამის შემუშავება

ბოლო წლების მანძილზე განსაკუთრებული ყურადღება ეთმობა ინდივიდუალური განათლების, აბილიტაციური და სამკურნალო პროგრამების შექმნასა და დანერგვას. Vineland II-ის მასწავლებლის შეფასების ფორმა უფროსი ასაკის მოსწავლეების დასაქმებისა და გარდამავალი პროგრამების დაგეგმვის საშუალებასაც იძლევა. ამ პროგრამების შექმნისათვის აუცილებელია ინდივიდის ძლიერი და სუსტი მხარეების მკაფიო აღწერა და, ასევე, ინდივიდის საჭიროებების გათვალისწინებით შესაბამისი მიზნებისა და ამოცანების

დასახვა. Vineland II-ის მასწავლებლის შეფასების ფორმა გვთავაზობს ამომწურავ, ამასთან ერთად, სამიზნე ჯგუფზე გათვლილ შინაარსს, რომელიც სფეროებისა და ქვესფეროების მიხედვით ზუსტად და ეფექტურად აღწერს ინდივიდის ფუნქციონირებას. გარდა ამისა, ტესტი აფასებს პირადი და სოციალური კმაყოფილებისთვის აუცილებელ უნარებს და ასევე სუსტი მხარეების აღმოჩენის საშუალებას იძლევა, რაც თავის მხრივ შესაძლოა გამოყენებულ იქნას მოსწავლისათვის უნარების განვითარებაზე გამიზნული პროგრამების შერჩევაში.

პროგრესის მონიტორინგი

2001 (2002) წლის ფედერალური აქტის – „არცერთი ბავშვი პროგრესის გარეშე“ („No Child left behind“), ერთ-ერთი პარაგრაფის მიხედვით, სკოლებმა უნდა შეძლონ ყველა მოსწავლის წლიდან წლამდე ადეკვატური პროგრესის უზრუნველყოფა. ადვილი არ არის იმის განსაზღვრა, თუ რა იგულისხმება წლიდან წლამდე ადეკვატური პროგრესის ქვეშ უნარშეზღუდული მოსწავლეების შემთხვევაში, და როგორ უნდა გაიზომოს იგი. იმის გამო, რომ Vineland II-ის მასწავლებლის შეფასების ფორმა სწორედ იმ მიზნით იყო შექმნილი, რომ შეფასებულიყო მოსწავლის ადაპტური ფუნქციონირება სასკოლო გარემოში, და ასევე იმის გამო, რომ ეს ფორმა შეიცავს იმგვარ დებულებებს, რომლებიც აფასებს ინდივიდის ძლიერ და სუსტ მხარეებს სოციალურ-ემოციურ უნარებში, საბაზისო აკადემიურ ფუნქციონირებაში, კომუნიკაციის უნარებსა და სასკოლო ქცევებში, მისი შედეგები ეფექტურად შეიძლება გამოყენებულ იქნას ინდივიდუალური საგანმანათლებლო გეგმებისა (ისგ) და ალტერნატიული კურიკულუმის მიზნების მიხედვით პროგრესის შესაფასებლად.

კვლევა

Vineland II-ის მასწავლებლის შეფასების ფორმის გამოყენება შეიძლება სხვადასხვა ტიპის კვლევებში, რომლებიც სწავლობს როგორც შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე, ასევე ჯანმრთელი მოსწავლეების განვითარებასა და ფუნქციონირებას. ვინაიდან Vineland II შესაფასებელი ინდივიდის დასწრებას არ მოითხოვს, მისი გამოყენება მარტივია გონებრივი და ფიზიკური შეზღუდული შესაძლებლობის, ჩვილის განვითარების და, მშობლისა და შვილის ურთიერთობის შესაფასებლად. მაგ., Vineland II-ის დახმარებით შეიძლება:

- შეფასდეს რამდენად ეფექტურია მკურნალობის სხვადასხვა კურსი ან კლინიკური/საგანმანათლებლო ინტერვენცია ადაპტური ფუნქციონირების გაუმჯობესების მხრივ.
- განისაზღვროს ადაპტური ქცევის დონეების კავშირი კლინიკური, კოგნიტური და საგანმანათლებლო ფუნქციონირების დონეებთან.
- შეგროვდეს გრძელვადიანი კვლევისთვის საჭირო ისეთი ინფორმაცია, რომელშიც ადაპტური ფუნქციონირება სამიზნე ცვლადს წარმოადგენს.

ადაპტური ქცევის კონსტრუქტი

ავტორები ადაპტურ ქცევას განმარტავენ, როგორც ყოველდღიური აქტივობების შესრულებას, რომელიც საჭიროა პირადი და სოციალური კმაყოფილებისთვის. ადაპტური ქცევის ეს განმარტება ოთხ მნიშვნელოვან პრინციპს გულისხმობს:

1. ადაპტური ქცევა დაკავშირებულია ასაკთან. ადამიანების უმეტესობის შემთხვევაში ასაკის მატებასთან ერთად ადაპტური ქცევაც ვითარდება და რთულდება. მცირეწლოვანი ბავშვებისათვის მნიშვნელოვანია ისეთი აქტივობები, როგორებიცაა ჩაცმა და სხვა ბავშვებთან ერთად თამაში, უფროსებისთვის კი აუცილებელი ხდება სამსახურის შენარჩუნება და ფულის განკარგვა.
2. ადაპტური ქცევა განისაზღვრება სხვა ადამიანების მოლოდინებით ან სტანდარტებით. ინდივიდის ადაპტური ქცევის ადეკვატურობა ფასდება იმ ადამიანების მიერ, რომლებიც მასთან ერთად ცხოვრობენ, მუშაობენ და ურთიერთობენ.
3. ადაპტური ქცევა ცვლილებას განიცდის. შემეცნებისგან განსხვავებით, რომელიც ადამიანების უმეტესობისთვის დროში შედარებით სტაბილურია, ადაპტური ფუნქციონირება შეიძლება გაუარესდეს ან გაუმჯობესდეს ინტერვენციების, გარემოს ცვლილების, ფიზიკური ან ემოციური ტრავმების ან სხვა მოვლენების გამო.
4. ადაპტური ქცევა განისაზღვრება როგორც ტიპური ქმედება და არა ამ ქმედების განხორციელების უნარი. ყოველდღიური აქტივობისთვის აუცილებელია, ინდივიდს მისი განხორციელების უნარი ჰქონდეს, მაგრამ ადაპტური ქცევა არაადეკვატურია, თუ ეს უნარი საჭირო დროს არ გამოვლინდა. მაგალითად, თუ ადამიანს აქვს უსაფრთხოების ძირითადი წესების დაცვის უნარი და შეუძლია ვერბალურადაც ჩამოაყალიბოს ისინი, მაგრამ იშვიათად იცავს მათ, მაშინ მისი ადაპტური ქცევა ამ სფეროში არაადეკვატურად მიიჩნევა.

ისტორია

ადაპტური ქცევის კონსტრუქტს აქვს გონებრივი განვითარების ჩამორჩენის განმარტებასთან დაკავშირებული ისტორიული ფესვები. არსებული კონცეფცია უკავშირდება ადრეულ მცდელობებს აღეწერათ გონებრივი ჩამორჩენილობის მქონე ინდივიდები. მაგალითად, რენესანსისა და რეფორმაციის პერიოდში გონებრივი ჩამორჩენილობის განმარტება ენობრივად და იურიდიულად განისაზღვრებოდა ადაპტური ქცევის ტერმინებში (Sheerenberger, 1983). რობინსონისა და რობინსონის მიხედვით (1976), გონებრივი ჩამორჩენილობის მქონე ინდივიდების ადაპტური ქცევა 1800-იან წლებში განსაკუთრებულ ყურადღებას იმსახურებდა, რასაც მოჰყვა შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე ადამიანებთან დაკავშირებით კანონში ცვლილებების შეტანა და

მაღისხმევა იმის გასაგებად, თუ რა დამოკიდებულება არსებობს გონებრივი ჩამორჩენილობის მქონე ინდივიდებსა და საზოგადოების სხვა წევრებს შორის.

1900-იანი წლების დასაწყისში კოგნიტური ფუნქციონირების შეფასების შემოღებამ (მაგ., Binet & Simon, 1905; Terman, 1916; Wechsler, 1939) საფუძველი დაუდო გონებრივი ჩამორჩენილობის მხოლოდ ინტელექტის ტესტის ქულებით განსაზღვრას. IQ-ს ქულების გამოყენება გონებრივად ჩამორჩენილი ინდივიდების კლასიფიკაციისათვის მრავალი წლის მანძილზე გაგრძელდა, მიუხედავად ინტელექტის ტესტების მიმართ მზარდი კრიტიკისა და უკმაყოფილებისა იმის თაობაზე, რომ ამ შემთხვევაში გამოიყენებოდა შეფასების მხოლოდ ერთი კრიტერიუმი (Brockley, 1999).

მიუხედავად იმისა, რომ გონებრივი ჩამორჩენილობის მქონე ინდივიდების შეფასებასა და კლასიფიცირებაში ადაპტური ქცევის როლი უკანასკნელ პერიოდში იქნა აღიარებული, 1959 წელს გონებრივი ჩამორჩენილობის ამერიკულმა ასოციაციამ (AAMR), რომელიც ადრე გონებრივი დეფიციტის ამერიკული ასოციაციის სახელით იყო ცნობილი (AAMD), გამოაქვეყნა პირველი ოფიციალური სახელმძღვანელო. სახელმძღვანელოში გონებრივი ჩამორჩენილობის განმარტება, საშუალოზე დაბალ ინტელექტთან ერთად (Heber, 1959, 1961) მოიცავდა ადაპტური ქცევის დეფიციტსაც. სახელმძღვანელოში ადაპტური ქცევის ორი უმთავრესი ასპექტი იყო გამოყოფილი:

1. რა ხარისხით შეუძლია ინდივიდს დამოუკიდებლად ფუნქციონირება და საკუთარი თავის მოვლა.
2. რა ხარისხით აკმაყოფილებს ინდივიდი კულტურით განპირობებული პირადი და სოციალური პასუხისმგებლობების გამოვლენის მოთხოვნებს (Heber, 1961, გვ. 61).

1973-2002 წლების შუალედში გონებრივი ჩამორჩენილობის ამერიკულმა ასოციაციამ ამ სახელმძღვანელოს რამდენიმე გადამუშავებული ვერსია გამოსცა, რომლებშიც ხაზგასმული იყო გონებრივი ჩამორჩენილობის კლასიფიცირებაში ადაპტური ქცევის როლი (AAMR, 1992, 2002; Grossman, 1973, 1977, 1983). მიუხედავად შეტანილი ცვლილებებისა, სახელმძღვანელოს უახლეს ვერსიებში ჰებერის განსაზღვრების უმნიშვნელოვანესი პრინციპები კვლავაც შენარჩუნებულია. უახლეს გამოცემაში (2002) გამოყოფილია ადაპტური ქცევის სამი სფერო: კონცეპტუალური (რომელიც მოიცავს ისეთ უნარებს, როგორებიცაა ენა, ფულთან დაკავშირებული ცნებები, კითხვა და წერა), პრაქტიკული (ყოველდღიური აქტივობები, სამსახურთან დაკავშირებული უნარები და სხვა) და სოციალური (ინტერპერსონალური უნარები, პასუხისმგებლობა, კანონმორჩილება და ა.შ.). ადაპტური ქცევის მნიშვნელოვნება გონებრივი ჩამორჩენილობის დიაგნოზის დასმისას, ასევე, აღიარებულია ამერიკული ფსიქიატრიის ასოციაციის მიერ გამოცემულ „ფსიქიკური აშლილობების დიაგნოსტიკური და სტატისტიკური სახელმძღვანელოს“ მეოთხე გადამუშავებულ გამოცემაში (2002) და „ფუნქციონირების, შეზღუდული

შესაძლებლობისა და ჯანმრთელობის საერთაშორისო კლასიფიკაციაში“ (ჯანმრთელობის მსოფლიო ორგანიზაცია, 2001).

ადაპტური ქცევის კონსტრუქტის შექმნა და მისი ფართოდ გამოყენება მნიშვნელოვანწილად განპირობებული იყო 1975 წლის აქტით – განათლება ყველა შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე ბავშვისთვის (საჯარო კანონი 94 -142), რომელიც მოსდევდა მსგავს, 1973 წელს გამოცემულ, რეაბილიტაციის აქტს. ეს აქტი ხელს უწყობდა შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე ინდივიდების განათლებას, დასაქმებასა და ცხოვრებისათვის მომზადებას. საჯარო კანონი 94-142 და მისი ხელახალი ავტორიზაცია (ცნობილი IDEA-ს სახელით), 1997 წელს შეტანილი შესწორებების ჩათვლით (IDEA, 1999), აგრეთვე, დარღვევების მქონე პიროვნებების განათლების გაუმჯობესების შესახებ 2004 წელს გამოცემული აქტი, ფედერალური მთავრობისაგან მოითხოვს ფინანსურ დახმარებას იმისათვის, რომ ასეთი ბავშვებისთვის, მიუხედავად დარღვევის ფორმისა (ფიზიკური, გონებრივი, ემოციური, დასწავლის, ან ლინგვისტური), ხელმისაწვდომი იყოს უფასო და მათთვის შესაბამისი სახელმწიფო განათლება. სხვადასხვა დარღვევის მქონე ბავშვების შეფასების კრიტერიუმები და მითითებები მკაფიოდ არის ჩამოყალიბებული კანონში; კანონი მოითხოვს შეზღუდულ შესაძლებლობასთან დაკავშირებულ ყველა სფეროს შეფასებას, ადაპტური ქცევის ჩათვლით. გონებრივი ჩამორჩენილობის განმარტება IDEA-ს მიხედვით მსგავსია AAMR-ს მიერ მოყვანილი განმარტებისა და კანონი მოითხოვს, რომ ბავშვისთვის გონებრივი ჩამორჩენილობის დიაგნოზის დასამადე მოხდეს ადაპტური ქცევის დეფიციტის დამტკიცება. მოგვიანებით IDEA-მ აღიარა ადაპტური ქცევის შეფასების მნიშვნელოვნება სხვა შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე ბავშვებშიც, რომლებსაც არ აღენიშნებათ გონებრივი ჩამორჩენილობა. კანონის ამ მუხლის გამო, ამერიკის შეერთებულმა შტატებმა შექმნა სპეციალური გზამკვლევები, რომლებიც ხაზგასმულია გონებრივი ჩამორჩენილობის ან სხვა შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა ადაპტური ქცევის შეფასება (Jacobson & Mulick, 1996, Patrik & Reschly, 1982).

ედგარ ე. დოლის წვლილი

Vineland ABS-ი *Vineland-ის სოციალური სიმწიფის სკალის* (Vineland SMS) გადამუშავებულ ვარიანტს წარმოადგენს, რომელიც ედგარ ა. დოლმა (1935, 1965) გონებრივი ჩამორჩენილობის მქონე ინდივიდების შეფასებისთვის შექმნა. ჯერ კიდევ 1935 წელს დოლი აღნიშნავდა, რომ გონებრივი ჩამორჩენილობის მქონე ინდივიდის უნარების შეფასება არასრულია ადაპტური ქცევის ვალიდური შეფასების გარეშე. დოლის მიხედვით გონებრივი ჩამორჩენილობის მქონე ინდივიდების შეფასებაში ძირითადი აქცენტი უნდა გაკეთდეს იმაზე, თუ რამდენად შეუძლიათ მათ საკუთარი თავისა და საქმიანობის დამოუკიდებლად მართვა. დოლის ძირითადი მიზანი იყო დაედგინა კავშირი გონებრივ დეფიციტსა და სოციალურ უნარებს შორის, რომელსაც იგი განმარტავდა, როგორც „ადამიანის ორგანიზმის ფუნქციონალურ უნარს, წარმოადგენდეს პიროვნულად დამოუკიდებელ და სოციალური პასუხისმგებლობის მქონე ინდივიდს“ (Doll, 1953, გვ. 10).

გონებრივი დეფიციტის ექვს კრიტერიუმს შორის, დოლმა (1940) სოციალურ უნარებს პირველი და ყველაზე მნიშვნელოვანი ადგილი მიაკუთვნა. იქიდან გამომდინარე, რომ გონებრივი განვითარების დეფიციტის თაობაზე პირველადი ექვსის აღმზრდის მიზეზი სოციალური გარემოებაა, დოლი წერდა, რომ დიაგნოზი ვერ იქნება სრულყოფილი, თუ პროცესი არ დაიწყება სოციალური უნარის შეფასებით და არ დამთავრდება სოციალური უნარების შესახებ პროგნოზირებით ან მკურნალობით.

დოლის (1953) მრავალმა იდეამ დიდი წვლილი შეიტანა ადაპტური ქცევის კონსტრუქტის შექმნაში. მათ შორის, უმნიშვნელოვანესია მოსაზრება ადაპტური ქცევის განვითარებადი ბუნების შესახებ. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, შესაფასებელი ადამიანის ასაკზეა დამოკიდებული, თუ რა ქცევა შეიძლება ჩაითვალოს სოციალურად მისაღებად. ეს პრინციპი დღესაც კრიტიკული მნიშვნელობის ადაპტური ქცევის შეფასებაში.

ედგარ დოლის მიერ ადაპტური ქცევის სფეროში შეტანილი მეორე უმნიშვნელოვანესი წვლილი უკავშირდება დებულებას, რომ სოციალური უნარი ან ადაპტური ქცევა მოიცავს სფეროებისა თუ ქვესფეროების ფართო არეალს. დოლმა Vineland SMS-ის ტესტში (Doll, 1935, 1965) დებულებების რვა კატეგორია გამოყო: დამოუკიდებლობა ზოგადად; დამოუკიდებლად ჩაცმა; დამოუკიდებლად ჭამა; კომუნიკაცია; საკუთარი თავის წარმართვა; სოციალიზაცია; გადაადგილება და საქმიანობა. მიუხედავად იმისა, რომ დოლის მიერ შემოთავაზებული კატეგორიზაციის შესახებ აზრთა სხვადასხვაობა არსებობს, ადაპტური ქცევის, როგორც მრავალგანზომილებიანი კონსტრუქტის გაგება, არ შეცვლილა.

ადაპტური ქცევის შეფასების კიდევ ერთი მახასიათებელია ის, რომ ტესტის ადმინისტრირება არ მოითხოვს შესაფასებელი ინდივიდის მონაწილეობას და ეყრდნობა მხოლოდ იმ რესპონდენტების პასუხებს, რომლებიც კარგად იცნობენ ინდივიდის ქცევას. ადმინისტრირების ეს მეთოდი („მესამე მხარის“) არ შეცვლილა ტესტის თავდაპირველი ვარიანტიდან მოყოლებული და სანდოდ აფასებს ისეთ ყოველდღიურ ქმედებებს, რომელთა შეფასებაც კითხვარის პირდაპირი ადმინისტრირებით გართულდებოდა. გარდა ამისა, ამ მეთოდით შესაძლებელია იმ ინდივიდების შეფასებაც, რომლებიც არ ან ვერ შეასრულებენ მიწოდებულ ინსტრუქციას პირდაპირი ადმინისტრირების სიტუაციაში (მა., ჩვილები, ინდივიდები ღრმა გონებრივი ჩამორჩენილობით, მწვავე ემოციური დარღვევების და მძიმე ფიზიკური შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე ინდივიდები).

დოლის კონცეფციებმა უდავოდ ჩაუყარა საფუძველი გონებრივი ჩამორჩენილობის ამჟამინდელ განმარტებებს და ადაპტური ქცევის შეფასების პრაქტიკას. თუმცა 1930-იან წლებში დოლის მიერ Vineland SMS-ის შექმნიდან მრავალი წლის შემდეგაც IQ ქულებს კვლავ უმნიშვნელოვანესი როლი ენიჭებოდა გონებრივი ჩამორჩენილობის მქონე პირების კლასიფიკაციაში. მხოლოდ 1960-70-იან წლებში აისახა დოლის იდეები გონებრივი ჩამორჩენილობის ახალ განმარტებებში, შესაბამის კანონმდებლობასა და გონებრივ ჩამორჩენილობასთან დაკავშირებულ განხილვებში. შესაბამისად, დაიწყო ადაპტური ქცევის სკალების დახვეწა და შემდგომი განვითარებაც.

ადმინისტრირება

ეს თავი აღწერს Vineland II-ის მასწავლებლის შეფასების ფორმის ადმინისტრირების პროცედურებს, რაშიც იგულისხმება კვალიფიციური რესპონდენტების შერჩევა, ინსტრუქციების განმარტება და შევსებული ფორმის გადასინჯვა. ნედლი და წარმოებული ქულების მიღების პროცედურები აღწერილია მესამე თავში.

ადმინისტრირების ზოგადი პროცედურები

Vineland II-ის ადმინისტრირებისათვის მასწავლებელს მიეწოდება მასწავლებლის შეფასების ფორმა და კალამი. ზოგადი მითითებები იმის შესახებ, თუ როგორ უნდა მიაწოდოს მასწავლებელმა დებულებებს ქულები, აღწერილია კითხვარში. თუმცა, შეფასების ფორმის გადაცემის დროს, მაინც აუცილებელია, რომ მასწავლებელს ქულების მინიჭების წესთან დაკავშირებით დამატებითი ინფორმაცია მიაწოდოს (ისე, როგორც ეს აღწერილია ამ თავში). იმის გამო, რომ მასწავლებლის შეფასების ფორმის ქულების მინიჭების პროცედურა მაქსიმალურ სიზუსტეს მოითხოვს, თქვენ დეტალურად უნდა გაეცნოთ როგორც ყველა ამ ინფორმაციას, ისე კითხვარში მოცემულ ყველა დებულებას. ძალზე მნიშვნელოვანია, მასწავლებელმა კარგად გაიაზროს ქულების მინიჭების წესები, ერთი მხრივ, იმისათვის, რომ უზრუნველყოთ ვალიდური შედეგების მიღება და მეორე მხრივ იმისათვის, რომ შეამციროთ სავარაუდო ქულების, ან გამოტოვებული დებულებების რაოდენობა. თუ შეფასების ფორმაში დასაშვებზე მეტი სავარაუდო ქულა და გამოტოვებული დებულებაა, მისი გამოყენება ვეღარ მოხდება.

რესპონდენტების შერჩევა

სათანადო რესპონდენტის შერჩევას უდიდესი მნიშვნელობა აქვს ვალიდური შედეგების მისაღებად. რესპონდენტი უნდა იყოს მასწავლებელი, რომელიც ძალიან კარგად იცნობს შესაფასებელი მოსწავლის ყოველდღიურ ქცევებს სკოლაში. ზოგადი წესის სახით, ამ მასწავლებელს უნდა ჰქონდეს ხშირი (სასურველია ყოველდღიური) კონტაქტი ამ მოსწავლესთან, ფორმის შევსებამდე სულ მცირე ბოლო ორი თვის განმავლობაში. იმ მოსწავლეებისთვის, რომლებიც სკოლამდელ განათლებას იღებენ, ან ყოველდღიური მოვლის ქვეშ იმყოფებიან, რესპონდენტი უნდა იყოს მასწავლებელი, ან მომვლელი რომელიც ბავშვის მოვლაზეა პასუხისმგებელი. დაწყებითი კლასების მოსწავლეებისათვის, რესპონდენტი უნდა იყოს კლასის მუდმივი მასწავლებელი, ან თუ მოსწავლე მონაწილეობს სპეციალურ საგანმანათლებლო პროგრამაში – ამ პროგრამის მასწავლებელი. უფრო

მოზრდილი მოსწავლეებისთვის რესპონდენტი უნდა იყოს ძირითადი აკადემიური საგნის მასწავლებელი. მასწავლებელმა არ უნდა შეაფასოს მოსწავლე, რომელიც უშუალოდ მისი ოჯახის წევრია.

მალიან მნიშვნელოვანია, რესპონდენტად შეირჩეს ისეთი მასწავლებელი, რომელიც მოსწავლის ქცევას, მისი ასაკისთვის შესაბამის ყველა, სამ ან ოთხ სფეროში, შეაფასებს (კომუნიკაცია, ყოფითი უნარები, სოციალიზაცია, და დამატებით იმ მოსწავლეებისთვის, რომლებიც 3-დან 6 წლის ასაკამდე არიან, მოტორული უნარები). თუ კონკრეტულ მასწავლებელს მოსწავლის საქმიანობის ყველა სფეროს შესახებ ინფორმაცია არ აქვს, შესაძლოა, ფორმის სხვადასხვა ნაწილი სხვადასხვა მასწავლებლის მიერ შეივსოს. თუმცა, ასეთ შემთხვევებში, თითოეულმა მათგანმა მოსწავლის ქცევა ერთ მთლიან სფეროში უნდა შეაფასოს. სტანდარტიზაციის შერჩევაში, თითოეულ მოსწავლეზე ინფორმაცია ერთი რესპონდენტისგან იყო მიღებული. აქედან გამომდინარე, ნორმატიული მონაცემები რამდენიმე რესპონდენტის მიერ შევსებულ შეფასებებს არ ეყრდნობა. ამ მიზეზით, ყველაფერი უნდა გაკეთდეს იმისათვის, რომ შეირჩეს ისეთი ერთი რესპონდენტი კონკრეტული მოსწავლისათვის, რომელიც მის საქმიანობას ყველა სფეროში იცნობს.

ტესტირების მასალა

მასწავლებლის შეფასების ფორმის ადმინისტრირებისათვის აუცილებელი მასალაა:

1. სახელმძღვანელო - ის მოიცავს მასწავლებლის შეფასების ფორმის ადმინისტრირებისა და შეფასებისთვის საჭირო მითითებებს, აგრეთვე, საჭირო ნორმატიულ ცხრილებსა და შეფასების კრიტერიუმებს. მასში, ასევე, მოცემულია ფორმის შექმნის, სათანადო გამოყენების, სანდოობის, ვალიდობისა და ინტერპრეტაციის შესახებ საჭირო ინფორმაცია. ინსტრუმენტის ადმინისტრირებამდე ტესტის ჩამტარებელი უნდა გაეცნოს ამ სახელმძღვანელოს, განსაკუთრებით კი - დანართი 2-ის E ნაწილს, რომელშიც მოცემულია თითოეული დებულების შეფასების კრიტერიუმები;
2. მასწავლებლის შეფასების ფორმა - კითხვარი შეიცავს 223 დებულებას, რომლებიც განაწილებულია სფეროებისა და ქვესფეროების მიხედვით. დებულებებს შორის დატოვებულია ადგილი იმისათვის, რომ მასწავლებელმა ჩაწეროს კომენტარები და დაკვირვების შედეგები მოსწავლის აქტივობასა და ქცევებთან დაკავშირებით. ბუკლეტის თავფურცელზე გამოყოფილია ადგილი მოსწავლის დემოგრაფიული მონაცემების ჩასაწერად. მიღებული ქულების ჩაწერა და გრაფიკულად გამოსახვა შესაძლებელია ბუკლეტის ბოლოს მოცემულ შესაბამის ფორმაში.
3. კალამი.

ცხრილი 2.1 - დებულებების შინაარსობრივი კატეგორიზაცია

Vineland II მასწავლებლის შეფასების ფორმის სფეროები, ქვესფეროები და შინაარსობრივი კატეგორიები

კომუნიკაციის სფერო

რეცეპტული (მიმღებლობის) ქვესფერო

გააზრება

- 1. ესმის „დიახ“-ის, ასევე იმავე შინაარსის სიტყვის ან ჟესტის მნიშვნელობა, (მაგ., მოქმედებას აგრძელებს, იღიმის და ა.შ.).
- 2. როცა სთხოვენ, აჩვენებს სხეულის სულ მცირე სამ მთავარ ნაწილს (მაგ., ცხვირს, პირს, ხელებს, ფეხებს და ა.შ.)
- 3. როდესაც უსახელებენ კარგად ნაცნობ საგნებს, პოულობს წიგნში ან ჟურნალში ამ სიტყვების შესაბამის სურათებს (მაგ., ძაღლი, კატა, ფინჯანი, გასაღები, ა.შ.).
- 6. როცა სთხოვენ, აჩვენებს სხეულის სულ მცირე სამ არამთავარ ნაწილს (მაგ., თითებს, იდაყვებს, კბილებს, ფეხის თითებს და ა.შ.).
- 12. იგებს ისეთ გამოთქმებს, რომლებსაც გადატანითი მნიშვნელობა აქვს (მაგ., „ენას კბილი დააჭირე“, „გზას ბარაქა დააყარე“).

მოსმენა და ყურადღების მიქცევა

- 4. უსმენს ამბავს სულ მცირე 5 წუთის განმავლობაში (ანუ წყნარად ზის და ყურადღებით უსმენს ამბის მთხრობელს ან წამკითხველს).
- 5. უსმენს ინსტრუქციებს.
- 10. უსმენს ამბავს 30 წუთის განმავლობაში.
- 13. ინფორმაციულ საუბარს უსმენს სულ მცირე 15 წუთის განმავლობაში.
- 14. ინფორმაციულ საუბარს უსმენს სულ მცირე 30 წუთის განმავლობაში.

მარჯვენა და მარცხენა სივრცეში ორიენტაცია

- 7. საკუთარ სხეულზე არჩევს მარჯვენა და მარცხენა მხარეს ხელების, ფეხების, მკლავების და ა.შ. ჩათვლით.
- 8. ბრძანების შემთხვევაში მარჯვნივ და მარცხნივ ტრიალდება.
- 11. მის წინ მდგომი ადამიანის სხეულზე სცნობს მარჯვენას და მარცხენას.

მითითებების შესრულება

- 9. ასრულებს სამნაწილიან ინსტრუქციებს (მაგ., „აიღე ფანქარი და ქაღალდი, გარკვევით, გადაბმის გარეშე დაწერე შენი სახელი და შემომხედე, როცა მზად იქნები“ და ა.შ.)

ექსპრესიული ქვესფერო

მეტყველების წინა გამომხატველობა

- 1. თქვენი ყურადღების მისაპყრობად ხმებს გამოსცემს და იქნევს ხელებს.
- 2. როცა არჩევანის საშუალებას აძლევენ, მიუთითებს ან ჟესტებით მიაწვდის იმაზე, რაც მოსწონს (მაგ., როდესაც ეკითხებიან: „ეს გინდა თუ ის?“ და ა.შ.).

საუბრის დასაწყისი

- 3. როგორც კი ისმენს, მაშინვე იმეორებს ან ცდილობს გაიმეოროს კარგად ნაცნობი სიტყვები (მაგ., ბურთი, გოგო, მომე, ჭიქა, მანქანა, წადი და ა.შ.).
- 4. ერთი სიტყვით გამოხატავს თხოვნას (მაგ., ზევით, მეტი, გარეთ და ა.შ.).
- 5. ასახელებს სულ მცირე სამ საგანს (მაგ., ბოთლი, ძაღლი, საყვარელი სათამაშო და ა.შ.).
- 6. ამბობს სულ მცირე 50 სიტყვას, რომელთა ამოცნობაც შესაძლებელია.
- 10. ამბობს სულ მცირე 100 სიტყვას, რომელთა ამოცნობაც შესაძლებელია.
- 11. მომხდარ ფაქტს გადმოსცემს მარტივი წინადადებით (მაგ., „მე და გიამ ვითამაშეთ“, „დედამ წამიკითხა წიგნი“ და ა.შ.).

ინტერაქტიური მეტყველება

7. სწორად ამბობს ასაკს, როცა ეკითხებიან.
9. როცა ეკითხებიან, ამბობს სახელსა და გვარს.
14. სვამს კითხვებს, რომლებიც იწყება კითხვითი სიტყვით „როდის?“ (მაგ., „როდის არის სადილი?“; „როდის შეგვიძლია სახლში წასვლა?“ და ა.შ.).
19. როდესაც ეკითხებიან, ასახელებს დაბადების დღესა და თვეს.
20. ჰყვება ამბის ან სატელევიზიო შოუს ძირითად ეპიზოდებს (მაგ., ამბობს, ვისზეა ეს ამბავი, როგორ მთავრდება, რა მოხდა და ა.შ.).
23. როდესაც ეკითხებიან, ამბობს ტელეფონის ნომერს.
24. საუბრობს თემის ირგვლივ; არ გადაუხვევს თემიდან.

მეტყველების უნარები

8. იყენებს მარტივ სიტყვებს, რომ აღწეროს საგნები (მაგ., *ლამაზი, დიდი, პატარა, მრგვალი* და ა.შ.).
12. ობიექტებს ახარისხებს მარტივი განზოგადების საფუძველზე (მაგ., ხედავს ვეფხვს და ლომს და მათ უწოდებს „ცხოველებს“, ტიტას და ვარდს უწოდებს „ყვავილებს“ და ა.შ.).
13. სწორად იყენებს არსებით სახელებს „ებ“-იან მრავლობითში (მაგ., მსხალი - მსხლები, საგანი - საგნები).
15. იყენებს ნაცვალსახელებს მე, შენ, ისინი, თუმცა წინადადება შეიძლება გრამატიკულად გამართული არ იყოს.
16. იყენებს კუთვნილებით ნაცვალსახელებს (მაგ., „მისი წიგნი“, „ჩემი ბურთი“, „შენი ჩანთა“ და ა.შ.).
17. იყენებს წარსული დროის ფორმის სრულ - უსრულ ასპექტს (მაგ., „ბიჭმა შეჭამა - ბიჭი ჭამა“, „ბიჭმა დაწერა - ბიჭმა წერა“ და ა.შ.).
21. სათანადოდ არეგულირებს ხმის ტონს, სიმაღლესა და რიტმს (მაგ., მუდმივად არ ლაპარაკობს ძალიან ხმამაღლა ან გაუგებრად, ან მონოტონურად, ა.შ.).
25. სწორად იყენებს რიცხვში მონაცვლე ზმნებს (მაგ., „*წიგნი დევს, წიგნები აწყვია*“. „*კაშლი ჩამოვარდა, კაშლები ჩამოცვიდა*“).

კომპლექსური იდეების გამოხატვა

18. საკუთარ ცოდნასა ან შეხედულებებზე დაყრდნობით აღწერს ან კომენტარს უკეთებს საგნებს, სიტუაციებსა და ემოციებს (მაგ., ამბობს: „*მე ვფიქრობ, რომ ის გაცოფებულია, რადგან მან მასზე ცუდი რაღაცები თქვა*“ და ა.შ.).
22. დეტალურად ჰყვება მომხდარის შესახებ (მაგ., ჰყვება, ვინ მონაწილეობდა, სად მოხდა ამბავი და ა.შ.).
26. აღწერს მოკლევადიან მიზანს და იმას, რაც უნდა გააკეთოს მიზნის მისაღწევად (მაგ., „*უნდა მოვამზადო საშინაო დავალება, რადგან მინდა, რომ მაღალი ნიშანი მივიღო*“ და ა.შ.).
27. აღწერს დეტალურად რეალისტურ გრძელვადიან მიზანს, რომლის მიღწევას 6 თვე ან მეტი დრო სჭირდება (მაგ., ამბობს, „*მინდა შევაგროვო ფული, რომ მოხილური ვიყიდო*“, „*ზაფხულის არდადეგებამდე ცურვა კარგად უნდა ვისწავლო*“ და ა.შ.).
28. აძლევს სხვებს კომპლექსურ მითითებებს (მაგ., ასწავლის გზას შორეული ადგილისაკენ ან ასწავლის რეცეპტს, რომელშიც ბევრი ინგრედიენტი ან საფეხურია დასახელებული და ა.შ.).
29. შეუძლია ზეპირი ანგარიშის წარმართვა სულ მცირე 10 წუთის განმავლობაში (მაგ., კლასელებთან, ორგანიზაციის წევრებთან და ა.შ.).

წერითი ქვესფერო

კითხვის დაწყება

1. ცნობს ანბანის ერთ ან მეტ ასოს და განასხვავებს ასოებსა და ციფრებს ერთმანეთისაგან.

2. ცნობს ანბანის სულ მცირე 10 ბეჭდურ ასოს.
3. ესმის, რომ დაწერილი იკითხება კონკრეტული მიმართულებით (მაგ., ქართულში მარცხნიდან მარჯვნივ).
7. ცნობს ანბანის ყველა ასოს.
8. ხმამაღლა კითხულობს სულ მცირე 10 სიტყვას.
9. კითხულობს ხმამაღლა მარტივ მოთხრობებს (ანუ მოთხრობებს, რომლებიც შედგება 3 და 5-სიტყვიანი წინადადებებისაგან).

წერითი უნარები

4. შეუძლია თავისი სახელის გადაწერა.
5. ნიმუშის მიხედვით გარკვევით, გადაბმის გარეშე წერს სულ მცირე სამ მარტივ სიტყვას (მაგ., კატა, დედა, დანა და ა.შ.).
6. მეხსიერებით წერს სახელს და გვარს.
10. იხსენებს, როგორ იწერება და წერს გარკვევით, გადაბმის გარეშე სულ მცირე 10 მარტივ სიტყვას (მაგ., ქუდი, ბურთი, და ა.შ.).
11. წერს გარკვევით, გადაბმის გარეშე მარტივ წინადადებებს, რომლებიც შედგება სამი ან ოთხი სიტყვისაგან.
14. წერს მარტივ ფუნქციურ ტექსტს, რომელიც შედგება სულ მცირე სამი წინადადებისაგან (მაგ., მისალოც ბარათებს, მოსაწვევს, ელექტრონულ წერილს და ა.შ.).
18. წერს სულ მცირე ერთგვერდიან ანგარიშებს, თხზულებებს ან ესეებს; შეიძლება გამოიყენოს კომპიუტერი.
19. ჩაბარებამდე ასწორებს საკუთარ ნაწერს (მაგ., ამოწმებს პუნქტუაციას, ორთოგრაფიას და გრამატიკას).
21. წერს გეგმას, აკეთებს ნაწერის მონახაზს, ამღევს ორგანიზებულ სახეს.
22. წერს სულ მცირე სამგვერდიან ანგარიშებს ან თხზულებებს; შეიძლება გამოიყენოს კომპიუტერი.
24. წერს საქმიან წერილებს (მაგ., გამოითხოვს ინფორმაციას, წერს საჩივარს ან იძლევა შეკვეთას და ა.შ.). შეიძლება გამოიყენოს კომპიუტერი.

კითხვის უნარები

12. კითხულობს და იგებს სულ მცირე მეორე კლასის მასალას.
13. სიტყვებს ალაგებს ანბანის მიხედვით.
15. ამჟღავნებს ინტერესს როგორც საინფორმაციო, ისე მხატვრული ტექსტების მიმართ.
16. საჭიროებისამებრ იყენებს ნაბეჭდ ან ელექტრონულ ლექსიკონს.
17. კითხულობს და იგებს სულ მცირე მეოთხე კლასის მასალას.
20. კითხულობს და იგებს სულ მცირე მეექვსე კლასის მასალას.
23. კითხულობს და იგებს სულ მცირე მეცხრე კლასის მასალას.

პერადი ქვესფერო

ჭამა და სმა

1. სვამს კოქტეილის ჩხირით.
2. ფინჯნიდან ან ჭიქიდან ისე სვამს, რომ არ ეღვრება.
3. ჭამს კოვზით ისე, რომ არ ეღვრება.

ტუალეტის მოხმარება

4. ითხოვს ტუალეტში გასვლას.
5. დღის განმავლობაში შეუძლია ტუალეტით სარგებლობასთან დაკავშირებული მოქმედებების შესრულება (ანუ სკოლაში „მარცხი“ არ მოსდის).

11. ემებს და იყენებს თავისი სქესის შესაფერის ტუალეტს.

ჩაცმა

6. იცვამს ისეთ ტანსაცმელს, რომელიც იხსნება წინიდან ისე (მაგ., პალტო ან ჟაკეტი და ა.შ.), რომ არ სჭირდება ელვის ან ღილის გამოყენება.
8. კრავს ელვას, რომელსაც ერთი ბოლო დამაგრებული (ფიქსირებული) აქვს (მაგ. შარვალზე, ჩანთაზე).
10. სწორად იცვამს ფეხსაცმელებს (თუ არ სჭირდება ფეხსაცმლის შეკვრა).
12. სწორად იკრავს წინა სადილეგზე დიდ ღილებს.
14. სწორად იკრავს წინა სადილეგზე პატარა ღილებს.

ჯანდაცვა

7. რეაგირებს სუსტ ტკივილზე (მაგ., სათანადოდ რეაგირებს, როცა მუხლს გაიკაწრავს ან თითს მოიყოლებს).
9. ცხვირს იწმენდს და იხოცავს ხელსაწმენდით ან ცხვირსახოცით.
15. როცა ახველებს ან აცემინებს, ცხვირ-პირზე ხელს იფარებს.

სისუფთავის დაცვა

13. ინარჩუნებს ან ცდილობს შეინარჩუნოს აკურატული, ასაკისათვის შესაფერისი გარეგნობა დღის განმავლობაში.

აკადემიური ქვესფერო

მათემატიკური უნარები

1. ითვლის სულ მცირე 10 საგანს.
2. ცნობს რიცხვებს და განასხვავებს მათ ანბანის ასოებისაგან.
4. ითვლის რიცხვებს 1-დან 20-მდე თანმიმდევრულად.
14. იყენებს სახაზავს ან სხვა გასაზომ ხელსაწყოს იმისათვის, რომ გაზომოს საგანი სხვადასხვა ერთეულებით (მილიმეტრი, სანტიმეტრი, დეციმეტრი).
15. ასრულებს გამოკლებას ათეულის ფარგლებში თითების გამოყენების გარეშე.
17. ესმის შემდეგი მათემატიკური ნიშნების მნიშვნელობა: +, -, x და ÷.
18. როცა სთხოვენ, ასრულებს მიმატების ოპერაციას ორციფრიან რიცხვებზე შენახვის წესის გამოყენებით.
19. როცა სთხოვენ, ასრულებს გამოკლების ოპერაციას ორციფრიან რიცხვებზე სესხების წესის გამოყენებით.
20. ესმის წესიერი წილადების მნიშვნელობა (მაგ., $1/3$, ა.შ.).
21. თავისუფლად შეუძლია გამრავლება 9-ის ჩათვლით.
23. როცა საჭიროა, ხსნის მრავალსაფეხურიან ამოცანებს კალკულატორის გამოყენებით.
24. ესმის შემდეგი მათემატიკური ნიშნების მნიშვნელობა: >, <, % და $\sqrt{}$.

დრო და თარიღი

3. იცის საათის დანიშნულება (მაგ., ამბობს: „საათი დროს გვიჩვენებს“; „როდის არის სადილის დრო?“ და ა.შ. (8)
7. ასახელებს კვირის დღეებს თანმიმდევრობით, როდესაც ეკითხებიან.
8. ასახელებს წლის მიმდინარე თვეს, როდესაც ეკითხებიან.
10. ასახელებს დროს ისრებიან საათზე სრული საათის მითითებით (მაგ., ამბობს: პირველი საათი, ორი საათი და ა.შ.).
12. ასახელებს დროს ელექტრონული ან მაჯის საათის მეშვეობით.

16. ასახელებს დროს ისრებიან საათზე სრული და ნახევარი საათის მითითებით (მაგ., პირველის ნახევარი, სამის ნახევარი და ა.შ.).

კომპიუტერული უნარები

5. ავლენს კომპიუტერთან მუშაობის ჩვევებს, რომლებიც სჭირდება თამაშებისთვის ან პროგრამების მოსაძებნად იმ შემთხვევაში, როცა კომპიუტერი ჩართულია, ანუ თავად არ მოეთხოვება კომპიუტერის ჩართვა.
22. აქვს კომპიუტერული ჩვევები, რომლებიც საჭიროა კომპლექსური ამოცანების შესასრულებლად (მაგ., ტექსტზე მუშაობა, ინტერნეტში შესვლა, პროგრამის დაყენება და ა.შ.).

ფულის გამოყენების უნარები

6. ესმის ფულის დანიშნულება (მაგ., ამბობს: „ფული იმისთვისაა, რომ რაღაცები იყიდო“; „რა ღირს ეს?“ და ა.შ. (6)
9. როცა ეკითხებიან, ცნობს და ასახელებს 5, 10, 20, 50-თეთრიანებს ფერისა და ზომის მიხედვით; არ მოეთხოვება მონეტების მსყიდველობითუნარიანობის ცოდნა. (12)
11. იცის, რომ ზოგიერთი ნივთი სხვაზე ძვირი ღირს (მაგ., ამბობს, „მე მაქვს საკმარისი თანხა, რომ ვიყიდო საღებავი რეზინი, მაგრამ არა კანფეტი“; „რომელი ფანქარი ღირს ნაკლები?“ და ა.შ.).
13. როცა ეკითხებიან, ცნობს და ასახელებს 5, 10, 20, 50-თეთრიანებს. იცის მონეტების მსყიდველობითუნარიანობა.

სასკოლო საზოგადოების ქვესფერო

წესები, უფლებები და უსაფრთხოება

1. ასრულებს მასწავლებლის მარტივ ინსტრუქციებს (მაგ., „იყავი ჩუმად“, „დაჯექი“, „გადაშალე წიგნი 25-ე გვერდზე“, ა.შ.).
2. იცავს საკლასო წესებსა და რუტინას.
3. იცავს სკოლის წესებს (მაგ., დგება რიგში, როცა მიუთითებენ, თავს იკავებს დერეფნებში სირბილის ან სხვა მოსწავლეების ხელის კვრისაგან და ა.შ.).
4. სათანადოდ რეაგირებს საგანგაშო სიგნალებზე (რაც ნიშნავს, რომ მითითებულ ადგილას მიდის).
6. ესმის, რომ მასაც და სხვებსაც უფლება აქვთ, ჰქონდეთ „პირადი სივრცე“ (მაგ., როდესაც იყენებს ტუალეტს ან იცვლის ტანსაცმელს, ა.შ.).
18. ესმის, რომ აქვს უფლება გამოითხოვოს პირადი ინფორმაცია (მაგ., სასკოლო და სამედიცინო ჩანაწერები).

დალაგება

5. აქტივობის დასრულების შემდეგ ალაგებს მერხს ან სათამაშო ადგილს (მაგ., იღებს და ყრის ნატეხებს და ნაგავს, წმენდს დაღვრილ წებოს ან საღებავს, ა.შ.).

საკუთარი თავის მართვა

7. 5 წუთზე მეტხანს შეუძლია დავალებაზე კონცენტრირება.
8. შეუძლია დავალებაზე კონცენტრირება მასწავლებლის შექების მოლოდინის გარეშე.
9. არ ეფანტება ყურადღება სხვებთან ერთად ან სხვებთან ახლოს მუშაობისას.
14. პროდუქტიულად იყენებს დროს კლასში დამოუკიდებელი მუშაობისათვის (მაგ., წინასწარ კითხულობს, საშინაო დავალებებს ასრულებს და ა.შ.).
15. იყენებს საათს იმისათვის, რომ განსაზღვროს, როდის რა გააკეთოს (მაგ., როდის დაესწროს წრეობრივ მუშაობას).

პასუხისმგებლობა

10. კლასში მოაქვს საჭირო ნივთები (მაგ., რვეული, ინსტრუმენტი, სავარჯიშო ტანსაცმელი, ა.შ.).
12. ასრულებს და აბარებს საშინაო დავალებას.

13. ცდილობს გააუმჯობესოს სამუშაოს ხარისხი ან სასწავლო ჩვევები მას შემდეგ, რაც მიიღებს კონსტრუქციულ შენიშვნებს მასწავლებლისაგან.
16. ამოწმებს საკუთარ ნაშრომს შეცდომების აღმოჩენის მიზნით.
17. გეგმავს გრძელვადიან პროექტებს ისე, რომ ჩაეტეოს დადგენილ დროში (მაგ., განსაზღვრავს შემადგენელ ამოცანებს, დავალების შესრულებისათვის საჭირო სავარაუდო დროს და ა.შ.).

შესაბამისი სოციალური სიფრთხილე

11. უსიამოვნო ან სახიფათო ურთიერთობებსა და სიტუაციებს თავს არიდებს ან წყვეტს (მაგ., როცა ჩაგრავენ, შეურაცხყოფას აყენებენ, ფულს სძალავენ, ამცირებენ და ა.შ.).

ინტერპერსონალური ურთიერთობების ქცესფერო

სხვებზე რეაგირება

1. ავლენს თანატოლების მიმართ ინტერესს (მაგ., აკვირდება მათ, უღიმის და ა.შ.).

სოციალური კომუნიკაცია

2. ამყარებს ან ცდილობს დაამყაროს სოციალური ურთიერთობები (მაგ., იღიმება, ხელს უქნევს, ესაუბრება და ა.შ.)
3. ამბობს, რა მიმართება აქვს სხვა ადამიანებთან (მაგ., „ეს არის ჩემი მასწავლებელი“).
5. ერთვება ნაცნობ მოზრდილებთან მოკლე დიალოგში (მაგ., თუ შეეკითხებიან – „როგორ ხარ?“, უპასუხებს: „კარგად ვარ“; თუ შეაქებენ, მადლობას გადაუხდის და ა.შ.).
12. საუბრობს სხვებთან საერთო ინტერესებზე (მაგ., სპორტზე, სატელევიზიო შოუზე, საზაფხულო გეგმებზე და ა.შ.).
14. ურთიერთობის დროს მისაღებ დისტანციას ინარჩუნებს (მაგ., ლაპარაკისას მეორე ადამიანთან ძალიან ახლოს არ მიდის).
15. ურჩევნია, ხალხში თავი შეიკავოს უხერხულობის მომგვრელი, შეურაცხყოფელი სიტყვებისაგან და არ დასვას უადგილო შეკითხვები.
16. ადამიანებს ცნობს არა სახელით, არამედ სხვა მახასიათებლებით (მაგ., ფიზიკური მახასიათებლებით, სამსახურით, ადგილით, სხვებთან კავშირით და ა.შ.).
17. საკლასო დისკუსიებში ერთვება ისე, რომ სხვასაც აძლევს ლაპარაკის საშუალებას, არ დომინანტობს.
18. ჯგუფური სამუშაოს შესრულების ან დაგეგმვისას თანამშრომლობს სხვებთან.
19. შეხვედრისას მოიკითხავს, მოკლედ გაესაუბრება ნაცნობებს (მაგ., ამბობს: „როგორ ხარ?“; „რა ხდება?“ და ა.შ.).
20. იცის, რომ სხვები ვერ გაიგებენ, რას ფიქრობს ის, თუ თავად არ ეტყვის.
21. სწორად იგებს მინიშნებებს (მაგ., იცის, რომ მთქმარება შეიძლება ნიშნავდეს „მოვიწყინეს“; თემის უცაბედი შეცვლა შესაძლოა ნიშნავდეს „მე აღარ მინდა ამის შესახებ საუბარი“ და ა.შ.).
22. პირად, ინტიმურ საკითხებზე სიფრთხილით საუბრობს.
23. იწყებს ისეთ თემაზე საუბარს, რომელიც სხვებს განსაკუთრებით აინტერესებთ (მაგ., ამბობს, „ლევანმა მითხრა, რომ შენ გიყვარს კომპიუტერები“).

მეგობრობა

4. მისი ქცევა ცხადყოფს, რომ ეძებს მეგობრებს თანატოლებში (მაგ., ამბობს: „გინდა ვითამაშოთ?“ ან სხვა მოსწავლეს ხელს ჩაჰკიდებს და ა.შ.).
10. ჰყავს საუკეთესო მეგობარი ან სხვა ამხანაგებთან შედარებით უპირატესობას ანიჭებს ზოგიერთს (სქესის მიუხედავად).

ემოციების გამოხატვა და ამოცნობა

6. იყენებს სიტყვებს საკუთარი ემოციების გამოსახატავად (მაგ., „მე მიხარია“; „შეშინებული ვარ“, ა.შ.).

7. ამოცნობის სხვა ადამიანების ემოციებს: ბედნიერებას, მოწყენას, შიშსა და გაბრაზებას (მაგ., ამბობს, „შენ მოწყენილი ჩანხარ“; „ნუ ბრაზობ“ და ა.შ.).
8. სიტყვებით გამოხატავს სხვების გამო სიხარულსა და წუხილს (მაგ., ამბობს: „რა მაგარია, შენ გაიმარჯვე!“; „ხომ კარგად ხარ?“ და ა.შ.).
9. ხვდება, რა მოსწონთ ან არ მოსწონთ სხვებს (მაგ., „დათოს უყვარს ფეხბურთი“; „ნინო არ ჭამს ღვეზელს“; ა.შ.).
13. გამოხატავს ემოციას ისეთივე სიმძაფრით, როგორც მის გარშემო მყოფი ადამიანები (მაგ., არც ზედმეტად გულგრილია და არც ზედმეტად მგრძნობიარე, ა.შ.).

ყურადღების გამოჩენა

11. როცა სხვა ადამიანს დახმარება სჭირდება, მზად არის ამისათვის (მაგ., კარებს უღებს, უკრეფს ძირს დაყრილ ნივთებს და ა.შ.).

თამაშისა და თავისუფალი დროის ქვესფერო

თამაში

1. სხვებთან ერთად თამაშობს მარტივ ინტერაქტიურ თამაშებს (მაგ., „დახუჭობანა“, „გათვლა“, ა.შ.).
3. კოოპერაციულად თამაშობს ერთ ან რამდენიმე მოსწავლესთან მაქსიმუმ 5 წუთის განმავლობაში.
4. კოოპერაციულად თამაშობს ერთ ან რამდენიმე მოსწავლესთან 5 წუთზე მეტხანს.
5. თამაშობს სხვებთან მინიმალური ზედამხედველობის პირობებში.
8. მარტივ საოჯახო ან სხვა საგნებს იყენებს წარმოსახვითი თამაშებისათვის (მაგ., იქცევა ისე, ვითომ კუბიკი არის მანქანა, ყუთი არის სახლი, ა.შ.).
9. საკუთარ თავს იცავს იმით, რომ განერიდება ბავშვებს, ვინც საგნებს ამტვრევს ან მას უხეშად ეხება ფიზიკურად (მაგ., ვინც იკბინება, ირტყმევინება, საგნებს ყრის, თმას ქაჩავს, ა.შ.).
10. სკოლაში ეძებს ბავშვებს, რომ ითამაშოს მათთან ერთად (მაგ., სთხოვს ვინმეს, რომ მას პარტნიორობა გაუწიოს თამაშში, თამაშობს მოედანზე სხვებთან ერთად და ა.შ.).
15. სხვებთან ერთად ერთვება ისეთ რთულ, წარმოსახვით აქტივობებში, რომლებიც საჭიროებს ერთზე მეტი როლის შესრულებას (მაგ., თამაშობს „მასწავლებლობანას“ ან „ექიმობანას“, განასახიერებს ცნობილ სატელევიზიო სახეს ან ფილმის გმირს და ა.შ.).

სხვებზე რეაგირება

2. უპირატესობას ამჟღავნებს ცალკეული ადამიანებისა და საგნების მიმართ (მაგ., ილიმის, იწევს ადამიანების ან საგნებისაკენ).

გაზიარება და კოოპერაცია

6. როდესაც სთხოვენ, სათამაშოებსა და თავის კუთვნილ ნივთებს ათხოვებს სხვებს.
7. იცავს რიგითობას თამაშისა და სპორტული შეჯიბრებების დროს.
12. სათამაშოებსა და საკუთარ ნივთებს ათხოვებს ბავშვებს მათი თხოვნის გარეშე.
13. თხოვნის გარეშე იცავს რიგითობას.
14. ვიდრე სხვის კუთვნილ საგნებს გამოიყენებს, ან აიღებს ისეთ საგანს, რომელსაც იმ მომენტში სხვები იყენებენ, ითხოვს ნებართვას.

თამაშებში მონაწილეობა

11. იცავს მარტივი თამაშის წესებს (მაგ., დახუჭობანა, „ჩიტი ხეზე“ და ა.შ.).
16. ავლენს კარგი სპორტსმენისათვის დამახასიათებელ თვისებებს (იცავს წესებს, არ არის აგრესიული, ულოცავს მოწინააღმდეგე გუნდს გამარჯვებას, და დამარცხებისას არ „გადაირევა“).

18. თამაშობს მარტივ თამაშებს, რომლებიც მოითხოვს ქულის დამახსოვრებას ან დათვლას (მაგ., ბანქო).

სოციალური მინიშნებების ამოცნობა

17. თავს იკავებს ჯგუფში ჩართვისგან, როცა არავერბალური მინიშნებებით ხვდება, რომ ის არასასურველია.

თავის გართმევის უნარების ქვესფერო

მანერები

1. მასწავლებლისა და სკოლის სხვა პერსონალის თხოვნაზე დახმარებისათვის მზადაა, ითანამშრომლოს მათთან.
4. საუბარს შესაბამისად ამთავრებს (მაგ., ამბობს „კარგად“, „ნახვამდის“ და ა.შ.).
6. მადლობას იხდის, როდესაც რაიმეს აძლევენ.
7. ამბობს „ინებეთ“, როცა რაიმეს სთხოვენ.
15. ცვლის ხმის ტემბრსა და ტონს ადგილისა და სიტუაციის შესაბამისად (მაგ., ბიბლიოთეკაში, დამოუკიდებელი მუშაობის დროს, სკოლის კრების ან თამაშის დროს და ა.შ.).
16. საუბრისას არ აწყვეტინებს სხვებს სიტყვას და უხეშად არ ერევა.

პასუხისმგებლობა

2. გამოხატავს მასწავლებლისა და სკოლის სხვა პერსონალის მიმართ პატივისცემას.
13. აბრუნებს ნათხოვარ საგნებს (მაგ., მეგობრისაგან ნასესხებ ფულს ან ნათხოვარ ნივთებს, ბიბლიოთეკის წიგნებს და ა.შ.).

გარდამავალი პერიოდები

3. ადვილად ახერხებს ერთი აქტივობიდან მეორეზე გადასვლას.
5. სათანადოდ რეაგირებს სკოლაში არსებულ წესებსა და რუტინასთან დაკავშირებულ გონივრულ ცვლილებებზე (მაგ., თავს იკავებს, როცა ჩივილი სურს, ა.შ.).

ბოდიშის მოხდა

8. ამბობს, რომ წუხს უნებლიე შეცდომების გამო (მაგ., როცა ვინმეს უნებურად დაეჯახება).

მიმბაძელობა

11. ბაძავს ან ზუსტად იმეორებს სხვების მისაღებ ქცევას, როდესაც არ არის დარწმუნებული, რას ნიშნავს „სწორი“ ქცევა (მაგ., ახალ სიტუაციაში აკვირდება, უყურებს სხვებს, რომ განსაზღვროს მისაღები ქცევა).

იმპულსების გაკონტროლება

9. არ დასცინის, არ აღიზიანებს და არ ჩაგრავს სხვებს. (10)
12. იოკებს ბრაზს ან გულისტკენას, როდესაც გეგმები იცვლება მისგან დამოუკიდებელი ობიექტური მიზეზების გამო (მაგ., ლაშქრობა ან ექსკურსია გადაიდო ცუდი ამინდის ან ტრანსპორტთან დაკავშირებული პრობლემის გამო და ა.შ.).
14. იღებს სხვებისაგან სასარგებლო რჩევებს და რჩევებს, როგორ მოაგვაროს პრობლემები.
17. იოკებს ბრაზს ან გულისტკენას, როდესაც ვერ აკეთებს იმას, რაც უნდა (მაგ., როდესაც ნებას არ რთავენ თანაკლასელს დაელაპარაკოს; არ ითვალისწინებენ მის რჩევას მეგობარი და/ან მასწავლებელი და ა.შ.).
18. არ სწყინს, როცა მსუბუქად აღიზიანებენ.
19. წინდახედულია გადაწყვეტილების მიღებისას (მაგ., იმპულსური მოქმედებებისაგან თავს იკავებს, მნიშვნელოვანი ინფორმაციის შესახებ ფიქრობს და ა.შ.).

მსხვილი მოტორული უნარების ქვესფერო

სიარული და სირბილი

1. გადაადგილდება სიარულით; არ სჭირდება არაფერზე ხელის ჩაჭიდება.
4. დარბის ისე, რომ არ ეცემა; შესაძლოა მოუქნელად და არაკოორდინირებულად.
5. კიბეებზე ადის ისე, რომ თითოეულ საფეხურზე დგამს ორივე ფეხს; შეიძლება გამოიყენოს მოაჯირი.
6. კიბეებზე ჩამოსვლისას წინ იყურება, თითოეულ საფეხურზე დგამს ორივე ფეხს; შეიძლება გამოიყენოს მოაჯირი.
8. შეუფერხებლად დარბის და არ ეცემა.
9. კიბეებზე ადის ფეხების მონაცვლეობით; შესაძლოა გამოიყენოს მოაჯირი.
13. კიბეებზე ჩადის ფეხების მონაცვლეობით; შესაძლოა გამოიყენოს მოაჯირი.
14. შეუფერხებლად, წაუბორძიკებლად დარბის, ცვლის სიჩქარესა და მიმართულებას.

თამაშის აქტივობები

2. ადის და ჩამოდის (აცოცდება და ჩამოცოცდება) დაბალ ობიექტებზე (მაგ., სკამზე, ტაბურეტზე, სასრილოზე, ა.შ.).
3. აცოცდება და ჩამოცოცდება მოზრდილებისთვის განკუთვნილ სკამზე.
7. იატაკიდან ახტება ორივე ფეხით.
10. შეუძლია ახტეს ცალ ფეხზე და არ დაეცეს; წონასწორობისათვის შესაძლოა რაიმეს დაეყრდნოს.
11. შეუძლია ჩაკუზვა და დახრა საგნების ასაღებად.
12. ადის და ჩამოდის (აძვრება და ჩამოძვრება) მაღალ ობიექტებზე (მაგ., 1,2 მეტრის სიმაღლის ჩამოსასრილებელზე ან მისაყუდებელ კიბეზე).
15. მსუბუქად ხტება წინ ცალი ფეხით.
16. ხტუნვა-ხტუნვით გადაადგილდება სულ მცირე მეტრნახევარზე.

ნატიფი მოტორული უნარების ქვესფერო

საგნებით მანიპულირება

1. იღებს მცირე ზომის საგნებს ცერა თითითა და სხვა თითებით.
2. სათითაოდ შლის მუყაოს, ნაჭრის ან ქაღალდის წიგნის ფურცლებს.
3. აწყობს მარტივ კონსტრუქციებს (თავსატეხებს, ფიგურებს, მოზაიკას) სულ მცირე ორი ნაწილის ან ფორმის გამოყენებით.
4. კარს ადებს სახელურის გადატრიალებით.
5. ფურცლავს წიგნისა და ჟურნალის გვერდებს ერთიმეორის მიყოლებით.
6. აწებებს ან დააკრავს ერთმანეთს ორ ან მეტ ნაწილს (მაგ., ხელოვნების ან საბუნებისმეტყველო პროექტებისათვის და ა.შ.).
7. ამოძრავებს მაჯას კონკრეტული მოქმედების შესასრულებლად (მაგ., ქოქავს სათამაშოს, ახურავს ან ხდის ქილას თავსახურს და ა.შ.).
8. ქმნის სამგანზომილებიან კონსტრუქციას (მაგ., სახლს, ხიდს ან სატრანსპორტო საშუალებას, ა.შ.) სულ მცირე ხუთი ნაწილის გამოყენებით.
20. იკრავს ზონარს.
22. შეუძლია ბაბთის შეკვრა.

ხატვა და მაკრატლის ხმარება

9. წერისა და ხატვის დროს სწორად უჭირავს ფანქარი (და არა მუშტში).

10. ხატავს ერთზე მეტ ისეთ გამოსახულებას, რომლის ამოცნობაც შესაძლებელია (მაგ., ადამიანს, სახლს, ხეს, ა.შ.).
11. წერს ასოებს ან რიცხვებს ისე, რომ მათი ამოცნობა შესაძლებელია.
12. შეუძლია მაკრატლით ფურცლის სწორად გაჭრა.
13. ნიმუშზე დაკვირვებისას ხელით შემოხაზავს წრეს.
14. აფერადებს მარტივ ფორმებს კონტურის შიგნით.
15. გამოჭრის მარტივ ფორმებს (მაგ., წრეებს, ოთხკუთხედებს, სამკუთხედებს და ა.შ.).
16. იყენებს საშლელს ისე, რომ ფურცელს არ აზიანებს.
17. ნიმუშზე დაკვირვებისას ხელით ხაზავს ოთხკუთხედს.
19. სწორ ხაზს ავლებს სახაზავის გამოყენებით.)
21. გამოჭრის რთულ ფორმებს (მაგ., ვარსკვლავებს, ცხოველებს, ანბანის ასოებს და ა.შ.).

კლავიატურის გამოყენება

18. იყენებს კლავიატურას ან სენსორულ ეკრანს, რომ დაბეჭდოს საკუთარი სახელი და გვარი ან მოკლე სიტყვები; შეიძლება შეხედოს კლავიატურას.
23. იყენებს კლავიატურას მაქსიმუმ 10 სტრიქონამდე დასაბეჭდად. შეიძლება შეხედოს დილაკებს.

მასწავლებლის შეფასების ფორმი თავფურცლის შევსება

მასწავლებლისთვის შეფასების ფორმის გადაცემამდე შეავსეთ შესაფასებელი ინდივიდისა და რესპონდენტის შესახებ დემოგრაფიული მონაცემები. ჩაწერეთ ტესტირების თარიღი და ინდივიდის დაბადების დღე, თვე და წელი და მისი ქრონოლოგიური ასაკი გამოთვალეთ კითხვარის შევსების თარიღისათვის დაბადების თარიღის გამოკლების გზით (არ დაამრგვალოთ ასაკი უფრო მაღალი ასაკისკენ).

ქრონოლოგიური ასაკის გამოთვლა

მასწავლებლის შეფასების ფორმის თავფურცელზე გამოყოფილია სივრცე შესაფასებელი პირის ქრონოლოგიური ასაკის გამოსათვლელად. **ცხრილში 2.2** მოცემულია ასაკის გამოთვლის სამი მაგალითი. პირველი არ მოითხოვს სესხებას. მეორეში საჭიროა ერთი წლის (12 თვის) სესხება (რაც თვეების რაოდენობას ცვლის 6-დან 18-ზე), რათა მოხერხდეს თვეების გამოკლება. მესამე მაგალითში კი ერთი თვეა (30 დღე) ნასესხები, რათა შესაძლებელი გახდეს დღეების გამოკლება (რაც თვეების რაოდენობას ცვლის 6-დან 5-ზე); შემდეგ ნასესხებია ერთი წელი (12 თვე), რათა შესაძლებელი გახდეს თვეების გამოკლება (რის გამოც, ნაცვლად 5-ისა ვიღებთ 17 თვეს).

ერთი თვის სესხების შემთხვევაში, რიცხვის სვეტში დაუმატეთ 30 დღე. 15 ან მეტი დღე არ დაამრგვალოთ თვემდე.

ცხრილი 2.2 - ქრონოლოგიური ასაკის გამოთვლა

ასაკი	წელი	თვე	რიცხვი
ინტერვიუს თარიღი	2005	6	19
დაბადების თარიღი	1993	4	12
ქრონოლოგიური ასაკი	12	2	7
ასაკი	წელი	თვე	რიცხვი
ინტერვიუს თარიღი	2005 ⁰⁴	~~6~~ 18	19
დაბადების თარიღი	1993	11	12
ქრონოლოგიური ასაკი	11	7	7
ასაკი	წელი	თვე	რიცხვი
ინტერვიუს თარიღი	2005 ⁰⁴	~~6~~ 17	~~19~~ 49
დაბადების თარიღი	1993	11	22
ქრონოლოგიური ასაკი	11	6	27

საწყისი ასაკის განსაზღვრა

მასწავლებლის შეფასების ფორმის თითოეულ ქვესფეროში შემავალი დებულებები, სირთულის თვალსაზრისით, ფართო სპექტრს ფარავს - დაწყებული პატარა ასაკის მოსწავლეების შესაბამისი დებულებებით, დამთავრებული მოზრდილი ასაკის მოსწავლეების შესაბამისი დებულებებით. აქედან გამომდინარე, მოსწავლეთა ასაკი შესაძლოა, შეესაბამებოდეს არა პირველ, არამედ რომელიმე მომდევნო დებულებას. შესაძლო საწყისი ასაკი სხვადასხვა ასაკობრივი ჯგუფისთვის კითხვარში დებულებების მარცხენა მხარესაა აღნიშნული.

მანამ, სანამ შეფასების ფორმას მასწავლებელს გადასცემთ შესავსებად, მხედველობაში მიიღეთ შესაფასებელი მოსწავლის ფუნქციონირების დონე და განსაზღვრეთ საწყისი ასაკი. მთავარი ამოცანაა დაიწყოთ იმ დებულებიდან, რომლის მომდევნო დებულებებშიც, თქვენი რწმენით, მოსწავლე მაქსიმალურ ქულას დაიმსახურებს. თუ არ ეჭვობთ, რომ მოსწავლეს განვითარების შეფერხება აღენიშნება, ან ერთ ან რამდენიმე სფეროში ადაპტური ფუნქციონირების დეფიციტი აქვს, საწყისი ასაკის დადგენისათვის თქვენ მოსწავლის ქრონოლოგიური ასაკი უნდა გამოიყენოთ (საწყისი დებულების განსაზღვრისას ნუ დაამრგვალებთ ქრონოლოგიურ ასაკს. მაგ., მოსწავლისთვის, რომლის ასაკია 5 წელი და 6 თვე, ათვლის წერტილად 5 წლის ასაკის (და არა 6 წლის) შესაბამისი დებულება გამოიყენეთ). ერთ ან რამდენიმე ქვესფეროში ინდივიდის განვითარების შეფერხებისა ან დეფიციტის შესახებ ეჭვის არსებობის შემთხვევაში, შეიძლება, აუცილებელი გახდეს ინდივიდის ქრონოლოგიურ ასაკზე უფრო დაბალი საწყისი წერტილის გამოყენება. ამ შემთხვევაში ყველა ქვესფეროსთვის გამოიყენეთ უფრო დაბალი საწყისი წერტილი. შემფასებელმა საწყისი წერტილი კლინიკური დასკვნებიდან და გამოცდილებიდან გამომდინარე უნდა შეარჩიოს

საწყისი ასაკის არჩევის შემდეგ ჩაწერეთ ის კითხვარის თავფურცელზე. შემდეგ, თითოეული ქვესფეროს შესაბამის გვერდზე მონიშნეთ ის დებულება, რომლიდანაც მასწავლებელმა პასუხების გაცემა უნდა დაიწყოს.

შეწყვეტის პუნქტი

ორ ქვესფეროს – წერიტსა და აკადემიურს, 3-დან 5 წლამდე მოსწავლეებისათვის ე.წ. შეწყვეტის პუნქტი აქვს. იგი განკუთვნილია იმისათვის, რომ მასწავლებელმა არ შეაფასოს მოსწავლის ის ქცევები, რომლებიც განვითარების თვალსაზრისით მის მცირე ასაკს არ შეესაბამება. 5 ან უფრო პატარა ასაკის მოსწავლის შეფასებისას, იმისათვის, რომ მასწავლებელს შეფასების შეწყვეტის ადგილზე მიუთითოთ, აღნიშნულ ქვესფეროებში შეწყვეტის პუნქტის შემდგომი დებულებები გადახაზეთ.

მოტორული უნარების სფერო და შეწყვეტის პუნქტი

მოტორული უნარების სფეროს დებულებები იმ მოსწავლეებს შეესაბამება, რომლებიც 6 წლის ან უფრო პატარები არიან. ზოგადად, 7 წლის ან უფროსი მოსწავლეების შეფასებისას, კითხვარის მასწავლებლისთვის მიცემამდე, უნდა გადახაზოთ მსხვილი და ნატიფი მოტორული ქვესფეროების დებულებებისთვის განკუთვნილი გვერდები. თუმცა მოტორული სფეროს შევსება შესაძლებელია იმ შემთხვევაში, თუ ექვობთ, რომ მოსწავლეს მოტორული უნარების დეფიციტი ან მოტორულ ფუნქციონირებაზე მოქმედი დაზიანება აქვს (როგორცაა, მაგალითად მხედველობის დაქვეითება). ნორმები მოტორული უნარების სფეროსა და მისი ქვესფეროებისთვის განსაზღვრულია 3-დან 6 წლამდე მოსწავლეთათვის. მათთვის, ვისი ასაკიც 7 წელი ან მეტია, სავარაუდო ქულა შეიძლება მესამე თავში აღწერილი პროცედურით მიიღოთ.

ადმინისტრირების დრო

Vineland II-ის მასწავლებლის შეფასების ფორმა 223 დებულებას შეიცავს. მის შესავსებად რესპონდენტს საშუალოდ 40 წუთი დასჭირდება. ეს დრო განისაზღვრა სტანდარტიზაციის პროცესში ადმინისტრირებისთვის საჭირო რეალური დროის მიხედვით. სპეციალისტებმა დამატებითი დრო უნდა გამოყონ იმისათვის, რომ მასწავლებელთან ერთად გადახედონ ფორმას როგორც ადმინისტრირების დაწყების წინ, ასევე დამთავრებისას. დამატებით 15-დან 30 წუთამდე იქნება საჭირო ფორმის ხელით გასასწორებლად, წარმოებული ქულების მისაღებად და შედეგების ინტერპრეტირებისთვის საჭირო ყველა ეტაპის დასასრულებლად.

რესპონდენტთან ურთიერთგაგების მიღწევა

ისეთი ურთიერთობის დამყარება, რომელიც რესპონდენტს წაახალისებს მოგაწოდოთ ზუსტი და მიუკერძოებელი ინფორმაცია, მასწავლებლის შეფასების ფორმით ვალიდური შედეგების მიღების ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი წინაპირობაა.

მასწავლებელთან კონტაქტის დამყარება და მისი ჩართვა შეფასების პროცესში მიღებული ინფორმაციის ხარისხს აუმჯობესებს. ასევე, მაღალი ჩართულობის მქონე მასწავლებელი თანამშრომლობის სურვილს გამოთქვამს იმ შემთხვევაში, თუ ქულების მინიჭებისას არაკონსისტენტურობის პრობლემის გადაჭრა, ან მონაცემებში გამოტოვებული ადგილების შევსება გახდება საჭირო. უნდა დაიწყოთ იმით, რომ მასწავლებელს მოკლედ

აუხსნათ შეფასების მიზანი და ადაპტური ქცევის არსი. აქცენტი იმაზე უნდა გააკეთოთ, რომ მასწავლებელი მოსწავლის ფუნქციონირების ტიპური დონის შესახებ ზუსტი და მიუკერძოებელი ინფორმაციის მოწოდებაში მნიშვნელოვან როლს თამაშობს.

ქვემოთ მოცემული ტექსტი მაგალითია იმისა, თუ როგორ უნდა წარვუდგინოთ მასწავლებელს „ანისთვის“ განკუთვნილი მასწავლებლის შეფასების ფორმა. ეს ტექსტი მოყვება კითხვარის მე-2 და მე-3 გვერდზე მოცემულ „მითითებებს მასწავლებლისთვის“. სიტუაციიდან გამომდინარე და თქვენი საკუთარი სტილის გათვალისწინებით, თავისუფალი ხარტ ტექსტის ფორმულირების შეცვლაში.

მასწავლებლისთვის განკუთვნილი ინსტრუქციები მასწავლებლის შეფასების ფორმის შესავსებად

გადაშალეთ კითხვარის მე-2 გვერდი და უთხარით: „თქვენს კლასში ანის ქცევის შესახებ ინფორმაციის მიღება, ჩვენ მის შესახებ უფრო სრული სურათის მიღებაში დაგვეხმარება. ეს კითხვარი ზომავს ბავშვის ადაპტურ ქცევას, რომელიც მოსწავლეს სჭირდება იმისათვის, რომ სასკოლო გარემოში სხვებთან ნორმალური ურთიერთობა დაამყაროს და ყოველდღიურ მოთხოვნებს გაუმკლავდეს. თქვენ ანის ქმედებებს შეაფასებთ ადაპტური ქცევის სამ (ოთხ) სფეროში. პირველი კომუნიკაციის სფეროა, ანუ, როგორ საუბრობს, უსმენს, კითხულობს და წერს ანი. მეორე ყოფითი უნარების სფეროა, რაც გულისხმობს იმის შეფასებას, თუ როგორ უმკლავდება ანი პირად საჭიროებებსა და ჰიგიენას; როგორ ესმის მას დროის, ფულის და მათემატიკის არსი; როგორ იცავს წესებსა და რეჟიმს. მესამე სოციალიზაციის სფეროა. ეს სფერო აფასებს, თუ როგორ ახერხებს ანი სხვებთან ურთიერთობის დამყარებას, როგორ თამაშობს და იყენებს თავისუფალ დროს. (უკანასკნელი სფერო მოტორული უნარების სფეროა. ის აფასებს იმას, თუ როგორ იყენებს ანი მსხვილი და წვრილი კუნთების ჯგუფებს).“

დაუბრუნდით კითხვარის თავფურცელს და მიუთითეთ ის ნაწილზე, რომელიც მასწავლებელმა უნდა შეავსოს. შემდეგ გადაშალეთ კითხვარი ნებისმიერ გვერდზე, რომელზეც დებულებებია მოცემული და უთხარით: „ამ კითხვარში მოცემულია დებულებები, რომლებიც ადაპტურ ქცევებს აღწერს. თქვენ უნდა წაიკითხოთ თითოეული დებულება და აღნიშნოთ, თუ რამდენად ხშირად მიმართავს ანი ამ კონკრეტულ ქცევას *სხვების დახმარების გარეშე*. კითხვარში აღწერილი დებულებები დაყოფილია განყოფილებებად ადაპტური ქცევის სხვადასხვა სფეროს მიხედვით. თითოეულ განყოფილებაში ქცევები განვითარების დონეების მიხედვით არის დალაგებული და იწყება იმ ქცევებით, რომლებიც პატარა ბავშვს შეესატყვისება.“

გადაშალეთ მე-2 გვერდზე და უთხარით: „მითითებებში წარმოდგენილია, თუ როგორ უნდა მიაწიქოთ თითოეულ დებულებას 2, 1 ან 0 ქულა. მას შემდეგ, რაც თითოეულ დებულებას წაიკითხავთ და მასში აღწერილ ქცევაზე დაფიქრდებით, კონკრეტულ დებულებას შემდეგი წესის გამოყენებით მიაწიქეთ ქულა:

- გარკვეული ქცევის საჭიროების შემთხვევაში, რამდენად ხშირად იქცევა ანი დამაკმაყოფილებლად და სხვების დახმარებისა თუ შეხსენების გარეშე? თუ ანი, როგორც წესი, ან თითქმის ყოველთვის დამაკმაყოფილებლად და სხვების დახმარებისა თუ შეხსენების გარეშე მიმართავს აღწერილ ქცევას, მიაწიჭეთ 2 ქულა. თქვენ ასევე უნდა შეაფასოთ 2 ქულით იმ შემთხვევაშიც, თუ ანი დამაკმაყოფილებლად და სხვების დახმარების თუ შეხსენების გარეშე მიმართავდა ამ ქცევას წარსულში, მაგრამ დღეს იგი უკვე დიდია ამ ქცევისთვის.
- თუ ანი აღწერილ ქცევას დახმარების გარეშე მხოლოდ ხანდახან მიმართავს, ან ამ ქცევის მხოლოდ ნაწილს ასრულებს, მიაწიჭეთ 1 ქულა.
- თუ ანი არასდროს, ან ძალიან იშვიათად იქცევა ასე, ან არ მიმართავს ამ ქცევას სხვისი დახმარების ან შეხსენების გარეშე, მიაწიჭეთ 0 ქულა.

თქვენ მიერ მინიჭებული ქულა დამყარებული უნდა იყოს იმაზე, თუ რეალურად რამდენად ხშირად მიმართავს აღწერილ ქცევას ანი სხვების დახმარებისა თუ შეხსენების გარეშე და არა იმაზე, თუ რამდენად შეუძლია ანის ამ კონკრეტული ქცევის შესრულება.

გადაშალეთ ბუკლეტი ერთ-ერთ ქვესფეროზე და უთხარით: „თითოეულ ქვესფეროში მე მოვხაზე ის ადგილი, საიდანაც უნდა დაიწყოთ დებულებების შეფასება. ეს იქნება პირველი დებულება, რომელიც უნდა შეაფასოთ. მიაწიჭეთ ქულა თითოეულ დებულებას საწყისი ასაკიდან დაწყებული, კონკრეტული ქვესფეროს ბოლო დებულებით დამთავრებული.“

ყურადღება გაამახვილეთ ზოგიერთი დებულების ბოლოს, ფრჩხილებში მოთავსებულ მცირე ზომის ნაცრისფერ რიცხვებზე და უთხარით: ყურადღება არ მიაქციოთ ფრჩხილებში მოთავსებულ რიცხვებს.

თუ კონკრეტული დებულება აღწერს იმ ქცევას, რომელზე დაკვირვების შესაძლებლობა ანის შემთხვევაში არ გქონიათ, შეაფასეთ და მიაწიჭეთ ქულა იმის მიხედვით, თუ რა იცით მისი ქცევების შესახებ სხვა სფეროებში. ამ შემთხვევაში, იმის მისანიშნებლად, რომ ეს ქულა თქვენი ვარაუდით არის მინიჭებული მონიშნეთ უჯრა „აღნიშნეთ, თუ სავარაუდოა“. არ გააკეთოთ მონიშვნა იმ შემთხვევაში, თუ კონკრეტული ქცევისთვის ანი დიდი ასაკის არის. თუ თქვენ აღმოაჩენთ, რომ ძალიან ბევრი სავარაუდო ქულა დაგიგროვდათ, თუ შეიძლება, შემატყობინეთ.

თუ კონკრეტული დებულების თაობაზე კითხვა გაგიჩნდათ, შეაფასეთ და, ამასთან, მარჯვენა მხარეს კითხვის ნიშანი შემოხაზეთ. მას შემდეგ, რაც დაასრულებთ ფორმის შევსებას, შეგიძლიათ თქვენი კითხვის გარშემო ვისაუბროთ.

შეგიძლიათ თავისუფლად იგრძნოთ თავი ანის შესახებ იმ კომენტარებისა თუ თქვენი დაკვირვების ჩაწერისას, რომლებიც, თქვენი აზრით, მნიშვნელოვანია ანის ქცევების უკეთ გააზრებისთვის. ამისათვის კითხვარის თითოეული გვერდის ბოლოს სპეციალური ადგილია გამოყოფილი. ამასთან, კითხვარის შევსების დასრულების

შემდგომ, გთხოვთ შეავსოთ რეზიუმე, კითხვარის ბოლო გვერდზე დაკვირვებისთვის გამოყოფილ ადგილზე.“ (აჩვენეთ კითხვარის მე-20 გვერდი „დაკვირვების შეჯამება“.

გადაშალეთ მე-3 გვერდზე და უთხარით: თუ შესაძლებელია, შეავსეთ ფორმა ერთი დაჯდომით. დაიმახსოვრეთ, რომ თითოეული დებულება იმის მიხედვით უნდა შეაფასოთ, თუ რეალურად, სხვების დაუხმარებლად ან შეხსენების გარეშე რას აკეთებს ან და არა იმის მიხედვით, თუ რა *შეუძლია* მას.

მიუთითეთ ხშირად დასმული შეკითხვების ცხრილზე და უთხარით: ამ ცხრილში მოცემულია ზოგიერთი ის კითხვა, რომელიც თქვენ შეიძლება, გაგიჩნდეთ კონკრეტულ შემთხვევაში ქულის მინიჭების შესახებ: შეაფასოთ 2-ით, 1-ით, თუ 0-ით. მოდით სწრაფად ჩავიაროთ ეს კითხვები. მაგალითად, თუ თქვენ კითხულობთ დებულებას, რომელიც აღწერს ისეთ ქცევას, რომელსაც არ მიმართავს შესაფასებელი მოსწავლე, იმიტომ რომ ის „ძალიან პატარაა“ ამისთვის, თქვენ შეგიძლიათ დაუბრუნდეთ ამ ცხრილს, რომელიც დაგეხმარებათ იმის გარკვევაში, თუ როგორ უნდა მიანიჭოთ ქულა ამ დებულებას. ან, თუ თქვენ შეგხვდათ ისეთი ქცევის აღწერა, რომელიც ხშირად არ ვლინდება, მიმართეთ ამ ცხრილს და მიხედვით, თუ როგორ უნდა მოხდეს ამ შემთხვევაში ქულის მინიჭება. ცალკეულ შემთხვევებში ადამიანები იბნევიან იმის თაობაზე, თუ როგორ უნდა შეაფასონ იმ მოსწავლის ქცევა, რომელსაც აღენიშნება დარღვევა ან საჭიროებს აკომოდაციას; ეს ცხრილი გაძლევთ საშუალებას გაარკვიოთ, თუ როგორ უნდა მოხდეს ქულის მინიჭება ამ შემთხვევაში. სხვა კითხვებია: რა ხდება იმ შემთხვევაში, თუ მოსწავლე მიმართავს კონკრეტულ ქცევას ხანდახან და არა ჩვეულებრივ? რა ხდება იმ შემთხვევაში, თუ მოსწავლე კონკრეტულ ქცევას მხოლოდ ნაწილობრივ ავლენს? რა ხდება იმ შემთხვევაში, თუ მოსწავლე კონკრეტული ქცევის გამოსავლენად საჭიროებს დახმარებას? ეს ბოლო კითხვები ეხება იმ სხვადასხვა მიზეზს, რის გამოც მოსწავლე არ ავლენს სათანადო ქცევას.

შედეგის მაქსიმალური სიზუსტის უზრუნველსაყოფად, გთხოვთ, ზედმიწევნით დაიცვათ ქულების მინიჭების წესები. ინფორმაციის გახსენების მიზნით იმდენჯერ დაუბრუნდით მითითებებს, რამდენჯერაც ეს მიგაჩნიათ საჭიროდ.

შეფასების შევსებული ფორმის შემოწმება

გადახედეთ შევსებულ ფორმას იმაში დასარწმუნებლად, რომ სრულად მოხერხდა საჭირო ინფორმაციის მოწოდება და ყველა იმ კითხვის იდენტიფიცირება, რომელიც შესაძლოა, მასწავლებელს გასჩენოდა. ფორმის არადამაკმაყოფილებლად შევსების შემთხვევაში, მიმართეთ მასწავლებელს. იმისთვის რომ თავიდან აიცილოთ მასწავლებელთან ხელახალი დაკავშირება, თუ შესაძლებელია, შევსებულ ფორმას ჩაბარებისთანავე გადახედეთ.

1. დარწმუნდით, რომ მასწავლებელმა შეავსო თავფურცლის ნაწილში მოთხოვნილი ინფორმაცია მასწავლებლის შესახებ.

2. დარწმუნდით, რომ სავარაუდო დებულებების საერთო რაოდენობა (ეს ის დებულებებია, რომელთა გასწვრივაც შესაბამისი ნიშანია გაკეთებული „✓“ თუ სავარაუდოა“ უჯრაში) არ აღემატება კონკრეტული ასაკისთვის დაშვებულ რაოდენობას, როგორც ეს **ცხრილში 2.3** და კითხვარის 21-ე გვერდზეა მოცემული. თქვენ შეგიძლიათ გამოიყენოთ 21-ე გვერდზე მოცემული სპეციალური ნაწილი თითოეულ ქვესფეროში სავარაუდო დებულებების აღსანიშნავად და მათი საერთო რაოდენობის დასათვლელად. თუ სავარაუდო დებულებების საერთო რაოდენობა აჭარბებს ცხრილში მოცემულ რაოდენობას, მაშინ ფორმა უვარგისი ხდება. ამის შემდეგ, მასწავლებლის შეფასების ფორმის შესავსებად, სხვა ისეთი მასწავლებელი უნდა მოძებნოთ, რომელიც უკეთესად იცნობს მოსწავლის ქცევებს და რომელმაც უნდა შეავსოს ან მთლიანი ფორმა, ან კითხარის ერთი ან რამდენიმე სფერო.

ცხრილი 2.3. - ვარაუდით შეფასებული დებულებების საერთო დასაშვები რაოდენობა საწყისი ასაკის მიხედვით

„სავარაუდოდ“ შეფასებული დებულებების საერთო დასაშვები რაოდენობა	
საწყისი ასაკი	დებულებების რაოდენობა
3:0-6:11	40
7:0-10:11	30
11:0+	28
თუ მასწავლებელი ყველა ქვესფეროს შევსებას იწყებდა პირველივე დებულებიდან, „სავარაუდოდ“ შეფასებული დებულებების საერთო რაოდენობა არ უნდა აღემატებოდეს 40-ს.	

3. დარწმუნდით, რომ მასწავლებელმა კითხვარის შევსება სწორი დებულებიდან (საწყისი ასაკი) დაიწყო. თუ მასწავლებელმა კონკრეტულ ქვესფეროს შევსება პირველი დებულებიდან დაიწყო, მაშინ ამ ქვესფეროში ყველა დებულება უნდა იყოს შემოხაზული და პასუხგაცემული (ერთადერთი გამონაკლისი ამ წესში ეხება წერითი და აკადემიური უნარების ქვესფეროებს, რომელთაც აქვთ ქვესფეროს შევსების შეწყვეტის პუნქტი). თუ მასწავლებელმა შესაფასებელი ინდივიდის ასაკის გამო ქვესფეროს შევსება პირველი დებულებიდან არ დაიწყო, მაშინ საწყისი წერტილის შემდგომ მდებარე ყველა დებულება შემოხაზული და პასუხგაცემული უნდა იყოს.
4. დარწმუნდით, რომ თითოეულ ქვესფეროში საწყისი ასაკის კრიტერიუმები შესრულებულია. თუ მასწავლებელმა შესაფასებელი ინდივიდის ასაკის გამო ქვესფეროს შევსება პირველი დებულებიდან არ დაიწყო, მაშინ საწყისი ასაკის კრიტერიუმის შესასრულებლად, პირველი ოთხი დებულება 2 ქულით უნდა შეფასდეს. თუ საწყისი წერტილიდან პირველი ოთხი დებულება არ არის 2 ქულით შეფასებული, მაშინ მასწავლებელს ამ კონკრეტულ ქვესფეროში საწყისი

ასაკამდე მოცემული ყველა დებულების შეფასება სთხოვეთ (დაწყებული დებულება 1-ით).

5. გადახედეთ პასუხებს და ეცადეთ, აღმოაჩინოთ აშკარა შეუსაბამოებები (ასეთის არსებობის შემთხვევაში). ქვესფეროებში დებულებები სირთულის მიხედვითაა რანჟირებული (სირთულე იზრდება). თუ მასწავლებელი კონკრეტული დებულებას 2 ქულით აფასებს, ხოლო ამ დებულების წინ მდებარე, მასთან შინაარსობრივად მჭიდროდ დაკავშირებულ დებულებას, რომელიც უნარების უფრო დაბალ დონეს ზომავს, უფრო დაბალი ქულით აფასებს, *ჰკითხეთ მასწავლებელს ასეთი შეფასების მიზეზი. შეიძლება, დებულების ხელახალი შეფასება გახდეს საჭირო*. მაგალითად, თუ მასწავლებელმა ექსპრესიულ ქვესფეროში დებულება 10 შეაფასა 2 ქულით (მოსწავლე ამბობს სულ მცირე 100 ამოცნობად სიტყვას), მაგრამ იგივე ქვესფეროს დებულება 6 შეაფასა 1 ქულით (მოსწავლე ამბობს სულ მცირე 50 ამოცნობად სიტყვას), გაარჩიეთ ეს შემთხვევა მასწავლებელთან და დაადგინეთ, თუ რომელი დებულების ქულა უნდა შეიცვალოს. **ცხრილში 2.4** მოცემულია შინაარსობრივად ერთმანეთთან მჭიდროდ დაკავშირებული დებულებების ჩამონათვალი. როდესაც, დებულებები ერთმანეთთან მჭიდრო კავშირში არ არის, თქვენი შეხედულებისამებრ განსაზღვრეთ, არის თუ არა შესაძლებელი, განვითარების ადრეული ეტაპისთვის დამახასიათებელი ქცევისათვის უფრო დაბალი ქულა იყოს ადეკვატური, მაშინ, როცა მაღალი დონის ქცევის შესაფასებელ დებულებაში მოსწავლის ქცევა უფრო მაღალი ქულითაა შეფასებული. მაგალითად, თუ მასწავლებელმა ექსპრესიული ქვესფეროს დებულება – 1 შეაფასა 0 ქულით (მოსწავლე ხმის გამოცემით ან ჟესტებით ცდილობს მასწავლებლის ყურადღების მიპყრობას), იმავე ქვესფეროს დებულებები – 10 და 11 კი შეაფასა 2 ქულით (მოსწავლე გამოთქვამს სულ მცირე 100 სიტყვას და მარტივი წინადადებებით გადმოსცემს საკუთარ გამოცდილებას), თქვენ შეიძლება ივარაუდოთ, რომ მოსწავლე ხმით ან ჟესტებით იმიტომ არ ცდილობს მასწავლებელთან კომუნიკაციის დამყარებას, რომ ამ მიზნით იგი სიტყვებს იყენებს. მასწავლებელმა შესაძლოა მიანიჭოს 0 ქულა კითხვარის დასაწყისში მოცემულ დებულებას იმიტომ, რომ მას არ შეუმჩნევია მოსწავლის ის კონკრეტული ქცევა, რომელიც მოცემული დებულებით მოწმდება. მიუხედავად ამისა, ამ შემთხვევაში სწორია ასეთ დებულებას მიენიჭოს 2 ქულა იმიტომ, რომ მოსწავლე უკვე დიდია ამ ქცევისათვის. მისი ჩანაცვლება განვითარების დონის მიხედვით უფრო მაღალ საფეხურზე მდგომი ქცევით მოხდა. ამ შემთხვევაში, ხელახალი შეფასების თაობაზე გადაწყვეტილების მიღებამდე, მასწავლებელთან ერთად დებულების ამგვარად შეფასების მიზეზი დაადგინეთ.
6. უპასუხეთ მასწავლებლის შეკითხვებს კითხვარის ნებისმიერი კითხვისნიშნის (კითხვის ნიშანი იწერება დებულების გასწვრივ, მარჯვენა მხარეს, სვეტში) დებულების ირგვლივ. ამ სახელმძღვანელოს დანართში E მოცემულია ქულების

მინიჭების სპეციალური კრიტერიუმები. ისინი დაგეხმარებათ, პასუხი გასცეთ იმ შეკითხვებს, რომლებიც შესაძლოა მასწავლებლებს ამა თუ იმ დებულების დაკავშირებით გაუჩნდეთ.

7. სთხოვეთ მასწავლებელს, შეაფასოს ყველა გამოტოვებული დებულება. თუ კონკრეტულ ქვესფეროში გამოტოვებული დებულებების რაოდენობა 2-ზე მეტია, მაშინ ეს ქვესფერო არ შეფასდება.

ცხრილი 2.4. - ქვესფეროებში ერთმანეთთან მჭიდროდ დაკავშირებული დავალებები

რეცეპტული	
დებულება 2	როცა სთხოვენ, აჩვენებს სხეულის სულ მცირე სამ მთავარ ნაწილს (მაგ., ცხვირს, პირს, ხელებს, ფეხებს და ა.შ.).
დებულება 6	როცა სთხოვენ, აჩვენებს სხეულის სულ მცირე სამ არამთავარ ნაწილს (მაგ., თითებს, იდაყვებს, კბილებს, ფეხის თითებს და ა.შ.).
დებულება 4	უსმენს ამბავს სულ მცირე 5 წუთის განმავლობაში (ანუ წყნარად ზის და ყურადღებით უსმენს ამბის მთხრობელს ან წამკითხველს).
დებულება 10	უსმენს ამბავს 30 წუთის განმავლობაში.
დებულება 5	უსმენს ინსტრუქციებს.
დებულება 9	ასრულებს სამნაწილიან ინსტრუქციებს (მაგ., „აიღე ფანქარი და ქაღალდი, გარკვევით, გადაბმის გარეშე დაწერე შენი სახელი და შემომხედე, როცა მზად იქნები“ და ა.შ.).
დებულება 13	ინფორმაციულ საუბარს უსმენს სულ მცირე 15 წუთის განმავლობაში.
დებულება 14	ინფორმაციულ საუბარს უსმენს სულ მცირე 30 წუთის განმავლობაში.
ექსპრესიული	
დებულება 6	ამბობს სულ მცირე 50 სიტყვას, რომელთა ამოცნობაც შესაძლებელია.
დებულება 10	ამბობს სულ მცირე 100 სიტყვას, რომელთა ამოცნობაც შესაძლებელია.
დებულება 11	მომხდარ ფაქტს გადმოსცემს მარტივი წინადადებით (მაგ., „მე და გიამ ვითამაშეთ“, „დედამ წამკითხა წიგნი“ და ა.შ.).
დებულება 22	დეტალურად ჰყვება მომხდარის შესახებ (მაგ., ჰყვება, ვინ მონაწილეობდა, სად მოხდა ამბავი და ა.შ.).
წერითი	
დებულება 1	ცნობს ანბანის ერთ ან მეტ ასოს და განასხვავებს ასოებსა და ციფრებს ერთმანეთისაგან.
დებულება 2	ცნობს ანბანის სულ მცირე 10 ბეჭდურ ასოს.
დებულება 7	ცნობს ანბანის ყველა ასოს.
დებულება 4	შეუძლია თავისი სახელის გადაწერა.
დებულება 6	მეხსიერებით წერს სახელს და გვარს.
დებულება 9	კითხულობს ხმამაღლა მარტივ მოთხრობებს (ანუ მოთხრობას, რომელიც შედგება 3 და 5-სიტყვიანი წინადადებებისაგან).
დებულება 12	კითხულობს და იგებს სულ მცირე მეორე კლასის მასალას.
დებულება 17	კითხულობს და იგებს სულ მცირე მეოთხე კლასის მასალას.
დებულება 20	კითხულობს და იგებს სულ მცირე მეექვსე კლასის მასალას.
დებულება 23	კითხულობს და იგებს სულ მცირე მეცხრე კლასის მასალას.
დებულება 18	წერს სულ მცირე ერთგვერდიან ანგარიშებს, თხზულებებს ან ესეებს; შეიძლება გამოიყენოს კომპიუტერი.

დებულება 22	წერს სულ მცირე სამ-გვერდიან ანგარიშებს ან თხზულებებს; შეიძლება გამოიყენოს კომპიუტერი.
აკადემიური	
დებულება 3	იცის საათის დანიშნულება (მაგ., ამბობს: „საათი დროს გვიჩვენებს“; „როდის არის სადილის დრო“? და ა.შ.).
დებულება 10	ასახელებს დროს ისრებიან საათზე სრული საათის მითითებით (მაგ., ამბობს: პირველი საათი, ორი საათი და ა.შ.).
დებულება 16	ასახელებს დროს ისრებიან საათზე სრული და ნახევარი საათის მითითებით (მაგ., პირველის ნახევარი, სამის ნახევარი და ა.შ.)
თამაში და თავისუფალი დრო	
დებულება 1	სხვებთან ერთად თამაშობს მარტივ ინტერაქტიურ თამაშებს (მაგ., „დახუჭობანა“, „გათვლა“, ა.შ.).
დებულება 3	კონსტრუქციულად თამაშობს ერთ ან რამდენიმე მოსწავლესთან მაქსიმუმ 5 წუთის განმავლობაში.
დებულება 4	კონსტრუქციულად თამაშობს ერთ ან რამდენიმე მოსწავლესთან 5 წუთზე მეტხანს.
მსხვილი მოტორიკა	
დებულება 2	ადის და ჩამოდის (აცოცდება და ჩამოცოცდება) დაბალ ობიექტებზე (მაგ., სკამზე, ტაბურეტზე, სასრილოზე, ა.შ.).
დებულება 3	აცოცდება და ჩამოცოცდება მოზრდილებისთვის განკუთვნილ სკამზე.
დებულება 12	ადის და ჩამოდის (აძვრება და ჩამოძვრება) მაღალ ობიექტებზე (მაგ., 1,2 მეტრის სიმაღლის ჩამოსასრიალებელზე ან მისაყუდებელ კიბეზე).
დებულება 4	დარბის ისე, რომ არ ეცემა; შესაძლოა მოუქნელად და არაკოორდინირებულად.
დებულება 8	შეუფერხებლად დარბის და არ ეცემა.
დებულება 14	შეუფერხებლად, წაუბორძიკებლად დარბის, ცვლის სიჩქარესა და მიმართულებას.
დებულება 5	კიბეებზე ადის ისე, რომ თითოეულ საფეხურზე დგამს ორივე ფეხს; შეიძლება გამოიყენოს მოაჯირი.
დებულება 9	კიბეებზე ადის ფეხების მონაცვლეობით; შესაძლოა გამოიყენოს მოაჯირი.
დებულება 6	კიბეებზე ჩამოსვლისას წინ იყურება, თითოეულ საფეხურზე დგამს ორივე ფეხს; შეიძლება გამოიყენოს მოაჯირი.
დებულება 13	კიბეებზე ჩადის ფეხების მონაცვლეობით; შესაძლოა გამოიყენოს მოაჯირი.
დებულება 10	შეუძლია ახტეს ცალ ფეხზე და არ დაეცეს; წონასწორობისათვის შესაძლოა რაიმეს დაეყრდნოს.
დებულება 15	მსუბუქად ხტება წინ ცალი ფეხით.
ნატიფი მოტორიკა	
დებულება 2	სათითაოდ შლის მუყაოს, ნაჭრის ან ქაღალდის წიგნის ფურცლებს.
დებულება 5	ფურცლავს წიგნისა და ჟურნალის გვერდებს ერთიმეორის მიყოლებით.
დებულება 12	შეუძლია მაკრატლით ფურცლის სწორად გაჭრა.
დებულება 15	გამოჭრის მარტივ ფორმებს (მაგ., წრეებს, ოთხკუთხედებს, სამკუთხედებს და ა.შ.).
დებულება 21	გამოჭრის რთულ ფორმებს (მაგ., ვარსკვლავებს, ცხოველებს, ანბანის ასოებს და ა.შ.).
დებულება 18	იყენებს კლავიატურას ან სენსორულ ეკრანს, რომ დაბეჭდოს საკუთარი სახელი და გვარი ან მოკლე სიტყვები; შეიძლება შეხედოს კლავიატურას.
დებულება 23	იყენებს კლავიატურას მაქსიმუმ 10 სტრიქონამდე დასაბეჭდად. შეიძლება შეხედოს ღილაკებს.

ნედლი ქულების გამოთვლა და წარმოებული ქულების მიღება

ამ თავის პირველი ნაწილი აღწერს, თუ როგორ უნდა მოხდეს ქვესფეროების ნედლი ქულების გამოთვლა. მეორე ნაწილში წარმოდგენილია, თუ როგორ ხდება ნედლი ქულების წარმოებულ ქულებში გადაყვანა ქვესფეროების, სფეროებისა და ადაპტური ქცევის კომპოზიტისთვის და როგორ გამოიყენება ქულების შეჯამების ფორმა შედეგების ორგანიზებისა და ინტერპრეტაციისთვის.

3.1. ქულების შეჯამების ფორმის პირველი გვერდი

ქულათა შეჯამების ფორმის პირველ გვერდზე გამოყოფილია სივრცე „სავარაუდოდ“ შეფასებული დებულებების დასათვლელად და ქვესფეროების ნედლი ქულების გამოთვლისა და შეტანისათვის (იხ. ილუსტრაცია 3.1.1).

„სავარაუდოდ“ შეფასებული დებულებების დათვლა

დათვალეთ თითოეულ სფეროში „სავარაუდოდ“ შეფასებული დებულებების რაოდენობა და რიცხვი შეიტანეთ ქულათა შეჯამების პირველი გვერდის შესაბამის ადგილას. შეკრიბეთ „სავარაუდოდ“ შეფასებული დებულებების რაოდენობა მთელი კითხვარისთვის და ჯამი ჩაწერეთ შესაბამის უჯრაში. დარწმუნდით, რომ რომ სავარაუდო დებულებების საერთო რაოდენობა არ აღემატება კონკრეტული ასაკისთვის დაშვებულ რაოდენობას. თუ სავარაუდო დებულებების საერთო რაოდენობა აჭარბებს ცხრილში მოცემულ რაოდენობას, მაშინ ფორმა უვარგისი ხდება.

ილუსტრაცია 3.1.1 - ქულათა შეჯამების ფორმის პირველი გვერდი

დებულებები შეფასებული როგორც „სავარაუდო“

თუ „საგარეოდ“ შეფასებული დებულებების საერთო რაოდენობა აღემატება იმ დასაშვებ რაოდენობას, რომელიც მოსწავლის სანაყის ასაკითაა განსაზღვრული (იხ. ცხრილი მარჯვნივ), ამ ფორმისთვის მონაცემებს ნუ იანგარიშებთ.

კომუნიკაცია	დღე. რაოდ.	ყოფითი უნარები	დღე. რაოდ.	სოციალიზაცია	დღე. რაოდ.	მოტორული უნარები	დღე. რაოდ.	„სავარაუდოდ“ შეფასებული დებულებების საერთო რაოდენობა =	საწყისი ასაკი	დავალდების რაოდენობა
რეცეპტული		პირადი		ინტერპერს. ურთიერთობები		მსხვილი			3:0 – 6:11	40
ექსპრესიული		აკადემიური		თამაში და თავისუფალი დრო		ნატიფი			7:0 – 10:11	30
წერითი		სასკოლი საზოგადოება		თავის გარემოების უნარები					11:0 +	28
	ჯამი	+	ჯამი	+	ჯამი	+	ჯამი		თუ მასწავლებელი ყველა ქვესფეროს შეესბამის იწყებდა დებულებიდან 1. „სავარაუდოდ“ შეფასებული დებულებების საერთო რაოდენობა არ უნდა აღემატებოდეს 40-ს	

ქვესფეროების ნედლი ქულები

კომუნიკაცია

ყოფითი უნარები

სოციალიზაცია

მოტორული უნარები

2-ების რაოდენობა $\times 2 =$

1-ების რაოდენობა =

გამოტ, დებულებ, რ-ბა^ა =

2-ების რაოდენობა X 2 =

1-ების რაოდენობა =

გამოტ, დებულებ, რ-ბა* =

2-ების რაოდენობა $\times 2 =$
 1-ების რაოდენობა =
 გამოტ. დებულებ. რ-ბა* =

2-ების რაოდენობა $\times 2 =$
 1-ების რაოდენობა =
 გამოტ. დებულებ. რ-ბა* =

რეცეპტული ქვესფეროს
ნედლი ქულა = ჯამი

პირადი ქვესფეროს
ნედლი ქულა = ჯამი

ინტერპერს. ურთ.
ქვესფეროს ნედლი ქულა = ჯამი

მსხვილი მოტორული უნარ, ☐
 ქვესფეროს ნედლი ქულა = ჯამი

2-ების რაოდენობა $\times 2 =$
 1-ების რაოდენობა =
 გამოტ. ღებულებ. რ.ბა* =

2-ების რაოდენობა X 2 =

1-ების რაოდენობა =

გამოტ. დებულებ. რ-ბა* =

ა/შ-ების რ-ბა* =

2-ების რაოდენობა X 2 =

1-ების რაოდენობა =

გამოტ. დებულებ. რ-ბა* =

2-ების რაოდენობა X 2 =

1-ების რაოდენობა =

გამოტ. დეზულეზ. რ-ბა* =

ა/მ-ების რ-ბა* =

ექსპრესიული ქვესფეროს
ნედლი ქულა = ჯამი

აკადემიური ქვესფეროს
ნედლი ქულა =

თამაში და თავ. დრო
ქვესფეროს ნედლი ქულა =
ჯამი

ნატიფი მოტორული უნარ.
ქვესფეროს ნედლი ქულა = ☐
ჯამი

2-ების რაოდენობა $\times 2 =$
 1-ების რაოდენობა =
 გამოტ. დებულებ. რ-ბა* =

2-ების რაოდენობა $\times 2 =$
 1-ების რაოდენობა =
 გამოტ. დებულებ. რ-ბა* =

2-ების რაოდენობა $\times 2 =$
 1-ების რაოდენობა =
 გამოტ. დებულებ. რ-ბა* =

სერიოზი ქვესფეროს
ნედლი ჟულა = ჯამი

სასკ. საზოგადოების
ქვესფ. ნედლი ქულა =
ჯამი

თავის გართმ. უნარები
ქვესფეროს ნედლი ქულა =
ჯამი

*თუ გამოცოვებული დავალებების საერთო რაოდენობა 2-ს აღემატება, ქვესფერო არ გაასწოროთ.

ქვესფეროების ნედლი ქულების გამოთვლა

1. **საწყისი ასაკის ზემოთ მოცემული დებულებების შეფასება** (რომელთა შეფასება რესპონდენტს არ ევალებოდა, რადგან ისინი შეესაბამება შესაფასებელ პირზე უფრო პატარა ასაკის ინდივიდებს).
 - თუ ქვესფეროში საწყისი დებულებიდან დაწყებული, პირველ ოთხ დებულებას მინიჭებული აქვს 2 ქულა, მაშინ საწყის პუნქტამდე ყველა დებულება 2 ქულით ფასდება (შემოხაზეთ ქულა 2 საწყის პუნქტამდე თითოეული დებულებისთვის).
 - თუ საწყისი პუნქტიდან დაწყებული, პირველი ოთხიდან ერთი დებულება მაინც იყო გამოტოვებული, ან 2 ქულაზე ნაკლებით შეფასებული, სთხოვეთ მასწავლებელს გადახედოს თავის შეფასებებს. თუ ასეთი შეფასებები რეალურად ასახავს შესაფასებელ ინდივიდს, სთხოვეთ მასწავლებელს საწყის ასაკამდე ყველა დებულების შეფასება.
2. **მიანიჭეთ 0 ქულა შეწყვეტის პუნქტის შემდეგ მოცემულ ყველა დებულებას.** წერითი და აკადემიური უნარების ქვესფეროებს 3-დან 5 წლამდე მოსწავლეებისთვის შეწყვეტის პუნქტები აქვს. ყველა ის დებულება, რომელიც შეწყვეტის პუნქტის შემდეგ არის მოცემული, 0 ქულით ფასდება. თუ მასწავლებელმა ქულების მინიჭება შეწყვეტის პუნქტის შემდეგაც გააგრძელა და რომელიმე დებულება 2 ან 1 ქულით შეაფასა, ამ დებულებებს თავიდან მიანიჭეთ 0 ქულა იმისთვის, რომ მათი გათვალისწინება ნედლი ქულების დათვლისას არ მოხდეს.
3. **თითოეული ქვესფეროსთვის დათვალეთ 2 ქულით შეფასებული დებულებების ქულების ჯამი.** დათვალეთ 2 ქულიანი დებულებების რაოდენობა და მიღებული შედეგი ჩაწერეთ ქულათა შეჯამების პირველი გვერდის შესაბამის ადგილას, რომლის სათაურია „2-ების რაოდენობა“. გაამრავლეთ ეს რაოდენობა 2-ზე და მიღებული შედეგი ამისთვის სპეციალურად გამოყოფილ უჯრაში შეიტანეთ.
4. **თითოეული ქვესფეროსთვის დათვალეთ 1 ქულით შეფასებული დებულებების რაოდენობა.** დათვალეთ იმ დებულებების რაოდენობა, რომელთაც მინიჭებული აქვთ 1 ქულა და მიღებული შედეგი ჩაწერეთ ქულათა შეჯამების პირველი გვერდის შესაბამის ადგილას, რომლის სათაურია „1-ების რაოდენობა“.
5. **თითოეული ქვესფეროსთვის დათვალეთ შეუფასებელი დებულებების რაოდენობა.** დათვალეთ შეუფასებელი დებულებების რაოდენობა და ჩაწერეთ ქულათა შეჯამების პირველი გვერდის შესაბამის ადგილას, რომლის სათაურია „გამოტოვებული დებულებების რაოდენობა“.
 - 3-დან 5 წლამდე ასაკობრივი კატეგორიისთვის, წერითი და აკადემიური უნარების ქვესფეროებში არცერთი გამოტოვებული დებულება არ არის დაშვებული. რაც შეეხება სხვა ქვესფეროებს, თითოეული ქვესფეროსთვის მაქსიმუმ ორი გამოტოვებული დებულებაა დასაშვები.

- 6-დან 21 წლამდე ასაკობრივი კატეგორიისთვის, თითოეულ ქვესფეროში მაქსიმუმ 2 გამოტოვებული დებულებაა დასაშვები.

თუ რომელიმე ქვესფეროში 2-ზე მეტი დებულებაა გამოტოვებული, არ დაითვალოთ მისი ნედლი ქულა. ამ წესის თვალსაზრისით გამონაკლისს ადგილი აქვს იმ შემთხვევაში, როცა 0 ქულით შეფასებული დებულებების მიმდევრობას ბუკლეტის ბოლოს გამოტოვებული დებულებების მიმდევრობა მოსდევს. ასეთი შემთხვევა შესაძლოა იმ დროს მოხდეს, როცა მასწავლებელი პატარა მოსწავლის ქცევას აფასებს. თუ რომელიმე ქვესფეროში მიმდევრობით მოცემული ოთხი დებულება 0 ქულით არის შეფასებული, შემდეგ კი რომელიმე დებულება გამოტოვებულია, შეაფასეთ იგი 0 ქულით და ამოიღეთ „გამოტოვებული დებულებების რაოდენობიდან“.

რეკომენდებულია, რომ მასწავლებელს მიუთითოთ გამოტოვებულ დებულებებზე და სთხოვოთ მათი შეფასება.

6. დათვალეთ იმ დებულებების რაოდენობა, რომლებიც შეფასებულია როგორც – არ ჰქონია შესაძლებლობა (ა/შ). თუ ქვესფერო მოიცავს ისეთ დებულებებს, რომელთათვისაც „ა/შ“ შესაძლო პასუხია, დათვალეთ იმ დებულებების რაოდენობა, რომელთაც მინიჭებული აქვთ ა/შ და მიღებული შედეგი ჩაწერეთ უჯრაში სახელწოდებით „ა/შ-ების რაოდენობა“.
7. გამოთვალეთ ქვესფეროს ნედლი ქულა. შეკრიბეთ სამ (ან ოთხ) უჯრაში მოცემული რიცხვები და მიღებული რიცხვი ჩაწერეთ ქვესფეროს ნედლი ქულისთვის გამოყოფილ უჯრაში.

ილუსტრაცია 3.1.2 - ქულათა შეჯამების ფორმის პირველი გვერდის შევსებული ნიმუში

დებულებები შეფასებული როგორც „სავარაუდო“

თუ „სავარაუდოდ“ შეფასებული დებულებების საერთო რაოდენობა აღემატება იმ დასაშვებ რაოდენობას, რომელიც მოსწავლის საწყისი ასაკითა განსაზღვრული (იხ. ცხრილი მარჯვნივ), ამ ფორმისთვის მონაცემებს ნუ იანგარიშებთ.

კომუნიკაცია	დღე, რაოდ.	ყოფითი უნარები	დღე, რაოდ.	სოციალიზაცია	დღე, რაოდ.	მოტორული უნარები	დღე, რაოდ.	„საგარაუდოდ“ შეფასებული დებულებების საერთო რაოდენობა = 16	საწყისი ასაკი	დავალებების რაოდენობა
რეკვაზტული	5	პირადი	0	ინტერპერს, ურთიერთობები	2	მსხვილი			3:0 – 6:11	40
ექსპრესიული	1	აკადემიური	4	თაშაში და თავისუფალი დრო	0	ნატიფი			7:0 – 10:11	30
წერიითი	4	სასკოლი საზოგადოება	0	თავის გართობების უნარები	0				11:0 +	28
	10		4		2				თუ მასწავლებელი ყველა ქვესფეროს შევსებას იწყებდა დებულებიდან 1. „საგარაუდოდ“ შეფასებული დებულებების საერთო რაოდენობა არ უნდა აღემატებოდეს 40-ს	

ქვესფეროების ნედლი ქულები

კომუნიკაცია

2-ების რაოდენობა $10 \times 2 = 20$
 1-ების რაოდენობა = 4
 გამოტ, დებულეზ, რ-ბა^ა = 0

რეცეპტული ქვესფეროს
ნედლი ქულა = 24
ჯამი

ყოფითი ჟნარები

2-ების რაოდენობა $\times 2 =$
 1-ების რაოდენობა =
 გამოტ. დებულებ. რ-ბა* =

პირადი ქვესფეროს
ნედლი ქულა = 27
ჯამი

სოციალიზაცია

2-ების რაოდენობა $16 \times 2 = 32$
 1-ების რაოდენობა = 7
 გამოტ. დებულებ. რ-ბა* = 0

ინტერპერს. ურთ.
ქვესფეროს ნედლი ქულა = 39
ჯამი

მოქორულის უნარები

2-ების რაოდენობა $\times 2 =$
 1-ების რაოდენობა =
 გამოტ, დეზულებ. რ-ბა* =

მსხვილი მოტორული უნარ. ☐
 ქვესფეროს ნედლი ქულა = ჯამი

2-ების რაოდენობა $25 \times 2 = 50$
 1-ების რაოდენობა = 4
 გამოტ. დებულებ. რ-ბა* = 0

ექსპრესიული ქვესფეროს
ნედლი ქულა = 54
ჯამი

2-ების რაოდენობა 21 x 2 = 42
1-ების რაოდენობა = 3
გამოტ. დებულებ. რ-ბა* = 0
ა/შ-ების რ-ბა* = 0

კადემიური ქვესფეროს
მედიო ქულა = 45

2-ების რაოდენობა $12 \times 2 = 24$
 1-ების რაოდენობა = 6
 გამოტ. დეზულებ. რ-ბა* = 0

თამაში და თავ. დრო
ქვესფეროს ნედლი ქულა = 30
ჯამი

2-ების რაოდენობა X 2 =

1-ების რაოდენობა =

გამოტ. დებულებ. რ-ბა* =

ა/შ-ების რ-ბა* =

ნატიფი მოტორული უნარ.
ქვესფეროს ნედლი ქულა = **ჯამი**

2-ების რაოდენობა $19 \times 2 = 38$
 1-ების რაოდენობა = 4
 გამოტ. დებულიტ. რ-ბა* = 0

ნერთი ქვესფეროს
ნედი ქულა = 42
ჯამი

2-ების რაოდენობა $8 \times 2 = 16$
 1-ების რაოდენობა = 9
 გამოტ. დებულებ. რ-ბა* = 0

სასკ. საზოგადოების
ქვესფ. ნედლი ქულა = 25
ჯამი

2-ების რაოდენობა 8 x 2 = 16
1-ების რაოდენობა = 11
გამოტ. დეპულეზ. რ-ბა* = 0

თავის გარტმ. უნარები
ქვესფეროს ნედლი ქულა = 27
ჯამი

*თუ გამოცოვებული დავალებების საერთო რაოდენობა 2-ს აღემატება, ქვესფერო არ გაასწოროთ.

3.2 წარმოებული ქულების შეჯამების გვერდი

ფორმის ეს ნაწილი იძლევა ქვესფეროების, სფეროებისა და ადაპტური ქცევის კომპოზიტის ყველა წარმოებული ქულის ჩაწერის საშუალებას.

ილუსტრაცია 3.2.1 - წარმოებული ქულების შეჯამების გვერდი

ქვესფეროების და სფეროების ქულები								ძლიერი და სუსტი მხარეები		
ქვესფერო/სფერო	ნედლი ქულა	v-ს კალირებული ქულა ცხრილი გ1	სფეროს სტანდარტული ქულა ცხრილი გ2	% სანდოების ინტერვალის ცხრილი გ1/გ2	პროცენტული ცხრილი გ3	ადაპტური დონე ცხრილი C4	ასაკის ეკვივალენტი ცხრილი C5	სტანაინები ცხრილი გ3	ქულის გამოკლებული მედიანა	d(ძლიერი) ან s(სუსტი) მხარეები
რეცეპტული				±						
ექსპრესიული				±						
წერიითი				±						
კომუნიკაცია	ჯამი:			±						
პირადი				±						
აკადემიური				±						
სასკოლო საზოგადოება				±						
ყოფითი უნარები	ჯამი:			±						
ინტერპერსონალური ურთიერთობები				±						
თამაში და თავისუფალი დრო				±						
თავის გართმევის უნარები				±						
სოციალიზაცია	ჯამი:			±						
მსხვილი				±						
ნატიფი				±						
მოტორული უნარები	ჯამი:			±						

სფეროების სტანდარტული ქულების ჯამი =

სტანდ. ქულა ცხრილი გ2	% სანდოების ინტერვალის ცხრილი გ2	პროცენტული ცხრილი გ3	ადაპტური დონე ცხრილი C4	სტანაინები ცხრილი გ3
	±			

ადაპტური ქცევის კომპოზიტი

პასუხგაცემული დებულებების რაოდენობა _____

სფეროში ძლიერი/სუსტი მხარეები

d = სტანდარტულ ქულას - მედიანა ≥ 10

s = სტანდარტული ქულა - მედიანა ≤ -10

ქვესფეროში ძლიერი/სუსტი მხარეები

d = v-ს კალირებული ქულას - მედიანა ≥ 2

s = v-ს კალირებული ქულას - მედიანა ≤ -2

ქულათა გარკვეული ტიპები მხოლოდ ქვესფეროებისთვის არის განკუთვნილი, ხოლო ზოგიერთი მათგანი კი მხოლოდ სფეროებისთვის. გამუქებული უჯრები მიაწინებებს, რომ კონკრეტული ქულა არ არის განკუთვნილი ამა თუ იმ სფეროსთვის ან ქვესფეროსთვის. მიაქცეით ყურადღება, რომ ადაპტური ქცევის კომპოზიტის უჯრები ამავე განყოფილების სვეტების სათაურებს შეესაბამება. ცხრილში 3.2.1 წარმოდგენილია წარმოებული ქულების მისაღებად საჭირო ცხრილების სია*.

ცხრილი 3.2.1 - წარმოებული ქულების მისაღებად საჭირო ცხრილების სია.

წარმოებული ქულები	ცხრილი	საჭირო ინფორმაცია
v-სკალირებული ქულები ქვესფეროებისათვის	ბ1	- ქრონოლოგიური ასაკი - ქვესფეროს ნედლი ქულა
სტანდარტული ქულები სფეროებისათვის	ბ2	- ქრონოლოგიური ასაკი - ქვესფეროების სკალური ქულების ჯამი
სტანდარტული ქულა ადაპტური ქცევის კომპოზიტისთვის	ბ2	- ქრონოლოგიური ასაკი - სფეროთა სტანდარტული ქულების ჯამი (7 წლის და ზემოთ ასაკის პირთათვის გამოირიცხება მოტორული უნარების ქულები)
ნდობის ინტერვალის მნიშვნელობები ქვესფეროს v-სკალირებული ქულებისათვის	გ1	- ქრონოლოგიური ასაკი - ნდობის ინტერვალის შესაბამისი დონე (85%, 90%, 95%)
ნდობის ინტერვალის მნიშვნელობები სფეროების და ადაპტური ქცევის კომპოზიტის სტანდარტული ქულებისათვის	გ2	
პროცენტული რანგი და სტანაინი სფეროებისა და ადაპტური ქცევის კომპოზიტისთვის	გ3	სფეროს და ადაპტური ქცევის კომპოზიტის სტანდარტული ქულები
ქვესფეროს ადაპტური დონე	C4	ქვესფეროს v-სკალირებული ქულა
სფეროს და ადაპტური ქცევის კომპოზიტის ადაპტური დონე	C4	სფეროს და ადაპტური ქცევის კომპოზიტის სტანდარტული ქულები
ქვესფეროს ასაკის ექვივალენტი	C5	ქვესფეროს ნედლი ქულები

* სახელმძღვანელოში მოცემულ დანართ 1-ში წარმოდგენილია ქართულ პოპულაციაზე კითხვარის სტანდარტიზაციის შედეგად მიღებული წარმოებული ქულების ცხრილები, ისინი აღნიშნულია ქართული ასოებით. დანართ 2-ში კი მოცემულია აშშ-ს პოპულაციაზე კითხვარის სტანდარტიზაციის შედეგად მიღებული წარმოებული ქულების ცხრილები, ისინი აღნიშნულია ლათინური ასოებით.

წარმოებული ქულების შეჯამების გვერდის შევსება

ნედლი ქულა. ნედლი ქულები გამოითვლება მხოლოდ ქვესფეროებისთვის. ქვესფეროების ნედლი ქულების გვერდიდან გადაიტანეთ თითოეული ქვესფეროს ნედლი ქულა წარმოებული ქულების გვერდზე შესაბამის უჯრებში სახელწოდებით „ნედლი ქულა“.

v-სკალირებული ქულა. თითოეული ქვესფეროს ნედლ ქულას აქვს შესაბამისი v-სკალირებული ქულა. ნორმირებული ცხრილი ქვესფეროების v-სკალირებული ქულებისთვის წარმოდგენილია **დანართი 1-ის** ბ1 ცხრილში.

თითოეული ქვესფეროს v-სკალირებული ქულის მისაღებად, პირველ რიგში, ბ1 ცხრილში იპოვეთ ინდივიდის ქრონოლოგიური ასაკი. მოძებნეთ ინდივიდის ქვესფეროს ნედლი ქულა ამ ქვესფეროს სვეტში, ნახეთ რა მნიშვნელობა შეესაბამება მას v-სკალის სვეტში და ჩაწერეთ წარმოებული ქულების შეჯამების გვერდზე სვეტის შესაბამის უჯრაში სახელად „v-სკალირებული ქულა“. ეს პროცედურა გაიმეორეთ თითოეული ქვესფეროს ნედლი ქულისათვის.

მოტორული უნარების სფერო. მოტორული უნარების მსხვილი და ნატიფი მოტორიკის ქვესფეროების v-სკალირებული ქულები დადგენილია ინდივიდებისთვის, რომელთა ასაკია 3:0-დან 6:11 წლამდე (**დანართი 2-ის** B1 ცხრილი). 7-დან 21 წლამდე ინდივიდებისთვის v-სკალირებული სავარაუდო ქულა მიიღება **დანართი 2-ის** B1 ცხრილით, რომელიც შეესაბამება 6:9-დან 6:11-მდე ასაკობრივ დიაპაზონს. ინფორმაცია მოტორული უნარების სფეროს სავარაუდო ქულების შესაბამისი გამოყენების შესახებ იხილეთ მე-4 თავში.

სტანდარტული ქულა. სტანდარტული ქულები გამოიყენება სფეროებისა და ადაპტური ქცევის კომპოზიტისათვის. ნორმირებული ცხრილი სფეროებისა და ადაპტური ქცევის კომპოზიტის სტანდარტული ქულებისთვის წარმოდგენილია **დანართი 1-ის** ბ2 ცხრილში.

სფეროების სტანდარტული ქულის გამოთვლა: თითოეული სფეროსთვის გამოთვალეთ მისი ქვესფეროების v-სკალირებული ქულების ჯამი და შეიტანეთ სტრიქონში სახელად „ჯამი“. თითოეული სფეროს სტანდარტული ქულის მისაღებად, პირველ რიგში, ბ2 ცხრილში იპოვეთ ინდივიდის ქრონოლოგიური ასაკი. მოძებნეთ სტანდარტული ქულა, რომელიც შეესაბამება თითოეული სფეროს ქვესფეროთა v-სკალირებული ქულების ჯამს და ჩაწერეთ წარმოებული ქულების შეჯამების გვერდზე სვეტის შესაბამის უჯრაში სახელად „სფეროს სტანდარტული ქულა“.

ადაპტური ქცევის კომპოზიტის სტანდარტული ქულის გამოთვლა: ადაპტური ქცევის კომპოზიტის მისაღებად გამოთვალეთ სფეროების სტანდარტული ქულების ჯამი და მიღებული შედეგი ჩაწერეთ უჯრაში, რომლის სახელწოდებაცაა „სფეროების სტანდარტული ქულების ჯამი“. ეს უჯრა მოთავსებულია ქვესფეროებისა და სფეროების ქულათა ცხრილის ზუსტად ქვემოთ. ინდივიდებისთვის, რომელთა ასაკი 6:11 წლამდეა,

დააჯამეთ ოთხივე სფეროს შესაბამისი ქულები. მათთვის, ვისი ასაკი 7 წელი ან მეტია, დააჯამეთ კომუნიკაციის, ყოფითი უნარებისა და სოციალიზაციის სფეროების ქულები (გამოტოვეთ მოტორული უნარების სფეროს ქულა). ადაპტური ქცევის კომპოზიტის სტანდარტული ქულის მისაღებად, პირველ რიგში, ბ2 ცხრილში იპოვეთ ინდივიდის ქრონოლოგიური ასაკი. მოძებნეთ სტანდარტული ქულა, რომელიც შეესაბამება სფეროების სტანდარტული ქულების ჯამს და ჩაწერეთ წარმოებული ქულების შეჯამების გვერდზე სვეტის შესაბამის უჯრაში სახელად „სტანდარტული ქულა“.

ნდობის ინტერვალი. ნდობის ინტერვალების წარმოდგენა აუცილებელია v-სკალირებული და სტანდარტული ქულებისთვის. გამოიყოფა სანდობის სამი დონე: 85%, 90% და 95%. თავდაპირველად, უნდა აირჩიოთ სასურველი ნდობის ინტერვალი და ჩაწეროთ სვეტის თავში ცარიელ ადგილას. წარმოებული ქულების შეჯამების გვერდზე მოცემული ყველა ქულისათვის ერთი და იგივე დონე უნდა იქნას გამოყენებული. ყველაზე ხშირ შემთხვევაში, ავტორები ურჩევენ 90%-იანი ნდობის ინტერვალის არჩევას.

დანართი 1-ის გ ნაწილში მოცემულია ნდობის ინტერვალის რიცხვითი სიდიდეები. ქვესფეროს v-სკალირებული ქულებისთვის გამოიყენეთ **ცხრილი გ1**, სფეროებისა და ადაპტური ქცევის კომპოზიტის სტანდარტული ქულებისათვის - **ცხრილი გ2**. ამ ცხრილების გამოსაყენებლად, პირველ რიგში, იპოვეთ ინდივიდის ქრონოლოგიური ასაკი. შემდეგ, აირჩიეთ სანდობის დონე: 85%, 90% ან 95% და ნახეთ ნდობის ინტერვალის რა მნიშვნელობა შეესაბამება თითოეულ სფეროსა და ქვესფეროს. ჩაწერეთ ეს მნიშვნელობა შესაბამისი უჯრის ქვედა კუთხეში სახელწოდებით „-----% ნდობის ინტერვალი“, „±“ სიმბოლოს გასწვრივ. ეს პროცედურა გაიმეორეთ თითოეული ქვესფეროს, სფეროსა და ადაპტური ქცევის კომპოზიტისათვის.

ამის შემდეგ, იმისათვის, რომ ნდობის ინტერვალის ქვედა ზღვარი მიიღოთ, თითოეულ v-სკალირებულ ქულას ან სტანდარტულ ქულას გამოაკელით ნდობის ინტერვალის მნიშვნელობა. შემდეგ, ინტერვალის ზედა ზღვრის მისაღებად, ნდობის ინტერვალის მნიშვნელობა დაუმატეთ ქულას. ჩაწერეთ ეს ინტერვალი, დიაპაზონი სვეტის შესაბამისი უჯრაში, სახელწოდებით „-----% ნდობის ინტერვალი“. გაითვალისწინეთ, რომ ნებისმიერი სფეროსა და ქვესფეროსათვის ერთი და იგივე სანდობის დონე უნდა გამოიყენოთ.

პროცენტილი. პროცენტილები მოცემულია სფეროების და ადაპტური ქცევის კომპოზიტის სტანდარტული ქულებისთვის. იმის გამო, რომ ყოველი ასაკობრივი ჯგუფისთვის, სფეროსთვის და ადაპტური ქცევის კომპოზიტისთვის პროცენტილებსა და სტანდარტულ ქულებს შორის ურთიერთკავშირი ერთი და იგივეა, თითოეული სტანდარტული ქულის შესაბამისი პროცენტილი მოცემულია ერთი ცხრილის სახით (დანართი 1, ცხრილი გ3). ცხრილში მოძებნეთ ინდივიდის სტანდარტული ქულა, შემდეგ ნახეთ, რა მნიშვნელობა შეესაბამება მას სვეტში, სახელწოდებით „პროცენტილი“ და ჩაწერეთ ეს მნიშვნელობა წარმოებული ქულების შეჯამების ნაწილში იმ სვეტის შესაბამის

უჯრაში, რომლის სახელწოდებაა „პროცენტილი“. ეს პროცედურა გაიმეორეთ ყოველი სფეროსა და ადაპტური ქცევის კომპოზიტისთვის.

ადაპტური დონე. ადაპტური დონეები მოცემულია იმ მიზნით, რომ მოსწავლის ქცევა ადვილად აღსაქმელი ცნებების გამოყენებით აღიწეროს. Vineland II სფეროებისა და ქვესფეროების ქულებისთვის და ადაპტური ქცევის კომპოზიტისთვის 5 ადაპტურ დონეს განსაზღვრავს: დაბალი, ზომიერად დაბალი, ადეკვატური, ზომიერად მაღალი და მაღალი. კონკრეტული v-სკალირებული ან სტანდარტული ქულის შესაბამისი ადაპტური დონის მოსაძებნად, გამოიყენეთ დანართი 2-ის **ცხრილი C4**. განსაზღვრეთ ქულათა დიაპაზონი, რომელიც მოიცავს ინდივიდის ქვესფეროს ან სფეროს ქულას, წარმოებული ქულების შეჯამების ნაწილში სვეტის შესაბამის უჯრაში - „ადაპტური დონე“ - ჩაწერეთ ამ დიაპაზონის შესატყვისი ადაპტური დონე.

ასაკის ეკვივალენტი. ქვესფეროს ნედლი ქულის ასაკის ეკვივალენტი აღწერს იმ ასაკს, რომლისთვისაც მოცემული ქულა საშუალოს წარმოადგენს. ასაკის ეკვივალენტები მხოლოდ ქვესფეროების ნედლი ქულებისთვისაა მოცემული. ქვესფეროს ნედლი ქულების შესაბამისი ასაკის ეკვივალენტების მისაღებად გამოიყენეთ დანართი 2-ის **ცხრილი C5**. ჩაყევით კონკრეტული ქვესფეროსთვის განკუთვნილ სვეტს და მოძებნეთ ინდივიდისთვის ამ ქვესფეროში მინიჭებული ნედლი ქულა. გაყევით ამ სტრიქონს შესაბამის მნიშვნელობამდე, რომელიც ასაკის ეკვივალენტის სვეტშია მოცემული. ჩაწერეთ ეს მნიშვნელობა წარმოებული ქულების შეჯამების გვერდის იმ სვეტის შესაბამის უჯრაში, რომლის სახელწოდებაა „ასაკის ეკვივალენტი“.

სტანაინი. სტანაინები მოცემულია სფეროების და ადაპტური ქცევის კომპოზიტის სტანდარტული ქულებისთვის. სტანაინები წარმოდგენილია **დანართი 1-ის ცხრილში გ3**, რომელშიც, ასევე, პროცენტილებია მოცემული. ცხრილის სტანდარტული ქულების სვეტში მოძებნეთ ინდივიდის სტანდარტული ქულა. გაყევით სტრიქონს „სტანაინის“ სვეტამდე და მოძებნეთ შესაბამისი სტანაინი. ჩაწერეთ ეს მნიშვნელობა წარმოებული ქულების შეჯამების გვერდის შესაბამის უჯრაში - „სტანაინი“. ეს პროცედურა გაიმეორეთ თითოეული სფეროს და ადაპტური ქცევის კომპოზიტის სტანდარტული ქულებისათვის.

ძლიერი და სუსტი მხარეები. ეს განყოფილება ინდივიდის ძლიერი და სუსტი მხარეების შეფასების საშუალებას გაძლევთ. ამისათვის ერთმანეთს უნდა შეადაროთ ინდივიდის მიერ მიღებული შეფასებები ქვესფეროებში, ერთი სფეროს შიგნით. აგრეთვე, ერთმანეთს ცალკე უნდა შედარდეს სფეროებში გამოვლენილი შეფასებები. ზოგადად, ძლიერი და სუსტი მხარეების განსასაზღვრად სამი ნაბიჯია საჭირო:

1. მედიაური ქულის გამოთვლა. პირველ რიგში, თითოეული სფეროს ქვესფეროების v-სკალირებული ქულები (ან სფეროების სტანდარტული ქულები) დაალაგეთ ზრდის მიხედვით უმცირესიდან უდიდესამდე. მედიანა ამ მიმდევრობის შუა ქულაა. გამოიყენეთ ქვემოთ აღწერილი პროცედურა, რომელიც თანმიმდევრულად დალაგებული ქულების რაოდენობას შეესაბამება:

- თუ მიმდევრობაში ორი ქულაა (მაგალითად, მოტორული უნარების სფეროს ორი ქვესფერო), მაშინ ამ შემთხვევაში მედიანა ამ ორი ქულის საშუალოა.
- თუ მიმდევრობაში სამი ქულაა, მაშინ მედიანა შუაში მოხვედრილი ქულაა.
- თუ მიმდევრობაში ოთხი ქულაა, მედიანა წარმოადგენს მიმდევრობის შუაში მოთავსებული ორი ქულის საშუალოს.

ეს პროცედურა გამოიყენეთ ქვესფეროთა თითოეული ნაკრებისთვის და სფეროებისთვის.

2. სხვაობების გამოთვლა. გამოიყენეთ სვეტი, რომლის სახელწოდებაც „ქულას გამოკლებული მედიანა“ თითოეული ქვესფეროს v-სკალირებულ ქულას (ან სფეროს სტანდარტულ ქულას) და მედიანას შორის სხვაობის ჩასაწერად. მოცემული სფეროს თითოეული ქვესფეროს v-სკალირებულ ქულას გამოაკელით მედიანა და მიღებული სხვაობა, პლიუს (+) ან მინუს (-) ნიშნით, ჩაწერეთ შესაბამის სტრიქონში. თითოეული სფეროს სტანდარტულ ქულას გამოაკელით სფეროების სტანდარტული ქულების მედიანა და მიღებული შედეგი, პლიუს (+) ან მინუს (-) ნიშნით, ჩაწერეთ შესაბამის სტრიქონში.

3. ძლიერი და სუსტი მხარეების განსაზღვრა. ქვესფერო ითვლება ძლიერ მხარედ, თუ მედიანასთან სხვაობა მეტია ან ტოლია +2-ის. ქვესფერო სუსტ მხარეს წარმოადგენს, თუ მედიანასთან სხვაობა ნაკლებია ან ტოლია -2-ის, (მაგ., სხვაობა რომელიც ტოლია -3 ასახავს სისუსტეს). სფერო ითვლება ძლიერ მხარედ, თუ მედიანასთან სხვაობა ტოლია ან მეტია +10-ზე, ხოლო სუსტ მხარედ მიიჩნევა იმ შემთხვევაში, როცა მედიანასთან სხვაობა ნაკლებია ან ტოლია -10-ის. წარმოებული ქულების შეჯამების გვერდზე ძლიერი და სუსტი მხარეების ცხრილში, შესაბამის სვეტში, სახელწოდებით „ძლიერი და სუსტი მხარეები“, სფეროს ან ქვესფეროს სათანადო სტრიქონში „ძ“-თი აღნიშნეთ ძლიერი, ხოლო „ს“-თი სუსტი მხარე. თუ სფერო ან ქვესფერო არც ძლიერ და არც სუსტ მხარეს წარმოადგენს, მაშინ შესაბამისი სტრიქონი ცარიელი დატოვეთ.

ილუსტრაციაში 3.2.2 წარმოდგენილია წარმოებული ქულების შეჯამების შევსებული გვერდი.

ილუსტრაცია 3.2.2 - წარმოებული ქულების შეჯამების შევსებული გვერდი (8 წელი)

ქვესფერო/სფერო

ნედლე ქულა

v-ს კალირებული ქულა ცხრილი გ/2

სფეროს სტანდარტული ქულა ცხრილი გ/2

90% სანდოების ინტერვალის ცხრილი გ/2

პროცენტული ცხრილი გ/3

ადაპტური დონე ცხრილი C4

ასაკის ეკვივალენტი ცხრილი C5

სტანაინები ცხრილი გ/3

რეცეპტული	24	12		10-14		ბ. დაბ.		
ექსპრესიული	54	16		13-19		ადეკვ.		
ნერიითი	42	19		16-22		ბ. მაღ.		
კომუნიკაცია	ჯამი:	47	103	97-109	56	ადეკვ.		7
პირადი	27	13		10-16		ადეკვ.		
აკადემიური	45	19		16-22		ბ. მაღ.		
სასკოლო საზოგადოება	25	11		9-13		ბ. დაბ.		
ყოფილი უნარები	ჯამი:	43	95	88-102	35	ადეკვ.		5
ინტერპერსონალური ურთიერთობები	39	14		12-16		ადეკვ.		
თამაში და თავისუფალი დრო	30	13		11-15		ადეკვ.		
თავის გართმევის უნარები	27	11		10-12		ბ. დაბ.		
სოციალიზაცია	ჯამი:	38	86	80-92	18	ადეკვ.		4
მსხვილი				±				
ნატიფი				±				
მოტორული უნარები	ჯამი:			±				

ქლიერი და სუსტი მხარეები

ქულას გამოკლებული მედიანა

ძ(ლიერი) ან ს(უსტი) მხარეები

-4	ს
0	
3	ძ
8	
0	
6	ძ
-2	ს
0	
1	
0	
-2	ს
-9	

სფეროების სტანდარტული ქულების ჯამი =

284

ადაპტური ქცევის კომპოზიტი

სტანდ. ქულა ცხრილი გ/2

% სანდოების ინტერვალის ცხრილი გ/2

პროცენტული ცხრილი გ/3

ადაპტური დონე ცხრილი C4

სტანაინები ცხრილი გ/3

91	85-97	27	ადეკვ.		5
----	-------	----	--------	--	---

პასუხგაცემული დებულებების რაოდენობა

სფეროში ძლიერი/სუსტი მხარეები

ძ = სტანდარტულ ქულას - მედიანა ≥ 10

ს = სტანდარტული ქულა - მედიანა ≤ -10

ქვესფეროში ძლიერი/სუსტი მხარეები

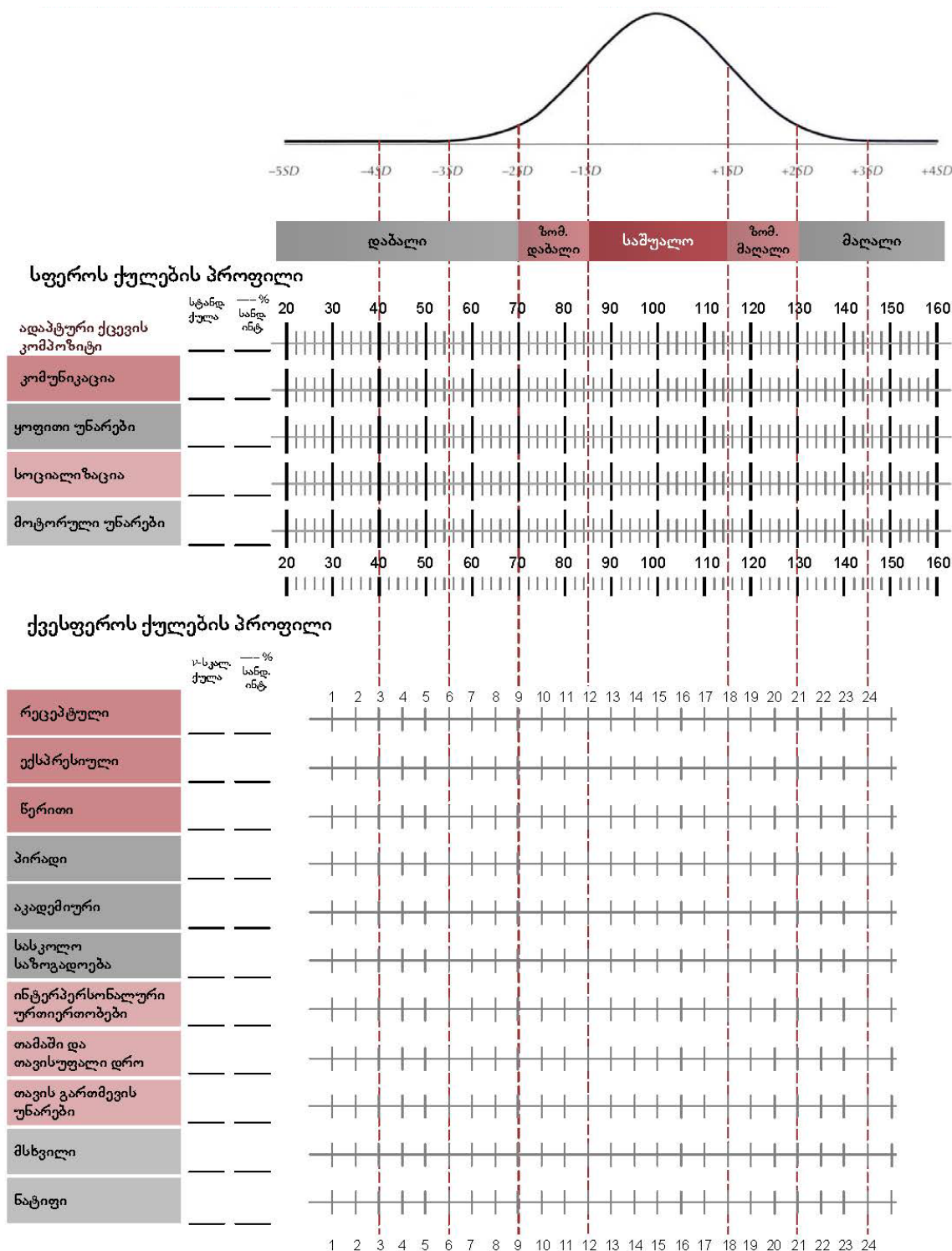
ძ = v-ს კალირებული ქულას - მედიანა ≥ 2

ს = v-ს კალირებული ქულას - მედიანა ≤ -2

3.3 ქულების პროფილის გვერდი

ქულების პროფილის გვერდი კონკრეტული ინდივიდისთვის სფეროების სტანდარტული ქულების და ქვესფეროების v-სკალირებული ქულების გრაფიკულად გამოსახვის საშუალებას იძლევა.

ილუსტრაცია 3.3.1 - ქულების პროფილის გვერდი

ქულების გრაფიკულად გამოსახვა ერთი შეხედვით გვიქმნის წარმოდგენას მოსწავლის ადაპტური ფუნქციონირების დონეზე და გამოიყენება მისი ძლიერი და სუსტი მხარეების აღსაწერად. უფრო მეტიც, მოსწავლის ქულების პროფილი შესაძლებელია, შედარდეს კლინიკური ჯგუფების პროტოტიპულ პროფილებს, რაც კლასიფიკაციის გაუმჯობესების მეთოდს წარმოადგენს. დეტალური აღწერილობა იმისა, თუ როგორ შეიძლება გრაფიკის გამოყენება, მოცემულია მეხუთე თავში.

ქულების პროფილის აგება

ქულების პროფილის გვერდი ორი ნაწილისგან შედგება: სფეროების ქულების პროფილი და ქვესფეროების ქულების პროფილი. ქვემოთ მოცემულია ის ნაბიჯები, რომლებიც თითოეული პროფილის შედგენისთვის არის აუცილებელი. ილუსტრაციაზე 3.3.2 წარმოდგენილია ქულების აგებული პროფილი.

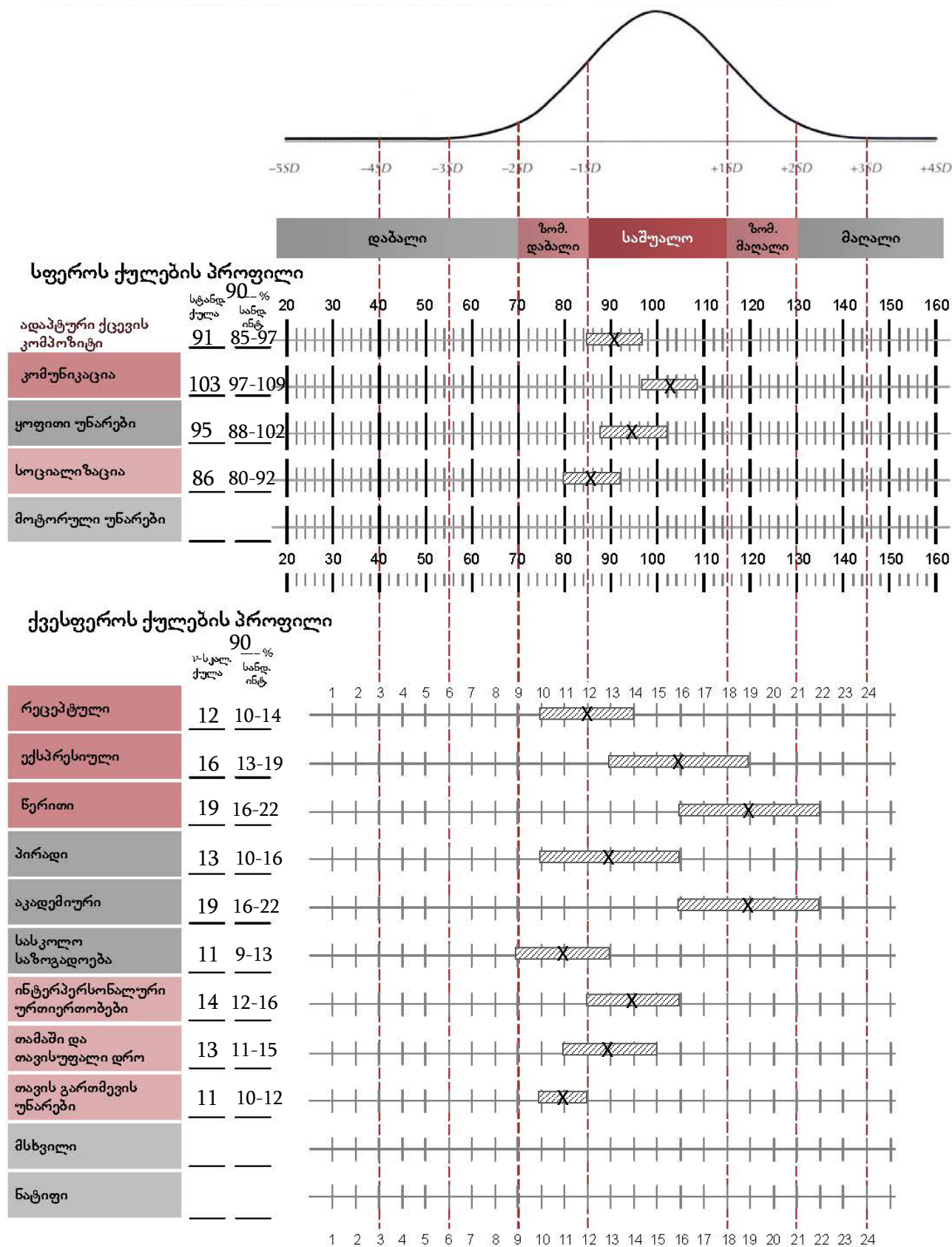
სფეროების ქულების პროფილი

1. წარმოებული ქულების შეჯამების გვერდიდან ქულების პროფილის გვერდზე, შესაბამის სტრიქონში და ამისთვის განკუთვნილ სვეტში გადმოიტანეთ ინდივიდის სფეროებისა და ადაპტური ქცევის კომპოზიტის სტანდარტული ქულები და ნდობის ინტერვალები.
2. პროფილის ასაგებად
 - ✓ მონიშნეთ თითოეული სფეროსა და ადაპტური ქცევის კომპოზიტისათვის შესაბამის სტრიქონში მათი შესატყვისი სტანდარტული ქულა.
 - ✓ გააკეთეთ აღნიშვნა ნდობის ინტერვალის თითოეულ ზღვარზე და გაამუქეთ ის ნაწილი, რომელიც ნდობის ინტერვალის ზღვრებს შორის არის მოთავსებული.

ქვესფეროების ქულების პროფილი

1. წარმოებული ქულების შეჯამების გვერდიდან ქულების პროფილის გვერდზე, შესაბამის სტრიქონში და ამისთვის განკუთვნილ სვეტში გადმოიტანეთ ინდივიდის ქვესფეროების v-სკალირებული ქულები და ნდობის ინტერვალები.
2. პროფილის ასაგებად
 - ✓ მონიშნეთ თითოეული ქვესფეროსათვის შესაბამის სტრიქონში მისი შესატყვისი v-სკალირებული ქულა.
 - ✓ გააკეთეთ აღნიშვნა ნდობის ინტერვალის თითოეულ ზღვარზე და გაამუქეთ ის ნაწილი, რომელიც ნდობის ინტერვალის ზღვრებს შორის არის მოთავსებული.

ილუსტრაცია 3.3.2 - ქულების პროფილის შევსებული გვერდი

3.4. წყვილების შედარების გვერდი

წყვილების შედარების გვერდი ქულების შეჯამების ფორმის ბოლო გვერდია. ეს გვერდი გამოიყენება ქვესფეროებისა და სფეროების წყვილებში სხვაობების გასაანალიზებლად, რაშიც, აგრეთვე, შედის სტატისტიკური მნიშვნელოვნებისა და ქვესფეროებს შორის მიღებული სხვაობების სიხშირის დადგენა სტანდარტიზაციის შერჩევაში.

ილუსტრაცია 3.4.1 - წყვილების შედარების გვერდი

სფეროების შედარება	სტანდ. ქულა	<, >, ან =	სტანდ. ქულა		სტანდ. ქულებს შორის სხვაობა	სტატისტიკური მნიშვნელოვნების დონე (0.05 ან 0.01) ცხრილი დ1	სხვაობის სიხშირე (უკიდურესი 16%, 10%, 5% ან 1%) ცხრილი დ2
კომუნიკაცია				ყოფითი უნარები			
კომუნიკაცია				სოციალიზაცია			
ყოფითი უნარები				სოციალიზაცია			
კომუნიკაცია				მოტორული უნარები			
სოციალიზაცია				მოტორული უნარები			
ყოფითი უნარები				მოტორული უნარები			
ქვესფეროების შედარება	1-სკალ. ქულა	<, >, ან =	1-სკალ. ქულა		1-სკალ. ქულებს შორის სხვაობა	სტატისტიკური მნიშვნელოვნების დონე (0.05 ან 0.01) ცხრილი დ3 ან დ5	სხვაობის სიხშირე (უკიდურესი 16%, 10%, 5% ან 1%) ცხრილი დ4
კომუნიკაცია							
რეცეპტული				ექსპრესიული			
რეცეპტული				წერითი			
ექსპრესიული				წერითი			
ყოფითი უნარები							
პირადი				აკადემიური			
პირადი				სასკოლო საზ.			
აკადემიური				სასკოლო საზ.			
სოციალიზაცია							
ინტერპერს. ურთიერთობები				თამაში და თავისუფალი დრო			
ინტერპერს. ურთიერთობები				თავის გართმევის უნარები			
თამაში და თავისუფალი დრო				თავის გართმევის უნარები			
მოტორული უნარები							
მსხვილი				ნატიფი			
სფეროებს შორის შერჩეული ქვესფეროების შედარება	1-სკალ. ქულა	<, >, ან =	1-სკალ. ქულა		1-სკალ. ქულებს შორის სხვაობა	სტატისტიკური მნიშვნელოვნების ხარისხი (0.05 ან 0.01) ცხრილი დ3 ან დ5	სხვაობის სიხშირე (უკიდურესი 16%, 10%, 5% ან 1%) ცხრილი დ4
ექსპრესიული				ინტერპერს. ურთიერთობები			
ექსპრესიული				თავის გართმევის უნარები			
პირადი				ინტერპერს. ურთიერთობები			
ნატიფი				წერითი			
ნატიფი				პირადი			

წყვილების შედარება 3 გზით ხდება: *სფეროების სტანდარტული ქულების შედარება* (მაგალითად, კომუნიკაციისა და სოციალიზაციის სფეროების ქულების შედარება); *ერთ სფეროში შემავალი ქვესფეროების v-სკალირებული ქულების შედარება* (მაგალითად, ყოფითი უნარების სფეროში შემავალი პირადი და აკადემიური ქვესფეროების ქულების შედარება); *სხვადასხვა სფეროში შემავალი ქვესფეროების v-სკალირებული ქულების შედარებით* (მაგალითად, კომუნიკაციის სფეროს ექსპრესიული ქვესფეროს ქულის შედარება სოციალიზაციის სფეროს ინტერპერსონალური ურთიერთობების ქვესფეროს ქულასთან).

ინდივიდებისთვის, რომელთა შეფასებაც ხდება სამ სფეროში (კომუნიკაციის, ყოფითი უნარებისა და სოციალიზაციის სფეროები), შესაძლებელია, სამი სფეროს წყვილების შედარება. ინდივიდებისთვის, რომელთა შეფასებაც ხდება ოთხ სფეროში (7 წლამდე მოსწავლეების შემთხვევაში), სფეროების წყვილების შედარების 6 კომბინაციაა შესაძლებელი. გთხოვთ, გაითვალისწინოთ, რომ მოტორული უნარების სფეროს ადმინისტრირება არჩევითია, არ არის სავალდებულო 7-დან 49-მდე ასაკობრივ ჯგუფებში. თუ მოტორული უნარების სფერო გამოიყენეთ 7-დან 49-მდე ასაკის ინდივიდებთან, მაშინ მოტორული უნარების სფერო შედარებისას არ გამოიყენოთ.

წყვილების შედარების გვერდის შევსება

ქვემოთ აღწერილია ის ნაბიჯები, რომლებიც საჭიროა წყვილების შედარებისათვის. მიჰყევით ამ ნაბიჯებს, სფეროებისა და ქვესფეროების წყვილების შედარების დროს.

1. სტანდარტული ქულა ან v-სკალირებული ქულა. წყვილების შედარების გვერდის მეორე და მეოთხე სვეტების სახელწოდებებია – „სტანდარტული ქულა“ (სფეროების შედარებისთვის) და „v-სკალირებული ქულა“ (ქვესფეროების შედარებისთვის). წარმოებული ქულების შეჯამების გვერდიდან გადმოიტანეთ სტანდარტული და v-სკალირებული ქულები და ჩაწერეთ შესაბამისი სვეტის შესაბამის უჯრებში.

2. <, > ან =. მესამე სვეტში, რომლის სახელწოდებაა „<, > ან =“, ჩაწერეთ შესაბამისი სიმბოლო იმის მიხედვით, თუ ქულა მეორე სვეტში ნაკლებია (<), მეტია (>), ან ტოლია (=) მეოთხე სვეტში მოცემულ ქულაზე. ჩაწერეთ შესაბამისი სიმბოლო თითოეული შედარების შემთხვევაში.

3. სტანდარტულ ქულებს, ან v-სკალირებულ ქულებს შორის სხვაობა. გამოთვალეთ იმ ქულებს შორის სხვაობა, რომელთაც ერთმანეთს ადარებთ: გამოაკელით უფრო მაღალ ქულას დაბალი ქულა და ჩაწერეთ მიღებული სხვაობა სვეტში, რომლის სახელწოდებაა „სტანდარტულ ქულებს შორის სხვაობა“ (სფეროების შედარების შემთხვევაში), ან „v-სკალირებულ ქულებს შორის სხვაობა“ (ქვესფეროების შედარების შემთხვევაში). გამოითვალეთ სხვაობა თითოეული წყვილისათვის.

4. სტატისტიკური მნიშვნელოვნების დონე. შემდეგი ნაბიჯი მანამდე გამოთვლილი სხვაობის სტატისტიკური მნიშვნელოვნების დადგენაა. პირველ რიგში, აირჩიეთ 0.05 ან 0.01 დონე. ყველა შემდგომი შედარებისას არჩეული დონე უნდა იქნას გამოყენებული, როგორც სფეროების, ისე ქვესფეროების შემთხვევაში. სვეტში, რომლის სახელწოდებაა „სტატისტიკური მნიშვნელოვნების დონე“, შემოხაზეთ არჩეული დონე. ამის შემდეგ, შეარჩიეთ შესაბამისი ცხრილი **დანართი 1-ის** დ ნაწილში. სფეროების შედარებისას, სტატისტიკური მნიშვნელოვნების დასადგენად გამოიყენეთ **ცხრილი დ1**, ხოლო ქვესფეროებისთვის - **ცხრილი დ3**.

სფეროების შედარებისას მოძებნეთ **ცხრილი დ1** და იპოვეთ ინდივიდის ქრონოლოგიური ასაკის შესაბამისი სტრიქონი. ამ სტრიქონში მოძებნეთ არჩეული მნიშვნელოვნების დონისა და იმ სფეროების თანაკვეთა, რომელთაც ადარებთ.

- ✓ თუ თქვენს მიერ მიღებული სხვაობა *მეტია ან ტოლი* ცხრილში მოცემული რიცხვისა, მაშინ სხვაობა სტატისტიკურად მნიშვნელოვანია. წყვილების შედარების გვერდზე გააკეთეთ აღნიშვნა იმ სვეტის შესაბამის უჯრაში, რომლის სახელწოდებაა „სტატისტიკური მნიშვნელოვნების დონე“.
- ✓ თუ თქვენს მიერ მიღებული სხვაობა *ნაკლებია*, ვიდრე ცხრილში მოცემული რიცხვი, მაშინ სხვაობა სტატისტიკურად მნიშვნელოვანი არ არის. ამ შემთხვევაში, წყვილების შედარების გვერდზე შესაბამისი უჯრა ცარიელი დატოვეთ.

ეს პროცედურა გაიმეორეთ სფეროების თითოეული შედარებისას.

ქვესფეროების შედარებისთვის **ცხრილი დ3-ის** ის ნაწილი აირჩიეთ, რომელიც ინდივიდის ქრონოლოგიურ ასაკს შეესაბამება. ამ ნაწილში დიაგნალის ზემოთ მოცემული რიცხვები შეესაბამება მნიშვნელოვნების 0.01 დონეს, ხოლო დიაგნალის ქვემოთ (გამუქებულ ნაწილში) მოცემული რიცხვები - მნიშვნელოვნების 0.05 დონეს. 0.01 დონისთვის, დიაგნალის ზემოთ, არაგამუქებულ ნაწილში მოძებნეთ იმ ორი ქვესფეროს თანაკვეთა, რომელთაც ადარებთ. 0.05 დონისთვის კი ორი ქვესფეროს თანაკვეთა მოძებნეთ დიაგნალის ქვემოთ, გამუქებულ ნაწილში.

- ✓ თუ თქვენს მიერ მიღებული სხვაობა, *მეტია ან ტოლი* ცხრილში მოცემული რიცხვისა, მაშინ სხვაობა სტატისტიკურად მნიშვნელოვანია. წყვილების შედარების გვერდზე გააკეთეთ აღნიშვნა იმ სვეტის შესაბამის უჯრაში, რომლის სახელწოდებაა „სტატისტიკური მნიშვნელოვნების დონე“.
- ✓ თუ თქვენს მიერ მიღებული სხვაობა *ნაკლებია*, ვიდრე ცხრილში მოცემული რიცხვი, მაშინ სხვაობა სტატისტიკურად მნიშვნელოვანი არ არის. ამ შემთხვევაში, წყვილების შედარების გვერდზე შესაბამისი უჯრა ცარიელი დატოვეთ.

გაიმეორეთ ეს პროცედურა ქვესფეროების თითოეული შედარებისთვის.

5. სხვაობის სიხშირე. ბოლო ნაბიჯი იმის დადგენაა, თუ რამდენად იშვიათად გვხდება თითოეული სხვაობა სტანდარტიზაციის შერჩევაში. გამოიყენეთ **ცხრილი დ2** სფეროების შედარებისთვის, **ცხრილი დ4** კი – ქვესფეროების შედარებისთვის.

სფეროების შედარებისას გამოიყენეთ **ცხრილი დ2**-ის ინდივიდის ქრონოლოგიური ასაკის შესაბამისი ნაწილი. ცხრილში მოძებნეთ სფეროთა იმ წყვილის სვეტი, რომელთა შედარებაც ხდება. შეამოწმეთ, თქვენს მიერ მიღებული სხვაობა გამოვლინდა თუ არა სტანდარტიზაციის პროცესში მონაწილე პირთა 1%, 5%, 10% ან 16%-ში. ჩაწერეთ ეს პროცენტული მაჩვენებელი წყვილების შედარების გვერდზე იმ სვეტის შესაბამის უჯრაში, რომლის სახელწოდებაა „სხვაობის სიხშირე“. გაიმეორეთ ეს პროცედურა სფეროების თითოეული შედარებისთვის.

ქვესფეროების შედარებისას, გამოიყენეთ **ცხრილი დ4**-ის ის ნაწილი, რომელიც ინდივიდის ქრონოლოგიურ ასაკს შეესაბამება. მოძებნეთ იმ ორი ქვესფეროს თანაკვეთა, რომელთა შედარებაც ხდება. შემდეგ გაყევით ცხრილს და შეამოწმეთ, თქვენს მიერ მიღებული სხვაობა გამოვლინდა თუ არა სტანდარტიზაციის პროცესში მონაწილე პირთა 1%, 5%, 10% ან 16%-ში. ჩაწერეთ ეს პროცენტული მაჩვენებელი წყვილების შედარების გვერდზე იმ სვეტის შესაბამის უჯრაში, რომლის სახელწოდებაა „სხვაობის სიხშირე“. გაიმეორეთ ეს პროცედურა ქვესფეროების თითოეული შედარებისთვის.

ილუსტრაცია 3.4.2 - წყვილების შედარების შევსებული გვერდი (8 წელი)

სფეროების შედარება	სტანდ. ქულა	<, >, ან =	სტანდ. ქულა		სტანდ. ქულებს შორის სხვაობა	სტატისტიკური მნიშვნელობების დონე (0.05 ან 0.01) ცხრილი დ1	სხვაობის სიხშირე (უკიდურესი 16%, 10%, 5% ან 1%) ცხრილი დ2
კომუნიკაცია	103	>	95	ყოფითი უნარები	8	✓	1%
კომუნიკაცია	103	>	86	სოციალიზაცია	17	✓	1%
ყოფითი უნარები	95	>	86	სოციალიზაცია	9	✓	1%
კომუნიკაცია				მოტორული უნარები			
სოციალიზაცია				მოტორული უნარები			
ყოფითი უნარები				მოტორული უნარები			
ქვესფეროების შედარება	უ-სკალ. ქულა	<, >, ან =	უ-სკალ. ქულა		უ-სკალ. ქულებს შორის სხვაობა	სტატისტიკური მნიშვნელობების დონე (0.05 ან 0.01) ცხრილი დ3 ან დ5	სხვაობის სიხშირე (უკიდურესი 16%, 10%, 5% ან 1%) ცხრილი დ4
კომუნიკაცია							
რეცეპტული	12	<	16	ექსპრესიული	4	✓	-
რეცეპტული	12	<	19	წერითი	7	✓	1%
ექსპრესიული	16	<	19	წერითი	3	✓	-
ყოფითი უნარები							
პირადი	13	<	19	აკადემიური	6	✓	16%
პირადი	13	>	11	სასკოლო საზ.	2		-
აკადემიური	19	>	11	სასკოლო საზ.	8	✓	1%
სოციალიზაცია							
ინტერპერს. ურთიერთობები	14	>	13	თამაში და თავისუფალი დრო	1		-
ინტერპერს. ურთიერთობები	14	>	11	თავის გართმევის უნარები	3	✓	-
თამაში და თავისუფალი დრო	13	>	11	თავის გართმევის უნარები	2	✓	-
მოტორული უნარები							
მსხვილი				ნატიფი			
სფეროებს შორის შერჩეული ქვესფეროების შედარება	უ-სკალ. ქულა	<, >, ან =	უ-სკალ. ქულა		უ-სკალ. ქულებს შორის სხვაობა	სტატისტიკური მნიშვნელობების ხარისხი (0.05 ან 0.01) ცხრილი დ3 ან დ5	სხვაობის სიხშირე (უკიდურესი 16%, 10%, 5% ან 1%) ცხრილი დ4
ექსპრესიული				ინტერპერს. ურთიერთობები			
ექსპრესიული				თავის გართმევის უნარები			
პირადი				ინტერპერს. ურთიერთობები			
ნატიფი				წერითი			
ნატიფი				პირადი			

ქულების პროპორციული განაწილება

ქვესფეროს ნედლი ქულა არ გამოითვლება, თუ ორზე მეტი დებულება ქვესფეროში აღნიშნულია როგორც „არ ვიცი“ ან დებულება საერთოდ არაა შეფასებული. ასეთ შემთხვევაში, შემფასებელი არსებული ინფორმაციის მიღებას რესპონდენტთან კონტაქტით უნდა შეეცადოს. იშვიათ შემთხვევაში, როცა შეუძლებელია გამოტოვებული დებულებების შეფასება, თუ შეუფასებელი ქვესფერო იმ სფეროს ნაწილია, რომელიც შეიცავს სამ ქვესფეროს და აქედან დანარჩენ 2 ქვესფეროს ვალიდური ქულა აქვს, სფეროს ქულა შეიძლება ქულების პროპორციული განაწილებით გამოვიყვანოთ. ქულების პროპორციული განაწილების გამოყენება დაუშვებელია, თუ მთელი ფორმა ერთზე მეტ შეუფასებელ ქვესფეროს შეიცავს. ასევე, ამ პროცედურის გამოყენება დაუშვებელია მოტორულ უნართა სფეროსთვის ან იმ ასაკობრივი ჯგუფებისთვის, რომელთა სფეროებში მხოლოდ 2 ქვესფეროა მოცემული.

ქულების პროპორციული განაწილების პროცედურა მდგომარეობს შემდეგში: გამოთვალეთ v -სკალირებული ქულების ჯამი სფეროს 2 ვალიდური ქვესფეროსთვის და ეს ჯამი გაამრავლეთ 1.5-ზე იმისთვის, რომ მიიღოთ v -სკალირებული ქულების ქულათა პროპორციული ჯამი სფეროსთვის. შემდეგ გააგრძელეთ როგორც წესია, გადაიყვანეთ ეს ჯამი სხვადასხვა წარმოებულ ქულაში და ადაპტური ქცევის კომპოზიტის გამოთვლისას დაურთეთ სფეროს პროპორციული განაწილების ქულა.

ქულათა შეჯამების გვერდზე ქულათა პროპორციული განაწილების მისათითებლად, სფეროთა ჯამური სტანდარტული ქულის და ადაპტური ქცევის კომპოზიტის სტანდარტული ქულის გვერდით ჩაწერეთ P ასო.

არ გამოიყენოთ სფეროს პროპორციული განაწილების ქულა ძლიერი და სუსტი მხარეების, ან მნიშვნელოვან განსხვავებათა ანალიზის დროს. ძლიერი და სუსტი მხარეების საიდენტიფიკაციოდ გამოიყენეთ იმ სფეროთა საშუალო ქულა, რომელთა ქულების პროპორციული განაწილება არ მომხდარა.

შედეგების ინტერპრეტირება

მშობლის/მზრუნველის მიერ შევსებული შეფასების ფორმის მიხედვით მოსწავლის სტანდარტული ქულების პროფილის მიღების შემდეგ, შემფასებელმა ქულების ინტერპრეტირება სისტემურად უნდა განახორციელოს. ამ თავში ეტაპობრივად არის განხილული როგორც ზოგადი ადაპტური ფუნქციონირების, ასევე ცალკეული სფეროებისა და ქვესფეროების ინტერპრეტაციის ნაბიჯები. ეს მიდგომა გულისხმობს შემდეგს:

- სტანდარტული ქულების აღწერა ნდობის ინტერვალების გათვალისწინებით და მათი ახსნა მშობლებისა და მასწავლებლებისთვის გასაგები ტერმინებით.
- მოსწავლის ძლიერი და სუსტი მხარეების იდენტიფიცირება თანატოლებთან მიმართებაში, ასევე, ამ ინდივიდის ადაპტური ფუნქციონირების ზოგადი დონის დახასიათება.

მეხუთე თავში გრძელდება მასწავლებლის ფორმის შედეგების ინტერპრეტირების აღწერა სხვადასხვა ტიპის დარღვევების მქონე ინდივიდებისთვის.

Vineland II-ის წარმოებული ქულები

Vineland II-ის მასწავლებლის შეფასების ფორმის ქვესფეროების ნედლი ქულები არ იძლევიან მონაცემების პირდაპირი ინტერპრეტირების საშუალებას. ქვესფეროები სხვადასხვა რაოდენობის დებულებებს შეიცავენ, განსხვავდებიან სირთულის ხარისხის მიხედვით, აქვთ უნიკალური ზრდადი მრუდი და ქულების განაწილების ფართო სპექტრი; ამიტომ ქვესფეროების ნედლი ქულების შედარება შეუძლებელია. კონკრეტულ ქვესფეროშიც კი, ნედლი ქულების შედარება არ არის მიზანშეწონილი იმის გამო, რომ მოსწავლის ასაკის გათვალისწინებით, ერთი და იგივე ნედლი ქულა შეიძლება მაღალი ან დაბალი იყოს.

აქედან გამომდინარე, საჭიროა ნედლი ქულების უნიფიცირებული კონვერტირება ნორმატიულ ან წარმოებულ ქულებში ასაკისა და ქვესფეროს მიხედვით. მასწავლებლის შეფასების ფორმისთვის, ექვსი განსხვავებული ნორმატიული ქულა მიიღება: სტანდარტული ქულები, v-სკალირებული ქულები, პროცენტილები, ადაპტური დონეები, ასაკის ეკვივალენტები და სტანაინები.

სტანდარტული ქულები

Vineland II იყენებს სტანდარტულ ქულებს როგორც მოსწავლის ზოგადი ფუნქციონირების (ანუ, ადაპტური ქცევის კომპოზიტის), ასევე ადაპტური ქცევის თითოეულ სფეროში მისი ფუნქციონირების დონის აღსაწერად. სტანდარტული ქულა გვიჩვენებს კონკრეტული ინდივიდის ნედლ ქულასა და ასაკობრივი ჯგუფის საშუალო ქულას შორის სხვაობას, ამ კონკრეტული ჯგუფისთვის ნედლი ქულების განაწილების სტანდარტული გადახრის გათვალისწინებით. პროცენტის მსგავსად, სტანდარტული ქულა კონკრეტული მოსწავლის მიღწევას აკავშირებს ამ მოსწავლის შესაბამისი ასაკობრივი ჯგუფის მიღწევასთან. პროცენტისგან განსხვავებით კი ორ სტანდარტულ ქულას შორის სხვაობა უნარებს შორის შესაბამის სხვაობაზე მიუთითებს, მიუხედავად სკალაზე ამ ქულების ადგილისა. აქედან გამომდინარე, 75 და 90 სტანდარტულ ქულებს შორის მანძილი იგივე მნიშვნელობისაა, რაც მანძილი 110 და 125 ქულებს შორის.

ისევე როგორც ინდივიდუალური ინდივიდუალურად ჩასატარებელი შეფასების ინსტრუმენტების უმატესობაში, Vineland II-ის სტანდარტული ქულების სკალის საშუალო არის 100, სტანდარტული გადახრა კი – 15; ადაპტური ქცევის კომპოზიტისა და სფეროების ქულების განაწილება „ნორმალიზებულია“ (მოცემულია ნორმალური განაწილების მრუდის სახით). სტანდარტული ქულების დიაპაზონი, რომელიც ხვდება საშუალოდან ერთი სტანდარტული გადახრის ფარგლებში ორივე მიმართულებით (ანუ 85-დან 115-მდე), მოიცავს კონკრეტული ასაკის ინდივიდების დაახლოებით 68%-ს. ორ სტანდარტულ გადახრას შორის მოთავსებული დიაპაზონი საშუალოს ქვემოთ და ზემოთ (70-დან 130-მდე) მოიცავს ამ ასაკის ინდივიდების 95%-ს; ხოლო დიაპაზონი სამი სტანდარტული გადახრის ფარგლებში საშუალოს ქვემოთ და ზემოთ (55-დან 145-მდე) მოიცავს პოპულაციის 99%-ს. Vineland II-ის სფეროებსა და ადაპტური ქცევის კომპოზიტის სტანდარტული ქულების მაქსიმალური დიაპაზონი 20-დან 160-მდეა, ანუ მოთავსებულია საშუალოს ქვემოთ დაახლოებით ხუთი სტანდარტული გადახრიდან საშუალოს ზემოთ ოთხ სტანდარტულ გადახრამდე. ქულების შეჯამების ფორმაში ქულების პროფილის გვერდზე მოცემულია ნორმალური განაწილების მრუდი და მასზე აღნიშნულია სხვადასხვა სტანდარტული ქულის მნიშვნელობების ადგილები.

v-სკალირებული ქულები

Vineland II იყენებს სტანდარტული ქულების სკალის ერთ-ერთ ტიპს, რომლის სახელწოდებაა v-სკალა და რომელიც აღწერს მოსწავლის ფუნქციონირების დონეს ქვესფეროების მიხედვით, მის ასაკობრივ კატეგორიასთან შედარებით. v-სკალირებული ქულები იგივეა, რაც სხვა ტესტების სკალირებული ქულები, რომელთა საშუალოც არის 10, ხოლო სტანდარტული გადახრა – 3. განსხვავება ის არის, რომ Vineland II-ის v-სკალირებული ქულების საშუალო 15-ია და სტანდარტული გადახრა კი – 3. უფრო მაღალი საშუალო მნიშვნელოვანია, რადგან ადაპტური ქცევის კომპოზიტები ხშირად გამოიყენება ძალიან დაბალი ფუნქციონირების დონის მქონე ინდივიდებთან, რაც

გულისხმობს გონებრივ ჩამორჩენილობას ან აუტიზმს და რაც, თავის მხრივ, მიღწევის დაბალ დონეებზე ზუსტი დიფერენცირების საჭიროებას მოითხოვს. მასწავლებლის შეფასების ფორმის v-სკალირებული ქულების დიაპაზონი 1-დან (საშუალოდან, სტანდარტული გადახრის ოთხი და ორი მესამედით ქვემოთ) 24-მდეა (საშუალოდან სამი სტანდარტული გადახრით ზემოთ). სხვა ტიპის სტანდარტული ქულების მსგავსად, v-სკალირებული ქულები თანაბარმნიშვნელოვანია სკალის მთელ დიაპაზონზე. აქედან გამომდინარე, მანძილს 10 და 13 v-სკალირებულ ქულებს შორის იგივე მნიშვნელობა აქვს, რაც მანძილს 3 და 6 v-სკალირებულ ქულებს შორის. ქულების შეჯამების ფორმაში ქულების პროფილის გვერდზე მოცემული ნორმალური განაწილების მრუდზე აღნიშნულია v-სკალირებული ქულების სხვადასხვა მნიშვნელობა.

ნდობის ინტერვალები

იმის გამო, რომ შეფასების ინსტრუმენტები გარკვეულწილად არაზუსტია, ინდივიდის მიღწევის ინტერპრეტირებისას ან აღწერისას გამოიყენება გაზომვის სტანდარტული შეცდომა (SEM). გაზომვის სტანდარტული შეცდომა შეიძლება აღიწეროს როგორც პიროვნების მიერ მიღებულ ქულასა და ჭეშმარიტ ქულას შორის სხვაობა. ჭეშმარიტ ქულაში იგულისხმება ქულა, რომელსაც პიროვნება დაიმსახურებდა იმ შემთხვევაში, თუ შეფასების ინსტრუმენტი იქნებოდა იდეალურად ზუსტი. გაზომვის სტანდარტული შეცდომა მიღებული მაჩვენებლის სამართლიან და რეალობასთან მიახლოებული ინტერპრეტირების შესაძლებლობას იძლევა და გვეხმარება თავიდან ავიცილოთ შედეგების მცდარი ინტერპრეტაცია და ტესტის შედეგების არასწორად გამოყენება.

ცდომილების ინტერვალის საზღვრებში მოცემული სტანდარტული ან v-სკალირებული ქულების დიაპაზონი, რომელსაც ნდობის ინტერვალი ეწოდება, გარკვეული ალბათობით მოიცავს პიროვნების ჭეშმარიტ ქულას. რადგანაც ნდობის ინტერვალი სფეროსა და ქვესფეროს სანდოობის ფუნქციას წარმოადგენს, იგი, როგორც წესი, სხვადასხვაა თითოეული ასაკობრივი კატეგორიისთვის. ნდობის ინტერვალის მნიშვნელობები სანდოობის სამი დონისთვის (85%, 90% და 95%) მოცემულია **დანართი 1-ის გ** ნაწილში. **ცხრილი გ2** მოცემულია Vineland II-ის სფეროების სტანდარტული ქულებისთვის, ხოლო **ცხრილი გ1** - ქვესფეროების v-სკალირებული ქულებისთვის. რაც უფრო მაღალია სანდოობის დონე, მით უფრო ფართოა ცდომილების ინტერვალი. მომხმარებლებს შეუძლიათ გამოიყენონ სანდოობის სამი დონიდან ერთ-ერთი, თუმცა ავტორები გვირჩევენ უმრავლეს შემთხვევაში 90%-იანი სანდოობის დონის გამოყენებას.

პროცენტილები (პროცენტული რანგი)

მიუხედავად იმისა, რომ სტანდარტულ ქულებს ძალიან კარგი ფსიქომეტრული თვისებები აქვთ, ხშირ შემთხვევაში ისინი გაუგებარია მშობლების, მასწავლებლების ან შეფასების შედეგებით დაინტერესებული სხვა პირებისთვის. აქედან გამომდინარე, შედეგების ინტერპრეტირებისათვის მიღწევების დონეების აღსაწერად სხვა, დამატებითი

გზების მოძებნაა საჭირო. პროცენტილები შესაძლოა გამოვიყენოთ ამგავრი ინფორმაციის მისაწოდებლად, რადგანაც მათი გაგება გაცილებით უფრო მარტივია ადამიანების უმრავლესობისათვის. სფეროს ან ინდივიდის ასაკის მიუხედავად, პროცენტილები ერთსა და იმავე ინფორმაციას იძლევა: ეს არის იმ ადამიანების პროცენტული რაოდენობა, რომელთა შედეგებზე უკეთესი შედეგი აჩვენა კონკრეტულმა ინდივიდმა თავის ასაკობრივ კატეგორიაში. მაგალითად, 15 წლის მოზარდის შემთხვევაში, რომლის შესაბამისი პროცენტილი სოციალიზაციის სფეროში 84-ა, იმას ნიშნავს, რომ მან 15 წლის მოზარდების 84%-ზე უკეთ გამოავლინა საკუთარი შესაძლებლობები სოციალიზაციაში.

Vineland II-ის მასწავლებლის შეფასების ფორმაში, პროცენტილების გამოთვლა შესაძლებელია ადაპტური ქცევის კომპოზიტისა და სფეროებისთვის, მაგრამ არა ქვესფეროებისთვის, რადგანაც პროცენტული რანგები v-სკალის სიზუსტეს გადაფარავს. 24 ქულიანი v-სკალა ფარავს იმავე დიაპაზონს, რასაც 99 ქულიანი პროცენტილების სკალა. აქედან გამომდინარე, v-სკალირებულის ქულების უმრავლესობა გამოხატავს პროცენტილების დიაპაზონს. უფრო მეტიც, ამ დიაპაზონის სიდიდე იცვლება v-სკალირებული ქულების განაწილების მიხედვით. მაგალითად, v-სკალირებული ქულა 15 გამოისახება 43-დან 57-მდე პროცენტულით, ხოლო v-სკალირებული ქულა 23 და v-სკალირებული ქულა 24, ორივე შეესაბამება 99-ე პროცენტულს.

პროცენტილების ძირითადი შეზღუდვა არის ის, რომ სტანდარტული ქულისგან განსხვავებით, პროცენტულ რანგებს შორის მანძილი არათანაბარია. მაგალითად, დავუშვათ, რომ 13 წლის მოსწავლემ ყოფითი უნარების სფეროში მიიღო 85 სტანდარტული ქულა, სოციალიზაციის სფეროში კი – 70 სტანდარტული ქულა, პროცენტილებით, შესაბამისად 16 და 2. ასევე დავუშვათ, რომ სხვა, 13 წლის მოსწავლემ მიიღო 100 და 94 სტანდარტული ქულა, შესაბამისი პროცენტილებით 50 და 34. ამ ორი მაგალითიდან ჩანს, რომ პროცენტილებს შორის სხვაობა თითქმის ერთნაირია, მაგრამ სტანდარტულ ქულებს შორის სხვაობა – არა. ამ მიზეზით, მიღწევების ინტერპრეტირებისას, არსებობს პრაქტიკული წესი – პირველ რიგში შემოწმდეს სტანდარტულ ქულებს შორის სხვაობა.

ადაპტური დონეები

ზემოთ აღწერილი წარმოებული ქულების ტიპებთან ერთად, აღწერითი კატეგორიები შეფასებული ინდივიდების მშობლებისა და მასწავლებლებისთვის ტესტის შედეგების ახსნის განსხვავებულ შესაძლებლობებს იძლევა. Vineland II-ში გამოყენებული აღწერითი კატეგორიები ასახავს ადაპტური მიღწევის დონეებს სფეროებისა და ქვესფეროების მიხედვით. სტანდარტული ქულებისა და v-სკალირებული ქულების ფართო სპექტრი შესაძლოა, შემდეგი ადაპტური დონეების გამოყენებით აღიწეროს: მაღალი, ზომიერად მაღალი, ადეკვატური, ზომიერად დაბალი და დაბალი.

ცხრილში 4.1 წარმოდგენილია ადაპტური დონეების აღწერილობები, რომლებიც შეესაბამება სტანდარტული ქულების, v-სკალირებული ქულებისა და პროცენტილების დიაპაზონებს. ეს აღწერილობები სიტყვიერად გამოსახავს ქულების დიაპაზონის

მიახლოებით მანძილს ასაკობრივი ჯგუფის საშუალოდან. ადაპტური დონეები განსაზღვრულია სტანდარტული გადახრის მეშვეობით; ადეკვატური დონე შეესაბამება დიაპაზონს საშუალოს ქვემოთ და ზემოთ ერთ სტანდარტულ გადახრას (ქულების 68%). ზომიერად დაბალი დონე განისაზღვრება როგორც საშუალო მაჩვენებლიდან ქვემოთ ერთიდან ორამდე სტანდარტული გადახრით და ა.შ.

ადაპტური დონეები ყველაზე უკეთ გამოიყენება მოსწავლის ფუნქციონირების ზოგადი დონის დასადგენად (მაგალითად, ადაპტური ქცევის კომპოზიტი), ან სფეროებისა და ქვესფეროების ქულებს შორის განსხვავებების ხაზგასასმელად. მაშინ, როცა ამ კატეგორიებს ვიყენებთ სფეროებისა და ქვესფეროების მიხედვით ინდივიდის მიღწევების აღსაწერად, მნიშვნელოვანია ძირითადი ყურადღება გავამახვილოთ არსებითად მაღალ ან დაბალ ქულებზე, რათა დავადგინოთ მისი სუსტი და ძლიერი მხარეები.

ცხრილი 4.1. - ადაპტური დონეების აღწერა

ადაპტური დონეები	სტანდ. გადახრა საშუალოდან	სტანდ. ქულის დიაპაზონი	v-ქულის დიაპაზონი	პროცენტის დიაპაზონი
მაღალი	2.0 ან მეტი	130 ან მეტი	21 ან მეტი	98 ან მეტი
ზომიერად მაღალი	1.0 - 2.0	115-129	18-20	85-97
ადეკვატური	-1.0 - 1.0	86-114	13-17	16-84
ზომიერად დაბალი	-2.0 - -1.0	71-85	10-12	3-15
დაბალი	-2.0 ან ნაკლები	70 ან ნაკლები	9 ან ნაკლები	2 ან ნაკლები

ასაკობრივი ეკვივალენტები

ასაკობრივი ეკვივალენტები კარგად გამოიყენება იმ ადამიანებისთვის, რომლებიც არ იცნობენ სტატისტიკურ ცნებებს. ასაკობრივი ეკვივალენტების მეშვეობით შესაძლებელია იმაზე მეტი ინფორმაციის მიღება, რასაც სტანდარტული ქულები ან პროცენტები გვაძლევს. მიუხედავად ამისა, ასაკობრივი ეკვივალენტები არასწორ ინტერპრეტაციასთან დაკავშირებულ მნიშვნელოვან პრობლემებს ქმნის და, აქედან გამომდინარე, მისი გამოყენებისას ძალიან ყურადღებით უნდა იყოთ.

მიუხედავად იმისა, რომ ასაკობრივი ეკვივალენტები ნორმაზე დაფუძნებული ქულებია, ისინი განსახვავდებიან სტანდარტული ქულებისგან და პროცენტებისგან. კერძოდ, ისინი არ აღნიშნავენ კონკრეტული ინდივიდის ნედლი ქულის ადგილს იმავე ასაკის ინდივიდების ქულათა განაწილებაში. ამის ნაცვლად, ასაკობრივი ეკვივალენტი გულისხმობს პოპულაციაში საშუალო დონის ინდივიდის ადაპტური ქცევის შესაბამის ასაკობრივ დონეს და შესაფასებელი ინდივიდის მიმართებას ამ საშუალო დონესთან. მაგალითად, 7:10 ასაკობრივი ეკვივალენტი (7 წელი და 10 თვე) რეცეპტულ ქვესფეროში მიუთითებს, რომ მოსწავლის ნედლი ქულა შეესაბამება იმ მოსწავლეების ნედლი ქულების საშუალოს, რომელთა ასაკი ნორმირებულ შერჩევაში 7 წელი და 10 თვეა.

ასაკობრივი ეკვივალენტების ინტერპრეტირება პრობლემატურია, რადგან სკალის ერთეულები არათანაბარია. „ერთი წლით ზრდა“-ს საკმაოდ განსხვავებული მნიშვნელობები აქვს ასაკობრივი კონტინუუმის სხვადასხვა წერტილში და ადაპტური ქცევის სხვადასხვა სფეროს მიხედვით. მაგალითად, ბავშვებს კომუნიკაციის უნარები 3-დან 4 წლამდე უფრო მეტად უვითარდებათ, ვიდრე 10-დან 11 წლამდე; აქედან გამომდინარე, 3 წლის ბავშვი, რომლის ასაკობრივი ეკვივალენტი აღმოჩნდა 2 წელი, გაცილებით უფრო ჩამორჩება თავის თანატოლებს, ვიდრე 11 წლის ბავშვი, რომლის ასაკობრივი ეკვივალენტი აღმოჩნდება 10 წელი.

ზოგადად ითვლება, რომ ტესტის შედეგების ინტერპრეტირებისას, ასაკობრივი კატეგორიები პროცენტილებსა და აღწერით კატეგორიებთან შედარებით ნაკლები ღირებულებისაა მათთან დაკავშირებული შეზღუდვების გამო და ამიტომ მათი გამოყენებაც შეზღუდულია.

დანართი 2-ის C ნაწილის ცხრილში C5 წარმოდგენილია ქვესფეროების ნედლი ქულების შესაბამისი ასაკობრივი ეკვივალენტები. ასაკობრივი კატეგორიები არ არის წარმოდგენილი სფეროებისთვის ან ადაპტური ქცევის კომპოზიტისთვის, რადგანაც ასაკობრივი ეკვივალენტების გამოთვლა მხოლოდ ნედლი ქულებისთვისაა შესაძლებელი.

უნდა აღინიშნოს, რომ ქვესფეროებში აღწერილი ქცევების განვითარების ტემპი განსხვავებულია. მაგალითად, რეცეპტულ ქვესფეროში, ნედლი ქულების უმეტესობა შესაბამემა 3 ან ნაკლები ასაკის ასაკობრივ ეკვივალენტს. ეს იმის მაჩვენებელია, რომ აღწერილი ადაპტური ქცევების უმრავლესობა, განვითარების თვალსაზრისით ამ ასაკობრივი კატეგორიის შესაბამისია. მეორე მხრივ, წერითი ქვესფეროს ნედლი ქულები უფრო თანაბრად არის განაწილებული ასაკობრივი ეკვივალენტების ფართო სპექტრის მიხედვით, რაც წერის უნარების თანმიმდევრულად მყარ განვითარებაზე მიუთითებს სასკოლო ასაკში. ზოგიერთ ქვესფეროში, ნედლი ქულის ერთი ერთეულით ცვლილება შეესაბამება ასაკობრივი ეკვივალენტის მნიშვნელოვან გაზრდას. მაგალითად, პირად ქვესფეროში, ნედლი ქულის ზრდა 29-დან 30-მდე შეესაბამება 6 წელზე მეტი ასაკობრივი ეკვივალენტის ზრდას. ამგვარი ცვალებადი დამოკიდებულება ნედლ ქულებსა და ასაკობრივ ეკვივალენტებს შორის მიუთითებს, რომ მათი ინტერპრეტირებისას საჭიროა განსაკუთრებული სიფრთხილე.

სტანაინები (Stanines)

სტანდარტული ქულების სხვა ტიპს წარმოადგენს სტანაინი, რომელიც ერთეულებად იყენებს მთელ რიცხვებს 1-დან 9-მდე. სტანაინის სკალაზე საშუალოა 5, სტანდარტული გადახრა კი – 2. ყოველი სტანაინის ქულა გამოხატავს პროცენტილების სპეციფიკურ დიაპაზონს. სტანაინი, როგორც წესი, გამოიყენება იმ შემთხვევაში, როცა მოსწავლის მიღწევის დონე უფრო ზოგადად განიხილება და არ გულისხმობს კონკრეტულ მახასიათებლებს.

7-დან 21 წლამდე ასაკობრივი კატეგორიისათვის შეფასებული მოტორული უნარების ინტერპრეტირება

მოტორული უნარების სფეროს სტანდარტული ქულები და მსხვილი და ნატიფი ქვესფეროების v-სკალირებული ქულები 7 წლამდე ასაკის მოზარდებისთვის მოცემულია **დანართი 2-ის B ნაწილის ცხრილებში B1 და B2**. მოტორული განვითარება, Vineland II-ის შეფასების ფორმის მიხედვით, 7 წლამდე ადრეული ბავშვობის შემდეგ სწრაფად იცვლება და ვითარდება. მოტორული უნარების სფეროსა და ქვესფეროების განვითარების ბუნებიდან გამომდინარე, მხოლოდ მცირე ცვლილება აღინიშნება იმ მოსწავლეებში, რომელთა ასაკი 7-დან 21 წლამდეა; აქედან გამომდინარე, ამ ასაკობრივი დიაპაზონისთვის ნორმები არ არის წარმოდგენილი. 7 ან მეტი წლის ასაკის მოსწავლესთან მოტორული დეფიციტის ეჭვის არსებობის შემთხვევაში, ამ სფეროს შეფასება შესაძლებელია მსხვილი და ნატიფი მოტორიკის ქვესფეროებისთვის v-სკალირებული ქულების გამოყენებით, იმ პროცედურის მიხედვით, რომელიც აღწერილია მე-3 თავში. მოტორული უნარების სფეროსთვის სავარაუდო სტანდარტული ქულა გამოითვლება 6:9-დან 6:11-მდე ასაკობრივი კატეგორიის შესაბამისი ნორმებით. შემფასებელმა უნდა აღნიშნოს, რომ ისინი მხოლოდ შეფასების შედეგად მიღებული სავარაუდო მაჩვენებლებია. თუ სავარაუდო ქულები რაიმე დეფიციტზე მიანიშნებენ, მოტორული განვითარების უფრო ღრმა შეფასებაა რეკომენდებული (მაგალითად, *ბრუინინქს-ოზერეცკის ტესტის შესწორებული ვერსიის საშუალებით* (Bruininks, in Press)).

ნულთან ან მაქსიმუმთან ახლოს მდებარე ნედლი ქულების ინტერპრეტირება

ძალიან ფრთხილად უნდა მოხდეს იმ ნედლი ქულების ინტერპრეტირება, რომლებიც ნულთან, ან მაქსიმალურ ქულასთან ახლოსაა. ზოგიერთი ქვესფეროსთვის ნედლ ქულებსა და v-სკალირებულ ქულებს შორის კავშირი შესაძლოა, დამაბნეველი იყოს. ამ ქვესფეროების განვითარებადი ბუნებიდან გამომდინარე, ზოგიერთ ასაკობრივ ჯგუფს შორის, მოქმედების შესრულების თვალსაზრისით, მცირე სხვაობაა. მაგალითად, წერით ქვესფეროში, ზოგიერთი ქცევის ჩამოყალიბება პატარა ასაკში ხდება და ამ ასაკობრივ ჯგუფში შესაძლოა აღმოაჩინოთ, რომ 1 და 2 ნედლი ქულა v-სკალის იმ ქულებს შეესაბამება, რომლებიც საშუალოსთან, 15-თან, ახლოს არიან. ეს კი მეტყველებს იმ ფაქტზე, რომ სკოლამდელი ასაკის ბავშვების უმრავლესობა ნულთან ახლოს მყოფ ნედლ ქულას იღებს. როდესაც v-სკალირებული ქულების დიაპაზონის ქვედა ნახევრის ამგვარი უგულებელყოფა ხდება, შეუძლებელია ადაპტური ფუნქციონირების ადეკვატური და ზომიერად დაბალი დონეების დიფერენცირება. მსგავსად ამისა, მოზრდილ ასაკში, ნედლი ქულები, რომლებიც ახლოს არიან მაქსიმუმთან, ან მაქსიმუმს აღწევენ, შესაძლოა, შეესაბამებოდნენ 15-ის ტოლ v-სკალირებულ ქულას. ასე ხდება, მაგალითად, რეცეპტულ

და პირად ქვესფეროებში. იმის გამო, რომ მოზრდილი მოსწავლეების დიდი ნაწილის ნედლი ქულები მაქსიმუმთან ახლოსაა განთავსებული, შეუძლებელია ამ ქვესფეროებში ადაპტური ფუნქციონირების ადეკვატური და ადეკვატურზე მაღალი დონეების დიფერენცირება.

იმ ასაკობრივი ეკვივალენტების ინტერპრეტირებისას, რომლებიც ნულთან, ან მაქსიმუმთან ახლოს მდებარე ნედლ ქულებს შეესაბამება, სიფრთხილე უნდა გამოვიჩინოთ. ქვესფეროთა განვითარებადი თავისებურება, ასევე, გავლენას ახდენს ქვესფეროს ასაკობრივ ეკვივალენტებზეც. თუ ნულის ტოლი ნედლი ქულა მოსწავლის ქრონოლოგიურ ასაკზე მაღალ ასაკობრივ ეკვივალენტს შეესაბამება, ეს ნიშნავს, რომ მოსწავლის ასაკი ამ სფეროს შესაბამისი ქცევების აღმოცენების ასაკზე ნაკლებია. ანალოგიურად, თუ ქვესფეროს ნედლი მაქსიმალური ქულა, ინდივიდის ქრონოლოგიურ ასაკზე დაბალ ასაკობრივ ეკვივალენტს შეესაბამება, ინდივიდი საუკეთესოდ ასრულებს ამ ქვესფეროთი შესაფასებელ ქცევას და არ ჩამორჩება გათვალისწინებულ ასაკს.

და ბოლოს, სფეროებისა და ქვესფეროების ადაპტური დონეების თაობაზე დასკვნის გამოტანისას, უნდა გვახსოვდეს, რომ 1-ისა და 2-ის ტოლი ქვესფეროს ნედლი ქულა ზოგიერთ შემთხვევაში შესაძლოა შედეგად გვამღევედეს ზომიერად მაღალ ან მაღალ ადაპტურ დონეს, თუ იმ ინდივიდების ნორმირებული შერჩევა, რომელთაც მიიღეს 0 ან 1 ნედლი ქულა საკმაოდ დიდია. ანალოგიურად, ქვესფეროს ნედლი ქულა, რომელიც 1-ით ან 2-ით ნაკლებია მაქსიმუმზე, შესაძლოა შეესაბამებოდეს ზომიერად დაბალ ან დაბალ ადაპტურ დონეს, თუ ამ ასაკის ნორმირებული შერჩევის უმრავლესობის ქულები მაქსიმუმთან ახლოსაა.

ინტერპრეტირების ნაბიჯები

ინდივიდის ადაპტური ფუნქციონირების დონე შესაძლოა შეფასდეს, თუ მის მიღწევას შევადარებთ ნორმატიულ შერჩევაში მისივე ასაკის სხვა ინდივიდების მიღწევებს. დამატებით, შესაძლოა, გამოვიკვლიოთ მოსწავლის სტანდარტულ ქულებს შორის სხვაობა სფეროების მიხედვით, ან მისი v-სკალირებულ ქულებს შორის სხვაობა ქვესფეროების მიხედვით. ქვემოთ წარმოდგენილია ინტერპრეტირების ნაბიჯები, რომლებიც გამოიყენება ყველა ასაკობრივი ჯგუფისთვის. ყველაზე მნიშვნელოვანი პირველი სამი ნაბიჯია, რომელიც აფასებს მოსწავლის როგორც ზოგად ადაპტურ ქცევას, ასევე მის შედეგებს სფეროებისა და ქვესფეროების მიხედვით. მეოთხე და მეხუთე ნაბიჯები, რომლებიც მოსწავლის ძლიერ და სუსტ მხარეებს ადგენენ, რეკომენდაციის სახით არის მოცემული. მოყვანილია ორი, სხვადასხვა ასაკის მოსწავლის – ჯონისა და კატის მაგალითი.

ნაბიჯი 1. ზოგადი ადაპტური ფუნქციონირების აღწერა

პირველი ნაბიჯისთვის შემფასებელმა უნდა გამოთვალოს ადაპტური ქცევის კომპოზიციის სტანდარტული ქულა და ნდობის ინტერვალი. მან ასევე, შესაძლოა, გამოთვალოს პროცენტილები, ადაპტური დონე და სტანაინები.

ადაპტური ქცევის კომპოზიციის სტანდარტული ქულა, როგორც ადაპტური ფუნქციონირების ძირითადი საზომი, ინტელექტუალური ფუნქციონირების შედეგებთან ერთად გამოიყენება გონებრივი ჩამორჩენილობის შესაფასებლად, ასევე, მოსწავლისათვის შეზღუდული შესაძლებლობის სოციალური დაცვის დაზღვევის ან სპეციალური საგანმანათლებლო პროგრამის საჭიროების განსაზღვრისათვის. ადაპტური ქცევის კომპოზიტი ეფუძნება თითოეული სფეროს ყოველ დებულებას, რაც უზრუნველყოფს მისი, როგორც ადაპტური ფუნქციონირების შეფასების სტატისტიკურ სანდოობას.

ნაბიჯი 2. ადაპტური ქცევის აღწერა სფეროების მიხედვით

ისევე როგორც ადაპტური ქცევის კომპოზიციის შემთხვევაში, შემფასებელმა უნდა გამოთვალოს სფეროების სტანდარტული ქულები და მათი ნდობის ინტერვალები. ამ შემთხვევაშიც, გამომცდელს შეუძლია, გამოთვალოს პროცენტილები, ადაპტური დონე და სტანაინები.

ნაბიჯი 3. ადაპტური ქცევის აღწერა ქვესფეროების მიხედვით

გამომცდელმა უნდა გამოთვალოს ქვესფეროების v-სკალირებული ქულები და მათი ნდობის ინტერვალები და, თუ საჭიროა, ასაკობრივი ეკვივალენტები.

ნაბიჯი 4ა. ძლიერი და სუსტი მხარეების დასადგენად სფეროების სტანდარტული ქულების ინტერპრეტაცია

ადაპტური ქცევის კომპოზიტს, როგორც საბოლოო შემაჯამებელ ქულას, გარკვეული შეზღუდვები ახასიათებს, კერძოდ, მან შესაძლოა შენიღბოს სფეროებში ადაპტური ფუნქციონირების სხვადასხვა დონე. აქედან გამომდინარე, მნიშვნელოვანია მასწავლებლის შეფასების ფორმის სფეროებში ინდივიდისთვის მინიჭებული ქულების შეფასება.

ამ ნაწილში აღწერილია სფეროს სტანდარტული ქულების შეფასების სამი მეთოდი. პირველი, რომელიც რეკომენდებულია სტანდარტული გამოყენებისთვის, გულისხმობს იმ სფეროს ქულების იდენტიფიცირებას, რომლებიც საგრძნობლად მაღალია, ან დაბალია ამ კონკრეტული მოსწავლის სფეროს ქულების საშუალოზე. გამოთვლის გამარტივებისათვის, საშუალო განისაზღვრება, როგორც სფეროს სტანდარტული ქულების მედიანა, ანუ ის ქულა, რომელიც აღმოჩნდება შუაში, თუ სფეროს სტანდარტულ ქულებს ზრდის მიხედვით დავალაგებთ (დეტალური ინსტრუქციებისთვის, თუ როგორ უნდა დავადგინოთ ქულების მედიანა, იხილეთ თავი 3).

მედიანის გამოყენების დადებითი მხარეა ის, რომ საშუალოსგან განსხვავებით, მედიანაზე ნაკლებად მოქმედებს ექსტრემალური ქულები. მხოლოდ სამ ან ოთხ ქულაზე

დაყრდნობით გამოთვლების ჩატარებისას, ექსტრემალურმა ქულებმა შესაძლოა სერიოზული გავლენა მოახდინოს ქულების ინტერპრეტაციაზე. მაგალითად, თუ კონკრეტული მოსწავლის სამი სფეროს სტანდარტული ქულებია 85, 90 და 120, მედიანა ამ შემთხვევაში 90-ს ტოლია, ხოლო საშუალო კი – 98-ის. ტიპურად, ამ მოსწავლის მიღწევა ადაპტურ ქცევაში უკეთესად აღიწერება პირველი ორი დაბალი ქულით, ხოლო 120 კი ამ შემთხვევაში უჩვეულოდ მაღალი ქულაა. ძლიერი და სუსტი მხარეების შეფასებისას მედიანის გამოყენებით, ის სფერო, რომლის შესაბამისი ქულა 120-ია, წარმოადგენს ძლიერ მხარეს, ხოლო დანარჩენი ორი სფერო არც სუსტი და არც ძლიერი მხარეა. სხვა შემთხვევაში, თუ ტიპური მიღწევის შესაფასებლად საშუალოს გამოვიყენებდით, მაშინ 85 ქულა სუსტ მხარედ ჩაითვლებოდა. ასეთი დახასიათება ეწინააღმდეგება იმას, თუ რა უნდა იყოს ამ ინდივიდის ტიპური ქულა.

მედიანების საშუალებით თითოეული სფეროს სტანდარტული ქულების შედარებისას, 10 ან მეტი ქულის სხვაობა ფასდება, როგორც ინდივიდის ძლიერი ან სუსტი მხარე. სტანდარტული ქულების სკალაზე, 10 ქულა სტანდარტული გადახრის ორი მესამედის ტოლია. ეს განსხვავება, ზოგადად, მიჩნეულია, როგორც ზომიერი სხვაობა (Cohen, 1969).

ინდივიდის მიერ თითოეულ სფეროში მიღებული სტანდარტული ქულების მედიანის ქულასთან შედარების პროცედურა მარტივია, მდგრადია ექსტრემალური, კიდურა ქულების მიმართ და ასევე ეფექტური გზაა ინდივიდის პროფილის ანალიზისთვის. თუმცა, სფეროს ქულების შეფასების მეორე მეთოდი, რომელიც კონკრეტული სფეროს ქულების წყვილების შედარებას გულისხმობს, შესაძლოა, ასევე, სასარგებლო იყოს. სფეროს სტანდარტული ქულების წყვილებს შორის სხვაობა შესაძლებელია შეფასდეს როგორც სტატისტიკური მნიშვნელოვნების დასადგენად, ასევე ზოგადი პოპულაციის ნორმატიულ შერჩევაში გამონაკლისების გამოსავლენად. ამისათვის უნდა გამოიყენოთ **დანართი 1-ის** დ ნაწილის **ცხრილები დ1 და დ2**.

სფეროს ქულების შეფასების მესამე გზა გულისხმობს სფეროების სტანდარტული ქულების დიაპაზონის დადგენას. ეს მეთოდი შესაძლოა, სასარგებლო იყოს იმის დასადგენად, თუ როგორ გამოხატავს ადაპტური ქცევის კომპოზიტი მოსწავლის ფუნქციონირების ზოგად დონეს. თუ სფეროების უმაღლეს და უდაბლეს სტანდარტულ ქულებს შორის სხვაობა 35-ზე მეტია, მაშინ ადაპტური ქცევის კომპოზიტის საფუძველზე მოსწავლის ფუნქციონირების ზოგადი დონის შესახებ მნიშვნელოვნელოვანი დასკვნის გაკეთება შეუძლებელია.

ნაბიჯი 4ბ. ძლიერი და სუსტი მხარეების დასადგენად ქვესფეროების v-სკალირებული ქულების ინტერპრეტაცია

ქვესფეროების მიხედვით ინდივიდის მონაცემები შესაძლოა ორი გზით გაანალიზდეს, იმის ანალოგიურად, როგორც ეს ხდება სფეროების ქულების შეფასებისას. პირველ რიგში, თითოეული სფეროსათვის, შეადარეთ ყოველი ქვესფეროს v-

სკალირებული ქულები ამ სფეროს v-სკალირებული ქულების მედიანას. 2 ან მეტი ქულით სხვაობა, რაც სტანდარტული გადახრის ორ მესამედს შეესაბამება, ითვლება მნიშვნელოვნად. ამის შემდეგ, შემფასებელს შეუძლია ერთმანეთს შეადაროს ქვესფეროების წყვილები, გამოთვალოს სტატისტიკურად სანდო მნიშვნელობა და გამონაკლისები ამ სხვაობებში. ამისათვის უნდა გამოიყენოს **დანართ 1-ის დ ნაწილში** მოცემული **ცხრილები დ3, დ4**.

ნაბიჯი 5. ჰიპოთეზის ჩამოყალიბება პროფილის ფლუქტუაციების შესახებ

განვითარების პროცესში ნორმალური და დევიანტური ქცევის შესახებ კლინიკური გამოცდილების, ცოდნისა და მარტივი ლოგიკის გამოყენებით შემფასებელმა შესაძლოა შეიმუშაოს ჰიპოთეზა პროფილის ფლუქტუაციის შესახებ. ეს ჰიპოთეზა უნდა შემოწმდეს სხვა მონაცემების მეშვეობით, როგორიცაა ქცევის კლინიკური გამოკვლევა, ან შეფასების სხვა ინსტრუმენტების გამოყენებით მიღებული ქულები.

ჰიპოთეზის ჩამოყალიბება შესაძლებელია შემდეგი ორი გზით:

- სფეროებს შორის მნიშვნელოვანი განსხვავებების მიზეზებზე ჰიპოთეზის ჩამოსაყალიბებლად ქვესფეროების მონაცემების ანალიზი. მაგალითად, დავუშვათ აღმოჩნდა, რომ სოციალიზაციის სფეროში მოსწავლის 85-ის ტოლი სტანდარტული ქულა, მისი ფუნქციონირების საშუალო დონესთან შედარებით, სუსტი მხარეა. თუ ინტერპერსონალური ურთიერთობების ქვესფეროში v-სკალირებული ქულა 14-ის ტოლია (ადეკვატური ადაპტური დონის დიაპაზონში), თამაშისა და თავისუფალი დროის ქვესფეროში v-სკალირებული ქულა 13-ის ტოლია (ადეკვატური ადაპტური დონის დიაპაზონში) და თავის გართმევის უნარების ქვესფეროში v-სკალირებული ქულა 10-ის ტოლია (ზომიერად დაბალი ადაპტური დონის დიაპაზონში), შემფასებელს შეუძლია გამოთქვას ჰიპოთეზა, რომ ამ მოსწავლის თავის გართმევის უნარი მისი ყველაზე სუსტი მხარეა სოციალიზაციის სფეროში.
- დებულებების განხილვა მათ შინაარსზე დაყრდნობით. დაადგინეთ ის კატეგორიები (იხ. **ცხრილი 2.1**), რომლებშიც კონკრეტული ინდივიდი ასრულებს, ან არ ასრულებს შესაბამის მოქმედებებს და ჩამოაყალიბეთ ჰიპოთეზა იმ სფეროების შესახებ, რომლებშიც ამ ინდივიდის ფუნქციონირების დონე მაღალი, საშუალო ან დაბალია. სიფრთხილე უნდა გამოიჩინოთ დებულებების მიხედვით მოსწავლის მოქმედებების ინტერპრეტირებისას; თითოეულ შინაარსობრივ კატეგორიაში დებულებების რაოდენობა მცირეა, რაც ზღუდავს მნიშვნელოვანი ანალიზის შესაძლებლობას. ინდივიდის ფუნქციონირების დონე უნდა გაანალიზდეს შინაარსობრივი კატეგორიების მიხედვით იმ მიზნით, რომ გაირკვეს, თუ რატომ მიიღო ინდივიდმა ეს კონკრეტული შედეგი. დებულებებზე დაფუძნებული ჰიპოთეზა უნდა გამყარდეს მონაცემების სხვა, დამოუკიდებელი წყაროებით, როგორიცაა Vineland II-ის გამოკითხვის ფორმა, ან გაფართოებული ინტერვიუს ფორმა, ან სხვა ტესტები თუ შეფასების ინსტრუმენტები.

მაგალითი 1: ჯონ ჯ.-ს შედეგების ინტერპრეტაცია

სკოლამდელი ასაკის მოსწავლე ჯონ ჯ., რომლის ასაკი 4 წელი და 9 თვეა, შეფასებისთვის შეირჩა, რადგან მისი მასწავლებელი წუხდა, რომ კლასში ჯონ ჯ.-ს პროგრესი არ შეინიშნებოდა. ამასთან, იგი ვერ ამჟღავნებდა თავისი ასაკისთვის შესაფერის უნარებს. მასწავლებელმა შეავსო Vineland II-ის მასწავლებლის შეფასების ფორმა. ცხრილში 4.1 მოცემულია ჯონ ჯ.-ს ადაპტური ქცევის ქულები.

ილუსტრაცია 4.1 - მაგალითი 1-ის წარმოებული ქულების შეჯამება: ჯონ ჯ.

ქვესფეროების და სფეროების ქულები									ძლიერი და სუსტი მხარეები	
ქვესფერო/სფერო	ნედლი ქულა	v-ს კალიბრებული ქულა ცხრილი გ1	სფეროს სტანდარტული ქულა ცხრილი გ2	90 % სანდოების ინტერვალის ცხრილი გ1/გ2	პროცენტული ცხრილი გ3	ადაპტური დონე ცხრილი გ4	ასაკის ეკვივალენტი ცხრილი გ5	სტანდარტი ცხრილი გ6	ქულას გამოკლებული მედიანა	d(ძლიერი) ან s(სუსტი) მხარეები
რეცეპტული	14	12		10-14		ზ. დაბ.			0	
ექსპრესიული	31	12		11-13		ზ.დაბ.			0	
წერიითი	3	12		10-14		ზ.დაბ.			0	
კომუნიკაცია	ჯამი:	36	82	75-89	12	ზ.დაბ.		3	10	d
პირადი	20	11		9-13		ზ.დაბ.			0	
აკადემიური	3	9		7-11		დაბ.			-2	s
სასკოლო საზოგადოება	11	11		9-13		ზ. დაბ.			0	
ყოფიერი უნარები	ჯამი:	31	72	65-79	3	ზ.დაბ.		1	0	
ინტერპერსონალური ურთიერთობები	10	9		8-10		დაბ.			-1	
თამაში და თავისუფალი დრო	14	10		9-11		ზ.დაბ.			0	
თავის გართმევის უნარები	13	11		10-12		ზ. დაბ.			1	
სოციალიზაცია	ჯამი:	30	72	67-77	3	ზ.დაბ.		1	0	
მსხვილი	28	12		10-14					0	
ნატიფი	26	12		10-14					0	
მოტორული უნარები	ჯამი:	24	81	73-89	10	ზ.დაბ.		3	9	

0	
0	
0	
10	d
0	
-2	s
0	
0	
-1	
0	
1	
0	
0	
0	
9	

სფეროების სტანდარტული ქულების ჯამი =

307

ადაპტური ქცევის კომპოზიტი

სტანდ. ქულა ცხრილი გ2	% სანდოების ინტერვალის ცხრილი გ2	პროცენტული ცხრილი გ3	ადაპტური დონე ცხრილი გ4	სტანდარტი ცხრილი გ6
74	70-78	4	ზ. დაბ.	2

პასუხგაცემული დებულებების რაოდენობა _____

სფეროში ძლიერი/სუსტი მხარეები

d = სტანდარტულ ქულას - მედიანა ≥ 10

s = სტანდარტული ქულა - მედიანა ≤ -10

ქვესფეროში

ძლიერი/სუსტი მხარეები

d = v-ს კალიბრებული ქულას - მედიანა ≥ 2

s = v-ს კალიბრებული ქულას - მედიანა ≤ -2

ნაბიჯი 1. ზოგადი ადაპტური ფუნქციონირების აღწერა

ჯონის ადაპტური ქცევის კომპოზიტის სტანდარტული ქულა 74, გამოხატავს მისი ადაპტური ფუნქციონირების ზოგად დონეს. 90%-იანი სანდოობის დონეზე ადაპტური ქცევის კომპოზიტის ქვემარტი ქულა დიდი ალბათობით 70-დან 78-მდე შუალედში ხვდება. ჯონის ადაპტური ქცევის კომპოზიტის ქულის მიხედვით, მისი ზოგადი ადაპტური ფუნქციონირება კლასიფიცირდება, როგორც ზომიერად დაბალი; მისი ქულა უფრო მაღალია, ვიდრე 4 წლის მოზარდების 4%-ისა.

ნაბიჯი 2. ადაპტური ქცევის აღწერა სფეროების მიხედვით

ჯონის ადაპტური ქცევის სფეროების სტანდარტული ქულები, 90%-იან ნდობის ინტერვალში შემდეგია: კომუნიკაცია 82 ± 7 (75 - 89); ყოფითი უნარები 72 ± 7 (65 - 79); სოციალიზაცია 72 ± 5 (67 - 77) და მოტორული უნარები 81 ± 8 (73 - 89). მისი ქულა კომუნიკაციის სფეროში შეესაბამება მე-12 პროცენტულს, ყოფითი უნარებისა და სოციალიზაციის სფეროებში - მე-3 პროცენტულს, ხოლო მოტორული უნარების ქულა - მე-10 პროცენტულს. ოთხივე სფეროში მისი ქულები, მისი ასაკის მოსწავლეების ქულებთან შედარებით, კლასიფიცირდება, როგორც ზომიერად დაბალი.

ნაბიჯი 3. ადაპტური ქცევის აღწერა ქვესფეროების მიხედვით

ჯონის v-სკალირებული ქულები ქვესფეროებში იცვლება 9-დან 12-მდე. კომუნიკაციის სფეროს ყველა ქვესფეროს v-სკალირებული ქულა ზომიერად დაბალ ადაპტურ დონეზეა. ყოფით სფეროში, მისი v-სკალირებული ქულები ორ ქვესფეროშია ზომიერად დაბალ ადაპტურ დონეზე (პირადი და სასკოლო საზოგადოება), ხოლო მესამე ქვესფეროში (აკადემიური) - დაბალ ადაპტურ დონეზე. მისი v-სკალირებული ქულები სოციალიზაციის სფეროს ინტერპრესონალური ურთიერთობების ქვესფეროში დაბალ ადაპტურ დონეზე მიუთითებს, ხოლო თამაშისა და თავისუფალი დროის და თავის გართმევის ქვესფეროებში კი - ზომიერად დაბალ ადაპტურ დონეზე. და ბოლოს, მისი ქვესფეროების v-სკალირებული ქულები მოტორული უნარების სფეროში ზომიერად დაბალ ადაპტურ დონეს უჩვენებს.

ნაბიჯი 4ა. ძლიერი და სუსტი მხარეების დასადგენად სფეროების სტანდარტული ქულების ინტერპრეტირება

ჯონის ადაპტური ფუნქციონირება კომუნიკაციის სფეროში (სტანდარტული ქულაა 82) მის ძლიერ მხარეს წარმოადგენს, რადგან ის მის მედიანურ სტანდარტულ ქულაზე (72) 10 ქულით მეტია. დანარჩენი სფეროები არც სუსტ და არც ძლიერ მხარეს არ წამოადგენს, რადგანაც მათი ქულები მედიანიდან (72) 10 ერთეულის ფარგლებშია.

წყვილების შედარებისას 10 ქულიანი სხვაობა ჯონის კომუნიკაციის 82 სტანდარტულ ქულასა და სოციალიზაციის 72 სტანდარტულ ქულას შორის სტატისტიკურად მნიშვნელოვანია 0.05 დონეზე, მაგრამ არ არის იშვიათი შემთხვევა. 10 ქულიანი სხვაობა კომუნიკაციის 82 სტანდარტულ ქულასა და ყოფითი უნარების 72

სტანდარტულ ქულას შორის არ აღმოჩნდა სტატისტიკურად მნიშვნელოვანი (იხილეთ ილუსტრაცია 4.2.).

ილუსტრაცია 4.2 - მაგალითი 1-ის სფეროების წყვილების შედარება: ჯონი

სფეროების შედარება	სტანდ. ქულა	<, >, ან =	სტანდ. ქულა		სტანდ. ქულებს შორის სხვაობა	სტატისტიკური მნიშვნელოვნების დონე (0.05 ან 0.01) ცხრილი დ1	სხვაობის სიხშირე (16%, 10%, 5% ან 1%) ცხრილი დ2
კომუნიკაცია	82	>	72	ყოფითი უნარები	10		
კომუნიკაცია	82	>	72	სოციალიზაცია	10	✓	
ყოფითი უნარები	72	=	72	სოციალიზაცია	0		
კომუნიკაცია	82	>	81	მოტორული უნარები	1		
სოციალიზაცია	72	<	81	მოტორული უნარები	9		
ყოფითი უნარები	72	<	81	მოტორული უნარები	9		

მიაქციეთ ყურადღება, რომ ჯონის შემთხვევაში, სფეროების სტანდარტული ქულების გამოთვლის მეორე მეთოდი, რომლის საფუძველზეც კომუნიკაციის ქულასა და სოციალიზაციის ქულას შორის სტატისტიკურად მნიშვნელოვანი (თუმცა არა იშვიათი) განსხვავება გამოვლინდა, უფრო მეტ ინფორმაციას იძლევა სფეროების ფლუქტუაციების შესახებ, ვიდრე პირველი მეთოდი. მესამე მეთოდი, რომელიც დიაპაზონის განსაზღვრაში მდგომარეობს, არ იძლევა დამატებით ინფორმაციას. 10 ქულიანი დიაპაზონი კარგად ჯდება ადაპტური ქცევის კომპოზიტისთვის მითითებულ 35 ქულიან დიაპაზონში, და გვაძლევს ჯონის ზოგადი ადაპტური ფუნქციონირების მნიშვნელოვან აღწერილობას.

ნაბიჯი 4ბ. ძლიერი და სუსტი მხარეების დასადგენად ქვესფეროების v-სკალირებული ქულების ინტერპრეტაცია

ყოფითი უნარების სფეროს განხილვისას, ნათლად ჩანს, რომ ჯონის შედეგი აკადემიურ ქვესფეროში (9-ის ტოლი v-სკალირებული ქულა) მის სუსტ მხარეს წარმოადგენს, რადგან ეს ქულა 2-ით ნაკლებია ჯონის მედიანურ v-სკალირებულ ქულაზე (11). სხვა, მისი ასაკის მოსწავლეებთან შედარებით, ამ ქვესფეროში მისი v-სკალირებული ქულა კლასიფიცირდება, როგორც დაბალი, იმ დროს, როცა ჯონის v-სკალირებული ქულები პირად და სასკოლო საზოგადოების ქვესფეროებში კლასიფიცირდება, როგორც ზომიერად დაბალი (ორივეში v-სკალირებული ქულები 11-ის ტოლია). ჯონს ასევე დაბალი ადაპტური დონე აქვს (9-ის ტოლი v-სკალირებული ქულა) ინტერპერსონალური ურთიერთობების ქვესფეროში, თუმცა ეს ქულა არ მიუთითებს მის სუსტ მხარეზე, რადგან იგი მხოლოდ ერთი ქულით ნაკლებია ჯონის მედიანურ v-სკალირებულ ქულაზე (10) სოციალიზაციის ქვესფეროებში. მისი, 10-ის და 11-ის ტოლი v-სკალირებული ქულები სოციალიზაციის დანარჩენ ორ ქვესფეროში – თამაში და თავისუფალი დრო და თავის გართმევის უნარები, ზომიერად დაბალ ადაპტურ დონეს შეესაბამება. ჯონის მიღწევა კომუნიკაციის ყველა ქვესფეროში კლასიფიცირდება, როგორც ზომიერად დაბალი.

კლინიკურად ინფორმატული იმ ქვესფეროების შედარებებისას, რომლებიც სხვადასხვა სფეროს მიეკუთვნებიან (მაგალითად, ექსპრესიული კომუნიკაციის სფეროდან და ინტერპერსონალური ურთიერთობების სოციალიზაციის სფეროდან), ვადგენთ, რომ 3 ქულიანი სხვაობა ექსპრესიული ქვესფეროს 12-ის ტოლ v-სკალირებული ქულასა და ინტერპერსონალური ურთიერთობების 9-ის ტოლ v-სკალირებული ქულას შორის სტატისტიკურად მნიშვნელოვანია 0.05 დონეზე, მაგრამ არ არის იშვიათი.

ილუსტრაცია 4.3 - მაგალითი 1-ის ქვესფეროების წყვილების შედარება: ჯონი

ქვესფეროების შედარება	v-სკალ. ქულა	<, >, ან =	v-სკალ. ქულა		v-სკალ. ქულებს შორის სხვაობა	სტატისტიკური მნიშვნელოვნების დონე (0.05 ან 0.01) ცხრილი დ3 ან დ5	სხვაობის სიხშირე (უკიდურესი 16%, 10%, 5% ან 1%) ცხრილი დ4
კომუნიკაცია							
რეცეპტული	12	=	12	ექსპრესიული	0		-
რეცეპტული	12	=	12	წერიტი	0		-
ექსპრესიული	12	=	12	წერიტი	0		-
ყოფიტი უნარები							
პირადი	11	>	9	აკადემიური	2		-
პირადი	11	=	11	სასკოლო საზ.	0		-
აკადემიური	9	<	11	სასკოლო საზ.	2		-
სოციალიზაცია							
ინტერპერს. ურთიერთობები	9	<	10	თამაში და თავისუფალი დრო	1		-
ინტერპერს. ურთიერთობები	9	<	11	თავის გართმევის უნარები	2		-
თამაში და თავისუფალი დრო	10	<	11	თავის გართმევის უნარები	1		-
მოტორული უნარები							
მსხვილი				ნატიფი			
სფეროებს შორის შერჩეული ქვესფეროების შედარება	v-სკალ. ქულა	<, >, ან =	v-სკალ. ქულა		v-სკალ. ქულებს შორის სხვაობა	სტატისტიკური მნიშვნელოვნების ხარისხი (0.05 ან 0.01) ცხრილი დ3 ან დ5	სხვაობის სიხშირე (უკიდურესი 16%, 10%, 5% ან 1%) ცხრილი დ4
ექსპრესიული	12	>	9	ინტერპერს. ურთიერთობები	3	✓	-
ექსპრესიული	12	>	11	თავის გართმევის უნარები	1		-
პირადი	11	>	9	ინტერპერს. ურთიერთობები	2		-
ნატიფი				წერიტი			
ნატიფი				პირადი			

ნაბიჯი 5. ჰიპოთეზის ჩამოყალიბება პროფილის ფლუქტუაციების შესახებ

შემფასებელს ჯონის ქულებზე დაყრდნობით შეუძლია მისი ფუნქციონირების თავისებურებების შესახებ გარკვეული ჰიპოთეზები ჩამოაყალიბოს. პირველ რიგში, როგორც ჩანს, ინტერპერსონალური ურთიერთობების ქვესფეროში ჯონის ქცევას მთავარი წვლილი შეაქვს კომუნიკაციის სფეროსა და სოციალიზაციის სფეროს სტანდარტულ ქულებს შორის 10 ქულიან, სტატისტიკურად მნიშვნელოვან სხვაობაში. სოციალიზაციის ორ ქვესფეროში და კომუნიკაციის სამივე ქვესფეროში ზომიერად დაბალ დონესთან შედარებით, ამ სფეროში იგი დაბალი დონით ხასიათდება. ამასთან ერთად, 3 ქულიანი სხვაობა, ჯონის ინტერპერსონალური ურთიერთობების ქვესფეროს v-სკალირებულ ქულასა და ექსპრესიული ქვესფეროს v-სკალირებულ ქულას შორის, სტატისტიკურად მნიშვნელოვანია. შემდეგი ლოგიკური ნაბიჯი ინტერპერსონალური ურთიერთობების და ექსპრესიული ქვესფეროების დავალებებში ჯონის ქცევის შეფასებაა. იმის გამო, რომ ჯონის ქულები აკადემიურ ქვესფეროში, ყოფითი უნარების დანარჩენ ორ ქვესფეროს ზომიერად დაბალ ადაპტურ დონესთან შედარებით, დაბალ ადაპტურ დონეს შეესაბამება, ამ სფეროს დავალებებიც გადახედვას მოითხოვს. ყველა ჰიპოთეზა, რომელიც ინტერპერსონალური ურთიერთობების, ექსპრესიული და აკადემიური ქვესფეროების დებულებების მიხედვით აიგება, ქცევასთან დაკავშირებული დამატებითი გამოკვლევებით, ან სხვა ტესტებისა და შეფასების ინსტრუმენტების გამოყენებით მიღებული შედეგებით უნდა გამყარდეს.

დასკვნები

ჯონ ჯ.-ს ზოგადი ადაპტური ფუნქციონირება ზომიერად დაბალ დიაპაზონში ხვდება. სტატისტიკურად მნიშვნელოვანი განსხვავება დაფიქსირდა კომუნიკაციისა და სოციალიზაციის სფეროების ქულებს შორის. დამატებით, მასწავლებლის შეფასების ფორმის შედეგების მიხედვით, აკადემიური ქვესფერო ჯონის სუსტ მხარეს წარმოადგენს. დამატებითი ინფორმაციაა საჭირო კომუნიკაციისა და სოციალიზაციის სფეროებში მისი შესრულების სხვაობასთან დაკავშირებით. სხვა ტესტის ჩატარებამ, როგორც არის Vineland II-ის გაფართოებული ინტერვიუს ფორმის სოციალიზაციისა და კომუნიკაციის სფეროები, ან Vineland ABS გაფართოებული ფორმა, შესაძლოა, მასწავლებლის შეფასების ფორმის მიხედვით, კომუნიკაციისა და სოციალიზაციის სფეროებს შორის აღმოჩენილი სხვაობების შესახებ დამატებითი ინფორმაცია მოგაწოდოთ. ამ, სხვა წყაროდან (მშობელი) და სხვა გარემოდან (სახლი) მიღებულმა დამატებითმა ინფორმაციამ შესაძლოა, ჯონის სოციალური ფუნქციონირების უფრო სიღრმისეულად აღწერის საშუალება მოგცეთ. შედეგად, შეაფასებთ ჰიპოთეზას იმის თაობაზე, რომ ჯონის შედეგი ინტერპერსონალური ურთიერთობების ქვესფეროში მისი დეფიციტის საფუძველს წარმოადგენს სოციალიზაციის სფეროში. მიღებული შედეგები შესაძლოა გამოყენებულ იქნას აბილიტაციური გეგმის შესამუშავებლად.

მაგალითი 2: კატია მ.-ს შედეგების ინტერპრეტაცია

კატია მ., რომლის ასაკი 9 წელი და 5 თვეა, შეფასებისათვის სუსტი თავის მოვლის უნარებისა და დაბალი აკადემიური მიღწევების გამო შეარჩიეს. მის დოკუმენტებში აღნიშნულია, რომ ვექსლერის ბავშვებისათვის განკუთვნილ ინტელექტის სკალაზე, მეოთხე გამოცემა (WISC-IV; ვექსლერი, 2003), მისი ინტელექტის კოეფიციენტი 47-ის ტოლია. მისმა მასწავლებელმა შეავსო Vineland II მასწავლებლის შეფასების ფორმა. ილუსტრაციაში 4.4 მოცემულია კატიას ადაპტური ქცევის წარმოებული ქულების შეჯამების გვერდი.

ილუსტრაცია 4.4 - მაგალითი 1-ის წარმოებული ქულების შეჯამება: კატია

ქვესფეროების და სფეროების ქულები								ძლიერი და სუსტი მხარეები		
ქვესფერო/სფერო	ნედლი ქულა	v-ს კალიბრებული ქულა ცხრილი ბ1	სფეროს სტანდარტული ქულა ცხრილი ბ2	90% სანდოების ინტერვალური ცხრილი გ1/გ2	პროცენტული ცხრილი გ3	ადაპტური დონე ცხრილი ც4	ასაკის ეკვივალენტი ცხრილი ც5	სტანანები ცხრილი გ6	ქულას გამოკლებული მედიანა	ძ(ლიერი) ან ს(უსტი) მხარეები
რეცეპტული	17	10		8-12		ზ. დაბ.			3	ძ
ექსპრესიული	15	7		6-8		დაბ.			0	
წერიითი	10	7		5-9		დაბ.			0	
კომუნიკაცია	ჯამი:	24	58	52-64	0,3	დაბ.		1	0	
პირადი	19	7		5-9		დაბ.			0	
აკადემიური	10	6		4-8		დაბ.			-1	
სასკოლო საზოგადოება	13	9		8-10		დაბ.			2	ძ
ყოფითი უნარები	ჯამი:	22	55	49-61	0,1	დაბ.		1	3	
ინტერპერსონალური ურთიერთობები	10	8		7-9		დაბ.			-1	
თამაში და თავისუფალი დრო	20	9		8-10		დაბ.			0	
თავის გართმევის უნარები	14	9		8-10		დაბ.			0	
სოციალიზაცია	ჯამი:	26	66	62-70	1	დაბ.		1	8	
მსხვილი				±						
ნატიფი				±						
მოტორული უნარები	ჯამი:			±						

	</

სფეროების სტანდარტული ქულების ჯამი = 179

ადაპტური ქცევის კომპოზიტი

სტანდ. ქულა ცხრილი B2	% სანდოების ინტერვალური ცხრილი G2	პროცენტული ცხრილი G3	ადაპტური დონე ცხრილი C4	სტანანები ცხრილი G6
58	54-62	0,3	დაბ.	1

პასუხგაცემული დებულებების რაოდენობა _____

სფეროში ძლიერი/სუსტი მხარეები

d = სტანდარტულ ქულას - მედიანა ≥ 10

s = სტანდარტული ქულა - მედიანა ≤ -10

ქვესფეროში

ძლიერი/სუსტი მხარეები

d = v-ს კალიბრებული ქულას - მედიანა ≥ 2

s = v-ს კალიბრებული ქულას - მედიანა ≤ -2

ნაბიჯი 1. ზოგადი ადაპტური ფუნქციონირების აღწერა

კატას ადაპტური ქცევის კომპოზიტის სტანდარტული ქულა - 58 ინფორმაციას იძლევა მისი ზოგადი ადაპტური ფუნქციონირების დონის შესახებ. 90%-იანი ნდობის ინტერვალში კატას ადაპტური ქცევის კომპოზიტის ჭეშმარიტი ქულა დიდი ალბათობით მოხვდება 54-დან 62-მდე დიაპაზონში. ადაპტური ქცევის კომპოზიტის ქულით მისი ზოგადი ადაპტური ფუნქციონირების დონე კლასიფიცირდება, როგორც დაბალი; მისი ქულა უფრო მაღალია, ვიდრე სხვა 9 წლის ასაკის მოსწავლეების 0,3%-ისა.

ნაბიჯი 2. ადაპტური ქცევის აღწერა სფეროების მიხედვით

კატას ადაპტური ქცევის სფეროების სტანდარტული ქულები, 90%-იან ნდობის ინტერვალში, შემდეგია: კომუნიკაცია 58 ± 6 (52 – 64); ყოფითი უნარები 55 ± 6 (49 – 61) და სოციალიზაცია 66 ± 4 (62 – 70). მისი ქულები კომუნიკაციის, ყოფითი უნარების და სოციალიზაციის სფეროებში შესაბამისად 0,3, 0,1 და 1 პროცენტილია. თითოეული სფერო, იმავე ასაკის სხვა მოსწავლეების ქულებთან შედარებით, კლასიფიცირდება დაბალი ადაპტური დონის დიაპაზონში.

ნაბიჯი 3. ადაპტური ქცევის აღწერა ქვესფეროების მიხედვით

კატას ქვესფეროების v-სკალირებული ქულები 6-დან 10-მდე დიაპაზონში ხვდება. მისი v-სკალირებული ქულები კომუნიკაციის სფეროში, ზომიერად დაბალ ადაპტურ დონეზეა ერთი ქვესფეროს (რეცეპტული) შემთხვევაში და დაბალ ადაპტურ დონეზეა დანარჩენ ორ ქვესფეროში (ექსპრესიული და წერითი). ყოფითი უნარების სფეროში კატას v-სკალირებული ყველა ქულა დაბალ ადაპტურ დონეზეა. ანალოგიურად, სოციალიზაციის სფეროში მისი ყველა v-სკალირებული ქულა დაბალ ადაპტურ დონეზე მიუთითებს.

ნაბიჯი 4ა. ძლიერი და სუსტი მხარეების დასადგენად სფეროების სტანდარტული ქულების ინტერპრეტაცია

კატას სფეროთა სტანდარტული ქულები არ იძლევა ინფორმაციას მისი ძლიერი და სუსტი მხარეების შესახებ, რადგანაც მათი მედიანურ ქულასთან (58) სხვაობა 10 ქულის ფარგლებშია (კომუნიკაცია 58; ყოფითი უნარები 55; სოციალიზაცია 66). მისი ადაპტური ფუნქციონირება თითოეულ სფეროში დაბალია. წყვილების შედარება ახალ ინფორმაციას ნაკლებად იძლევა. 11 ქულიანი სხვაობა კატას ყოფითი უნარებისა და სოციალიზაციის სფეროების სტანდარტულ ქულებს შორის სტატისტიკურად მნიშვნელოვანია 0,05 დონეზე, მაგრამ ეს სხვაობა არ არის უჩვეულო.

ილუსტრაცია 4.5 - მაგალითი 2-ის სფეროების წყვილების შედარება: კატია

სფეროების შედარება	სტანდ. ქულა	<, > ან =	სტანდ. ქულა		სტანდ. ქულებს შორის სხვაობა	სტატისტიკური მნიშვნელობების დონე (0.05 ან 0.01) ცხრილი დ1	სხვაობის სიხშირე (16%, 10%, 5% ან 1%) ცხრილი დ2
კომუნიკაცია	58	>	55	ყოფითი უნარები	3		
კომუნიკაცია	58	>	66	სოციალიზაცია	8		
ყოფითი უნარები	55	=	66	სოციალიზაცია	11	✓	
კომუნიკაცია		>		მოტორული უნარები			
სოციალიზაცია		<		მოტორული უნარები			
ყოფითი უნარები		<		მოტორული უნარები			

ნაბიჯი 4ბ. ძლიერი და სუსტი მხარეების დასადგენად ქვესფეროების v-სკალირებული ქულების ინტერპრეტაცია

თუ კომუნიკაციის სფეროს ქვესფეროებს შეხედავთ, შეამჩნევთ, რომ კატიას მიღწევა რეცეპტულ ქვესფეროში (10-ის ტოლი v-სკალირებული ქულა) მის ძლიერ მხარეს წარმოადგენს, რადგან ამ ქვესფეროში მიღებული ქულა 3 ერთეულით მეტია კატიას v-სკალირებული ქულების მედიანაზე (7). ეს ქულა კლასიფიცირებულია როგორც ზომიერად დაბალი მაშინ, როცა კატიას v-სკალირებული ქულები ექსპრესიულ და წერით ქვესფეროებში კლასიფიცირდება, როგორც დაბალი. ანალოგიურად, ყოფითი უნარების სფეროს სასკოლო საზოგადოების ქვესფეროში კატიას მაჩვენებელი მის ძლიერ მხარეს გამოხატავს: ამ სფეროში მიღებული v-სკალირებული ქულა 2 ერთეულით მეტია კატიას v-სკალირებული ქულების მედიანაზე (7). მიუხედავად ამისა, მისი მიღწევა ყოფითი უნარების სფეროს ქვესფეროებში დაბალ ადაპტურ დონეზეა. სოციალიზაციის სფეროს სამივე ქვესფეროს ქულები კლასიფიცირდება, როგორც დაბალი.

ერთ სფეროში შემავალი ქვესფეროების შედარებისას (იხილეთ **ილუსტრაცია 4.6**), v-სკალირებულ ქულებს შორის არცერთი სხვაობა არ არის მნიშვნელოვანი. თუ შევხედავთ ქვესფეროებს, რომლებიც სხვადასხვა სფეროებს მიეკუთვნებიან, 4 ქულიანი სხვაობა, კატიას რეცეპტულ ქვესფეროს (10) და აკადემიური ქვესფეროს (6) v-სკალირებულ ქულებს შორის, მნიშვნელოვანია 0,05 დონეზე. ეს სხვაობა უჩვეულოა და ნაციონალურ ნორმატიულ შერჩევაში მისი ასაკის მოსწავლეების 16%-ში ხვდება.

ილუსტრაცია 4.6 - მაგალითი 2-ის ქვესფეროების წყვილების შედარება: კატია

ქვესფეროების შედარება	1-სკალ. ქულა	<, >, ან =	1-სკალ. ქულა		1-სკალ. ქულებს შორის სხვაობა	სტატისტიკური მნიშვნელობების დონე (0.05 ან 0.01) ცხრილი დ3 ან დ5	სხვაობის სიხშირე (უკიდურესი 16%, 10%, 5% ან 1%) ცხრილი დ4
კომუნიკაცია							
რეცეპტული	10	>	7	ექსპრესიული	3		-
რეცეპტული	10	>	7	წერითი	3		-
ექსპრესიული	7	=	7	წერითი	0		-
ყოფიერ უნარები							
პირადი	7	>	6	აკადემიური	1		-
პირადი	7	<	9	სასკოლო საზ.	2		-
აკადემიური	6	<	9	სასკოლო საზ.	3		-
სოციალიზაცია							
ინტერპერს. ურთიერთობები	8	<	9	თამაში და თავისუფალი დრო	1		-
ინტერპერს. ურთიერთობები	8	<	9	თავის გართმევის უნარები	1		-
თამაში და თავისუფალი დრო	9	=	9	თავის გართმევის უნარები	0		-
მოტორული უნარები							
მსხვილი				ნატიფი			
სფეროებს შორის შერჩეული ქვესფეროების შედარება	1-სკალ. ქულა	<, >, ან =	1-სკალ. ქულა		1-სკალ. ქულებს შორის სხვაობა	სტატისტიკური მნიშვნელობების ხარისხი (0.05 ან 0.01) ცხრილი დ3 ან დ5	სხვაობის სიხშირე (უკიდურესი 16%, 10%, 5% ან 1%) ცხრილი დ4
ექსპრესიული	7	<	8	ინტერპერს. ურთიერთობები	1		-
ექსპრესიული	7	<	9	თავის გართმევის უნარები	2		-
პირადი	7	<	8	ინტერპერს. ურთიერთობები	1		-
ნატიფი				წერითი			
ნატიფი				პირადი			
რეცეპტური	10	>	6	აკადემიური	4	✓	16%

ნაბიჯი 5. ჰიპოთეზის ჩამოყალიბება პროფილის ფლუქტუაციების შესახებ

შემფასებელს შეუძლია, გარკვეული ჰიპოთეზები ააგოს მასწავლებლის შეფასების ფორმაში მიღებულ შედეგებზე დაყრდნობით. კატას ქულები მნიშვნელოვან დეფიციტს გვიჩვენებს ადაპტური ქცევის მრავალ სფეროში. დამატებით, მისი ადაპტური ქცევის კომპოზიტი და სფეროების სტანდარტული ქულები სულ მცირე ორი სტანდარტული გადახრით დაბლაა პოპულაციის საშუალოზე, რაც თავისთავად აღემატება იმ მოთხოვნებს, რომლის საფუძველზეც გონებრივი ჩამორჩენილობის დიაგნოზი ისმება. ადაპტურ ფუნქციონირებაში ზოგადი დეფიციტის ეს მაგალითი, კატას 47-ის ტოლ ინტელექტის

კოეფიციენტის ქულასთან ერთად, თავსებადია იმ მოსწავლეების ტიპურ პროფილთან, რომელთაც საშუალო ხარისხის გონებრივი ჩამორჩენილობა აღენიშნებათ.

დასკვნები

კატის შედეგები WISC-IV-სა და მასწავლებლის შეფასების ფორმაში გვიჩვენებს, რომ მას შესაძლოა, საშუალო ხარისხის გონებრივი ჩამორჩენილობა ჰქონდეს. იმ დროს, როცა კატის ზოგადი ადაპტური ფუნქციონირება კლასიფიცირებულია როგორც დაბალი და მისი ქულების პროფილი მრავალ სფეროში მნიშვნელოვან ზოგად დეფიციტზე მიუთითებს, მასწავლებლის შეფასების ფორმიდან ჩანს, რომ მის ძლიერ მხარეს რეცეპტული (მაგალითად, კარგად ისმენს და ყურადღებას აქცევს) და სასკოლო საზოგადოების (მაგალითად, ასრულებს საკლასო წესებს და დღის რეჟიმს) ქვესფეროები წარმოადგენს. მასწავლებელს შეუძლია კატის ძლიერი მხარეების გამოყენება იმაში, რომ დაეხმაროს მას იმ უნარების ათვისებაში, რომლებიც საჭიროა თავის მოვლისა და ჰიგიენისთვის, რაც კატის ერთ-ერთ პრობლემას წარმოადგენს.

იმისათვის, რომ კატის დასახმარებელი სპეციალური პროგრამა შეიმუშაოს, პროფესიონალს შესაძლოა, Vineland II-ის გაფართოებული ინტერვიუს ფორმის ან Vineland ABS-ის გაფართოებული ფორმის გამოყენება დასჭირდეს. ეს პროგრამა ადაპტური ფუნქციონირების ყველა სფეროში მისი უნარების განვითარებას გულისხმობს. ამ ინსტრუმენტებით კატის უნარების უფრო სიღრმისეული შეფასება სპეციალისტს დაეხმარება პროგრამის დაგეგმვისთვის სპეციფიკური უნარების იდენტიფიცირებასა და პროგრესის თვალყურის დევნებაში. ორივე გაფართოებული ფორმა მოიცავს მშობლებისგან მოპოვებულ ინფორმაციას სახლის პირობებში კატის ქცევის შესახებ; აქედან გამომდინარე, მათი გამოყენების სხვა, დადებითი მხარე ისაა, რომ შესაძლებელი ხდება პროგრამის მიზნების გარემო პირობებთან ინტეგრირება.

მასწავლებლის შეფასების ფორმის გამოყენება ინტერვიუს ფორმასთან ან მშობლის/მზრუნველის შეფასების ფორმასთან ერთად

Vineland II-ის მასწავლებლის შეფასების ფორმის გამოყენება Vineland II-ის ინტერვიუს ფორმასთან ან მშობლის/მზრუნველის შეფასების ფორმასთან ერთად, მოზარდის ან ახალგაზრდის ადაპტური ქცევის შესახებ ინფორმაციას ორი სხვადასხვა გარემოდან (სკოლა და სახლი) და ორი სხვადასხვა წყაროს (მასწავლებელი და მშობელი) საფუძველზე იძლევა. როგორც წესი, მასწავლებლები და მშობლები მოზარდებს სხვადასხვა სოციალურ გარემოში და სხვადასხვა სახის საქმიანობის დროს აკვირდებიან. ამ დროს მოზარდები გარემოს განსხვავებულ მოთხოვნებს პასუხობენ. მასწავლებლის შეფასების ფორმა და ინტერვიუს ფორმები სწორედ ამ განსხვავებულ კონტექსტებს ასახავენ. აქედან გამომდინარე, ამ ფორმების ერთდროულად გამოყენება მოსწავლის

უნარების შესახებ უფრო სრული სურათის მიღებას უწყობს ხელს. იმის გამო, რომ მასწავლებლის შეფასების ფორმის ნორმატიული შერჩევა ინტერვიუს ფორმის და მშობლის/მზრუნველის შეფასების ფორმის შერჩევასთან იკვეთება, შესაძლებელია ამ ფორმებში მიღებული ქულების პირდაპირ შედარება. ამასთან ერთად, სპეციალისტებს შეუძლიათ, შეადარონ მშობლებისა და მასწავლებლების შეფასებები იმ დებულებებში, რომლებიც ორივე ფორმაშია მოცემული. იმისათვის, რომ სპეციალისტებისათვის ეს პროცედურა მოსახერხებელი იყოს, თუ კონკრეტული დებულება მოცემულია ორივე ფორმაში, მაშინ ინტერვიუს ფორმაში ამ დებულების ნომერი (და ქვესფერო, თუ განსხვავებულია) დაბეჭდილია მასწავლებლის შეფასების ფორმაში ამ დებულების შემდეგ, პატარა ზომის, ღია ნაცრისფერი ციფრებით.

მშობლებისა და მასწავლებლების შეფასებების შედარება შესაძლოა განსაკუთრებით სასარგებლო იმ დროს იყოს, როცა პროფესიონალს ერთი წყაროდან ან მეორე წყაროდან მოპოვებული ინფორმაციის სისრულეში ეჭვი ეპარება. თუმცა შეფასებებს შორის აღმოჩენილი სხვაობები არ არის აუცილებლად იმის მიმანიშნებელი, რომ მიღებული ინფორმაცია არაზუსტი ან არასრულია. მოზარდები ხშირ შემთხვევაში სხვადასხვა კონტექსტში განსხვავებულად იქცევიან. სპეციალისტმა, რომელსაც საკმარისი ცოდნა აქვს სკოლისა და ოჯახის პირობების შესახებ, ამ ფორმებით მიღებული შედეგები სწორედ კონტექსტუალური ინფორმაციის ჭრილში უნდა შეაფასოს.

მოზარდები შესაძლოა, სხვადასხვა კლასში განსხვავებულად იქცეოდნენ და ეს დამოკიდებული იყოს კლასის სტრუქტურაზე, სხვადასხვა მასწავლებლის სწავლების სტილზე და დისციპლინურ პრაქტიკაზე. ამ მიზეზით, სპეციალისტებმა შესაძლოა, ერთზე მეტ მასწავლებლს შეავსებინონ მასწავლებლის შეფასების ფორმა, რაც საკლასო გარემოში მოზარდის ადაპტური ქცევის განზოგადებისა და შემდგომ სკოლასა და სახლში მისი ქცევების შედარების საშუალებას იძლევა.

მასწავლებლის შეფასების ფორმასა და ინტერვიუს ფორმაში მოსწავლის მიერ მიღებული ქულების შედარებისას, სპეციალისტმა, ასევე, უნდა გაითვალისწინოს ტესტის ფორმების შინაარსს, გარემოსა და შემფასებლებს შორის არსებული სხვაობები. მიუხედავად იმისა, რომ თითოეული ფორმა მოსწავლის ზოგად ადაპტურ ფუნქციონირებას აფასებს, ასევე მის ფუნქციონირების დონეს სფეროებსა და ქვესფეროებში, მათი სტრუქტურა და შინაარსი გარემოსა და შემფასებელზეა მორგებული. როგორც ამ სახელმძღვანელოში აღინიშნა, ყოფითი უნარების სფეროს სამი ქვესფეროდან ორი ფორმების მიხედვით განსხვავებულია. ამის შედეგად, მხოლოდ პირად ქვესფეროშია შესაძლებელი მოსწავლის ქცევის პირდაპირი შედარება. ამასთან ერთად, სასკოლო გარემო შესაძლოა, უფრო სტრუქტურირებული იყოს, რადგან აქ უფრო მეტ მოთხოვნას უყენებენ ბავშვს და უფრო მეტია თანატოლებთან ურთიერთობის შესაძლებლობა. მიუხედავად იმისა, რომ მშობლებს, მასწავლებლებთან შედარებით, მეტი შესაძლებლობა აქვთ საკუთარი შვილების ქცევას სხვადასხვა გარემოში და ხანგრძლივი პერიოდით დააკვირდნენ, მათ ნაკლებად იციან, თუ როგორ ურთიერთობს მათი შვილი

თანატოლებთან ყოველდღიურად. მათგან განსხვავებით, მასწავლებლებს შეუძლიათ, მოსწავლეების თანატოლებთან ურთიერთობას ყოველდღიურად დააკვირდნენ და ამიტომაც შესაძლოა, მოსწავლის სოციალური ფუნქციონირების შესახებ უფრო განსხვავებული ინფორმაცია მოგაწოდოთ. მასწავლებლებს და მშობლებს, ასევე, შესაძლოა, განსხვავებული შეხედულება ჰქონდეთ იმასთან დაკავშირებით, თუ რა ქცევებია შესაბამისი ან ტიპური კონკრეტული ასაკისთვის, ასევე ჰქონდეთ განსხვავებული მოლოდინები და ცოდნა ბავშვის განვითარების თაობაზე.

Vineland II-ის პროფილის შემოწმება

მე-4 თავში განხილული მასალის მიხედვით, ინდივიდის ადაპტური ფუნქციონირების ზოგადი დონისა და ძლიერი და სუსტი მხარეების დასადგენად, მისი ქულები შეფასდა. შემდგომი ნაბიჯი შეიძლება იყოს მიღებული მონაცემების შედარება კონკრეტული დიაგნოსტიკური ჯგუფების ფუნქციონირებასა და ქცევით თავისებურებებთან.

მიუხედავად იმისა, რომ Vineland-ის ადაპტური ქცევის სკალა (Vineland ABS; Sparrow, Balla & Cicchetti, 1984) შექმნილი იყო გონებრივი ჩამორჩენილობის მქონე ინდივიდების შესაფასებლად, კლინიკურმა პრაქტიკამ და ამ სკალების გამოყენებით 1000-ზე მეტმა ჩატარებულმა კვლევამ ცხადყო, რომ ადაპტური ქცევა ინდივიდების მდგომარეობის ფართო სპექტრის შეფასებისას, მთავარი მახასიათებელია. კვლევებთან დაკავშირებული ლიტერატურა ადასტურებს Vineland-ის გამოყენების მნიშვნელობას სხვადასხვა სახის დარღვევის მქონე ინდივიდების შეფასებისას. ეს დარღვევები მოიცავს ყურადღების დეფიციტს/ჰიპერაქტივობის აშლილობას (ADHD), აუტისტური სპექტრის დარღვევებს, უსინათლობას, ცერებრულ დამბლას, თავის დახურულ ტრავმას, დაუნის სინდრომს, ემოციურ აშლილობას, სმენის დაქვეითებას, დასწავლის უნარის დაქვეითებას, ჰიდროცეფალიას, დაბადებისას მცირე წონას, გონებრივ ჩამორჩენილობასა და ფიზიკურ შეზღუდულ შესაძლებლობას. ამასთან ერთად, მკვლევრებმა და კლინიკისტებმა აღმოაჩინეს, რომ:

- ინდივიდები, რომლებიც ერთსა და იმავე კოგნიტურ დონეზე იმყოფებიან, შესაძლოა საგრძნობლად განსხვავდებოდნენ ადაპტური ქცევის დონეების მიხედვით.
- დიაგნოსტიკურ ჯგუფებს აქვთ ადაპტური ფუნქციონირების დამახასიათებელი პროფილები, ოთხი ადაპტური სფეროს მიხედვით.
- იმ შემთხვევაში, თუ კოგნიტური დონე ერთნაირია, ადაპტური ქცევის ოთხ სფეროში შესაბამისი ფუნქციონირების შეფასება შესაძლოა დაგვეხმაროს დიაგნოსტიკური ჯგუფების დიფერენცირებაში.

ამ თავში აღწერილია, თუ როგორ უნდა გამოვიყენოთ Vineland II-ის პროფილი იმისათვის, რომ დავახასიათოთ შერჩეული დიაგნოსტიკური ჯგუფებისთვის დამახასიათებელი ადაპტური ქცევის დეფიციტი. ამ თავში ასევე აღწერილი და შედარებულია Vineland II-ის პროფილები შერჩეული დიაგნოსტიკური ჯგუფებისთვის

იმის საილუსტრაციოდ, თუ როგორ უნდა გამოვიყენოთ ისინი სხვადასხვა დიფერენციული დიაგნოზისთვის, როგორც ჯგუფის შიგნით, ასევე ჯგუფებს შორის.

კლინიკისტები ფრთხილად უნდა იყვნენ პროფილის შეფასებისას, რადგანაც სპეციფიკური დიაგნოზის მქონე ინდივიდის შემთხვევაში შესაძლოა არ გამოიკვეთოს ისეთი პროფილი, რომელიც ტიპურია ამ დიაგნოსტიკური ჯგუფისთვის. პროფილის დიაგნოსტიკური შეფასებისათვის გამოყენებისას ყოველთვის აუცილებელია დამატებითი მონაცემების გათვალისწინება.

პროფილების გამოყენება დიაგნოსტიკური ჯგუფების აღსაწერად

ქვემოთ მოცემულია ორი პროფილის შედარება იმის საილუსტრაციოდ, თუ როგორ გამოიყენება Vineland II დიაგნოსტიკური ჯგუფების ადაპტური ფუნქციონირების პატერნების შესაფასებლად.

პროფილების შედარება: ნორმალური განვითარება და ყურადღების დეფიციტი/ჰიპერაქტიური აშლილობა (ADHD)

ინდივიდებს, რომელთაც აღენიშნებათ ADHD, როგორც წესი პრობლემები აქვთ განვითარების შესაბამის, სოციალურ და აკადემიურ ფუნქციონირებაში. ADHD ხასიათდება მკვეთრად გამოხატული უყურადღებობით და/ან ჰიპერაქტიურობით, იმპულსურობით, რაც გაცილებით ხშირად იჩენს თავს და გაცილებით მძიმედ ვლინდება განვითარების შესაბამის დონეზე მყოფ ინდივიდებთან შედარებით, რომელთაც არ აღენიშნებათ ADHD. *მენტალური დარღვევების დიაგნოსტიკური და სტატისტიკური სახელმძღვანელო*, მეოთხე გამოცემა, ტექსტის გადამუშავებული ვარიანტის (*DSM-IV-TR*; ამერიკის ფსიქიატრთა ასოციაცია, 2000) მიხედვით, ADHD-ს დიაგნოსტიკური კრიტერიუმებია:

- უყურადღებობის ექვსი ან მეტი სიმპტომი, ან ჰიპერაქტიურობის-იმპულსურობის ექვსი ან მეტი სიმპტომი, რომელიც შენარჩუნებულია სულ მცირე 6 თვის განმავლობაში, იმ ხარისხით, რომელიც არ შეესაბამება განვითარების დონეს;
- ჰიპერაქტიურობის-იმპულსურობის ექვსი ან მეტი სიმპტომი, რომელიც 6 თვის განმავლობაში გრძელდება იმ ხარისხით, რომელიც არ შეესატყვისება განვითარების დონეს;
- ჰიპერაქტიურობისა და უყურადღებობის სიმპტომები, რომლებიც 7 წლის ასაკამდე გამოვლინდა;
- აღნიშნული სიმპტომები ვლინდება ორ ან მეტ გარემოში, მაგალითად, სახლში და სკოლაში.

კვლევები ადასტურებს, რომ Vineland ABS სფეროების ქულების შედარებითი მაჩვენებელი და სფეროს ქულები ADHD-ის მქონე ინდივიდებს განასხვავებს ჯანმრთელი ინდივიდებისაგან (Roizen, Blondis, Irwin, & Stein, 1994; Stein, Szumowski & Blondis, 1995; Wilson & Marcotte, 1996). თუ ADHD-ის მქონე ინდივიდებს ანალოგიური ინტელექტის მქონე ჯანმრთელ ინდივიდებს შევადარებთ ვნახავთ, რომ Vineland-ის პროფილის მიხედვით, როგორც წესი, სამ ძირითად სფეროში, უფრო დაბალ ქულებს იღებენ. კერძოდ, ADHD-ის მქონე ინდივიდებს აქვთ:

- უფრო დაბალი ქულები კომუნიკაციის სფეროში.
- უფრო დაბალი ქულები ყოფით სფეროში.
- უფრო დაბალ ქულები სოციალიზაციის სფეროში.
- იგივე ქულები მოტორული უნარების სფეროში.

მომდევნო ცხრილი ამ სტრუქტურის შეჯამებას წარმოადგენს.

ცხრილი 5.1. - ნორმალური განვითარებისა და ADHD-ს მქონე ინდივიდების კოგნიტური და ადაპტური პროფილები

სფერო	ჯგუფი	
	ნორმალური	ADHD
ინტელექტის ტესტის სრული სკალა	მსგავსი	მსგავსი
კომუნიკაცია	მაღალი	დაბალი
ყოფითი უნარები	მაღალი	დაბალი
სოციალიზაცია	მაღალი	დაბალი
მოტორული უნარები	მსგავსი	მსგავსი

ADHD-ს მქონე ინდივიდებისთვის დამახასიათებელი Vineland-ის პროფილი, გამოხატავს ადაპტური ფუნქციონირების დეფიციტს, რაც დაკავშირებულია უყურადღებობის და/ან ჰიპერაქტივობის-იმპულსურობის სტაბილურ გამოვლინებებთან. მაგალითად, ინდივიდები, რომელთაც აღენიშნებათ ADHD, უფრო შენელებულები არიან ყოველდღიურ საქმიანობაში, ვიდრე მათი ჯანმრთელი თანატოლები. აქედან გამომდინარე, ისინი სავარაუდოდ ნაკლებად იცავენ ქცევის წესებს ოჯახში და სკოლაში, არ აწესრიგებენ საკუთარ მერხს, სათამაშო ან სამუშაო ადგილს კონკრეტული საქმიანობის დასრულებისას. მათ უჭირთ ყურადღებით მოსმენა, ან საუბრის თემის შენარჩუნება. ამასთან ერთად, იმპულსურობასთან დაკავშირებული სირთულეები შესაძლოა აისახოს სოციალური უნარების შეფერხებულ განვითარებაში. მოზარდებმა, რომელთაც აღენიშნებათ ADHD, შესაძლოა დასვან ისეთი შეკითხვები, ან გამოთქვან ისეთი მოსაზრებები, რომლებიც სხვებისთვის შეურაცხმყოფელი ან უხერხულია; ან მათ შესაძლოა გაუჭირდეთ სხვებისთვის სათამაშოების განაწილება, რიგის დაცვით თამაშში მონაწილეობა, და სხვებთან საუბარი, საუბრის შეწყვეტინების გარეშე.

ADHD-ის კლასიფიკაციისთვის DSM-IV-TR-ს კრიტერიუმების მიხედვით, ზოგიერთი დარღვევა უნდა დაფიქსირდეს ორ ან მეტ სხვადასხვა გარემოში. სწორედ ამის

საშუალებას აძლევს კლინიკისტებს Vineland II-ის ორი ფორმის გამოყენება. გამოკითხვის ან გაფართოებული ინტერვიუს ფორმებში მშობლების მიერ აღწერილია სახლის პირობებში ინდივიდის ადაპტური ფუნქციონირება. მასწავლებლის შეფასების ფორმა კი იძლევა მოსწავლის სასკოლო გარემოში შეფასების საშუალებას. Vineland II-ის ქულების პროფილი იმ ინდივიდებისათვის, რომელთაც აღნიშნებათ ADHD, და მონაწილეობდნენ ინსტრუმენტის ვალიდობის კვლევაში, შემუშავდა გამოკითხვისა და მასწავლებლის შეფასების ფორმების სტანდარტიზაციის დროს და ანალოგიურია ზემოთ აღწერილი ADHD პროფილისა.

პროფილების შედარება: ნორმალური განვითარება და სმენის სირთულეები

სმენის დაქვეითებამ შესაძლოა გავლენა იქონიოს იმ ადაპტური ქცევების განვითარებაზე, რომლებიც საჭიროა სოციალური ფუნქციონირებისა და ყოველდღიური ცხოვრებისათვის. სპეციალისტი უნდა ელოდოს, რომ სმენადაქვეითებული პირი გამოავლენს კონკრეტულ დარღვევებს კომუნიკაციისა (ორივე, ექსპრესიულ და რეცეპტულ ქვესფეროებში) და სოციალიზაციის სფეროში; კონკრეტულად, ინტერპერსონალურ, თამაშისა და თავისუფალი დროის ქვესფეროებში.

ალტეპიტერმა, მოსკატომ და კუმუნგსმა (1986) აღნიშნეს, რომ კოგნიტური ფუნქციონირების ანალოგიური დონის მქონე სმენადაქვეითებული და ნორმალური სმენის მქონე ინდივიდების Vineland ABS ქულათა პროფილის შედარებისას, სმენადაქვეითებულებმა გამოავლინეს:

- უფრო დაბალი ქულები კომუნიკაციის სფეროში.
- უფრო დაბალი ქულები სოციალიზაციის სფეროში.

მომდევნო ცხრილი წარმოადგენს ამ სტრუქტურის შეჯამებას.

ცხრილი 5.2. - ნორმალური განვითარების და სმენის დაქვეითების მქონე ინდივიდების კოგნიტური და ადაპტური პროფილები

სფერო	ჯგუფი	
	ნორმალური	ADHD
ინტელექტის ტესტის სრული სკალა	მსგავსი	მსგავსი
კომუნიკაცია	მაღალი	დაბალი
ყოფითი უნარები	იგივე	იგივე
სოციალიზაცია	მაღალი	დაბალი
მოტორული უნარები	მსგავსი	მსგავსი

დაქვეითებული სმენის მქონე ინდივიდების შესასწავლად კვლევებისა და კლინიკური დაკვირვებების უმეტესობა ისეთ ინდივიდებს მოიცავდა, რომლებიც ოჯახებში ცხოვრობდნენ. შესაბამისად, მიღებული პროფილები უფრო კარგად ასახავდა ინდივიდების ამ პოპულაციას, ვიდრე დაქვეითებული სმენის მქონე სპეციალიზებულ დაწესებულებებში მცხოვრებ ბავშვებსა და მოზრდილებს. მათ იმავე კოგნიტური უნარების

მქონე თანატოლებთან შედარებით, სოციალიზაციისა და კომუნიკაციის ნაკლები უნარი გამოავლინეს. მათ შესაძლოა მცირედ გამოავლინონ სოციალური უნარები, ისეთ შემთხვევებში როგორიცაა, მაგალითად, სხვებთან საუბარი საერთო ინტერესებიზე.

პროფილების გამოყენება დიაგნოსტიკურ ჯგუფებში სხვადასხვა დიაგნოზის დასადგენად

Vineland II-ის პროფილი გამოიყენება კონკრეტული დიაგნოსტიკური ჯგუფისთვის ტიპური ადაპტური ქცევის დონისა და ნიმუშის აღსაწერად და ასევე, კონკრეტულ დიაგნოსტიკურ ჯგუფში სხვადასხვა ტიპის დარღვევების დიფერენცირებისთვის. ამ ნაწილში აღწერილია Vineland-ის პროფილის შედარება ორი ტიპის დარღვევისას გონებრივი ჩამორჩენილობის და აუტისტური სპექტრის ორი ტიპის დარღვევის შემთხვევები.

დიფერენციული დიაგნოზი აუტისტური სპექტრის შემთხვევაში

აუტიზმის მქონე ინდივიდებს მრავალმხრივი შეზღუდვა ახასიათებთ ისეთ სფეროებში, როგორებიცაა კომუნიკაცია და სოციალური ურთიერთობები. გარდა ამისა, ასეთ ადამიანებს რიტუალური, განმეორებადი, სტერეოტიპული ქცევები ახასიათებთ (DSM-IV-TR, 2000; World Health Organization, 1993). აუტიზმის შემთხვევაში DSM-IV-TR-ის კრიტერიუმებია:

- სოციალური ურთიერთობების თვისობრივი დარღვევები, მაგალითად, როგორიცაა კომუნიკაციის და სოციალური ურთიერთობის მიზნით არავერბალური ქცევების გამოყენება, წარუმატებლობა თანატოლებთან შესაფერისი ურთიერთობის დამყარებაში, ინტერესების და ემოციების სხვა ადამიანებისთვის გაზიარების შეუძლებლობა, სოციალური ურთიერთშეთანხმების ნაკლოვანება;
- კომუნიკაციის თვისობრივი დარღვევები, როგორიცაა მეტყველების განვითარების შეფერხება ან ტოტალური ჩამორჩენა, დიალოგის წამოწყებისა და წარმართვის სირთულეები; ასაკისათვის შესაფერისი სპონტანური, მოქნილი, წარმოსახვითი თამაშის ნაკლოვანება;
- შეზღუდული, განმეორებითი ან სტერეოტიპული ქცევები, ან ინტერესის სფეროები;
- ჩამორჩენა ან პათოლოგიური ფუნქციონირება ვლინდება 3 წლამდე, ჩამოთვლილთაგან ერთ-ერთ სფეროში მაინც: სოციალური ურთიერთობა, ენის გამოყენება სოციალურ კომუნიკაციაში, ან წარმოსახვითი და სიმბოლური თამაში;

- აღნიშნული დარღვევები არ არის რეტის სინდრომი ან ბავშვთა დეზინტეგრაციული აშლილობა.

Vineland ABS ფართოდ გამოიყენება აუტისტური სპექტრის დარღვევების შესაფასებლად. კვლევა, რომელიც შეისწავლიდა როგორც მაღალ, ისე დაბალ ფუნქციურ აუტიზმს, ჩატარდა 1987 წელს (Sparrow & Cicchetti, 1987; Volkmar et al., 1987). ფსიქომეტრული თვალსაზრისით გამართული ინსტრუმენტის გამოყენებით მრავალი კვლევის საშუალებით პირველად გაზომეს კლინიკურად მნიშვნელოვანი, სოციალური და კომუნიკაციური დეფიციტი, რომლებიც აუტიზმისთვის არის დამახასიათებელი. შესაბამისად, Vineland ABS გამოიყენეს 1000-ზე მეტ კვლევაში იმისათვის, რომ უფრო ღრმად გააზრებულიყო არამართო მაღალი და დაბალ ფუნქციური აუტიზმი, არამედ აუტიზმის სპექტრით გამოწვეული სხვა დარღვევები, როგორიცაა სხვაგვარად დაუდგენელი განვითარების პერვაზიული დარღვევა (PDD-NOS).

აუტიზმს შეიძლება მრავალი უნარის შეზღუდვა ახლდეს თან. კომუნიკაციის დეფიციტი, შესაძლოა, მერყეობდეს ფუნქციური მეტყველების უუნარობიდან გასაგები ენით საუბრამდე, თუმცა ამ უკანასკნელის შემთხვევაში სირთულეს წარმოადგენს საუბრის ტონი, რიტმი, პრაგმატული მხარე და სხვა. სოციალიზაციის დეფიციტი შეიძლება, მჟღავნებოდეს ერთი მხრივ, ადამიანთა მიმართ ინტერესის სრული არქონით (შესაძლოა გამონაკლისი იყოს მხოლოდ მომვლელი), ხოლო, მეორე მხრივ - ძლიერი მიჯაჭვულობით ოჯახთან ან რომელიმე კონკრეტულ ადამიანთან. სოციალური ინტერაქციის ნიუანსების შემჩნევისა და ქცევის მართვის ნიშანდობლივი ნაკლოვანება აუტისტური სპექტრის აშლილობის უცვლელ მახასიათებელს წარმოადგენს. დამახასიათებელი დევიანტური ქცევები შეიცავს შეზღუდულ ინტერესებს (მაგ., მატარებლების განრიგი, რუკები) რომლებიც, მათი ინტენსივობის გათვალისწინებით, ანომალურია; ასევე ვლინდება ცვლილებებისა და სიახლისადმი წინააღმდეგობის გაწევის სურვილი და განმეორებითი ქცევები (მაგალითად, ტაშის დაკვრა, თითების ტკაცუნა) საგნის კონკრეტული ნაწილით დაინტერესება (მაგალითად, მანქანის ბორბლებით დაინტერესება და არა მთლიანად მანქანით).

აუტიზმის დიაგნოსტიკური კატეგორია ძალიან განსხვავებულ ინდივიდებს მოიცავს. კერძოდ, დაბალი ფუნქციონირების მქონე არავერბალური ადამიანებით დაწყებული, რომელთაც ე.წ. Kanner-ის კლასიკური აუტიზმი აქვთ, მაღალი ფუნქციონირების იმ პირებით დამთავრებული, რომლებსაც მაღალანაზღაურებადი სამუშაო აქვთ. მიუხედავად ამისა, Vineland ABS-ისა და Vineland II-ის ქულების პროფილში არის კონკრეტული ნიშან-თვისებები, რომლებიც დამახასიათებელია აუტიზმის მქონე ინდივიდთათვის:

- სხვა სფეროებთან შედარებით დაბალი ქულა სოციალიზაციის სფეროში.
- მნიშვნელოვანი განსხვავება სხვადასხვა ქვესფეროს ქულებს შორის, რაც მიუთითებს ადაპტური უნარების არათანაბარ განვითარებაზე.

- სხვა ქვესფეროებთან შედარებით დაბალი ქულები ისეთ ქვესფეროებში, როგორებიცაა: „ექსპრესიული“, „ინტერპერსონალური ურთიერთობები“, „თამაში და თავისუფალი დრო“, „თავის გართმევის უნარები“.

პროფილების შედარება: მაღალფუნქციური აუტიზმი (HFA) და ასპერგერის სინდრომი

ორი სახის დარღვევა - მაღალფუნქციური აუტიზმი და ასპერგერის სინდრომი - ხშირ შემთხვევაში ძნელად გასარჩევია. ორივე, მაღალფუნქციური აუტიზმი და ასპერგერის სინდრომი ხასიათდება კომუნიკაციისა და სოციალური ურთიერთობების სფეროებში მძიმე დარღვევებით, ასევე, განმეორებითი ქცევით, მოქმედებებითა და შეზღუდული ინტერესებით. ასპერგერის სინდრომის DSM-IV-TR-ის კრიტერიუმები შემდეგში მდგომარეობს:

- დარღვევები სოციალური ინტერაქციის სფეროში, როგორიცაა სოციალური ინტერაქციისა და კომუნიკაციის რეგულირებისთვის არავერბალური ქცევების გამოყენების დარღვევა; თანატოლებთან ურთიერთობების სირთულეები და სოციალური ურთიერთდამოკიდებულების ნაკლოვანება;
- ქცევების ან ინტერესების შეზღუდული, განმეორებითი, ან სტერეოტიპული ხასიათი;
- მეტყველებისა და კომუნიკაციის უნარების კლინიკურად ნაკლებად გამოხატული ჩამორჩენა ან დარღვევა;
- შემეცნებითი უნარების კლინიკურად ნაკლებად გამოხატული შეფერხება;
- კრიტერიუმები არ ერგება განვითარების სხვა პერვაზიულ აშლილობებს.

ასპერგერის სინდრომი აუტისტური სპექტრის აშლილობებში ყველაზე საკამათო საკითხად იქცა. DSM-IV-TR-ში მის ჩართვამდე ეს დიაგნოსტიკური კატეგორია გამოიყენებოდა: 1) მაღალფუნქციური აუტიზმის სინონიმად; 2) აუტიზმით დაავადებულ ზრდასრულ ადამიანებთან მიმართებაში 3) როგორც განვითარების „ქვეზღვრულვანი“ პერვაზიული აშლილობა და 4) სინდრომთან მიმართებაში, რომელიც მნიშვნელოვნად განსხვავდება აუტიზმისგან (Volkmar et al, 1996). მიუხედავად იმისა, რომ დღეს ასპერგერის სინდრომი განიხილება, როგორც მაღალფუნქციური აუტიზმისგან განსხვავებული მდგომარეობა, ის კვლავინდებურად შეცდომით დიაგნოსტირდება ხოლმე, რადგან ორივე ჯგუფი ფუნქციონირების მაღალ დონესთან ასოცირდება. ამავე დროს, მსგავსი ინტელექტის დონის ასპერგერის სინდრომისა და მაღალფუნქციური აუტიზმის მქონე ინდივიდების კოგნიტური და ადაპტური ფუნქციონირების შედარებისას, მათი პროფილები განსხვავებულია.

მსგავსი ინტელექტის დონის შემთხვევაში ასპერგერის სინდრომისა და მაღალფუნქციურ აუტიზმის მქონე ინდივიდების კოგნიტური და ადაპტური ფუნქციონირების შედარებისას, პროფილები ააშკარავებს რამოდენიმე განმასხვავებელ

ნიშან-თვისებას. მიუხედავად იმისა, რომ კვლევაში ორივე ჯგუფის წარმომადგენლებმა სოციალიზაციისა და ყოფითი უნარების სფეროებში ერთი და იგივე ქულები დააგროვეს (დაბალი ქულები ორივე ჯგუფისათვის) ასპერგერის სინდრომის მქონე ადამიანებს აქვთ:

- შედარებით უკეთესად განვითარებული ვერბალური უნარები;
- შედარებით უკეთესად განვითარებული არავერბალური უნარები;
- უფრო მაღალი ქულა კომუნიკაციის სფეროში;
- უფრო დაბალი ქულა მოტორული უნარების სფეროში.

ცხრილი 5.3 წარმოადგენს ამ შედარების შეჯამებას.

ცხრილი 5.3. - მაღალფუნქციური აუტიზმისა და ასპერგერის სინდრომის მქონე ინდივიდების კოგნიტური და ადაპტური პროფილები

სფერო	ჯგუფი	
	მაღალფუნქციური აუტიზმი	ასპერგერის სინდრომი
ინტელექტის ტესტის სრული სკალა	მსგავსი	მსგავსი
ვერბალური IQ ან ვერბალური განზოგადება	დაბალი	მაღალი
შესრულების IQ ან აღქმითი მსჯელობა	მაღალი	დაბალი
კომუნიკაცია	დაბალი	მაღალი
ყოფითი უნარები	მსგავსი	მსგავსი
სოციალიზაცია	მსგავსი	მსგავსი
მოტორული უნარები	მაღალი	დაბალი

მიუხედავად იმისა, რომ Vineland II-ის ისეთ დებულებაში როგორიცაა, მაგალითად, „ახდენს ხმის ტონის მოდულირებას“ ორივე ჯგუფის ინდივიდებს სირთულეები აქვთ, ასპერგერის სინდრომის მქონე ადამიანებს, მაღალფუნქციური აუტიზმის მქონე ინდივიდებთან შედარებით, მეტად შეუძლიათ, „წარმართონ დიალოგი 10 წუთის განმავლობაში“. თუმცა, ასპერგერის სინდრომის მქონე ინდივიდები უფრო მეტ სირთულეს აწყდებიან როგორც ნატიფ, ისე მსხვილ მოტორულ უნარებთან დაკავშირებით. მაგალითად: „დარბის მოქნილად, მიმართულებისა და სისწრაფის ცვლილებით“, ან „ჭრის რთულ ფორმებს“.

შეფასების სხვა ინსტრუმენტები, როგორიცაა, მაგალითად *ბავშვთა აუტიზმის შეფასების სკალა* (CARS Schopler, Reichler, & Lord, 1998), *აუტიზმის დიაგნოსტიკური ინტერვიუ – გადასინჯული* (ADI-R; Rutter, LeCouteur, & Lord, 1994), *აუტიზმის დიაგნოსტიკური დაკვირვების სქემა* (ADOS; Lord, Rutter, DiLavore & Risi, 1989) და *ასპერგერის სინდრომის დიაგნოსტიკური სკალა* (ASDS; მაილსი, როკი და სიმფსონი, 2000), ასევე უნდა იქნეს გათვალისწინებული მაღალფუნქციური აუტიზმისა თუ ასპერგერის სინდრომის დიაგნოზის დასმისას.

დიფერენციური დიაგნოზები გონებრივი ჩამორჩენილობის შემთხვევაში

სოციალური არაკომპეტენტურობის ცნება (ანუ ადაპტური დეფიციტები), როგორც გონებრივი ჩამორჩენილობის ყველაზე მნიშვნელოვანი კრიტერიუმი, ფორმულირებული იყო ედგარ ა. დოლის, *Vineland-ის სოციალური მომჭიფებულობის სკალის* ავტორის მიერ, 1935 წელს (*Vineland SMS*; 1935, 1965). დღეს, ადაპტური დეფიციტი ცენტრალურ ადგილს იკავებს გონებრივი ჩამორჩენილობის განსაზღვრებაში: უუნარობა, რომელიც მნიშვნელოვანი შეზღუდვებით ხასიათდება როგორც კოგნიტურ ფუნქციონირებაში, ასევე ადაპტურ ქცევაში (გონებრივი ჩამორჩენილობის ამერიკის ასოციაცია (AAMR), 2002; APA, 2000; უნარშეზღუდვის მქონე ინდივიდების განათლების აქტი, 1999).

AAMR-ს განსაზღვრების მიხედვით, კოგნიტურ ფუნქციონირებაში მნიშვნელოვანი შეზღუდვები გულისხმობს 70 ან 70-ზე ნაკლებ ქულას ინტელექტის ტესტში (საშუალოზე დაახლოებით ორი სტანდარტული გადახრით ქვემოთ); ადაპტურ ფუნქციონირებაში მნიშვნელოვანი შეზღუდვები კი გულისხმობს ადაპტური ქცევის სტანდარტიზებული საზომით მიღებულ მაჩვენებელს, რომელიც სულ მცირე ორი სტანდარტული გადახრით დაბალია საშუალოზე სოციალურ, პრაქტიკულ ან კონცეპტუალური ფუნქციონირებიდან ერთ სფეროში მაინც, ან მთლიან კომპოზიტის ქულაზე (AAMR, 2002, გვ. 76). მიუხედავად იმისა, რომ ამ განმარტებით, გონებრივი ჩამორჩენილობის დიაგნოზი გულისხმობს მხოლოდ ერთ სფეროში მიღებულ ქულას, რომელიც სულ მცირე ორი სტანდარტული გადახრით ქვემოთაა საშუალოდან, გონებრივი ჩამორჩენილობა ხასიათდება ყველა სფეროში ადაპტური ქცევების დეფიციტით. ზოგადი დეფიციტის ეს პატერნი კარგად ჩანს *Vineland ABS-ის* პროფილში, ისევე, როგორც *Vineland II-ის* გამოკითხვის ფორმასა და მასწავლებლის შეფასების ფორმაში.

პროფილების შედარება: არასპეციფიკური გონებრივი ჩამორჩენილობა და დაუნის სინდრომი

გონებრივი ჩამორჩენილობა და დაუნის სინდრომი გონებრივი ჩამორჩენილობის ვრცელ კატეგორიაში შედის. მიუხედავად იმისა, რომ ორივე ჯგუფის შემთხვევაში გამოვლენილია ადაპტური ქცევის ყველა სფეროს დეფიციტი, კვლევების მიხედვით, *Vineland ABS-ის* პროფილებით შესაძლებელია მათი დიფერენცირება (Dykens, Hodapp, & Evans, 1994). როდესაც ორივე ჯგუფს ზოგადი ინტელექტის ერთი და იგივე დონე აქვს, არასპეციფიკური გონებრივი ჩამორჩენილობის ჯგუფი ამჟღავნებს:

- უფრო მაღალ ქულებს კომუნიკაციის სფეროში;
- უფრო დაბალ ქულებს სოციალიზაციის სფეროში;
- უფრო მაღალ ქულებს მოტორული უნარების სფეროში.

ცხრილი 5.4. წარმოადგენს ამ შედარების შეჯამებას.

ცხრილი 5.4. - არასპეციფიკური გონებრივი ჩამორჩენილობისა და დაუნის სინდრომის მქონე ინდივიდების კოგნიტური და ადაპტური პროფილები

სფერო	ჯგუფი	
	არასპეციფიკური გონებრივი ჩამორჩენილობა	დაუნის სინდრომი
ინტელექტის ტესტის სრული სკალა	მსგავსი	მსგავსი
კომუნიკაცია	მაღალი	დაბალი
ყოფითი უნარები	მსგავსი	მსგავსი
სოციალიზაცია	დაბალი	მაღალი
მოტორული უნარები	მაღალი	დაბალი

პროფილების გამოყენება ჯგუფებს შორის დიფერენციული დიაგნოზისთვის

დამახასიათებელი პროფილების შედარება ორ დიაგნოსტიკურ ჯგუფს შორის დიფერენციული დიაგნოზის დასმას უწყობს ხელს. მაგალითად, პროფილების შედარება შესაძლოა სასარგებლო იყოს დიაგნოზების ერთმანეთისგან განსხვავებისთვის, როცა საქმე ეხება საკუთრივ გონებრივ ჩამორჩენილობას და გონებრივ ჩამორჩენილობას აუტიზმთან ერთად. სახელმძღვანელოს ამ ნაწილში ამ ორი ჯგუფის დამახასიათებელი პროფილებია გაანალიზებული. ასევე, ნაჩვენებია, თუ როგორ უნდა გამოვიყენოთ ეს ინფორმაცია ორი მოსწავლისთვის დიაგნოზის დასმისას, რომელთაგან ერთს მხოლოდ გონებრივი ჩამორჩენილობა აღენიშნება, ხოლო მეორეს კი - გონებრივი ჩამორჩენილობა და აუტიზმი.

პროფილების შედარება: გონებრივი ჩამორჩენილობა აუტიზმით და აუტიზმის გარეშე

კომუნიკაციასა და სოციალურ ურთიერთობებში დეფიციტის გარდა, აუტიზმის მქონე ადამიანების 70%-ს, ასევე, გონებრივი ჩამორჩენილობა ახასიათებთ. ეს იმას ნიშნავს, რომ აუტიზმით დაავადებული ბავშვებისა და ზრდასრულების დაახლოებით 30%-ს ინტელექტის მაჩვენებლები ნორმალურ დიაპაზონში აქვთ. მათგან მრავალი ინდივიდი ნორმალური გონებრივი განვითარების კატეგორიაში ხვდება, ხოლო ზოგიერთს კი საშუალოზე მაღალი ინტელექტი ან გამორჩეული ნიჭიერება ახასიათებს. იმის გამო, რომ აუტიზმის მქონე ადამიანების უმეტესობას გონებრივი ჩამორჩენილობა აქვთ, საგანმანათლებლო, დასაქმებისა და ყოფითი უნარების განვითარების დაგეგმვისათვის მნიშვნელოვანია ამ ორი დიაგნოზის (აუტიზმი გონებრივი ჩამორჩენილობით ან გონებრივი ჩამორჩენილობის გარეშე და საკუთრივ გონებრივი ჩამორჩენილობა) განცალკევება.

იმის განსაზღვრისას კონკრეტული ადამიანის შემთხვევაში რომელი დიაგნოზი უკეთ აღწერს მის მდგომარეობას - გონებრივი ჩამორჩენილობა, აუტიზმი, თუ ორივე ერთად, მნიშვნელოვანია, გვახსოვდეს, რომ მხოლოდ გონებრივი ჩამორჩენილობის მქონე

ინდივიდებს ახასიათებთ Vineland-ის პლატოს ტიპის პროფილი. ასეთი პროფილი ტიპურია გონებრივი ჩამორჩენილობისთვის, მაგრამ არა აუტიზმისათვის (Carter et al., 1998). ეს იმას ნიშნავს, რომ გონებრივი ჩამორჩენილობის მქონე ინდივიდებს მეტ-ნაკლებად თანაბრად აქვთ დარღვეული ის უნარები, რომლებიც Vineland-ის საშუალებით იზომება. მათი პროფილი ძალიან განსხვავდება აუტიზმით დაავადებული ინდივიდების ტიპური Vineland-ის პროფილისაგან იმით, რომ ამ უკანასკნელთ ხშირად შესამჩნევი დეფიციტი აქვთ სოციალიზაციის სფეროში და ეს დეფიციტი თავისთავად, აუტიზმის მძლავრი პრედიქტორია (Gillham, Carter, Volkmar & Sparrow, 2000).

გონებრივი ჩამორჩენილობის მქონე ადამიანების პროფილი აღწერილია Vineland II-ის კლინიკური ჯგუფის მონაცემში. ეს პროფილი ადაპტური ქცევის ბევრ ასპექტში არსებულ ზოგად დეფიციტს გვიჩვენებს. მსუბუქი, საშუალო, ძლიერი და მძიმე გონებრივი ჩამორჩენილობის მქონე ბავშვებისა და მოზრდილების შერჩევათა ადაპტურ ქცევაში მნიშვნელოვანი დეფიციტი გამოვლინდა, რაც „ადაპტური ქცევის კომპოზიტის“ საშუალო მონაცემისა და სფეროს საშუალო ქულის საფუძველზე იზომება. ყველა ეს დეფიციტი, არაკლინიკური ჯგუფის მონაცემებზე ორი სტანდარტული გადახრით ნაკლები იყო. მონაცემების აღნიშნული პატერნი გონებრივი ჩამორჩენილობის დიაგნოზის იმ მოთხოვნას შეესაბამება, რომლის მიხედვითაც ქულა მინიმუმ ერთ სფეროში, ან ადაპტური ფუნქციონირების მთლიან კომპოზიტში ორი სტანდარტული გადახრით მაინც უნდა ჩამორჩებოდეს პოპულაციის საშუალო ქულას. ისევე როგორც ასპერგერის სინდრომისა და მაღალფუნქციური აუტიზმის შემთხვევაში, აღნიშნული კვლევა ამტკიცებს, რომ Vineland II-ის ძლიერი და სუსტი მხარეების ზოგადი პროფილი ერთმანეთისგან განასხვავებს აუტიზმსა (როგორც გონებრივი ჩამორჩენილობით, ისე მის გარეშე) და საკუთრივ გონებრივ ჩამორჩენილობას. მიუხედავად იმისა, რომ ყოფითი უნარების სფეროში აუტიზმისა და გონებრივი ჩამორჩენილობის მქონე ადამიანებს ერთი და იმავე დონე შეიძლება ჰქონდეთ, მათი ადაპტური ქცევის დანარჩენი ქულები განსხვავდება. კერძოდ, პოულმა და სხვებმა (2004) აღნიშნეს, რომ ის ინდივიდები, რომლებსაც მხოლოდ გონებრივი ჩამორჩენილობა აღენიშნებათ, იღებენ:

- შედარებით მაღალ ქულებს კომუნიკაციის სფეროში;
- შედარებით მაღალ ქულებს სოციალიზაციის სფეროში;
- შედარებით დაბალ ქულებს მოტორული უნარების სფეროში.

ცხრილში 5.5 წარმოდგენილია ამ შედარების შეჯამება.

ცხრილი 5.5. - აუტიზმით და აუტიზმის გარეშე გონებრივი ჩამორჩენილობის მქონე ინდივიდების კოგნიტური და ადაპტური პროფილები

სფერო	ჯგუფი	
	გონებრივი ჩამორჩენილობა აუტიზმით	მხოლოდ გონებრივი ჩამორჩენილობა
ინტელექტის ტესტის სრული სკალა	მსგავსი	მსგავსი
კომუნიკაცია	დაბალი	მაღალი
ყოფითი უნარები	მსგავსი	მსგავსი
სოციალიზაცია	დაბალი	მაღალი
მოტორული უნარები	მაღალი	დაბალი

ერთდროულად აუტიზმისა და გონებრივი ჩამორჩენილობის მქონე ინდივიდები, უფრო ხშირად, შეფერხებას კომუნიკაციის ან სოციალური ურთიერთობების ისეთ დავალებებში ამჟღავნებენ, როგორებიცაა „დიალოგის თემის შენარჩუნება“ ან „ინტერესის გამოხატვა თანატოლების მიმართ“, იმ ინდივიდებისგან განსხვავებით, რომლებსაც მხოლოდ გონებრივი ჩამორჩენილობა აღენიშნებათ. ამასთან ერთად, ის ბავშვები, რომელთაც გონებრივი ჩამორჩენილობა აუტიზმთან კომბინაციაში აღენიშნებათ, ხშირ შემთხვევაში იღებენ უფრო მაღალ სტანდარტულ ქულებს მოტორული უნარების სფეროში, ვიდრე მხოლოდ გონებრივი ჩამორჩენილობის მქონე პირები. ეს შედარებები ეხება გონებრივი ჩამორჩენილობის ყველა ხარისხს, თუმცა უფრო ხშირად იკვლევდნენ იმ ინდივიდებს, რომელთაც მსუბუქი ან საშუალო ხარისხის გონებრივი ჩამორჩენილობა აღენიშნებოდათ.

იმის საილუსტრაციოდ, თუ როგორ უნდა გამოვიყენოთ პროფილების შედარება იმ ორი ინდივიდის დიფერენცირებისთვის, რომელთაგან ერთს აღენიშნება როგორც გონებრივი ჩამორჩენილობა, ასევე აუტიზმი, ხოლო მეორეს კი - მხოლოდ გონებრივი ჩამორჩენილობა, ორი ახალგაზრდა ბიჭის, კარლოსის და ტობის Vineland II-ის მასწავლებლის შეფასების ფორმის შედეგების შედარებაა წარმოდგენილი. ცხრილში 5.6 წარმოდგენილია ამ ორი ბიჭის კოგნიტური უნარის და ადაპტური ქცევის ქულების შეჯამება.

ცხრილი 5.6. - კარლოსის და ტობის კოგნიტური უნარებისა და ადაპტური ქცევის ქულები

	კარლოსი	ტობი
DSM-IV-TR დიაგნოზი	საშუალო დონის გონებრივი ჩამორჩენილობა	საშუალო დონის გონებრივი ჩამორჩენილობა აუტიზმთან ერთად
ასაკი	10:6	9:11
KABC – II FCI	47	48
კომუნიკაცია (Vineland II მასწავლებლის შეფასების ფორმა)	51	33
ყოფითი უნარები (Vineland II მასწავლებლის შეფასების ფორმა)	57	55
სოციალიზაცია (Vineland II მასწავლებლის შეფასების ფორმა)	49	37
მოტორული უნარები (Vineland II მასწავლებლის შეფასების ფორმა)	44	54
ადაპტური ქცევის კომპოზიტი (Vineland II მასწავლებლის შეფასების ფორმა)	49	36

ორივეს, კარლოსსაც და ტობისაც აღენიშნებათ კოგნიტური ფუნქციონირების მნიშვნელოვანი დეფიციტი, რაც ჩანს ფლუიდურ-კრისტალიზებული ინდექსის (FCI) ქულებში; აღნიშნული მაჩვენებლები ნორმის ჯგუფთან შედარებით, საშუალო ქულაზე სამზე მეტი სტანდარტული გადახრით ქვემოთაა. ამასთან ერთად, მათ ასევე აღენიშნებათ მნიშვნელოვანი დეფიციტი ადაპტურ ფუნქციონირებაში, რაც ასახულია თითოეული სფეროს მიხედვით ქულებში და ადაპტური ქცევის კომპოზიტის ქულებში, რომლებიც საშუალოზე სულ მცირე ორი სტანდარტული გადახრით ქვემოთაა. მიღებულ შედეგებში ასახული ეს დეფიციტი ეთანხმება გონებრივი ჩამორჩენილობის დიაგნოზის კრიტერიუმებს.

ამავე დროს, ბავშვების ადაპტური ქცევის ქულები განსხვავდება ერთმანეთისგან. მიუხედავად იმისა, რომ ამ ბიჭების ქულები ყოფითი უნარების სფეროში ერთმანეთის მსგავსია, კარლოსის ქულების საერთო სტრუქტურა პლატოს ტიპისაა და მიუთითებს ზოგად დეფიციტზე ყველა სფეროს მიხედვით; ეს ის პროფილია, რომელიც მხოლოდ გონებრივი ჩამორჩენილობის დიაგნოზს ახასიათებს. ამის საპირისპიროდ, ტობის ქულების სტრუქტურა მოზაიკური ტიპისაა და ჩანს, რომ უფრო დიდი დეფიციტი აღენიშნება კომუნიკაციისა და სოციალიზაციის სფეროებში. ამ შედეგებმა შესაძლოა მიანიშნოს გონებრივ ჩამორჩენილობაზე აუტიზმთან კომბინაციაში. დიაგნოსტიკის პროცესში ქულების პროფილის გამოყენებისას, მონაცემების მრავალი სხვა წყარო უნდა იქნას გათვალისწინებული. რეკომენდებულია შემდგომი ტესტირების ჩატარება, იმისათვის რომ შეფასდეს წინასწარი დიაგნოზი.

თუ შევაჯამებთ, პროტოტიპული პროფილები ზოგადი ცნობარია იმის შესახებ, თუ როგორი მახასიათებლები გააჩნიათ კონკრეტული დიაგნოზის მქონე ინდივიდებს. რა თქმა უნდა, ამ დიაგნოზის მქონე ადამიანების ყველა შემთხვევა ერთნაირი არ არის. *კლინიკისტებს უნდა ახსოვდეთ, რომ მხოლოდ Vineland II-ის გამოყენება ინდივიდის დიაგნოზის დასადგენად საკმარისი არასდროს არ არის.* ამ ინსტრუმენტით მიღებული მონაცემები უნდა შეფასდეს სხვა ტესტური მონაცემის, სრულყოფილი ისტორიის, კლინიკური დაკვირვებისა და დამატებითი ინფორმაციის გამოყენებით.

Vineland II-ის შესწორებული ვარიანტის მიზნები, შინაარსის განსაზღვრა და სტანდარტიზაცია

ეს თავი აღწერს Vineland II-ის მასწავლებლის შეფასების ფორმის შექმნის პროცესს. განხილულია შექმნის პროცესის სამი ფაზა: მიზნების მოდიფიკაცია/შესწორება, შინაარსობრივი ნაწილის შექმნა და დებულებების გამოცდა (აპრობაცია); სტანდარტიზაციის მონაცემების შეგროვება და ნორმების დადგენა.

მიზნების მოდიფიკაცია

Vineland II-ის მასწავლებლის შეფასების ფორმის შექმნის პროცესს საფუძვლად დაედო:

- ბოლოდროინდელ სამეცნიერო ლიტერატურაში დაგროვებული ცოდნა;
- კლინიცისტებისა და მასწავლებლების შეფასებები და დაკვირვებები;
- განვითარების შეფერხების შესახებ კვლევითი მონაცემები;
- ცვლილებები განვითარების შეფერხების მქონე ინდივიდების მიმართ კულტურულ მოლოდინებში.

Vineland ABS-ის საკლასო გამოცემის შესწორებული ვარიანტის შექმნის პროცესი მჭიდროდ იყო ინტეგრირებული სხვა ფორმების შესწორებასთან (კვლევის ინტერვიუს ფორმა, მშობელი/ მზრუნველის შეფასების ფორმა და ჩაღრმავებული ინტერვიუს ფორმა), რაც მიზნად ისახავდა, სხვადასხვა ფორმის შინაარსობრივი ნაწილის და სტრუქტურის ერთმანეთთან მაქსიმალურად დაახლოებას. ამასთან, შეეცადნენ თითოეული ფორმის მორგებას იმ გარემო პირობებთან, რომელშიც ეს კონკრეტული ფორმა გამოიყენება. კონკრეტულად, მასწავლებლის შეფასების ფორმა ფოკუსირებულია იმ ქცევებზე, რომლებზეც დაკვირვება მასწავლებლებს შეუძლიათ; გამოტოვებულია იმ ქცევებთან დაკავშირებული დებულებები, რომლებზეც დაკვირვება, სავარაუდოდ, მხოლოდ მშობლებს ან მზრუნველებს შეუძლიათ.

Vineland II-ის მასწავლებლის შეფასების ფორმის მოდიფიცირებაზე მომუშავე გუნდმა შეაგროვა კლინიცისტებისა და მასწავლებლების რეკომენდაციები ფოკუს ჯგუფების, კვლევებისა და ინტერვიუების მეშვეობით. შეიქმნა ხუთი ფოკუს ჯგუფი. ჯგუფში ჩართული იყვნენ:

- სკოლის ფსიქოლოგები;
- ფსიქოლოგები, რომლებსაც სოციალურ დაზღვევასთან დაკავშირებულ მოთხოვნებთან აქვთ საქმე, ან სპეციალიზებული იყვნენ გონებრივი ჩამორჩენილობის დიაგნოსტიკაში;
- ბავშვის ფსიქოლოგები, რომლებიც მუშაობენ საავადმყოფოებსა და კლინიკებში;
- მძიმე დარღვევების მქონე ინდივიდებისთვის განკუთვნილი ორგანიზაციების თანამშრომლები.

Vineland ABS-ის საკლასო გამოცემის მომხმარებლებმა და სხვა სამიზნე ჯგუფებმა მონაწილეობა მიიღეს რვა კვლევაში, რომლებიც ელექტრონული ფოსტის, ტელეფონის ან შეხვედრების საშუალებით ჩატარდა. დისკუსიებში მონაწილეობას იღებდნენ აუტიზმის სფეროს სპეციალისტები. ამ ჯგუფებმა დაადგინეს, რომ Vineland ABS-ის თეორიული საფუძველი, ადაპტური ქცევების ზუსტი განსაზღვრებაა. სანდო გაზომვა ამ მეთოდის ძლიერი მხარეა, რაც აუცილებლად უნდა შენარჩუნდეს მეთოდის მოდიფიკაციისას. გადაწყდა: (1). შინაარსის ისე კორექტირება, რომ გამოხატავდეს განვითარების შეფერხების მქონე მოსწავლეებისადმი არსებულ მოლოდინებს; (2). ახალი ფორმიდან იმ ადაპტური ქცევების ამოღება, რომლებზეც დაკვირვება მასწავლებლებს არ შეუძლიათ. (3). ახალი ფორმის შინაარსის იმგვარად მოდიფიცირება, რომ მისი გამოყენება 21 წლამდე ასაკის ყველა ახალგაზრდისათვის მოხდეს.

ძირითადი კულტურული ცვლილებები Vineland ABS-ის გამოქვეყნების შემდეგ. 1980-იან წლებამდე, განვითარების შეფერხებისა და ადაპტური ქცევის დეფიციტის მქონე ბევრი ინდივიდის ინსტიტუციონალიზაცია მოხდა; აქტიურად დაინერგა სპეციალიზებული სკოლების პრაქტიკა. სპეციალიზებული საგანმანათლებლო გარემო არ მოითხოვდა ამ ადამიანებისგან, შეეთვისებინათ ის მრავალი ადაპტური ქცევა, რომლებიც საჭიროა სოციალური კმაყოფილების მისაღწევად. ოდნავ მოგვიანებით, ეს ინდივიდები განაწილებულნი იყვნენ ნაკლებად შემზღუდავ გარემო პირობებში, როგორიცაა საჯარო, ან კერძო სკოლები. ეს ახალი გარემო პირობები მოითხოვდა მრავალი სახის ადაპტური ქცევის ფართო სპექტრში უფრო მეტ კომპეტენციას. Vineland ABS-ის გამოქვეყნების შემდეგ მეორე, ძირითადი კულტურული ცვლილება უკავშირდება კომუნიკაციისა და ყოველდღიური საქმიანობისათვის რთული ტექნოლოგიების გამოყენების მიმართ მზარდ ნდობას. ამ ტექნოლოგიების გამოყენების უნარები მნიშვნელოვანი გახდა სოციალური კომპეტენციისთვის და მოითხოვდა განსხვავებულ ცოდნასა და უნარებს, ვიდრე ეს იყო 20 წლის წინ.

ბოლო 20 წლის განმავლობაში, სამეცნიერო ლიტერატურაში სხვადასხვა სახის განვითარების შეფერხების შესახებ თეორიული და პრაქტიკული ცოდნა საგრძნობლად გაიზარდა. კვლევებმა დაადასტურა Vineland ABS-ის მნიშვნელობა განვითარების შეფერხებისა და დარღვევების ფართო სპექტრის დიაგნოსტიკისათვის. ასევე, მეთოდი ეფექტური აღმოჩნდა ადრეულ ასაკში გონებრივი ჩამორჩენილობისა და აუტიზმის

სპექტრის აშლილობების იდენტიფიცირებისათვის (Boelte & Poustka, 2002; Chakrabarti & Fombonne, 2001; Klin, Carter & Sparrow, 1997; Kraijer, 2000; Platt, Kamphaus, Cole & Smith, 1991; Volkmar და სხვა, 1987).

აღნიშნული მონაცემების საფუძველზე, Vineland ABS-ის საკლასო გამოცემის რედაქტირების მიზნები შემდეგნაირად ჩამოყალიბდა:

- ორიგინალური თეორიული სტრუქტურის შენარჩუნება და ადაპტური ქცევის მკაფიო განმარტება და გაზომვა.
- იმ ადაპტური ქცევების ჩართვა, რომლებიც გამოხატავს ადაპტური ფუნქციონირების პრობლემების მქონე ინდივიდების ახალ კულტურულ მოლოდინებს.
- იმ ადაპტური ქცევების ამოღება, რომლებიც ითვლება ნაკლებად რელევანტურად, ან მნიშვნელოვნად, 20 წლის წინა პერიოდთან შედარებით.
- ყოფითი უნარების სფეროდან იმ ადაპტური ქცევების ამოღება, რომლებზე დაკვირვებაც მასწავლებლებს არ შეუძლიათ.
- ორი ახალი ქვესფეროს დამატება, რომლებიც სასკოლო გარემოში დამოუკიდებელი ცხოვრებისა და სოციალური კომპეტენციისათვის არის რელევანტური.
- საჭიროების შემთხვევაში შინაარსის დაზუსტება და ნათელყოფა.
- შინაარსობრივი ნაწილის გაზრდა იმისათვის, რომ შესაძლებელი იყოს მოსწავლეების შეფასება, დაწყებული წინა საკოლო პერიოდიდან, 21 წლის ასაკამდე.
- შინაარსობრივი ნაწილის გაზრდა იმ მიზნით, რომ გაუმჯობესდეს ადრეულ ასაკში შესაძლო დარღვევების დიაგნოსტიკა.
- დარღვევების ფართო სპექტრისთვის ქცევის ძლიერი და სუსტი მხარეების აღწერის გაუმჯობესება.
- ახალი ნორმატიული ცხრილების წარმოდგენა, რომლებიც შედარებისათვის თანამედროვე საფუძვლებს იძლევა.

ინსტრუმენტის შექმნის ეტაპები

ეს ნაწილი აღწერს Vineland II-ის მასწავლებლის შეფასების ფორმის შექმნის ეტაპებს, მონაცემების შეგროვებასა და დებულებების ანალიზს, საცდელი ტესტირებისა და სტანდარტიზაციის პროცედურებს.

დებულებების შექმნა

ინსტრუმენტის სპეციფიკაციები შეიქმნა Vineland ABS-ის სამსფეროიანი თეორიული სტრუქტურის გამოყენებით. სტრუქტურა, რომელიც მიღებული იყო გონებრივი ჩამორჩენილობის ამერიკის ასოციაციის, ამერიკის ფსიქოლოგიური ასოციაციის და მეცნიერების ეროვნული აკადემიის მიერ (გონებრივი ჩამორჩენილობის ამერიკის ასოციაცია, 2002; Jacobson & Mulick, 1996; ეროვნული აკადემიის პრესა, 2002). იმისათვის, რომ უზრუნველყოფილიყო თითოეულ სფეროში მნიშვნელოვანი ადაპტური ქცევების რეპრეზენტატული შერჩევა, მომზადდა კომპეტენციების ნუსხა. ეს ნუსხა მოიცავდა იმ კომპეტენციებს, რომლებიც იზომება Vineland ABS-ის საშუალებით, ასევე, მათ, რომლებიც ჩართულია შინაარსის ახალ სფეროებში. კომპეტენციების თითოეულ სფეროში, ადაპტური ქცევების კლასტერების განმარტება აღწერდა უნარების იმ მიმდევრობას, რომლებიც საჭირო იყო კონკრეტული კომპეტენციების დემონსტრირებისათვის. პირველი ქცევა თითოეულ კლასტერში გამოხატავს სამიზნე სფეროში უნარის დაბალ დონეს, ბოლო ქცევა კი - ამ სფეროში უმაღლეს დონეს.

შედეგად 3800 დებულება კლასტერების მიხედვით იყო ორგანიზებული და შესწორების შედეგად მოხდა ზოგი მათგანის ამოღება ან გადაკეთება. საბოლოოდ, ყველა რევიზირებული და შენარჩუნებული დებულება აკმაყოფილებდა იმავე კრიტერიუმებს, რომლებიც გამოყენებული იყო Vineland ABS-ის დებულებების შექმნისას. თითოეულ დებულებას უნდა დაეკმაყოფილებინა შემდეგი:

- იმ ქცევების წარმოდგენა, რომლებიც აუცილებელია პირადი და სოციალური კმაყოფილებისთვის.
- რესპონდენტების მიერ მარტივად გასაგები (მიუხედავად განათლების, სოციალური, თუ კულტურული წარმომავლობისა).
- რელევანტური ხანგძლივობა.
- სასკოლო გარემოში მოსწავლეთა უმრავლესობისთვის შესაფერისი.
- მარტივად დაქვემდებარებადი შეფასების ობიექტური პროცედურების მიმართ.
- მარტივად თარგმნადი საგანმანათლებლო, აბილიტაციური, ან სამკურნალო პროგრამების მიზნების ენაზე.

შინაარსისა და ტენდენციურობის განხილვა. 12 კლინიცისტი და 7 მასწავლებელი მონაწილეობდა პროცესში, რომელიც გულისხმობდა 712 დებულებისგან შედგენილი დებულებათა ბანკის შეფასებას, როგორც რელევანტურობის, ასევე ტენდენციურობის

თვალსაზრისით. კლინიკისტებს ჰქონდათ Vineland ABS-ის გამოყენებით დიაგნოზის დასმის, შეფასების, პროგრამების დაგეგმვის, მშობლის/მზრუნველის კონსულტაციების ან სპეციალურ პროგრამებთან დაკავშირებული გადაწყვეტილების მიღების გამოცდილება. მასწავლებლებს კი ჰქონდათ როგორც სპეციალურ საგანმანათლებლო, ისე ჩვეულებრივ საკლასო პირობებში მოსწავლეებთან (დაწყებით, საბაზო თუ საშუალო სკოლის დონეზე) მუშაობის გამოცდილება. კლინიკისტებისა და მასწავლებლებისგან შედგენილ სარევიზიო ჯგუფს შეადგენდნენ როგორც ქალები, ასევე მამაკაცები ამერიკის შეერთებული შტატების სხვადასხვა რეგიონიდან. ორივე ჯგუფი მუშაობდა, სხვადასხვა რასის თუ ეთნიკური წარმომავლობის მოსწავლეებთან. ჯგუფის წევრები ცდილობდნენ ისეთი დებულებების იდენტიფიცირებას, რომლებიც, შესაძლოა, მოცემული პოპულაციის რომელიმე ქვეჯგუფისთვის ყოფილიყო შეურაცხმყოფელი, გამაღიზიანებელი, კონკრეტული გარემო პირობების გათვალისწინებით არარელევანტური (მაგალითად, ქალაქის, გარეუბნის, სოფლის პირობებში) ან სულაც გაუგებარი ან დამაბნეველი. ჯგუფის წევრები აგრეთვე აფასებდნენ, რამდენად მნიშვნელოვანი ან რელევანტურია თითოეული დებულება ადაპტური ქცევის იდენტიფიცირებისათვის.

ის დებულებები, რომლებიც ტენდენციურად იქნა მიჩნეული, შეასწორეს ან ამოიღეს დებულებათა ბანკიდან. ასევე, ამოიღეს ის დებულებები, რომლებიც ჩათვალეს არარელევანტურად. დებულებების მცირე რაოდენობა დაემატა დებულებათა ბანკს იმისათვის, რომ გაზრდილიყო შინაარსობრივი დაფარვის არე.

დებულებების აპრობაცია

Vineland II-ის მასწავლებლის შეფასების ფორმის აპრობაციას შემდეგი მიზნები ჰქონდა:

- ქცევების აღმწერი დებულებების ისეთი მიმდევრობის განსაზღვრა, რომელიც უნარის ბუნებრივ განვითარებას შეესაბამება და ფართო, რეპრეზენტატულ შერჩევაზე იქნებოდა დაფუძნებული;
- თითოეულ ქვესფეროში დებულებების რაოდენობის შემცირება, შინაარსობრივი დაფარვის არისა და სანდოობის შენარჩუნებით;
- ორი ახალი ქვესფეროს (სკოლა და საზოგადოება) სტრუქტურის შეფასება;
- სფეროსა და ქვესფეროს სანდოობის შეფასება;
- კორელაციური ანალიზის საფუძველზე Vineland II-ის მასწავლებლის შეფასების ფორმის სკალისა და ქვესკალის სტრუქტურაში თითოეული სფეროსა და ქვესფეროს როლის განსაზღვრა;
- დამატებითი დებულებების საჭიროების განსაზღვრა ქვედა ან ზედა ზღვრის დებულებების დასადგენად ან სანდოობის გასაძლიერებლად;

- ინსტრუმენტის შესახებ ისეთი ინფორმაციის მიღება, როგორიცაა ადმინისტრირების დრო და ინსტრუქციების მკაფიო ფორმულირება;

აპრობაციისთვის შერჩეულ იქნა დებულებები, რომლებიც გამოხატავდა ტესტის თეორიულ სტრუქტურას და მოიცავდა იმ შინაარსობრივ სფეროებს, რომლებიც შემოთავაზებული იყო ბოლოდროინდელი სამეცნიერო ლიტერატურითა, და, ასევე, სარედაქციო ჯგუფის მიერ. კომუნიკაციის, სოციალიზაციის და მოტორული უნარების სფეროების შინაარსი ანალოგიური იყო კვლევის ორი ფორმისთვის (ინტერვიუს ფორმა და მშობლის/მზრუნველის შეფასების ფორმა), იმდენად, რამდენადაც ეს სფეროები ადაპტური ფუნქციონირების იმ არეებს ზომავს, რომლებზე დაკვირვებაც შეუძლია როგორც მასწავლებელს, ისე მშობელს. თუმცა, ყოფითი უნარების სფეროს შინაარსი დაზუსტდა, იმისათვის, რომ მას უკეთესად აესახა ის ქცევები, რომლებიც მნიშვნელოვანია სასკოლო პირობებში. ყოფითი უნარების სფეროში, გამოკითხვის ფორმაში საოჯახო ქვესფერო შეიცვალა იმ ქვესფეროთი (სასკოლო ქვესფერო), რომელიც ფოკუსირებული იყო კლასში ქცევებზე და მათემატიკურ უნარებზე. საზოგადოებრივი ქვესფერო მოდიფიცირდა იმისათვის, რომ აქცენტი გაკეთებულიყო იმ ქცევებზე, რომლებიც საჭიროა სასკოლო საზოგადოებაში ფუნქციონირებისთვის, როგორიცაა, მაგალითად, უსაფრთხოების წესების დაცვა. ყოფითი უნარების სფეროში დარჩენილ ქვესფეროს – პირად ქვესფეროს – მასწავლებლის შეფასების ფორმაში ჩასართავად დიდი ცვლილება არ დასჭირვებია, იმდენად, რამდენადაც იმ ქცევებზე დაკვირვება, რომლებსაც ეს ქვესფერო ზომავს (მაგალითად, თავის მოვლა, ჰიგიენა, ჭამა), მასწავლებელსაც შეუძლია.

მასწავლებლის შეფასების ფორმის აპრობაციის ფორმა მოიცავდა 417 დებულებას, რომლებიც დალაგებული იყო 70 შინაარსობრივი ჯგუფის მიხედვით. თითოეულ შინაარსობრივ ჯგუფში, დებულებები იმგვარად იყო დალაგებული, რომ მიახლოებით შენარჩუნებულიყო **განვითარების ბუნებრივი მიმდევრობა**. ასევე, შინაარსობრივი ჯგუფებიც შესაბამის ქვესფეროში დალაგებულნი იყვნენ განვითარების ბუნებრივი მიმდევრობის მიხედვით.

აპრობაცია ჩატარდა 2001 წლის გაზაფხულზე და ზაფხულში. პროფესიონალებმა 122 ადგილიდან შეაგროვეს მონაცემები, გამოიყენეს აპრობაციის სამივე ინსტრუმენტი (ინტერვიუს ფორმა, მშობლის/მზრუნველის შეფასების ფორმა და მასწავლებლის შეფასების ფორმა).

აპრობაციისთვის გამოყენებული იყო როგორც ნორმატიული, ასევე კლინიკური შერჩევა. შემთხვევითი შერჩევის პრინციპით შეირჩა 227 მოსწავლე (4 000-ზე მეტი მოსწავლიდან, რომელთა ასაკი 3-დან 18 წლამდე იყო). შერჩევაში მოხვდა დაახლოებით ერთი და იმავე რაოდენობის მდედრობითი (49%) და მამრობითი (51%) სქესის მოსწავლე. დამატებით, შეირჩა აფრო-ამერიკელი და ლათინო-ამერიკელი მოსწავლეები იმისათვის, რომ შესაძლო ტენდენციურობის შესაფასებლად საკმარისი მონაცემები ყოფილიყო. შემთხვევითი შერჩევის პრინციპი ითვალისწინებდა სოცო-ეკონომიკურ სტატუსს, დასახლების სიდიდეს (ქალაქი, დაბა, სოფელი) და გეოგრაფიულ რეგიონსაც. სოციალურ-

ეკონომიური სტატუსი იზომებოდა უმაღლესი საგანმანათლებლო საფეხურით, რაც დამთავრებული ჰქონდა მოსწავლის დედას/მზრუნველ ქალს, ან მამას/მზრუნველ მამაკაცს იმ შემთხვევაში, თუ დედის საგანმანათლებლო საფეხურის შესახებ ინფორმაცია არ მოიპოვებოდა. შერჩევაში მოსწავლეების 6.5% იღებდა სპეციალურ განათლებას, ან შეზღუდული შესაძლებლობის გამო სოციალურ დაზღვევას, ან შემოსავლების სახით დახმარებას.

მოსწავლის ქცევების შესახებ საკმარისი ინფორმაციის მიღების უზრუნველსაყოფად, აპრობაციაში მონაწილე მასწავლებლებს უნდა დაეკმაყოფილებინათ ერთი მოთხოვნა - *შესაფასებელი მოსწავლე მინიმუმ 2 თვის განმავლობაში მის კლასში უნდა ყოფილიყო*. შერჩევის დაახლოებით ორი მესამედის შემთხვევაში მშობლებმა/მზრუნველებმა მასწავლებლების პარალელურად შეაფასეს ბავშვის ადაპტური ქცევა.

ტესტირების ჩამტარებლები ამოწმებდნენ, იყო თუ არა წარმოდგენილი ფორმა სრულყოფილად შევსებული და ქულების მინიჭების სისწორეს/ადეკვატურობას. დამატებით, ტესტის შემქმნელი ჯგუფი ასწორებდა კონკრეტული დებულებისათვის არასწორად მინიჭებული ქულების შემთხვევებს. ქულების არასწორად მინიჭება ყველაზე ხშირი იყო იმ შემთხვევაში, როცა კონკრეტული ქცევა უკვე აღარ იყო ინდივიდისათვის შესაბამისი; მიუხედავად იმისა, რომ ინდივიდს შეუძლია შეასრულოს კონკრეტული ქცევა (რაც ჩანს იმ დავალებების პოზიტიური შეფასებით, რომლებიც აღწერს უფრო რთულ ქცევებს), მასწავლებელმა ეს ქცევა შეაფასა, როგორც „არ ავლენს“. ზოგ შემთხვევაში კონკრეტული ქცევა შეფასებული იყო, როგორც „ყოველთვის ავლენს“, იმ დროს, როცა არ არსებობს ამის შესაძლებლობა (მაგალითად, 5 წლის ასაკის ბავშვი წერს ანგარიშებს სხვებისთვის წასაკითხად); ამ შემთხვევებში, მასწავლებელმა შესაძლებელია, ყურადღება არ მიაქცია ინსტრუქციას (კერძოდ, მოთხოვნილ, დამოუკიდებლობის დონეს).

აპრობაციის შედეგები გაანალიზდა ქვესფეროების, კლასტერებისა და დებულებების დონეებზე. იმის გამო, რომ ორი ახალი ქვესფერო (სკოლა და საზოგადოება) შეიქმნა, პირველი ნაბიჯი ამ ახალი ქვესფეროების სტრუქტურის შეფასება იყო.

კომპიუტერული პროგრამა Amos™ 4.0 (Arbuckle & Wothkle, 1999) გამოიყენეს იმის შესაფასებლად, თუ რამდენად ეთანხმება მონაცემებს კლასტერების დონეზე ფაქტორული სტრუქტურის სხვადასხვა მოდელი. ასაკის ეფექტის შესამცირებლად, ანალიზი სამ ასაკობრივ კატეგორიაში გაკეთდა (3-დან 7 წლამდე, 7-დან 10 წლამდე, და 11-დან 18 წლამდე). მოდელმა, რომელმაც ორი ახალი ქვესფეროს ფაქტორი განსაზღვრა, თითოეულ ასაკობრივ კატეგორიას მონაცემები კარგად მოარგო. ანალიზზე დაყრდნობით ორი ახალი ქვესფერო განისაზღვრა: აკადემიური ქვესფერო, რომელიც რიცხვებით ოპერირების უნარებს აფასებდა (მათემატიკური დავალებების შესრულება, დროის დასახელება, ფულის არსის გაგება) და ქვესფერო, რომელიც სასკოლო გარემოსთვის შესაბამის ქცევებს (საკლასო ოთახის დალაგება, მუშაობის ჩვევები, წესების შესრულება) ზომავდა.

დარჩენილი ქვესფეროებისა და სფეროების სტრუქტურები უცვლელი დარჩა.

დებულებების ანალიზისას შეფასდა შემდეგი ასპექტები:

- დებულებებისთვის განვითარების ბუნებრივი მიმდევრობა და ასაკი, რომლის დროსაც კონკრეტული უნარის ფლობაა მოთხოვნილი;
- დებულებების ვალიდობა, ანუ რა ხარისხით აფასებს ესა თუ ის დებულება იმ პარამეტრებს, რომლებიც ამ დებულების ქვესფეროთი იზომება;
- დებულების ადგილი კითხვარში (იმ შემთხვევაში, თუ დებულება ეკუთვნის სხვა ქვესფეროს).

ქვესფეროების კალიბრაცია, რომელიც იყენებს რაშის მოდელის ნაწილობრივი კრედიტების ფორმას, დებულებების შესაბამისობისა (დებულების ვალიდურობის საზომი) და სირთულის თაობაზე იძლევა ინფორმაციას. განვითარების ბუნებრივი მიმდევრობის შესაფასებლად დებულებების სირთულე გამოიყენეს. რაშის მოდელით ასევე შეფასდა დებულებების შესაძლო ტენდენციურობა: კალიბრაციები გაკეთდა ცალ-ცალკე თითოეული დემოგრაფიული ჯგუფისთვის. ჯგუფებს შორის თითოეული დებულების სირთულეებს შორის სხვაობა კი გამოიყენეს როგორც დებულების დიფერენციული ფუნქციონირების ინდიკატორი.

ქვესფეროების ანალიზი აფასებდა შინაგან კონსისტენტობასა და ქვესფეროების ინტერკორელაციებს. ქვესფეროების სანდოობები, ასევე, გამოიყენეს, როგორც დებულებების იმ რაოდენობის მანიშნებელი, რომელიც სტანდარტიზაციის ფორმაში, თითოეულ ქვესფეროსათვის უნდა შენარჩუნებულიყო.

აპრობაციის ძირითადი მიზანი იყო იმ დებულებების შერჩევა, რომლებიც იქნებოდა ვალიდური, სამართლიანი და რომლებიც ეფექტიანად და სანდოდ აფასებდნენ ყველაზე მნიშვნელოვან ქცევებს კლასში.

სტანდარტიზაციის ფორმისათვის დებულებების შერჩევისას რამდენიმე კრიტერიუმი იყო გათვალისწინებული:

- შინაარსობრივი ვალიდობა;
- არატენდენციურობა შეფასებაში;
- ქვესფეროს შესაფასებელი სკალის სანდოობისა და შესაბამისი კონსტრუქტის სრულად შესწავლის ხელშეწყობა.

მასწავლებლის შეფასების ფორმის სტანდარტიზაციისათვის რამდენიმე დებულება შეიცვალა. მაგალითად, მოხდა იმ დებულებების სხვანაირად ფორმულირება, რომლებსაც არასწორად ჰქონდა ქულები მიანიჭებული (იმისთვის, რომ ნათელი გამხდარიყო მათი მნიშვნელობა). დებულებები დალაგდა განვითარების ბუნებრივი მიმდევრობით. მიმდევრობის განსაზღვრა დაეფუძნა დებულებების სირთულეს.

სტანდარტიზაცია

Vineland II-ის მასწავლებლის შეფასების ფორმის სტანდარტიზაცია 2003 წლის მარტიდან 2004 წლის ოქტომბრამდე მიმდინარეობდა.

სტანდარტიზაციისას მონაცემების შეგროვება Vineland II-ის ფორმების (ჩაღრმავებული ინტერვიუს ფორმა; მშობლის/მზრუნველის შეფასების ფორმა; ინტერვიუს ფორმა; მასწავლებლის შეფასების ფორმა) სხვადასხვა კომბინაციით მოხდა.

ეს სახელმძღვანელო მხოლოდ მასწავლებლის შეფასების ფორმის სტანდარტიზაციის მონაცემების შეგროვებასა და შედეგებს ასახავს.

ნორმატიული შერჩევა. ნორმატიული შერჩევის დემოგრაფიული მახასიათებლები დაეფუძნა *არსებული პოპულაციის კვლევას* (2001). გამოყვეს 15 ასაკობრივი კატეგორია, რომლითაც დაიფარა ასაკობრივი სპექტრი - 3 წლიდან 18 წლამდე (17 და 18 წლის ახალგაზრდები ერთ ჯგუფში მოხვდნენ). მიუხედავად იმისა, რომ მასწავლებლის შეფასების ფორმა აგებული იყო 21 წლამდე ასაკის, საშუალო სკოლის მოსწავლეებისთვის გამოსაყენებლად, საშუალო სკოლის ის მოსწავლეები, რომელთა ასაკი 18 წელზე ზევით იყო, ამოღებულ იქნენ ნორმატიული შერჩევიდან. 19-დან 21 წლამდე ასაკის მოსწავლეების ქულებზე დაფუძნებული ნორმები, სავარაუდოდ, იძლევა ფიქტიურ ქულებს იმის გამო, რომ ეს მოსწავლეები ზოგად პოპულაციაში, თავიანთი თანატოლების რეპრეზენტატულები არ არიან². იმის გამო, რომ, ფაქტობრივად, არ შეინიშნება მასწავლებლის შეფასების ფორმის ქულების წლიდან წლამდე ზრდა უფროსი ასაკის მოზარდების შემთხვევაში, ქულების დათვლის საუკეთესო პროცედურა იმ მოსწავლეების შემთხვევაში, რომლებიც 18 წელზე მეტის არიან, 17-დან 18 წლამდე ასაკის ნორმების გამოყენებაა.

კლინიკური შერჩევა. მასწავლებლის შეფასების ფორმის, როგორც დიაგნოსტიკის საშუალების, ვალიდურობის ნათელსაყოფად, შერჩევა მოიცავდა სხვადასხვა კლინიკური დიაგნოზის მქონე ინდივიდებს. ამ შერჩევაში მოხვდნენ ის მოსწავლეები, რომელთაც ჩამოთვლილთაგან, ერთი ან მეტი დარღვევა აღენიშნებოდათ: ყურადღების დეფიციტი/ჰიპერაქტივობა, არავერბალური აუტიზმი, ვერბალური აუტიზმი, ემოციური/ქცევითი აშლილობა, სმენის დაქვეითება, დასწავლის უნარის დაქვეითება, მსუბუქი ხარისხის გონებრივი ჩამორჩენილობა, საშუალო ხარისხის გონებრივი ჩამორჩენილობა, ძლიერი/მძიმე ხარისხის გონებრივი ჩამორჩენილობა, მხედველობის დაქვეითება.

სტანდარტიზაციის პროცესში შეფასდა მასწავლებლის შეფასების ფორმის სანდოობა და ვალიდობა; განისაზღვრა ნორმები სხვადასხვა ასაკობრივი კატეგორიისათვის. დანართში 2 დეტალურადაა აღწერილი ტესტის ორიგინალური ვარიანტის ფსიქომეტრული მახასიათებლები და ნორმები.

² არ იქნა სწორად მიჩნეული იმ ახალგაზრდების მასწავლებლის შეფასების ფორმების შეგროვება, რომელთა ასაკი 19-დან 21 წლამდეა და რომლებიც საშუალო სკოლის გარეთ არიან. მასწავლებლის შეფასების ფორმა აგებულია სასკოლო გარემოსათვის.

II

ნაწილი

Vineland II-ის მასშაბების შეფასების ფორმის ადაპტაცია და ნორმების
დადგენის პროცედურა ქართული პოპულაციისათვის

ტესტის ადაპტაცია

ტესტის ადაპტაციის პროცესი წარმოადგენს ამერიკის განათლების კვლევის ასოციაციის (AERA), ამერიკის ფსიქოლოგთა ასოციაციის (APA) და განათლების სფეროში გაზომვის საკითხების ეროვნული საბჭოს (NCME) სტანდარტების გათვალისწინებით.

ტესტის ადაპტირებისას გასათვალისწინებელი სახელმძღვანელო პრინციპები და სტანდარტებია: 1) საკითხები, რომლებიც ეხება ტესტის შემუშავებისა და ტექნიკურ მხარეს (Standards for educational and psychological testing-APA); 2) საკითხები, რომლებიც ეხება ტესტის მომხმარებლებისათვის საჭირო პროფესიულ უნარებსა და შესაძლებლობებს (British Psychological Society); 3) ზოგადი ეთიკური საკითხები.

ამ თავში განვიხილავთ ქართულ პოპულაციაზე ტესტის ადაპტაციისა და სტანდარტიზაციის შინაარსობრივ და ტექნიკურ საკითხებს.

თარგმანი

ერთი ენისა და კულტურისათვის შექმნილი ტესტის მეორე ენასა და კულტურაში გამოსაყენებლად აუცილებელია ტესტის ადაპტაცია. ადაპტაციის პროცესში ძალიან მნიშვნელოვანი ეტაპია კვლევის ინსტრუმენტების (ტესტი, სკალა, კითხვარი) თარგმნა, თარგმანის შედეგად ორიგინალური ტესტის კულტურულად, ფსიქოლოგიურად და სტანდარტულად ეკვივალენტური ვარიანტის მიღება.

მთარგმნელთა შერჩევა და თარგმნის პროცესი. Vineland II-ის მთარგმნელთა შერჩევისას გავითვალისწინეთ რამდენიმე ფაქტორი: კვალიფიკაცია თარგმნაში, სამიზნე კულტურისა და ენის ღრმა ცოდნა, ტესტების შექმნისა და ადაპტაციის პროცესის ცოდნა და/ან გამოცდილება და იმ კონსტრუქტის ცოდნა, რომლის შესაფასებლადაც შეიქმნა Vineland II. მთარგმნელთა შერჩევისას ამგვარი მოთხოვნების დაწესება განპირობებული იყო იმით, რომ ტექნიკურად „საგნის“, კონსტრუქტის არმცოდნე მთარგმნელები თარგმნიან ზედმიწევნით, სიტყვა-სიტყვით, რაც ხშირად საფრთხეს უქმნის ტესტის ვალიდობას; კონსტრუქტის არცოდნის შემთხვევაში არსებობს სერიოზული რისკი, რომ დაიკარგოს მნიშვნელოვანი ნიუანსები; ტესტის მასალა რთულად გასაგები გახდეს; შესაბამისად, შეიძლება თარგმნის შედეგად სამიზნე პოპულაციისთვის არავალიდური ტესტი მივიღოთ. ამასთან, ტესტის თარგმნისას მეტად ღირებულია სიტყვათა სიხშირის ლექსიკონი. ასეთი ლექსიკონი ქართულ ენაში არ არის შექმნილი, ამიტომაც ენებს შორის არსებულ სირთულესთან გასამკლავებლად, შევარჩიეთ ისეთი მთარგმნელები, რომლებიც ღრმად

იცნობენ ორივე კულტურას (ამერიკაში სწავლისა და ცხოვრების გამოცდილება). ჩვენს მიერ შერჩეულ მთარგმნელთა ჯგუფში შედიოდნენ განათლების სპეციალისტები, განათლების ფსიქოლოგი, ნეიროფსიქოლოგი და ფილოლოგი.

პირველ ეტაპზე მოხდა Vineland II-ის სკალის წინასწარი თარგმნა (forward translation), შემდეგ კი - თარგმანის უკუთარგმანი (backward translation).

ტესტის ორი ვერსიის (ინგლისური და ქართული) ეკვივალენტობის შეფასება. წინასწარი, პირველადი თარგმნისას მოხდა ტესტის წინასწარი ადაპტაცია ინგლისური ენიდან ქართულზე. შემდეგ, თარგმანის ეს ვერსია განიხილეს ინგლისური ენის სპეციალისტმა (დედანთან შესატყვისობა) და ფსიქოლოგმა (კონსტრუქტთან შესაბამისობა). იდენტიფიცირებული პრობლემების გათვალისწინებით გადაისინჯა და რედაქტირდა თარგმანი.

უკუთარგმანი. ტესტის უკუთარგმანი განახორციელა ფსიქოლოგიის დოქტორმა, რომელსაც სამეცნიერო ფსიქოლოგიური და ფსიქიატრიული ლიტერატურის თარგმნის დიდი გამოცდილება აქვს. მან თარგმნა Vineland II-ის ქართული ვერსია ინგლისურად. ტესტის ორიგინალი და უკან თარგმნილი ვერსიები შედარდა ერთმანეთს. არაერთი ჯგუფური შეხვედრა დასჭირდა ტესტის საბოლოო ვარიანტზე შეთანხმებას. ამ ჯგუფურ დისკუსიებში მონაწილეობდა თარგმანსა და რედაქტირებაში ჩართული ყველა პირი. განიხილებოდა ორიგინალი და უკან ნათარგმნი ტესტის ვერსიების ტოლფასობა, ეკვივალენტობა.

ჩვეულებრივ, ექსპერტთა თანხმობა ერთგვარი გარანტიაა, რომ ტესტის საწყისი და სამიზნე ვერსიები ეკვივალენტურია. მიუხედავად ამისა, ლიტერატურაში არსებობს საკმარისი მტკიცებულება იმისა, რომ თუნდაც მაღალკვალიფიციურ ექსპერტებსა და თარგმნებს არ შეუძლიათ ტესტში ყველა ნაკლის იდენტიფიცირება. ეს არის ის, რის გამოც ტესტის გამოყენებამდე დავალებები, ჩვეულებრივ, საველე სიტუაციაში გამოიცდება ხოლმე. მთარგმნელებისათვის აქამდე უცნობი პრობლემების გამოსავლენად Vineland II საველე სიტუაციაში მცირე შერჩევაზე გამოიცადა. გამოცდის (try out) მიზანი იყო, იმის დადგენა, თუ რამდენად გასაგებია ინსტრუქციები და კონკრეტული დებულებები სამიზნე პოპულაციისთვის. საველე სიტუაციაში ტესტის გამოცდის შემდეგ იმავე ჯგუფისა და ფსიქომეტრისტის ერთობლივი მუშაობის საფუძველზე მომზადდა ტესტის ქართული ვარიანტი.

მონაცემების შეგროვება

ტესტის ადაპტაციისათვის მონაცემების შეგროვება შემდეგი ფაზებისაგან შედგება: (1). ტესტირების ჩამტარებელთა შერჩევა და ტრენინგი; (2). სანდო და ვალიდური შერჩევის მოდელის შექმნა; (3) მონაცემთა შეგროვება.

ტესტის ჩამტარებელთა შერჩევა და ტრენინგი. თავდაპირველად განისაზღვრა ტესტირების ჩამტარებელთა საკვალიფიკაციო მოთხოვნები. აუცილებელ მოთხოვნად იქნა მიჩნეული ფსიქოლოგიური განათლება, კომუნიკაციის კარგი უნარები და ორგანიზებულობა. შერჩევისას უპირატესობა ენიჭებოდათ იმ პირებს, რომელთაც ჰქონდათ ტესტის ადმინისტრირებისა და ქცევის შეფასების ინსტრუმენტების გამოყენების გამოცდილება. ტესტირების ჩამტარებლებმა გაიარეს ტრენინგი და გადაეცათ Vineland II-ის სახელმძღვანელო.

აშშ-ში რესპონდენტები (მასწავლებლები) იღებდნენ ანაზღაურებას თითოეული, სრულად შევსებული ფორმისათვის; სკოლები და სხვა ორგანიზაციები, რომლებიც დახმარებას უწევდნენ შესაბამისი ფორმების გავრცელებასა და შეგროვებას, ასევე იღებდნენ კონპენსაციას თითოეული დაბრუნებული და შევსებული ფორმისთვის. საქართველოში მონაცემების შეგროვებას განსაკუთრებული სირთულეები ახლდა თან. მეთოდი საკმაოდ მოცულობითია და პედაგოგებს ფორმების შევსება ძირითადად სამუშაოს დასრულების შემდეგ უწევდათ, ამასთან, ტესტირებაში მონაწილე პედაგოგებს არ ჰქონდათ მატერიალური დაინტერესება. მოხალისე, დაინტერესებულ პედაგოგთა რაოდენობა კი - მცირე იყო. პროცესის მენეჯმენტში დიდი წვლილი შეიტანა საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს ცირკულარულმა წერილმა³ და შერჩეული სკოლების დირექციამ.

შერჩევა. ტესტის საბოლოო ფორმატის დადგენის შემდეგ ტესტი ჩატარდა სამიზნე პოპულაციაზე. სამიზნე პოპულაციას წარმოადგენდნენ 6-14 წლის მოზარდები. ტესტის ადაპტაციისთვის გამოყენებულ იქნა ნორმატიული შერჩევა. შერჩევაში მონაწილეობდნენ ის მოსწავლეები, რომლებიც ნორმატიული შერჩევის კრიტერიუმებს აკმაყოფილებდნენ.

ნორმების დადგენის პროცესში განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია შერჩევის რეპრეზენტატულობა და დემოგრაფიული ცვლადების კონტროლი იმისთვის, რომ საბოლოო შერჩევა ადაპტური ქცევების⁴ განაწილების თვალსაზრისით საქართველოს პოპულაციას მსგავსი უნდა იყოს. მრავალსაფეხურიანი შერჩევის საფუძველზე (სტრატეფიცირებული შერჩევა, შემთხვევითი შერჩევა) საქართველოს ყველა რეგიონში

³ წერილი განკუთვნილი იყო საჯარო სკოლების დირექტორებისათვის, რომელთაც ტესტის ადაპტაციის პროცესში ორგანიზაციული მხარდაჭერა უნდა აღმოეჩინათ.

⁴ ადაპტური ქცევები, რომლებიც იზომება Vineland II-ის მასწავლებლის შეფასების ფორმით.

ჩატარდა მასწავლებლების გამოკითხვა. შერჩევის აღწერა და დესკრიპტული სტატისტიკის მონაცემები მოცემულია თანდართულ ცხრილში⁵.

ცხრილი 7.1 - ნორმატიული შერჩევის რეპრეზენტული პოპულაცია ასაკისა და სქესის მიხედვით

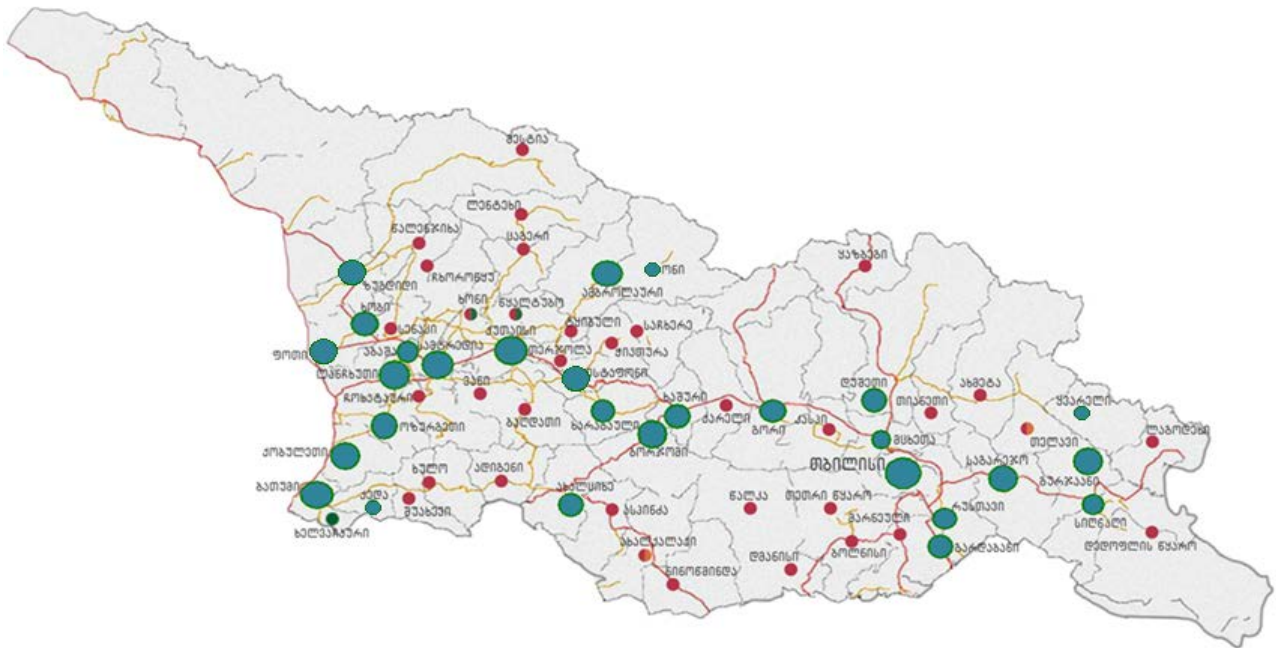
ასაკი	სქესი						სულ
	მამრობითი			მდედრობითი			
	შერჩევა		მოსახლეობა	შერჩევა		მოსახლეობა	
	N	%	%	N	%	%	
6	44	44.4%	52.7%	55	55.6%	47.3%	99
7	36	38.7%	53.1%	57	61.3%	46.9%	93
8	30	42.3%	53.7%	41	57.7%	46.3%	71
9	45	45.5%	53.1%	54	54.5%	46.9%	99
10	23	54.8%	53.0%	19	45.2%	47.0%	42
11	40	51.9%		37	48.1%		77
12	48	56.5%		37	43.5%		85
13	43	52.4%		39	47.6%		82
14	37	45.1%		45	54.9%		82
სულ	346	47.4%	50.2%	384	52.6%	49.8%	730

როგორც უკვე აღვნიშნეთ, რეპრეზენტატულობისათვის ტესტირება საქართველოს ყველა რეგიონში ჩატარდა, გათვალისწინებული იყო ქალქისა და სოფლის ცვლადიც. მიუხედავად ამისა, ადაპტაციის პროცესში ნორმები საერთო შერჩევაზე გაკეთდა. ეს გადაწყვეტილება საწყის ეტაპზე იქნა მიღებული და განპირობებული იყო რამდენიმე ფაქტორით: კლინიკური ფსიქოლოგების და პროექტში ჩართული ექსპერტების შეფასებით, კონსტრუქტის სპეციფიკიდან გამომდინარე, არ იყო რეგიონების მიხედვით ნორმების დადგენის აუცილებლობა; ამასთან, საერთო შერჩევის მოცულობა სტატისტიკურად უფრო სანდო შედეგებს იძლეოდა.

ტესტის ორიგინალური ვარიანტის სტანდარტიზაციის პროცესში გამოყენებული იყო კლინიკური შერჩევაც. შერჩეული იყვნენ ინდივიდები, რომელთაც სამიზნე დარღვევებიდან ერთ-ერთი დიაგნოზი ჰქონდათ დასმული (ყურადღების დეფიციტი/ჰიპერაქტივობის სინდრომი, დასწავლის უნარის სპეციფიური დაქვეითება; გონებრივი ჩამორჩენილობა; მეტყველების დარღვევები; აუტიზმი და სხვა/ კატეგორიაში „სხვა“ ის ინდივიდები მოხვდნენ, რომელთაც აღვნიშნებოდათ სმენის, მხედველობის, ორთოპედული, ან ჯანმრთელობის სხვა დარღვევები; ან ტვინის ტრავმული დაზიანება). საქართველოში ტესტის ადაპტაცია მოხდა მხოლოდ ნორმატიულ შერჩევაზე.

⁵ ცხრილში წარმოდგენილია მხოლოდ 6-10 წლის მოსწავლეების პოპულაციასთან ფარდობა, რომელიც ეყრდნობოდა საქსტატის მონაცემებს. იმ პერიოდში, როდესაც ჩატარდა 11-14 წლის მოსწავლეების მონაცემთა შეგროვება, მსგავსი სტატისტიკა აღარ იყო ხელმისაწვდომი.

ილუსტრაცია 7.1 - კვლევის არეალი – რუკაზე მითითებულია ის ქალაქები, რომელთა სკოლებშიც ჩატარდა Vineland II-ის ტესტირება. კვლევის არეალი ასევე მოიცავდა რაიონული ცენტრების მიმდებარე სოფლებს.

მონაცემთა შეგროვების პროცედურა. ტესტირების ჩამტარებლები მკაფიო ინსტრუქციებს აძლევდნენ იმასთან დაკავშირებით, თუ როგორ უნდა შეეცხოთ Vineland II-ის მასწავლებლის შეფასების ფორმა. ტესტირების ჩამტარებელი დეტალურად ამოწმებდა მასწავლებლის მიერ შევსებულ ფორმას. ის უნდა დარწმუნებულიყო, რომ ფორმა სწორად იყო შევსებული და ამის შემდეგ გადასცემდა მას შეფასებისა და გამოცდების ეროვნულ ცენტრს.

Vineland II-ის მასწავლებლის შეფასების ფორმის ადაპტაციისათვის მონაცემები შეგროვდა 2012 წლის აპრილსა და მაისში (მონაცემთა ბაზების შექმნის შემდეგ გამოიკვეთა, რომ ზოგიერთ ასაკობრივ კატეგორიაში, მონაცემები საკმარისი არ იყო სანდო სტატისტიკური მონაცემების მისაღებად. ამიტომ ამ ასაკობრივი კატეგორიებისთვის მოგვიანებით დამატებითი მონაცემები შეგროვდა) და 2015 წლის მაისსა და ივნისში.

მონაცემთა სიზუსტის მისაღწევად რამდენიმე პროცედურა იქნა გამოყენებული.

1. მასწავლებელთა შერჩევის კრიტერიუმი - მასწავლებელს შესაფასებელ მოსწავლესთან ურთიერთობა ტესტირებამდე მინიმუმ 2 თვის განმავლობაში უნდა ჰქონოდა.
2. ტესტირების ჩამტარებლები ამოწმებდნენ პასუხგაუცემელ დებულებებს და აზუსტებდნენ, რატომ აარიდა პედაგოგმა დებულების შეფასებას თავი, აძლევდნენ სათანადო განმარტებებს და სთხოვდნენ შეეფასებინათ დებულება.

3. შეუთანხმებლობის კორექტირება - პრობლემის განმარტების შემდეგ მასწავლებელთან ერთად ასწორებდნენ შეუთანხმებლობის შემთხვევებს.
4. თუ ფორმების დამატებით კორექტირება ან შევსება შეუძლებელი იყო, ასეთი შემთხვევები ამოღებული იყო შერჩევიდან.
5. შემთხვევით შერჩეულ მასწავლებლებს შეფასებისა და გამოცდების ეროვნული ცენტრიდან ურეკავდნენ იმისათვის, რომ შეემოწმებინათ შეავსეს თუ არა მათ ფორმები.

უნდა აღინიშნოს, რომ ამ პროცედურების მიუხედავად, მონაცემების ანალიზისას, მაინც აღმოჩნდა შეუთანხმებლობის შემთხვევები, რომლებიც გასწორდა შეფასებისა და გამოცდების ეროვნულ ცენტრში ან ამოღებულ იქნა ბაზიდან.

მონაცემთა ანალიზი

მონაცემების მომზადება. მონაცემთა ბაზების შექმნამდე დაიგეგმა ვალიდობის შემოწმების პროცედურა - შეფასებულიყო დებულებათა დამოკიდებულებები და დებულებებზე პასუხების შეფასების გავლენა.

დებულებების დამოკიდებულება თავს იჩენს მაშინ, როცა დებულების 2 ქულით შეფასება ლოგიკურ აუცილებლობას წარმოადგენს. ანუ, თუ ერთი დებულება 2 ქულითაა შეფასებული, მაშინ მეორე დებულებას, რომელიც პირველთან დაკავშირებულ უფრო მარტივ ქცევას ზომავს, აგრეთვე 2 ქულა უნდა მიენიჭოს. მაგალითად, დებულებები „უსმენს მონათხრობს 30 წუთის განმავლობაში“ და „უსმენს მონათხრობს 5 წუთის განმავლობაში“ ერთმანეთზე დამოკიდებული დებულებებია, რადგანაც ისინი დაკავშირებულ ქცევებს ზომავენ. თუ მოსწავლე სწორად შეფასდა დებულებაზე „უსმენს მონათხრობს 30 წუთის განმავლობაში“ და მას მაქსიმალური, 2 ქულა მიენიჭა, მაშინ მას, ასევე, 2 ქულა უნდა მიეკუთვნოს უფრო მარტივ, მეორე დებულებაზეც.

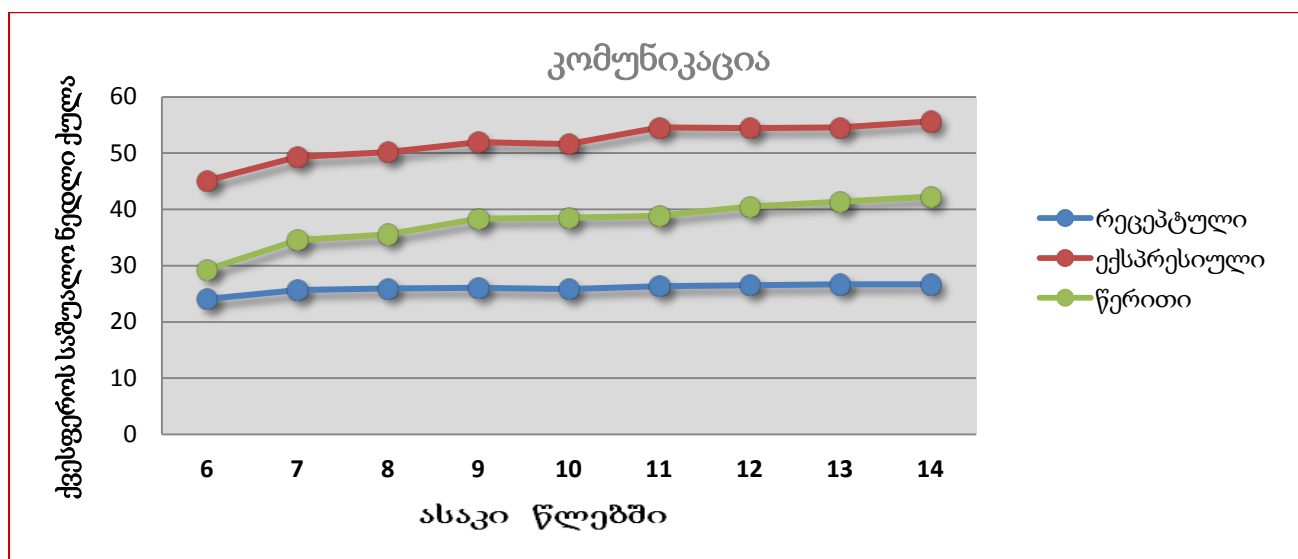
დამოკიდებული დებულებების თითოეული ნაწილისათვის დადგინდა იმ მოსწავლეების პროცენტული რაოდენობა, რომელთაც მარტივ დებულებაზე 2 ქულა არ მიენიჭათ, მაგრამ შეფასდნენ 2 ქულით უფრო რთულ, დამოკიდებულ დებულებაში. ვალიდობის შემოწმების შედეგად აღმოჩნდა, რომ უმეტეს შემთხვევაში დამოკიდებული დებულებების უმრავლესობას შესაბამისად ჰქონდათ ქულები მინიჭებული. **სხვა შემთხვევებში კი ქულები შესწორდა დებულებათა დამოკიდებულებებთან შეთანხმებულობის მიხედვით.**

ქულების მინიჭება. ინსტრუქციის მიხედვით, მასწავლებლებს მოსწავლეები ყველა დებულების მიხედვით უნდა შეეფასებინათ, რის გამოც ზოგიერთ შემთხვევაში მოსწავლის ისეთი ქცევის შეფასება უწევდათ, რომელზეც დაკვირვების შესაძლებლობა არ ჰქონდათ. ამ შემთხვევებში, მასწავლებელს ეძლეოდა ინსტრუქცია, რომ იმაზე დაყრდნობით, თუ რა იცოდა მან ამ მოსწავლის ქცევების შესახებ სხვა სფეროებში, ვარაუდით შეეფასებინა,

მიმართვდა თუ არა მოსწავლე ამ კონკრეტულ ქცევას და მიენიჭებინა შესაბამისი ქულა. ანალიზმა ცხადჰყო, რომ უმრავლეს შემთხვევაში, შეფასებები კონსისტენტური⁶ იყო, ამასთან, შეესაბამებოდა მოსწავლის განვითარების ასაკს.

დებულებათა ანალიზი. დებულებათა ფსიქომეტრული ანალიზი ტესტის კლასიკური თეორიის ბაზაზე განხორციელდა; შეფასდა დებულებების დისკრიმინაციული ინდექსი იმ ქვესფეროსთვის, რომელსაც ეს კონკრეტული დებულება ეკუთვნის. დებულებების მიმდევრობა სირთულის მიხედვით, ძირითადად, შეესაბამებოდა კონკრეტული ქცევებზე განვითარების, პროგრესის მოლოდინებს. საილუსტრაციოდ მოვიყვანთ ადაპტური ქცევის ცვლილების გრაფიკს კომუნიკაციის სფეროსთვის, სადაც ნათლად ჩანს, რომ ასაკის ზრდასთან ერთად ქვესფეროების საშუალო ნედლი ქულები იზრდება. ეს მონაცემები უფრო დეტალურადაა განხილული მომდევნო თავში.

ილუსტრაცია 7.2. - ადაპტური ქცევის ცვლილება ასაკის მიხედვით (საქართველო)

ქულების მინიჭების საბოლოო წესი. აქ აღწერილია, როგორ შემუშავდა ქულების მინიჭების საბოლოო წესი ტესტის ორიგინალური ვარიანტისათვის. ეს წესი გამოყენებულია ადაპტირებული ტესტის შემთხვევაშიც.

ტესტის ორიგინალური ვარიანტისათვის ქულების მინიჭების საბოლოო წესის შექმნისას, პირველ რიგში, ქულები მიენიჭა იმ დებულებებს, რომლებიც სტანდარტიზაციის დროს მასწავლებლებმა არ შეაფასეს. სტანდარტიზაციის პროცესში გამოყენებული ადმინისტრირების წესების მიხედვით, ის დებულებები, რომლებიც მოსწავლის საწყისი დებულების წინ მდებარეობდა, მასწავლებლის მიერ არ ფასდებოდა, თუ მოსწავლე ფასდებოდა 2 ქულით საწყისი დებულებიდან პირველ ოთხ დებულებაში. იშვიათ შემთხვევებში, საწყისი დებულების შემდეგ მოცემული დებულება უყურადღებობის გამო არ იყო შეფასებული. შეუფასებელი დებულებებისთვის, რაშის ნაწილობრივი დასაჯერობის მოდელის გამოყენებით, სავარაუდო ქულების გენერირება

⁶ პასუხებს შორის არსებობდა ლოგიკური შესაბამისობა.

განხორციელდა. სავარაუდო ქულების შექმნისას, პირველ რიგში მოხდა 0, 1 ან 2-ის ტოლი ქულების ალბათობების დათვლა (დებულების სირთულეზე და პიროვნების უნარებზე დაყრდნობით) და შემდგომ მათი, შემთხვევით გენერირებულ, ერთგვაროვნად განაწილებულ ალბათობათა მატრიცასთან შედარების საფუძველზე, დებულების ქულებში ალბათობების კონვერტირება განხორციელდა. ამის შედეგად, სტანდარტიზაციის შერჩევაში მოხვედრილი თითოეული მოსწავლისთვის შეიქმნა დებულებების დასრულებული სიმრავლე.

ადმინისტრირების ეფექტურობის გასაუმჯობესებლად, ზოგიერთი ქვესფეროს შემთხვევაში, სხვადასხვა ასაკობრივი კატეგორიებისთვის შეიქმნა რეკომენდებული საწყისი დებულებები. თითოეული საწყისი დებულება შეირჩა იმის გათვალისწინებით, რომ საწყისი წერტილისთვის განკუთვნილი ასაკობრივი ჯგუფის თითქმის ყველა მოსწავლეს „საწყისი დებულების კრიტერიუმები“ უნდა დაეკმაყოფილებინა (ანუ, საწყისი დებულებიდან პირველ ოთხ დებულებაში იღებდნენ 2 ქულას). ამ კრიტერიუმის დაკმაყოფილების შემთხვევაში, დარწმუნებით შეიძლებოდა საწყის დებულებამდე მდებარე ყველა დებულებისთვის 2 ქულის მინიჭება. საწყისი დებულების კრიტერიუმები სტანდარტიზაციის მონაცემების ემპირიული ანალიზის საფუძველზე განისაზღვრა. შეფასდა სამი შესაძლო კრიტერიუმი: იმ სამი, ოთხი ან ხუთი მიმდევრობითი დებულებების წესი, რომელთაგან თითოეული შეფასებული იყო 2 ქულით. თითოეული წესი შეფასდა თითოეულ ქვესფეროში, ცალ-ცალკე, ოთხი ასაკობრივი ჯგუფისთვის (3-დან 4 წლამდე, 5-დან 7 წლამდე, 8-დან 11 წლამდე და 12-დან 18 წლამდე). ანალიზმა აჩვენა, რომ ოთხის წესი უფრო მეტად ეფექტურია, ვიდრე სამის, იმ დროს, როცა ხუთის წესს მხოლოდ სულ მცირეოდენი უპირატესობა აქვს.

შემდეგი ნაბიჯი, თითოეულ ქვესფეროში, თითოეული ასაკობრივი ჯგუფისთვის საწყისი დებულების არჩევა იყო. ეს მოითხოვდა წინა ნაბიჯიდან მიღებულ ინფორმაციას, რომელიც თითოეულ ქვესფეროში, თითოეული ნორმირებული შერჩევისთვის, 2-ქულიან ოთხ მიმდევრობით დებულებაში, უმცირესი დებულების ნომერს ადგენდა. თითოეული ასაკისათვის, გამოითვალა ამ დებულებების კუმულატიური სიხშირეები. შედეგად, ქვესფეროს თითოეული დებულებისთვის დადგინდა კონკრეტული ასაკის იმ მოსწავლეების პროცენტული რაოდენობა, რომლებიც აკმაყოფილებენ საწყისი დებულების კრიტერიუმებს ამ დებულების საწყის პუნქტად გამოყენების შემთხვევაში. საბოლოო საწყისი დებულებები შეირჩა იმგვარად, რომ კონკრეტული ასაკის მოსწავლეების სულ მცირე 95% აკმაყოფილებდა საწყისი დებულების კრიტერიუმებს.

განისაზღვრა აგრეთვე წესები, რაც მომხმარებელს ეხმარებოდა იმის გარკვევაში, საკმარისად კარგად იცნობს თუ არა მასწავლებელი მოსწავლეს იმისათვის, რომ მან მოსწავლის ქცევის შესახებ ვალიდური ინფორმაციის მოწოდება მოახერხოს. ეს წესები დაფუძნებულია მასწავლებლის მიერ შეფასებული დებულებების პროცენტულ რაოდენობაზე. თუ მასწავლებლის შეფასების 19 პროცენტზე მეტი *ვარაუდს* ეყრდნობა, მაშინ მასწავლებლის შეფასების ფორმა ითვლება არა ვალიდურად.

სანდოობა და ვალიდობა

ამერიკის განათლების კვლევის ასოციაციის (AERA), ამერიკის ფსიქოლოგთა ასოციაციის (APA) და განათლების სფეროში გაზომვის საკითხების ეროვნული საბჭოს (NCME) მიერ შემუშავებული განათლებისა და ფსიქოლოგიური ტესტების შექმნისა და გამოყენების სტანდარტები იძლევა ტესტის ადაპტაციისათვის მნიშვნელოვან მითითებებს. მათ შორის ერთი ასეთია:

სტანდარტი 13.4. როცა ტესტი თარგმნილია სხვა ენაზე ან დიალექტზე, სამიზნე ლინგვისტურ ჯგუფში უნდა დადგინდეს მისი სანდოობა და ვალიდობა.

ამ თავში წარმოდგენილია მტკიცებულებები/ფაქტები, რომლებიც ცხადყოფს, თუ რატომ უნდა გამოვიყენოთ Vineland II-ის მასწავლებლის შეფასების ფორმა მოსწავლის ადაპტური ქცევითი უნარების შესაფასებლად. პირველ ნაწილში წარმოდგენილია ამ ფორმის სანდოობის დამადასტურებელი ფაქტები, დანარჩენი ნაწილი კი ეთმობა მისი ვალიდობის დასაბუთებას.

სანდოობა

ტესტის სანდოობა ასახავს ერთი და იმავე ინსტრუმენტით ინიდივიდის ქმედების რამდენჯერმე გაზომვის შედეგად კონსისტენტური (შეთანხმებული) ქულების მიღების შესაძლებლობას. სანდოობის რამდენიმე ტიპი არსებობს, რომელთა დადგენაც მნიშვნელოვანია ტესტის ადაპტაციის პროცესში: შინაგანი კონსისტენტურობა (შეთანხმებულობა), რეტესტური სანდოობა და შემფასებელთაშორისი სანდოობა.

ნებისმიერი ტესტის ქულებზე ზემოქმედებს ცდომილების გამომწვევი შემთხვევითი და არაპროგნოზირებადი ფაქტორები, რაც ადამიანის ქცევის არათანმიმდევრულობითა და/ან ტესტის შინაარსობრივი მხარის ნაკლოვანებებით შეიძლება აიხსნას. მაგალითად, Vineland II-ის შეფასების ფორმაში პედაგოგმა შესაძლოა, არათანმიმდევრულობა გამოვლინოს მოსწავლის სპეციფიური/კონკრეტული ქცევის შეფასებისას, ან არ იცნობდეს მისი ქცევის კონკრეტულ ასპექტებს. ამასთან, მასწავლებელს შეიძლება ნათლად არ ჰქონდეს გაგებული ამა თუ იმ დებულების მნიშვნელობა, ან იგი საკმარისად ინფორმირებული არ იყოს პასუხის სწორად გასაცემასთან დაკავშირებით. გაზომვის

შეცდომის ამ, ან სხვა პოტენციურმა წყაროებმა შესაძლოა, ქულების სანდოობაზე იმოქმედოს.

იმისათვის რომ ტესტის ქულები ადეკვატური იყოს, ისინი მნიშვნელოვანწილად მდგრადი უნდა იყოს გაზომვის შეცდომების მიმართ. ამ შეცდომებმა შეიძლება, გამოიწვიოს ის, რომ ტესტის ყოველი მომდევნო ადმინისტრირების შედეგად მიღებული ქულები ერთმანეთთან არათავსებადი აღმოჩნდეს. გაზომვის შეცდომები მინიმუმამდეა დაყვანილი ადმინისტრირების სტანდარტიზებული პროცედურების მეშვეობითა და ქულების გამოანგარიშების ობიექტური წესების გამოყენებით, აგრეთვე, მაშინ, როცა დებულებები მკაფიოდაა ჩამოყალიბებული და იოლად დაკვირვებად ქცევებს ზომავენ.

შინაგანი შეთანხმებულობა. შინაგანი შეთანხმებულობა ასახავს იმას, თუ რამდენად ზუსტად ზომავს სკალის დებულებები ერთსა და იმავე კონსტრუქტს. შინაგანი შეთანხმებულობის სანდოობა ასახავს ხარისხს, რომლითაც რომელიმე ქვესფეროსა თუ სფეროში გაერთიანებული დებულებები აღწერს ადაპტური ქცევის ზოგად, ფუნდამენტურ, განზომილებას.

შინაგანი შეთანხმებულობის სანდოობის შეფასების ბევრი მეთოდი არსებობს; ყველაზე გავრცელებულია კრონბახის მეთოდი. Vineland II-ის მასწავლებლის შეფასების ფორმის ადაპტაციის პროცესშიც შინაგანი შეთანხმებულობის გასაზომად კრონბახის α კოეფიციენტი გამოვიყენეთ. α კოეფიციენტის გამოყენებისთვის აუცილებელია, რომ ტესტში ერთმანეთზე ლოგიკურად დამოკიდებული დებულებების წყვილები ან ჯგუფები არ იყოს. ეს მნიშვნელოვანია იმდენად, რამდენადაც ამგვარმა დამოკიდებულებამ შესაძლოა ხელოვნურად გაზარდოს სანდოობის სავარაუდო კოეფიციენტი. ზოგიერთი ქვესფერო შეიცავს ურთიერთდამოკიდებულ დებულებებს. ეს პრობლემა გადაიჭრა ურთიერთდამოკიდებულ დებულებათა თითოეული ჯგუფის ქულების შეკრებით (დაჯამებით) და ერთი „კომპოზიტი დებულების“ შექმნით, რომელიც მთელ ჯგუფს წარმოადგენდა. ანალიზშიც სწორედ (უფრო მეტად) კომპოზიტური დებულება და არა ცალკეული დებულებები იყო გამოყენებული.

ცხრილი 8.1 ასახავს Vineland II მასწავლებლის ფორმის სფეროების, ქვესფეროებისა და ადაპტური ქცევის კომპოზიტის შინაგანი შეთანხმებულობის სანდოობის მაჩვენებლებს.

ცხრილი 8.1 - შინაგანი შეთანხმებულობის სანდოობა: ალფა კოეფიციენტები სფეროებისთვის, ქვესფეროებისთვის და ადაპტური ქცევის კომპოზიტებისთვის (საქართველოს მონაცემები).

სფერო/ქვესფერო	ასაკი									სულ
	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
კომუნიკაცია	.949	.910	.919	.925	.948	.941	.942	.943	.945	.943
რეცეპტული	.859	.799	.870	.855	.735	.711	.772	.764	.824	.837
ექსპრესიული	.906	.875	.900	.830	.890	.843	.892	.863	.791	.901
წერითი	.892	.861	.807	.854	.911	.889	.892	.895	.898	.893
ყოფითი უნარები	.922	.908	.887	.934	.935	.903	.851	.914	.928	.931
პირადი	.808	.577	.631	.598	.629	.534	.581	.667	.746	.711
აკადემიური	.880	.831	.837	.861	.949	.801	.533	.859	.858	.912
სასკოლო საზოგადოება	.856	.848	.827	.896	.866	.908	.926	.929	.908	.889
სოციალიზაცია	.945	.934	.930	.940	.933	.944	.948	.962	.954	.948
ინტერპერსონალური ურთიერთობები	.865	.861	.866	.856	.816	.864	.877	.904	.919	.883
თამაში და თავისუფალი დრო	.845	.850	.760	.859	.810	.824	.871	.879	.869	.850
თავის გათმევის უნარები	.867	.856	.844	.909	.868	.897	.897	.927	.878	.889
ადაპტური ქცევის კომპოზიტი	.972	.967	.961	.962	.977	.971	.971	.972	.972	.974

მიუხედავად იმისა, რომ Vineland II-ის ადაპტირებული ვარიანტის სანდოობის კოეფიციენტები მაღალია, ადაპტირებული მეთოდით შეფასება მეტ ცდომილებასთანაა დაკავშირებული. ამიტომაც, ვთვლით რომ Vineland II-ს ადაპტური ქცევის დარღვევების მქონე ბავშვების იდენტიფიცირებისათვის სადიაგნოსტიკო ღირებულება არა აქვს: დაბალი ექსტრემალური ქულების შემთხვევაში, შეიძლება მხოლოდ ვარაუდი, ეჭვის მიტანა შესაძლო პრობლემაზე/მდგომარეობაზე, რაც შემდგომ გაღრმავებულ დიაგნოსტიკასა და მულტიდისციპლინურ შეფასებას საჭიროებს.

გაზომვის სტანდარტული შეცდომა (SEM). გაზომვის სტანდარტული შეცდომა ტესტში ინდივიდის მიერ მიღებულ ქულაში მოსალოდნელი ცდომილების საზომია. SEM კლინიკისტებს იმის შესახებ აძლევს ინფორმაციას, თუ რა ზომის ცდომილება ახლავს ინდივიდის მიერ რეალურად მიღებულ ქულებს. ის პრაქტიკულ მნიშვნელობასაც იძენს ტესტის ქულების ინტერპრეტაციისას. გაზომვის სტანდარტული შეცდომა (SEM) შესაძლებელია გავიაზროთ, როგორც გაზომვის შეცდომის საშუალო რაოდენობა რომელიმე ქულაში. SEM გვეხმარება იმის შეფასებაში, თუ რა ქულას მიიღებდა პიროვნება, ტესტი რომ იდეალურად ზუსტი იყოს. გაზომვის სტანდარტული შეცდომები, მოცემულია ცხრილში 8.2.

ცხრილი 8.2 - გაზომვის სტანდარტული შეცდომები სფეროებისთვის, ქვესფეროებისთვის და ადაპტური ქცევის კომპოზიტებისთვის ასაკის მიხედვით (საქართველოს მონაცემები).

სფერო/ქვესფერო	ასაკი									სულ
	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
კომუნიკაცია	3.354	2.353	3.007	2.255	4.206	1.912	1.976	2.011	1.743	1.028
რეცეპტული	0.746	0.524	0.721	0.553	0.679	0.494	0.488	0.435	0.531	0.209
ექსპრესიული	1.759	1.352	1.802	1.016	1.979	0.905	1.059	0.961	0.681	0.495
წერითი	1.348	1.089	1.114	1.040	2.120	1.016	0.964	0.984	0.892	0.480
ყოფითი უნარები	2.414	1.983	2.141	1.949	3.340	1.845	1.695	1.853	1.727	0.876
პირადი	0.661	0.418	0.501	0.425	0.671	0.265	0.166	0.148	0.297	0.152
აკადემიური	1.343	1.084	1.347	0.811	1.967	0.704	0.625	0.781	0.581	0.534
სასკოლო საზოგადოება	1.014	0.942	0.986	1.028	1.446	1.280	1.214	1.340	1.114	0.389
სოციალიზაცია	3.137	2.839	3.081	3.012	3.860	3.085	2.950	3.382	3.012	1.069
ინტერპერსონალური ურთიერთობები	1.255	1.180	1.436	1.191	1.464	1.185	1.094	1.257	1.210	0.434
თამაში და თავისუფალი დრო	1.019	1.020	0.971	0.978	1.396	0.967	1.105	1.099	1.052	0.355
თავის გართმევის უნარები	1.146	1.068	1.061	1.123	1.475	1.243	1.084	1.276	1.053	0.391
ადაპტური ქცევის კომპოზიტი	7.967	6.455	7.383	6.635	10.456	6.042	5.739	6.633	6.025	2.692

რეტესტური სანდოობა. ტესტის ქულების კონსისტენტურობის შესაფასებელი მეორე მეთოდია რეტესტური სანდოობა. რეტესტური სანდოობის კოეფიციენტი ასახავს ქულების სტაბილურობას ერთი და იმავე რესპონდენტის მიერ მცირე ინტერვალით (როგორც წესი, ერთი თვე) ტესტის ორჯერ შევსების დროს. ამ მაჩვენებელზე გავლენას ახდენს ცვლილებები რესპონდენტის ქცევაში, შემთხვევითი ცვლილებები ინტერვიუს ჩატარების პროცედურასა და იმაში, თუ როგორ აფასებენ რესპონდენტები გარკვეულ

ქცევას. ბავშვის ან მოზარდის ქცევა მოკლე დროის განმავლობაში დიდად არ იცვლება. ამიტომ აუცილებელია ტესტს ჰქონდეს მაღალი რეტესტური სანდოობა. შეფასებისა და გამოცდების ეროვნულ ცენტრს უკიდურესად შეზღუდული დრო ჰქონდა მონაცემთა შეგროვებისათვის, შესაბამისად, ვერ მოხერხდა ერთსა და იმავე შერჩევაზე Vineland II-ის ორჯერ ადმინისტრირება ერთთვიანი შუალედით (ტესტის ორიგინალური ვარიანტისათვის ტესტის სანდოობის შესაფასებლად, მონაცემები შეგროვდა 13-დან 34 დღემდე ინტერვალში). მონაცემთა შეგროვება ტექნიკურად ბევრ სირთულესთან იყო დაკავშირებული. თუმცა, აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ ლიტერატურაში შინაგანი კონსისტენტურობის მაჩვენებელი ტესტის სანდოობის ყველაზე მნიშვნელოვან მახასიათებლად არის მიჩნეული. ამგვარად, რეტესტული სანდოობა შეფასებულია მხოლოდ ტესტის ორიგინალური ვარიანტისათვის; ქვემოთ მოკლედ განვიხილავთ ორიგინალური ვარიანტის რეტესტური სანდოობის შეფასების შედეგებს:

ორიგინალურ ვარიანტს მაღალი რეტესტური სანდოობა აქვს. აშშ-ს მონაცემების მიხედვით, ქვესფეროს რეტესტური სანდოობის კოეფიციენტი ძალიან მაღალია. შესაბამის კოეფიციენტთა უმრავლესობა უახლოვდება 0.85-ს. გარდა 14-21 წლის ასაკობრივი კატეგორიისა, ქვესფეროს სანდოობის საშუალო მაჩვენებელი უდრის 0.85-ს ან მეტს. 14-21 წლის ასაკობრივი კატეგორიისთვის სანდოობის დონის დაბალი კოეფიციენტი ამ კატეგორიისთვის შინაგანი შეთანხმებულობის სანდოობის დაბალ მაჩვენებელთან არის თანხმობაში. მოზარდები მშობელთა და მზრუნველთა ყურადღების მიღმა ბევრ დროს ატარებენ და, შესაბამისად, ამ უკანასკნელთა შესაძლებლობა, იმსჯელონ მათ ქცევაზე, შეზღუდულია.

სფეროს სანდოობის კოეფიციენტი ასახავს ქვესფეროების სანდოობის მაჩვენებლების დონეს. სანდოობის საშუალო დონე სხვადასხვა სფეროში ვარიირებს 0.88-დან 0.92-მდე. გამონაკლისს წარმოადგენს ასაკობრივი ჯგუფი 14-დან 21 წლამდე – აქ ეს კოეფიციენტი 0.76-ია. ადაპტური ქცევის კომპოზიტის სანდოობის კოეფიციენტი 0.90-ს აღემატება ყველა ჯგუფში მოზარდების გარდა. ამ უკანასკნელთა შორის ეს მაჩვენებელი 0.83-ია. მიუხედავად ამ შეზღუდვებისა, რეტესტური სანდოობის ფიქსირებული დონე კარგი ან ძალიან კარგია, Cicchetti (2001), Cicchetti, Sparrow (1981) და Fleiss, Levin, Paik (2003) მიერ შემუშავებული კრიტერიუმების თანახმად.

დაინტერესებულ მკვლევრებს მარტივად შეუძლიათ ქართულ პოპულაციაზე ტესტის რეტესტული სანდოობის შეფასება.

შემფასებელთაშორისი სანდოობა. შემფასებელთაშორისი სანდოობა ასახავს იმას, თუ რამდენად ემთხვევა ორი დამოუკიდებელი შემფასებლის მიერ ერთი და იმავე ინდივიდის შეფასება. სანდოობის ამ საზომით შეიძლება შეფასდეს, მაგალითად, მასწავლებლების შეფასებებს შორის შესაბამისობა/კონსისტენტურობა, მასწავლებლისა და მშობლის შეფასებების კონსისტენტურობა. **აშშ შერჩევისთვის** შემფასებელთაშორისი სანდოობის კოეფიციენტი საკმაოდ მაღალია; ამასთან, ადაპტური ქცევის კომპოზიტისთვის უფრო მაღალია, ვიდრე ცალკეულ სფეროებსა და ქვესფეროებში. ეს შედარებით მაღალი კოეფიციენტები მიუთითებს იმაზე, რომ ინდივიდის ქცევაში გათვითცნობიერებულ ორ ადამიანს დაახლოებით მსგავსი ქულების მინიჭება შეუძლია. ჩვენი რეკომენდაციაა: **შემფასებელთაშორისი თანხმობის ხარისხს განსაკუთრებული ყურადღება მიექცეს ადაპტური ქცევის დარღვევების მქონე ბავშვების იდენტიფიცირების**

პროცესში. რაც უფრო მაღალია თანხმობის ხარისხი შემფასებელთა შორის, მით ნაკლებია დასკვნებში ცდომილების რისკი.

ვალიდობა

ტესტის ვალიდობა ასახავს, თუ რამდენად ზომავს ტესტი იმას, რისთვისაც არის განკუთვნილი. ვალიდობა ყველაზე ფუნდამენტური საკითხია ტესტის შექმნისა და შეფასების პროცესში. ვალიდიზაციის პროცესში, პირველ რიგში, ყალიბდება ექსპლიციტური მტკიცებულებები, რომლებიც ტესტის ქულების გამოყენებისა და ინტერპრეტაციის შეთავაზებული ვერსიის ადეკვატურობაზე მიუთითებს. ვალიდობის დადგენის პროცესი ტესტის შესახებ ამგვარი მტკიცებულებების დაგროვებაა (AERA, APA & NCME, 1999). ამ თავში წარმოდგენილია სხვადასხვა სახის მტკიცებულებები, თუ რატომ უნდა გამოვიყენოთ Vineland II-ის მასწავლებლის ფორმა მოსწავლეებში ადაპტური ქცევის შესაფასებლად. მტკიცებულებათა თეორიული და ემპირიული საფუძვლები შემდეგია:

- ტესტის შინაარსი;
- პასუხის გაცემის პროცესი;
- ტესტის სტრუქტურა;
- კლინიკური ჯგუფების ქულების პროფილი;
- კორელაცია სხვა ინსტრუმენტებთან.

ტესტის ვალიდობის დამადასტურებელი მონაცემები ტესტის ორიგინალური ვარიანტის შექმნისა და სტანდარტიზაციის პროცესშია შეგროვებული. რაც ბუნებრივია, რადგან ტესტის შექმნის პროცესი გულისხმობს მისი შინაარსობრივი ვალიდიზაციის პროცესსაც. რაც შეეხება სხვა სტანდარტიზებულ ტესტებთან კორელაციას, ამგვარი მონაცემების შეგროვება ჩვენს შემთხვევაში შეუძლებელი იყო. როგორც უკვე აღვნიშნეთ, საქართველოში გართულებულია გონებრივი ჩამორჩენილობის, აუტიზმის და განვითარების სხვა დარღვევების დიაგნოსტიკა სწორედ იმის გამო, რომ არ არსებობს ქართულ პოპულაციაზე სტანდარტიზებული ინსტრუმენტები - ტესტები, რომელთა საფუძველზეც დაისმება დიაგნოზი. საქართველოში ზოგიერთ კლინიკაში კვლევების მიზნით იყენებენ ინტელექტის ან აუტიზმის შესაფასებელ, ქართულ პოპულაციაზე არაადაპტირებულ ტესტებს, რომელთა საფუძველზეც დასკვნის გაკეთება სათუთაა. ტესტის ვალიდობის დასადასტურებლად კი აუცილებელია სტანდარტიზებული ინსტრუმენტის არსებობა. Vineland II-ის სხვა საზომებთან კორელაციური ანალიზი გაკეთებულია ამერიკულ შერჩევაზე, სადაც ამგვარი პრობლემა არ არსებობს და სტანდარტიზებული, დიაგნოსტიკური ტესტების ფართო არჩევანია. ქართულ

პოპულაციაზე კლინიკური შერჩევის მონაცემების არარსებობის გამო, წარმოდგენილია ამერიკის შესაბამისი შერჩევის მონაცემები.

ტესტის შინაარსზე დამყარებული მტკიცებულებები (შინაარსის ვალიდობა)

ტესტის შინაარსზე დამყარებული მტკიცებულებები, ჩვეულებრივ, აჩვენებს ძლიერ თეორიულ და ემპირიულ კავშირს ტესტის შინაარსსა და იმ ქცევებსა თუ უნარებს შორის, რომლებიც მნიშვნელოვანია ადაპტური ფუნქციონირებისთვის.

თეორიული კავშირი. როგორც მე-6 თავშია აღწერილი, Vineland II-ით გასაზომი მნიშვნელოვანი ადაპტური ქცევებისა და უნარების იდენტიფიკაცია და ტესტის შემუშავება მჭიდრო კავშირშია ინსტრუმენტის თეორიულ სტრუქტურასთან. Vineland II შეიქმნა იმისთვის, რომ მოიცვას ადაპტური ფუნქციონირების ოთხი მთავარი სფეროს შემადგენელი მნიშვნელოვანი ქცევებისა და უნარების რეპრეზენტატული შერჩევა. ეს სფეროებია: კომუნიკაცია, ყოფითი უნარები, სოციალიზაცია და მოტორული უნარები. თითოეული სფერო, თავის მხრივ, დაყოფილია ქვესფეროებად, რომლებშიც სხვადასხვა უნარია აღწერილი. ეს სამიზნე ქცევები განსაზღვრავს ადაპტური ფუნქციონირებისთვის საჭირო უნარების დიაპაზონსა და მათი შეძენის თანმიმდევრობას განვითარების პროცესში. ადაპტური ფუნქციონირების ამ სტრუქტურას იზიარებენ ისეთი თვალსაჩინო ავტორიტეტები ამ სფეროში, როგორიცაა: ამერიკის გონებრივი ჩამორჩენილობის ასოციაცია (2002); ამერიკის ფსიქოლოგთა ასოციაცია (1996); აშშ მეცნიერებათა ეროვნული აკადემია (2002). შეფასებისთვის გამოყენებულია ის ქცევები, რომლებსაც ადაპტური ფუნქციონირებისთვის კრიტიკული მნიშვნელობა აქვთ. მთლიანობაში, ეს სამიზნე ქცევები განსაზღვრავს ადაპტური ფუნქციონირებისთვის საჭირო უნარების არეალს და ამასთანავე აღწერს ამ უნარების შეძენის ტიპურ მიმდევრობას ასაკობრივი განვითარების პროცესში.

ემპირიული კავშირი

სფეროს რეპრეზენტატული შერჩევა. მე-6 თავში აღწერილი ტესტის შინაარსის ჩამოყალიბების ეტაპები გვაძლევს ინფორმაციას იმის შესახებ, რომ Vineland II-ში ქცევების რეპრეზენტატული შერჩევა ადაპტური ქცევის თეორიული კონსტრუქტის კონსისტენტურია. მნიშვნელოვანი ნაბიჯები მოიცავდა თეორიული სტრუქტურის დაზუსტებას, შინაარსისა და ტესტის სქემის განსაზღვრას და შინაარსის რეპრეზენტატულობის შეფასებას. ჩამოთვლილთაგან ყველა მათგანი ამტკიცებს, რომ ტესტის შინაარსი და ადაპტური ფუნქციონირებისთვის საჭირო ქცევები და უნარები ერთმანეთთანაა დაკავშირებული. ეს აღწერილი მეთოდები მოიცავს მტკიცებულებას შემდეგი დასკვნის გამოსატანად: ინფორმაცია Vineland II-ის მიერ შეფასებული ქცევის შესახებ შეიძლება განვაზოგადოთ ინდივიდის ადაპტური ფუნქციონირების დონეზე.

დებულება-სკალის სტრუქტურა. შინაარსობრივი ვალიდობის კიდეც ერთი მტკიცებულება დებულება-სკალის ფუნქციონირების კვლევის შედეგად გვეძლევა. დავალებაზე პასუხის თეორიაზე (IRT; Lord, 1980; Weiss, Davison, 1981) დაფუძნებულმა მეთოდებმა მნიშვნელოვანი წვლილი შეიტანა სფეროებისა და ქვესფეროების სტრუქტურის კვლევაში. მნიშვნელოვანი კითხვები იყო:

- ეკუთვნის თუ არა კონკრეტული დებულება ამ სფეროს?
- არის თუ არა დებულებების თანმიმდევრობა სირთულის მიხედვით ქცევებისა და უნარების თეორიული განვითარების თანმიმდევრობის კონსისტენტური?
- ადეკვატურად ზომავს თუ არა ეს დებულებები მოსწავლეების შესაძლებლობების დიაპაზონს მოცემულ სფეროსა და ქვესფეროში?

შედეგებმა ცხადყო, რომ დებულებები სწორად იყო მიკუთვნებული შესაბამის სფეროებსა და ქვესფეროებს; აგრეთვე, აღმოჩნდა, რომ შესაძლებლობათა დიაპაზონების გაზომვა კარგად ხდებოდა და დებულებები ასახავდა უნარის განვითარების თეორიულად მოსალოდნელ თანმიმდევრობას.

უნარების ან ქცევების შეძენა განვითარების პროცესში. კიდეც ერთი წყარო, რომელიც ადაპტური ქცევების ცნებას, მის თეორიულ სტრუქტურასა და ტესტს შორის კავშირს ამყარებს, გახლავთ Vineland II-ის სტანდარტიზაციის მონაცემები. ისინი გვიჩვენებს, რომ სკოლაში სწავლის პერიოდში, მოსწავლეები ადაპტურ ქცევებს რამდენიმე სფეროში იძენენ. ცხრილი 8.3. ასახავს ქვესფეროების საშუალო ნედლი ქულების ზრდას 6-დან 14 წლის ჩათვლით (საქართველო).

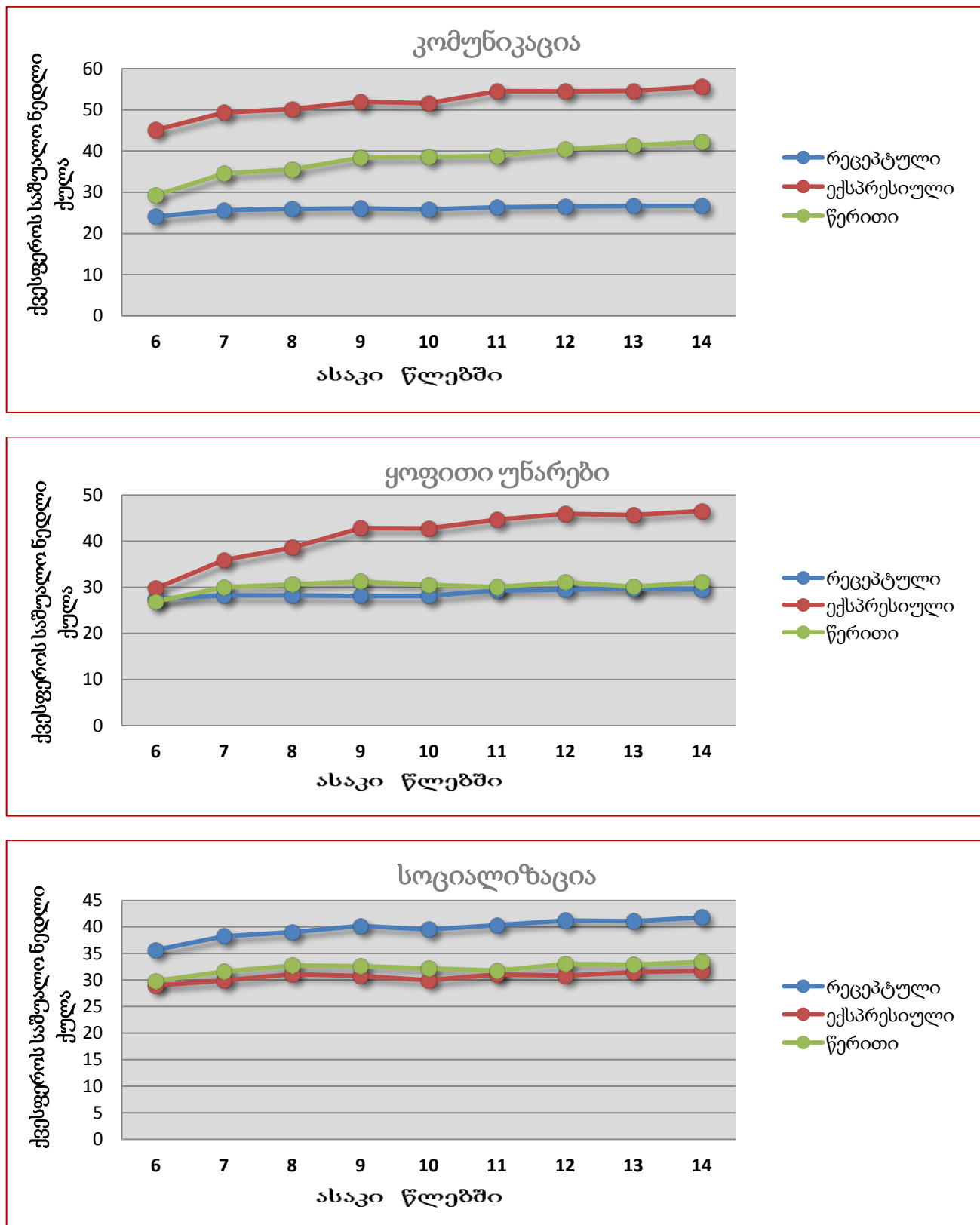
ცხრილი 8.3 - ქვესფეროთა წედლი ქულებიშ საშუალოები და სტანდარტული გადახრები ასაკიშ მიხედვით (საქართუელოშ მონაცემები).

ასაკი	რეცეპტული		ექსპრესიული		წერიტი	
	საშუალო	სტან. გადახრა	საშუალო	სტან. გადახრა	საშუალო	სტან. გადახრა
6	24.08	3.71	45.12	8.75	29.29	6.71
7	25.66	2.53	49.37	6.52	34.57	5.25
8	25.94	3.04	50.20	7.59	35.55	4.69
9	26.09	2.75	51.97	5.05	38.38	5.17
10	25.81	2.20	51.64	6.41	38.55	6.87
11	26.35	2.17	54.57	3.97	38.87	4.46
12	26.53	2.25	54.48	4.88	40.52	4.44
13	26.67	1.97	54.60	4.35	41.37	4.46
14	26.71	2.41	55.68	3.08	42.27	4.04
სულ	25.95	2.77	51.80	6.77	37.47	6.52
ასაკი	პირადი		აკადემიური		სასკოლო საზოგადოება	
	საშუალო	სტან. გადახრა	საშუალო	სტან. გადახრა	საშუალო	სტან. გადახრა
6	27.47	3.29	29.75	6.68	26.91	5.04
7	28.19	2.02	35.91	5.23	29.99	4.54
8	28.21	2.11	38.59	5.67	30.63	4.15
9	28.10	2.12	42.81	4.03	31.24	5.12
10	28.10	2.17	42.79	6.37	30.50	4.69
11	29.31	1.16	44.66	3.09	30.03	5.61
12	29.49	0.77	45.91	2.88	31.14	5.60
13	29.66	0.67	45.63	3.54	30.11	6.07
14	29.49	1.34	46.56	2.63	31.13	5.04
სულ	28.66	2.08	41.04	7.27	30.11	5.30
ასაკი	ინტერპერსონალური ურთიერთობები		თამაში და თავისუფალი დრო		თავის გართმევის უნარები	
	საშუალო	სტან. გადახრა	საშუალო	სტან. გადახრა	საშუალო	სტან. გადახრა
6	35.67	6.24	28.98	5.07	29.85	5.70
7	38.24	5.69	29.91	4.92	31.62	5.15
8	39.01	6.05	31.13	4.09	32.76	4.47
9	40.18	5.93	30.79	4.87	32.62	5.59
10	39.50	4.74	29.98	4.52	32.21	4.78
11	40.35	5.20	31.04	4.24	31.77	5.46
12	41.19	5.04	30.82	5.09	33.01	5.00
13	41.05	5.69	31.45	4.98	32.87	5.78
14	41.80	5.48	31.74	4.76	33.43	4.77
სულ	39.58	5.92	30.63	4.83	32.18	5.34

ასაკიშ შესაბამიშ ქულათა შორიშ სხვაობა (მაგალითად, 6 და 7 წლიშ, ან 7 და 8 წლიშ, და ა.შ. მოაწავლეთა შემთხვევაში) ასახავს მნიშვნელოვანი ადაპტური ქცეევიშ, ჩვეევიშა და უნარევიშ იმ რაოდენობას, რომლებსაც ინდივიდი, როგორც წესი, მოცემულ სფეროში, მოცემულ ასაკში იძენს. ეს დინამიკა გამოკვეთილია ტესტიშ ორიგინალური ვარიანტიშ შემთხვევაში; ანალოგიური ტენდენციაა ტესტიშ ადაპტირებული ვარიანტიშ

შემთხვევაშიც. ამ თვალსაზრისით, ქართულ და ამერიკულ შერჩევაზე მიღებული მონაცემები არსებითად მსგავსია (იხ. თანდართული ილუსტრაციები ტექსტის ადაპტირებული ვარიანტისათვის).

ილუსტრაცია 8.1. - ადაპტური ქცევის ცვლილება ასაკის მიხედვით (საქართველო)

პასუხის გაცემის პროცესზე დაფუძნებული მტკიცებულება

ვალიდობის დადგენა შესაძლებელია პასუხის გაცემის პროცესის გამოკვლევითაც. Vineland II-ში ამ ტიპის ორი სახის მონაცემია აღწერილი: გაზომვის მიკერძოების (ტენდენციურობის) შეფასება და ქულების მინიჭების პროცესის შეფასება (თავად შემფასებელთა შეფასება, რომლებიც ინდივიდის მიერ ადაპტური ქცევის შესახებ მსჯელობენ).

გაზომვის მიკერძოებულობის შეფასება. გაზომვის მიკერძოებულობის შეფასებისას ტესტის შემქმნელს შეუძლია, გამოავლინოს კონსტრუქტისთვის შეუსაბამო ვარიაციის ნებისმიერი წყარო, რომელიც მოსწავლეთა კონკრეტული ჯგუფებისთვის სისტემატურად მაღალ ან დაბალ ქულებში ვლინდება. აქედან გამომდინარე, დებულება ტენდენციურად ჩაითვლება, თუ მოსწავლეთა ერთი ქვეჯგუფი (მაგ. ბიჭები) უფრო მაღალ ან დაბალ საშუალო ქულას იღებენ, ვიდრე - მეორე ქვეჯგუფი (მაგ. გოგონები) მაშინ, როცა ორივე ერთი და იმავე დონის ადაპტური ქცევით ხასიათდება.

სფეროს, ქვესფეროსა, თუ ადაპტური ქცევის კომპოზიტში არსებული სისტემური მიკერძოებულოს დასადგენად, ტესტის ორიგინალური ვერსიის სტანდარტიზაციის პროცესში გამოიკვლიეს სკალის დონეზე პოპულაციის სხვადასხვა სეგმენტის მიერ მიღებულ საშუალო ქულებს შორის განსხვავების სიდიდე.

ცხრილებში 8.4 და 8.5 წარმოდგენილია საქართველოში ასაკობრივი ჯგუფების საშუალო სტანდარტული ქულები და სტანდარტული გადახრები სქესის მიხედვით, სფეროების, ქვესფეროებისა და ადაპტური ქცევის კომპოზიტისთვის. გოგონებისა და ბიჭების საშუალო ქულები ერთმანეთს ძალიან ჰგავს.

ცხრილი 8.4. საშუალო სტანდარტული და v-სკალის ქულები სქესის მიხედვით.

ქვესფერო:	მამრობითი		მდედრობითი	
	საშუალო	სტანდ. გადახრა	საშუალო	სტანდ. გადახრა
რეცეპტული	26.05	2.82	25.84	2.87
ექსპრესიული	52.29	6.62	51.41	6.85
წერითი	38.32	6.23	36.88	6.74
პირადი	28.69	2.30	28.65	1.86
აკადემიური	41.86	6.78	40.47	7.65
სასკოლო საზოგადოება	30.64	5.09	29.74	5.47
ინტერპერსონალური ურთიერთობები	39.90	6.29	39.41	5.59
თამაში და თავისუფალი დრო	30.68	4.96	30.62	4.72
თავის გართმევის უნარები	32.45	5.41	31.99	5.28

ცხრილი 8.5. საშუალო სტანდარტული და v-სკალის ქულები ასაკობრივი დიაპაზონის მიხედვით.

ქვესფერო:	6-7		7-10		11-12		13-14	
	საშუალო	სტანდ. გადახრა	საშუალო	საშუალო	სტანდ. გადახრა	საშუალო	საშუალო	სტანდ. გადახრა
რეცეპტული	24.84	3.28	25.99	2.74	26.44	2.21	26.69	2.19
ექსპრესიული	47.18	8.02	51.31	6.29	54.52	4.46	55.14	3.80
წერითი	31.85	6.59	37.47	5.55	39.73	4.51	41.82	4.26
პირადი	27.82	2.76	28.14	2.12	29.41	0.98	29.57	1.06
აკადემიური	32.73	6.75	41.39	5.49	45.31	3.04	46.10	3.14
სასკოლო საზოგადოება	28.40	5.04	30.89	4.72	30.61	5.62	30.62	5.59
ინტერპერსონალური ურთიერთობები	36.91	6.10	39.66	5.75	40.79	5.12	41.43	5.58
თამაში და თავისუფალი დრო	29.43	5.01	30.74	4.55	30.93	4.69	31.60	4.86
თავის გართმევის უნარები	30.71	5.50	32.58	5.06	32.42	5.24	33.15	5.29

ცხრილი 8.6. საშუალო სტანდარტული და v-სკალის ქულები ასაკისა და სქესის მიხედვით, თითოეული სფეროსა და ქვესფეროსათვის.

		კომუნიკაცია		რეცეპტული		ექსპრესიული		წერითი		ყოველთი უნარები		პირადი		აკადემიური		სასკოლო საზოგადოება		სოციალიზაცია		სასკოლო საზოგადოება		ინტერპერსონალური ურთიერთობები		თავის გარიგების უნარები	
		საშუალო	სტან. გადახრა	საშუალო	სტან. გადახრა	საშუალო	სტან. გადახრა	საშუალო	სტან. გადახრა	საშუალო	სტან. გადახრა	საშუალო	სტან. გადახრა	საშუალო	სტან. გადახრა	საშუალო	სტან. გადახრა	საშუალო	სტან. გადახრა	საშუალო	სტან. გადახრა	საშუალო	სტან. გადახრა	საშუალო	სტან. გადახრა
მამრობითი	6	101.1	17.8	24.0	4.3	46.5	9.2	30.5	6.4	84.7	12.7	26.9	4.1	30.8	6.0	27.1	5.7	94.5	18.0	36.0	7.0	28.5	6.2	30.0	6.2
	7	108.2	12.1	25.4	2.1	48.6	6.0	34.2	5.9	92.4	9.9	28.4	1.7	35.5	5.3	28.5	5.2	96.5	16.2	37.6	6.7	28.8	5.6	30.2	6.3
	8	110.2	13.4	25.6	3.6	49.0	8.4	35.6	4.3	97.5	9.9	27.8	2.7	40.0	5.0	29.7	4.8	100.2	13.2	37.8	7.0	30.5	4.3	31.9	3.9
	9	114.6	12.7	25.3	3.4	51.8	5.6	37.5	5.0	99.5	11.7	28.0	2.0	42.0	5.1	29.5	6.0	99.3	17.8	39.0	7.0	29.7	5.4	30.6	6.8
	10	115.9	9.8	25.5	2.1	51.2	5.6	39.1	4.6	100.4	8.9	27.8	2.4	43.2	3.3	29.4	4.9	99.4	12.6	39.3	4.5	29.0	4.5	31.0	5.4
	11	120.6	8.0	26.8	1.7	54.4	3.7	39.4	3.9	107.4	4.3	29.4	1.3	45.6	1.9	32.4	3.0	107.9	11.0	41.6	4.7	32.3	3.5	34.1	4.0
	12	123.9	7.4	27.0	1.5	55.8	3.7	41.2	4.3	109.4	5.0	29.7	0.6	46.5	2.1	33.2	3.8	108.4	12.3	42.0	5.2	32.0	4.0	34.3	4.3
	13	125.5	6.5	27.1	1.5	55.3	3.5	43.0	3.2	107.8	6.4	29.8	0.5	45.9	3.1	32.2	4.0	108.2	12.2	42.0	5.2	31.9	4.3	34.3	3.9
	14	127.6	4.5	27.4	1.3	56.5	2.3	43.7	2.8	109.8	4.5	29.8	0.6	47.1	1.2	32.8	3.9	109.7	10.7	42.8	4.8	32.4	4.1	34.6	3.6
	6	96.4	15.6	24.1	3.2	44.0	8.3	28.3	6.8	83.7	11.5	28.0	2.4	28.9	7.1	26.8	4.5	94.5	13.5	35.4	5.7	29.4	3.9	29.7	5.3
მდედრობითი	7	110.5	10.9	25.8	2.8	49.8	6.8	34.8	4.9	95.1	9.3	28.1	2.2	36.2	5.2	30.9	3.9	101.8	11.5	38.6	5.0	30.6	4.4	32.5	4.0
	8	112.8	12.2	26.2	2.5	51.1	6.9	35.5	5.0	97.4	8.5	28.5	1.6	37.6	6.0	31.3	3.5	104.9	12.6	39.9	5.1	31.6	3.9	33.4	4.8
	9	118.0	9.7	26.7	1.8	52.1	4.6	39.1	5.2	104.4	7.0	28.2	2.2	43.5	2.8	32.7	3.7	107.1	11.1	41.2	4.7	31.7	4.2	34.3	3.6
	10	116.2	17.5	26.2	2.3	52.2	7.4	37.8	9.0	102.6	13.0	28.5	1.9	42.3	8.9	31.8	4.1	104.5	12.1	39.7	5.2	31.1	4.3	33.6	3.5
	11	118.6	8.7	25.8	2.5	54.7	4.3	38.1	4.8	100.4	9.7	29.2	1.0	43.8	3.8	27.5	6.6	98.3	14.5	39.1	5.5	29.9	4.6	29.4	5.9
	12	118.5	10.4	26.0	2.9	52.7	5.7	39.8	4.7	103.2	9.4	29.2	0.9	45.2	3.5	28.8	6.6	100.7	14.3	40.1	4.9	29.4	5.8	31.2	5.4
	13	119.7	10.6	26.2	2.3	53.8	5.1	39.7	5.0	102.8	9.6	29.5	0.8	45.4	4.0	27.9	7.2	102.1	17.9	40.0	6.1	30.8	5.6	31.3	7.1
	14	122.2	9.2	26.2	2.9	55.0	3.5	41.1	4.5	105.0	9.2	29.2	1.7	46.1	3.3	29.8	5.5	104.7	15.4	41.0	5.9	31.2	5.2	32.5	5.4

ტესტის ორიგინალურ ვარიანტში გოგონებისა და ბიჭების მიერ მიღებული საშუალო ქულები კონსისტენტურია ასაკობრივი ჯგუფების მიხედვით. მათ შორის მცირე განსხვავება დაფიქსირდა (დაახლოებით სტანდარტული გადახრის ერთი მესამედი), თუმცა, ყველა შედარების შედეგად, გოგონებმა ბიჭებზე მაღალი შედეგები აჩვენეს, ისევე როგორც მოტორული უნარების სფეროში.

ქულების მინიჭების პროცესის შეფასება

Vineland II-ის ადმინისტრირებისას მასწავლებელი მოსწავლის ადაპტურ ქცევას აფასებს. Vineland II-ის შექმნის პროცესში, მასწავლებელთა შეფასებით მიღებული ქულების კონსისტენტურობის გასაუმჯობესებლად, სამი ტექნიკა იქნა გამოყენებული. პირველ რიგში, თითოეული დებულების შექმნას დიდი ყურადღება დაეთმო, შემდეგ კი ყოველი მათგანი ექსპერტების მიერ გაანალიზდა. ამის შემდეგ ისინი კლინიცისტებმა და მასწავლებლებმა განიხილეს და ორაზროვანი დებულებები გამოავლინეს. ბოლოს, იმისათვის, რომ შეფასების კრიტერიუმები ნათლად განესაზღვრათ, შემუშავდა ქულების მინიჭების დეტალური წესები (იხ. დანართი 2; ნაწილი E), რომლის შესახებაც ჩვენ წინა თავში დამატებითი განმარტებები გავაკეთეთ.

ტესტის სტრუქტურაზე დაფუძნებული მტკიცებულება

ტესტის შიდა სტრუქტურის ანალიზის საფუძველზე გამოჩნდა, თუ რა ხარისხით შეესაბამება ქვესფეროებსა და სფეროებს შორის ურთიერთკავშირი იმ თეორიას, რომელსაც Vineland II-ის ტესტის ქულების ინტერპრეტაცია ეფუძნება. Vineland II ეყრდნობა ადაპტური ქცევის 4 სფეროს, რომლებიც ადაპტური ქცევების ფართო სპექტრს მოიცავს და ერთობლივად საერთო ადაპტურ ფუნქციონირებაში ერთიანდება. Vineland II-ში თითოეული სფერო ქვესფეროებისგან შედგება, რომლებიც შედარებით ერთგვაროვან კომპონენტებს წარმოადგენს. ადაპტური ქცევის ეს იერარქიული სტრუქტურა შემოწმდა კონფირმატორული იერარქიული ფაქტორული ანალიზის (CFA) და ქვესფეროებს შორის კორელაციის საშუალებით. ადაპტირებული ვარიანტისთვის შეფასდა ინტერკორელაციები სფეროს, ქვესფეროსა და ადაპტური ქცევის კომპოზიტი ქულებისათვის.

კორელაცია სფეროების, ქვესფეროებისა და ადაპტური ქცევის კომპოზიტის ქულებს შორის. კორელაციები სფეროების, ქვესფეროებისა და ადაპტური ქცევის კომპოზიტის ქულებს შორის ქართული შერჩევისთვის (ორი ასაკობრივი ჯგუფისთვის: 5-6; 7-10; 11-12; 13-14) წარმოდგენილია ცხრილებში 8.7 - 8.11.

ოთხ ასაკობრივ ჯგუფში კორელაციის მსგავსი დონე და პატერნი ფიქსირდება. როგორც ქვესფეროებს, ისე სფეროებს შორის დაფიქსირებული საშუალო ან საშუალოზე მაღალი კორელაციის პატერნი მიუთითებს იმაზე, რომ ზოგადი ადაპტური ქცევის გენერალური ფაქტორი ყველა ქულაზე მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს. ზოგადად, ერთი სფეროს ქვესფეროებს შორის კორელაცია ოდნავ აღემატება სფეროებს შორის კორელაციას. ასეთი შედეგი ფიქსირდება, მაგალითად, სოციალიზაციის სამ ქვესფეროში, რომელთა ინტერკორელაციები .72-დან .74-მდე მერყეობს (აშშ შერჩევა - .60-დან .80-მდე).

კომუნიკაციის სფეროს ქვესფეროებიც ერთმანეთთან კორელირებენ .0.50-დან 0.67-მდე (აშშ-ს შერჩევა 0.50-დან - 0.70-მდე). აშშ-ს შერჩევაში ყოფითი უნარების ქვესფეროები, სხვა სფეროების ქვესფეროთაგან განსხვავებით, შედარებით დაბალი ინტერკორელაციით გამოირჩევიან (.39-დან .59-მდე). შედეგები მსგავსია ადაპტირებული ტესტის შემთხვევაშიც, ყოფითი უნარების ქვესფეროებს შორის უფრო დაბალი კორელაციები ფიქსირდება - 0.38-დან 0.47-მდე (მონაცემები აღებულია ოთხივე ასაკობრივი ჯგუფის შესაბამისი კორელაციის ცხრილებიდან).

სფეროების დონეზე, ყველაზე ძლიერი კავშირი კომუნიკაციისა და ყოფითი უნარების სფეროებს შორის გამოვლინდა (ანალოგიური მონაცემებია ტესტის ორიგინალური ვარიანტის შემთხვევაშიც). კორელაციები ქვესფეროებსა და ადაპტური ქცევის კომპოზიტს შორის .57-დან .86-მდე მერყეობს (აშშ შერჩევაში ეს მონაცემები უფრო დაბალია და .70-დან .83-მდე მერყეობს).

ცხრილი 8.7 ინტერკორელაციები სფეროს, ქვესფეროსა და ადაპტური ქვევის კომპოზიტი ქულებისათვის.

	კომუნიკაცია	რეცეპტული	ექსპრესიული	წერითი	ყოფითი უნარები	პირადი	აკადემიური	სასკოლო საზოგადოება	სოციალიზაცია	ინტერპერსონალური ურთიერთობები	თამაში და თავისუფალი დრო	თავის გართმევის უნარები
კომუნიკაცია	1	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
რეცეპტული	.720**	1	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
ექსპრესიული	.913**	.593**	1	–	–	–	–	–	–	–	–	–
წერითი	.889**	.497**	.668**	1	–	–	–	–	–	–	–	–
ყოფითი უნარები	.856**	.628**	.729**	.809**	1	–	–	–	–	–	–	–
პირადი	.528**	.420**	.497**	.437**	.603**	1	–	–	–	–	–	–
აკადემიური	.783**	.478**	.665**	.785**	.890**	.427**	1	–	–	–	–	–
სასკოლო საზოგადოება	.646**	.594**	.536**	.574**	.794**	.382**	.466**	1	–	–	–	–
სოციალიზაცია	.642**	.571**	.573**	.536**	.710**	.442**	.481**	.765**	1	–	–	–
ინტერპერსონალური ურთიერთობები	.685**	.544**	.613**	.598**	.730**	.458**	.546**	.715**	.913**	1	–	–
თამაში და თავისუფალი დრო	.478**	.449**	.434**	.382**	.551**	.382**	.352**	.607**	.895**	.723**	1	–
თავის გართმევის უნარები	.560**	.549**	.492**	.455**	.630**	.353**	.390**	.747**	.907**	.730**	.737**	1
ადაპტური ქვევის კომპოზიტი	.915**	.706**	.813**	.816**	.934**	.573**	.780**	.809**	.873**	.862**	.717**	.779**

** . კორელაცია სტატისტიკურად მნიშვნელოვანია 0.01 დონეზე

ცხრილი 8.8 ინტერკორელაციები სფეროს, ქვესფეროსა და ადაპტური ქვევის კომპოზიტი ქულებისათვის. (ასაკი 5-6 წლის)

	კომუნიკაცია	რეცეპტული	ექსპრესიული	წერითი	ყოფითი უნარები	პირადი	აკადემიური	სასკოლო საზოგადოება	სოციალიზაცია	ინტერპერსონალური ურთიერთობები	თამაში და თავისუფალი დრო	თავის გართმევის უნარები
კომუნიკაცია	1	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
რეცეპტული	.742**	1	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
ექსპრესიული	.916**	.623**	1	–	–	–	–	–	–	–	–	–
წერითი	.847**	.473**	.608**	1	–	–	–	–	–	–	–	–
ყოფითი უნარები	.828**	.707**	.725**	.696**	1	–	–	–	–	–	–	–
პირადი	.431**	.410**	.407**	.307**	.573**	1	–	–	–	–	–	–
აკადემიური	.748**	.576**	.644**	.673**	.896**	.315**	1	–	–	–	–	–
სასკოლო საზოგადოება	.726**	.681**	.634**	.581**	.858**	.388**	.614**	1	–	–	–	–
სოციალიზაცია	.640**	.623**	.615**	.433**	.699**	.448**	.495**	.749**	1	–	–	–
ინტერპერსონალური ურთიერთობები	.723**	.604**	.700**	.533**	.717**	.456**	.540**	.727**	.900**	1	–	–
თამაში და თავისუფალი დრო	.443**	.474**	.436**	.266**	.546**	.402**	.371**	.578**	.889**	.690**	1	.733**
თავის გართმევის უნარები	.529**	.585**	.495**	.340**	.601**	.341**	.406**	.696**	.902**	.702**	.733**	1
ადაპტური ქვევის კომპოზიტი	.915**	.765**	.839**	.730**	.922**	.530**	.778**	.856**	.870**	.870**	.699**	.756**

ცხრილი 8.9 ინტერკორელაციები სფეროს, ქვესფეროსა და ადაპტური ქვევის კომპოზიტი ქულებისათვის. (ასაკი 7-10 წლის)

	კომუნიკაცია	რეცეპტული	ექსპრესიული	წერითი	ყოფითი უნარები	პირადი	აკადემიური	სასკოლო საზოგადოება	სოციალიზაცია	ინტერპერსონალური ურთიერთობები	თამაში და თავისუფალი დრო	თავის გართმევის უნარები
კომუნიკაცია	1	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
რეცეპტული	.735**	1	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
ექსპრესიული	.890**	.556**	1	–	–	–	–	–	–	–	–	–
წერითი	.854**	.511**	.571**	1	–	–	–	–	–	–	–	–
ყოფითი უნარები	.786**	.654**	.624**	.720**	1	–	–	–	–	–	–	–
პირადი	.479**	.394**	.468**	.341**	.603**	1	–	–	–	–	–	–
აკადემიური	.665**	.465**	.486**	.699**	.845**	.291**	1	–	–	–	–	–
სასკოლო საზოგადოება	.662**	.656**	.533**	.544**	.845**	.478**	.481**	1	–	–	–	–
სოციალიზაცია	.690**	.653**	.592**	.542**	.733**	.435**	.503**	.759**	1	–	–	–
ინტერპერსონალური ურთიერთობები	.703**	.619**	.579**	.601**	.711**	.422**	.546**	.667**	.916**	1	–	–
თამაში და თავისუფალი დრო	.540**	.553**	.478**	.387**	.592**	.409**	.376**	.621**	.889**	.730**	1	–
თავის გართმევის უნარები	.601**	.583**	.530**	.450**	.664**	.340**	.415**	.757**	.892**	.709**	.701**	1
ადაპტური ქვევის კომპოზიტი	.907**	.752**	.775**	.769**	.909**	.547**	.719**	.826**	.905**	.867**	.759**	.805**

ცხრილი 8.10 ინტერკორელაციები სფეროს, ქვესფეროსა და ადაპტური ქვევის კომპოზიტი ქულებისათვის. (ასაკი 11-12 წლის)

	კომუნიკაცია	რეცეპტული	ექსპრესიული	წერითი	ყოფითი უნარები	პირადი	აკადემიური	სასკოლო საზოგადოება	სოციალიზაცია	ინტერპერსონალური ურთიერთობები	თამაში და თავისუფალი დრო	თავის გართმევის უნარები
კომუნიკაცია	1	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
რეცეპტული	.698**	1	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
ექსპრესიული	.813**	.464**	1	–	–	–	–	–	–	–	–	–
წერითი	.804**	.412**	.369**	1	–	–	–	–	–	–	–	–
ყოფითი უნარები	.718**	.501**	.428**	.732**	1	–	–	–	–	–	–	–
პირადი	.403**	.328**	.268**	.359**	.441**	1	–	–	–	–	–	–
აკადემიური	.512**	.215**	.237**	.658**	.758**	.135	1	–	–	–	–	–
სასკოლო საზოგადოება	.679**	.542**	.436**	.627**	.943**	.384**	.518**	1	–	–	–	–
სოციალიზაცია	.508**	.372**	.353**	.459**	.729**	.388**	.437**	.737**	1	–	–	–
ინტერპერსონალური ურთიერთობები	.467**	.335**	.320**	.429**	.673**	.348**	.406**	.682**	.907**	1	–	–
თამაში და თავისუფალი დრო	.385**	.248**	.303**	.329**	.554**	.300**	.323**	.565**	.882**	.700**	1	–
თავის გართმევის უნარები	.514**	.413**	.329**	.474**	.731**	.395**	.446**	.735**	.911**	.743**	.703**	1
ადაპტური ქვევის კომპოზიტი	.807**	.572**	.578**	.721**	.911**	.464**	.621**	.885**	.898**	.820**	.745**	.855**

ცხრილი 8.11 ინტერკორელაციები სფეროს, ქვესფეროსა და ადაპტური ქვევის კომპოზიტი ქულებისათვის. (ასაკი 13-14 წლის)

	კომუნიკაცია	რეცეპტული	ექსპრესიული	წერითი	ყოფითი უნარები	პირადი	აკადემიური	სასკოლო საზოგადოება	სოციალიზაცია	ინტერპერსონალური ურთიერთობები	თამაში და თავისუფალი დრო	თავის გართმევის უნარები
კომუნიკაცია	1	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
რეცეპტული	.709**	1	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
ექსპრესიული	.872**	.542**	1	–	–	–	–	–	–	–	–	–
წერითი	.865**	.426**	.580**	1	–	–	–	–	–	–	–	–
ყოფითი უნარები	.822**	.587**	.664**	.755**	1	–	–	–	–	–	–	–
პირადი	.470**	.472**	.357**	.382**	.514**	1	–	–	–	–	–	–
აკადემიური	.640**	.391**	.570**	.576**	.772**	.356**	1	–	–	–	–	–
სასკოლო საზოგადოება	.747**	.545**	.579**	.704**	.924**	.358**	.494**	1	–	–	–	–
სოციალიზაცია	.704**	.517**	.576**	.633**	.798**	.445**	.489**	.802**	1	–	–	–
ინტერპერსონალური ურთიერთობები	.635**	.417**	.514**	.601**	.787**	.425**	.519**	.773**	.922**	1	–	–
თამაში და თავისუფალი დრო	.573**	.413**	.457**	.530**	.653**	.382**	.401**	.652**	.920**	.776**	1	–
თავის გართმევის უნარები	.730**	.595**	.615**	.611**	.754**	.420**	.424**	.780**	.919**	.757**	.782**	1
ადაპტური ქვევის კომპოზიტი	.885**	.638**	.738**	.790**	.930**	.510**	.656**	.888**	.939**	.876**	.819**	.894**

ნორმების დადგენა

სფეროების, ქვესფეროებისა და ადაპტური ქცევის კომპოზიტისთვის ნორმების დადგენის პროცედურა რამდენიმე საფეხურად განხორციელდა. თავდაპირველად, ქვესფეროს ნედლი ქულები გარდაიქმნა v-სკალირებულ ქულებად. შემდეგ, თითოეული სფეროს ქვესფეროს v-სკალირებული ქულების ჯამი გადაყვანილ იქნა სფეროს სტანდარტულ ქულებში. ბოლო ნაბიჯი იყო სფეროს სტანდარტული ქულების ჯამის გარდაქმნა ადაპტური ქცევის კომპოზიტის სტანდარტულ ქულად.

ქვესფეროს v-სკალირებული ქულები

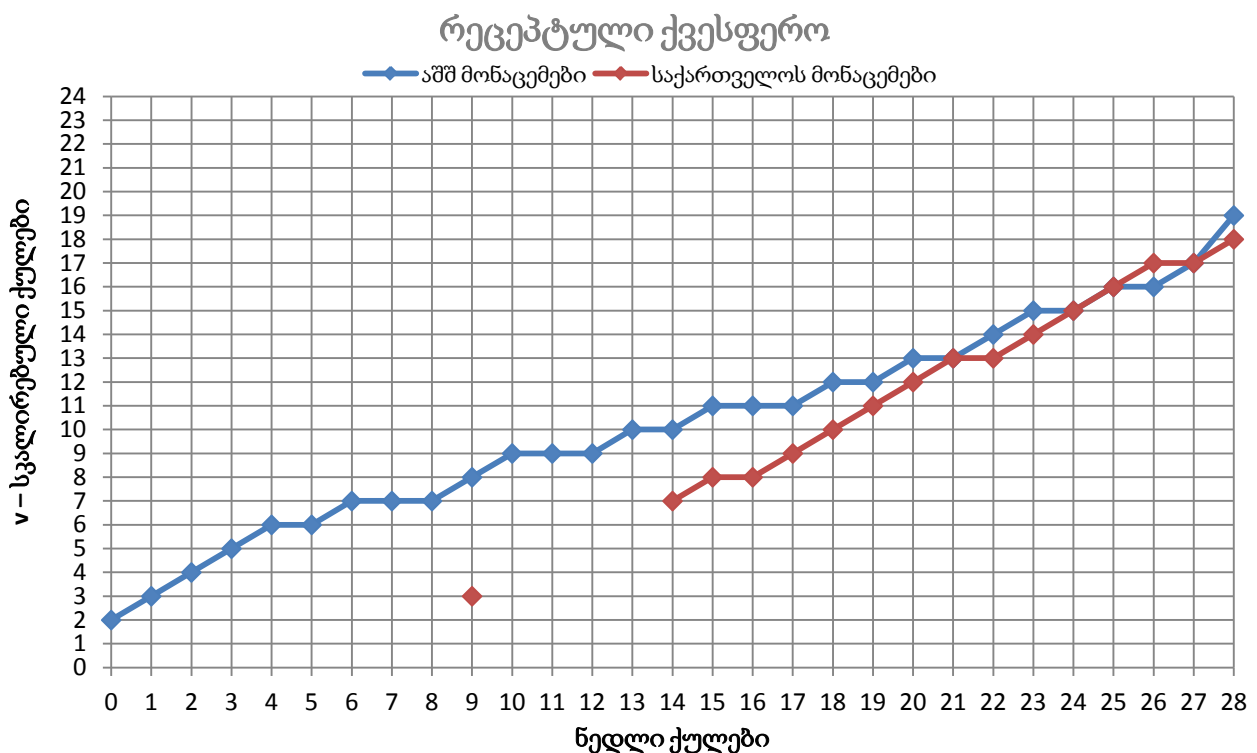
როგორც ორიგინალურ, ასევე ტესტის ადაპტირებულ ვარიანტში, თითოეული ასაკობრივი ჯგუფისათვის, ქვესფეროს ნედლი ქულები წრფივი ტრანსფორმაციით სტანდარტულ სკალაზე იქნა გადაყვანილი, რომლის საშუალო იყო 15, ხოლო სტანდარტული გადახრა – 3.

ნორმების დადგენისთვის ტესტის ორიგინალურ და ადაპტირებულ ვარიანტებში გამოყენებულ სტატისტიკურ პროცედურებს შორის არის გარკვეული სხვაობა. ეს სხვაობა რამდენიმე მიზეზითაა განპირობებული:

1. Vineland II-ის სახელმძღვანელოში დეტალურად არ არის აღწერილი ნორმების დადგენისთვის გამოყენებული სტატისტიკური პროცედურები (განსაკუთრებით, ქულების ნორმალიზების და შედეგების „გაგლუვების“ სტატისტიკური პროცედურები), რასაც კრიტიკული მნიშვნელობა აქვს ადაპტაციის პროცესში. ზოგადად, კროსკულტურული კვლევებისა და შედარებითი ანალიზის დროს მნიშვნელოვანია, ნორმების დადგენის პროცედურა ტესტის ორიგინალური და ადაპტირებული ვარიანტისათვის იდენტური იყოს.
2. აღსანიშნავია, რომ ის თუ რა სტატისტიკური პროცედურები იქნება გამოყენებული ნორმების დადგენის პროცესში, მნიშვნელოვნადაა დამოკიდებული შეგროვებულ მონაცემებზე (ქულათა დისტრიბუცია და სხვა); მონაცემთა განსხვავებულობის გამო Vineland II-ის მშობლის/მზრუნველისა და მასწავლებლის ფორმებს შორისაც (ორიგინალური ვარიანტები) არის სხვაობა სტატისტიკურ პროცედურებში. ამიტომ გასაკვირი არ არის, რომ ჩვენს შემთხვევაში ამ პროცედურების მოდიფიცირება გახდა საჭირო.

3. ტესტის ორიგინალური ვარიანტისათვის რეპრეზენტატული შერჩევა მოიცავს კლინიკურ შერჩევასაც; ამ შერჩევაში მოხვდნენ ის მოსწავლეები, რომელთაც ჩამოთვლილთაგან, ერთი ან მეტი დარღვევა აღენიშნებოდათ: ყურადღების დეფიციტი/ჰიპერაქტივობა, აუტიზმის მქონე ინდივიდები მეტყველების უნარის გარეშე და აუტიზმის მქონე ინდივიდები მეტყველების უნარით, ემოციური/ქცევითი აშლილობა, სმენის დაქვეითება, დასწავლის უნარის დაქვეითება, მსუბუქი ხარისხის გონებრივი ჩამორჩენილობა, საშუალო ხარისხის გონებრივი ჩამორჩენილობა, ძლიერი/მძიმე ხარისხის გონებრივი ჩამორჩენილობა, მხედველობის დაქვეითება. ამ დიაგნოზის მქონე პირები იმ პროპორციითაა შერჩევაში წარმოდგენილი, რა პროპორციითაც გვხვდება ისინი გენერალურ პოპულაციაში; სხვადასხვა ტიპის ორგანიზაციული სირთულის გამო ტესტის ადაპტაციისათვის, მხოლოდ ნორმატიული შერჩევაა გამოყენებული; შესაბამისად, ჩვენს მონაცემებში იშვიათად ან საერთოდ არ გვხვდება დაბალი ექსტრემალური ქულები. საილუსტრაციოდ თანდართულია რეცეპტული ქვესფეროს ქულათა განაწილების გრაფიკი 6 წლის ასაკის მოსწავლეთათვის, საიდანაც ცხადად ჩანს, რომ დაბალი ექსტრემალური ქულები, ფაქტობრივად, არ ფიქსირდება. ამ ფაქტმაც მოითხოვა სტატისტიკური პროცედურის მცირედი მოდიფიცირება.

ილუსტრაცია 9.1 - 6 წლის ასაკის ბავშვების *v*-სკალირებული ქულების და ნედლი ქულების ურთიერთმიმართება რეცეპტული ქვესფეროსათვის (ქართული და ამერიკული მონაცემების შედარება)

4. აღსანიშნავია, რომ ტესტის ორიგინალური ვარინტის სტანდარტიზაციას, შერჩევა უფრო დიდი იყო, ვიდრე ჩვენს შემთხვევაში. მაგალითად, 6 წლის მოსწავლეთა რაოდენობა ამერიკულ შერჩევაში 226-ია, ჩვენს შემთხვევაში კი – 99. თუმცა აქვე უნდა აღვნიშნოთ, რომ გენერალური ერთობლიობა (აშშ, შესაბამისი პოპულაცია) არსებითად აღემატება ჩვენს გენერალურ ერთობლიობას (საქართველო, შესაბამისი პოპულაცია). ამასთან, ამერიკელ ავტორებს ჰქონდათ დამატებითი ამოცანა, მაგალითად, დაედგინათ ნორმები სხვადასხვა ეთნიკური ჯგუფისათვის, რაც შერჩევის მოცულობის ზრდას მოითხოვდა. ამგვარი ამოცანა ჩვენს წინაშე არ იდგა. თუმცა მონაცემთა შედარებითი სიმცირეც ერთ-ერთი ფაქტორია, რამაც გარკვეული სირთულეები შექმნა მონაცემთა სტატისტიკური ანალიზის დროს. ზემოთთქმულის გათვალისწინებით, სასურველია, სამიზნე პოპულაციაზე დამატებითი ინფორმაციის შეგროვება, **კლინიკური შერჩევის ჩათვლით.**

ქართული ვერსიის სტანდარტიზაციისას კლინიკური შემთხვევების რეპრეზენტატულ შერჩევაში გათვალისწინება ბევრ სირთულესთან არის დაკავშირებული და ეს სირთულეებია:

- საქართველოში არ არის მონაცემები სხვადასხვა ხარისხის გონებრივი ჩამორჩენილობის, დაუნის სინდრომის, ცერებრული დამბლის, აუტიზმისა და სხვა გონებრივი განვითარების დარღვევების გავრცელების შესახებ. მთელი საქართველოს მასშტაბით არ ჩატარებულა მეთოდოლოგიურად გამართული ეპიდემიოლოგიური კვლევები განვითარების დარღვევების სხვადასხვა ნოზოლოგიის პრევალენსისა (გავრცელება) და ინსიდენსის (ყოველწლიურად ახალი შემთხვევების რაოდენობა) დასადგენად. ლიტერატურიდან ცნობილია, რომ მაგალითად, 2012 წლისათვის განვითარებული ქვეყნებისათვის აუტისტური სპექტრის აშლილობების პრევალენსის მედიანა 62 შემთხვევა იყო 10000-ზე. თითქმის არ არის ეპიდემიოლოგიური მონაცემები განვითარებადი და საშუალო შემოსავლის მქონე ქვეყნებისთვის (M. Elsabbagh, G. Divan et al., 2012). ევროგაერთიანების ქვეყნებში გონებრივი ჩამორჩენილობის 2005 წლის ეპიდემიოლოგიური კვლევებით პრევალენსის დიაპაზონი ქვეყნების მიხედვით იყო 0.4%-დან 1.4%-მდე, ცერებრული დამბლის პრევალენსი აშშ-ს ბოლოდროინდელი მონაცემებით 2 შემთხვევაა 1000-ზე (Cerebral Palsy." (National Center on Birth Defects and Developmental Disabilities, October 3, 2002, www.cdc.org).
- საქართველოში გართულებულია გონებრივი ჩამორჩენილობის დიაგნოსტიკა იმის გამო, რომ არ არსებობს ქართულ პოპულაციაზე სტანდარტიზებული ინსტრუმენტები - ტესტები, რომელთა საფუძველზეც დაისმება გონებრივი ჩამორჩენილობის დიაგნოზი. დღეს, საერთაშორისო დიაგნოსტიკური კრიტერიუმების მიხედვით, გონებრივი ჩამორჩენილობის

ხარისხის დასადგენად აუცილებელია ინტელექტის ტესტისა და ადაპტური ქცევების შესაფასებელი ტესტის ჩატარება. მართალია, საქართველოში ზოგიერთ კლინიკაში კვლევების მიზნით იყენებენ ინტელექტის ან აუტიზმის შესაფასებელ ტესტებს, მაგრამ ისინი არ არის სტანდარტიზებული ქართულ პოპულაციაზე და მათ საფუძველზე დასკვნის გაკეთება სათუაო.

- ქართული შერჩევისათვის კლინიკური შემთხვევები მოძიებული უნდა იყოს სპეციალიზებულ სკოლებში, ასევე ზოგადსაგანმანათლებლო სკოლების ინკლუზიურ პროგრამებში. სპეციალიზებულ სკოლებში რთულია ბავშვების ზუსტი დიაგნოზების დადგენა. მათ უმეტესობას მართალია შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე ინდივიდის სტატუსი აქვს, მაგრამ ზუსტი დიაგნოზისათვის საჭიროა ინდივიდების თავიდან შეფასება და დიაგნოზის გადამოწმება.

აღნიშნული ვითარება კიდევ ერთხელ მიუთითებს Vineland II-ის ტესტის ქართულ პოპულაციაზე ადაპტაციისა და სტანდარტიზების მნიშვნელობასა და მისი, როგორც ობიექტური ინსტრუმენტის გამოყენების აქტუალობაზე ინდივიდის შეზღუდული შესაძლებლობის დიაგნოსტიკის პროცესში.

ნორმების დადგენის პროცედურა ქართული პოპულაციისათვის. მონაცემთა შეგროვების შემდეგ თითოეული ასაკობრივი კატეგორიისთვის ქვესფეროს ნედლი ქულები გარდაიქმნა v-სკალირებულ ქულებად (საშუალო-15; სტანდარტული გადახრა - 3); თითოეულ სფეროში შემავალი ქვესფეროს v-სკალირებული ქულები შეიკრიბა და გარდაიქმნა სფეროს სტანდარტულ ქულებად (საშუალო-100; სტანდარტული გადახრა-15); სფეროების ქულების ჯამი გარდაიქმნა ისევ სტანდარტულ v-ქულებად (საშუალო-100; სტანდარტული გადახრა - 15). სფეროს სტანდარტული ქულების ჯამის გარდაქმნა ადაპტური ქცევის კომპოზიტის სტანდარტულ ქულად ნორმების დადგენის სტატისტიკური პროცედურის ბოლო ნაბიჯი იყო.

მონაცემთა შეგროვების შემდეგ აღმოვჩნდით შემდეგი პრობლემის წინაშე:

1. ზოგიერთ ასაკობრივ კატეგორიაში შერჩევის მოცულობის სიმცირე;
2. კლინიკური შერჩევის მონაცემების არარსებობა.

ამ პრობლემის გადასაჭრელად გამოვიყენეთ სტატისტიკური მოდელი, რომელსაც ჩვეულებრივ იყენებენ ტესტის **პრედიქტული ვალიდობის შეფასებისას**⁷ (CORRELATION CORRECTION FOR RANGE RESTRICTION).

სტატისტიკური ანალიზისთვის ჩვენ გვქონდა შემდეგი მონაცემები:

- **საქართველოს შერჩევა.** ნედლი ქულების განაწილება რამდენიმე ასაკობრივი ჯგუფისთვის (სამიზნე პოპულაცია 6-14 წწ). ამ განაწილებაში, ფაქტობრივად, არ არის დაბალი ექსტრემალური ქულები, იმის გამო რომ ტესტი ნორმატიულ შერჩევაზეა ჩატარებული. დაბალი ქულები კი, ჩვეულებრივ, ადაპტური ქცევის დარღვევების შემთხვევაში ფიქსირდება.
- **აშშ-ს შერჩევა.** ნედლი ქულების განაწილება, რომელიც შეიცავს დაბალ ექსტრემალურ ქულებსაც, რადგან შერჩევაში პროპორციულად არის წარმოდგენილი კლინიკური შემთხვევებიც.

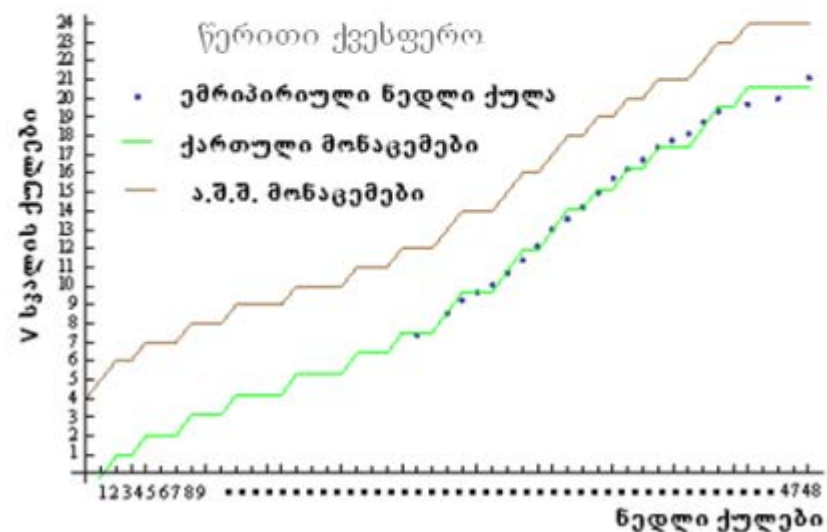
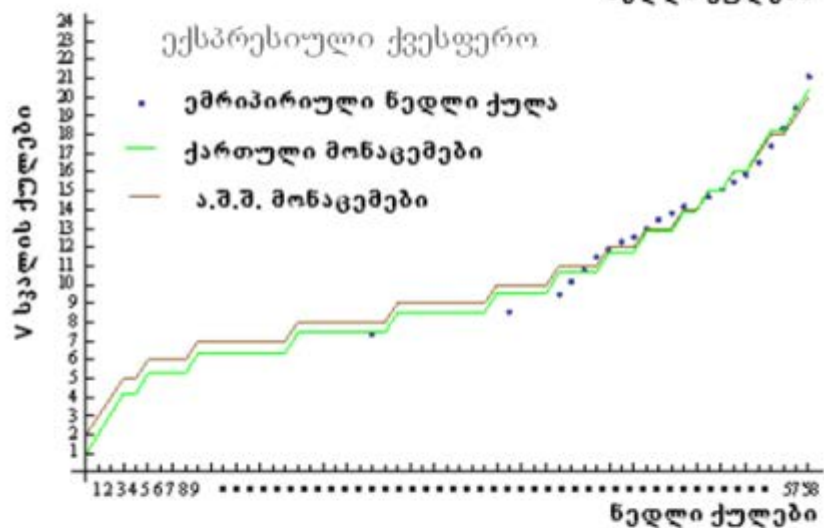
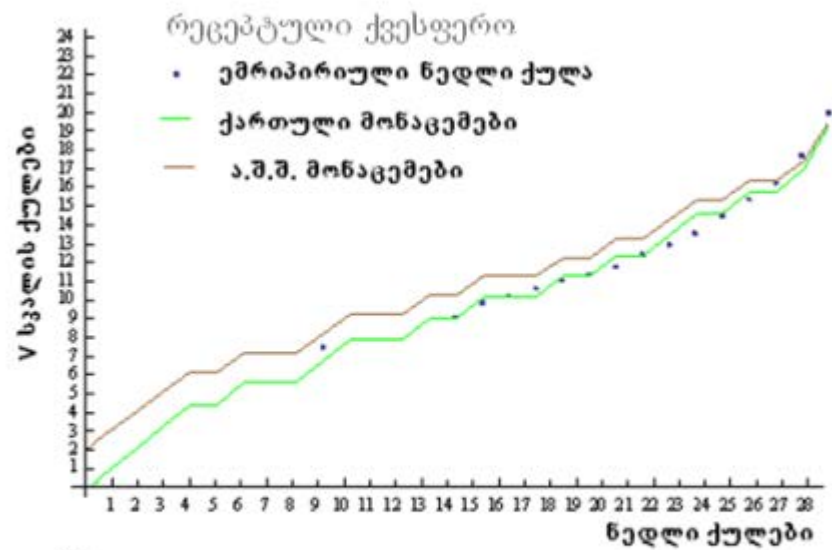
ამ ორი განაწილების (აშშ-ს შერჩევა და საქართველოს შერჩევა) ანალიზი საშუალებას გვაძლევს გარკვეული სტატისტიკური პროცედურების გამოყენებით ჩვენი მონაცემები - *არსებული განაწილება* - შევისოს დაბალი ქულებით. საქართველოსა და აშშ-ს განაწილების, მათ შორის აშშ-ს კლინიკური ჯგუფის მონაცემებზე დაყრდნობით ხდება დაბალი ექსტრემალური ქულების პროგნოზირება. რამდენიმე ქვესფეროსათვის ანალოგიური პროცედურა გამოიყენება მაღალი ექსტრემალური ქულებისათვისაც. (იხ. 9.2 და 9.3 ილუსტრაციები).

აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ ვიწრო ასაკობრივ დიაპაზონებში მონაცემთა სიმცირის გამო, ნორმები დადგინდა სამიზნე პოპულაციის ყველა ასაკობრივი კატეგორიისათვის ერთწლიანი ინტერვალით. ტესტის სტანდარტიზაციის პროცესში (აშშ-ს შერჩევა), ნორმები თითოეულ ასაკობრივ დიაპაზონში დადგინდა, როგორც ორთვიანი, ასევე ერთწლიანი ინტერვალით.

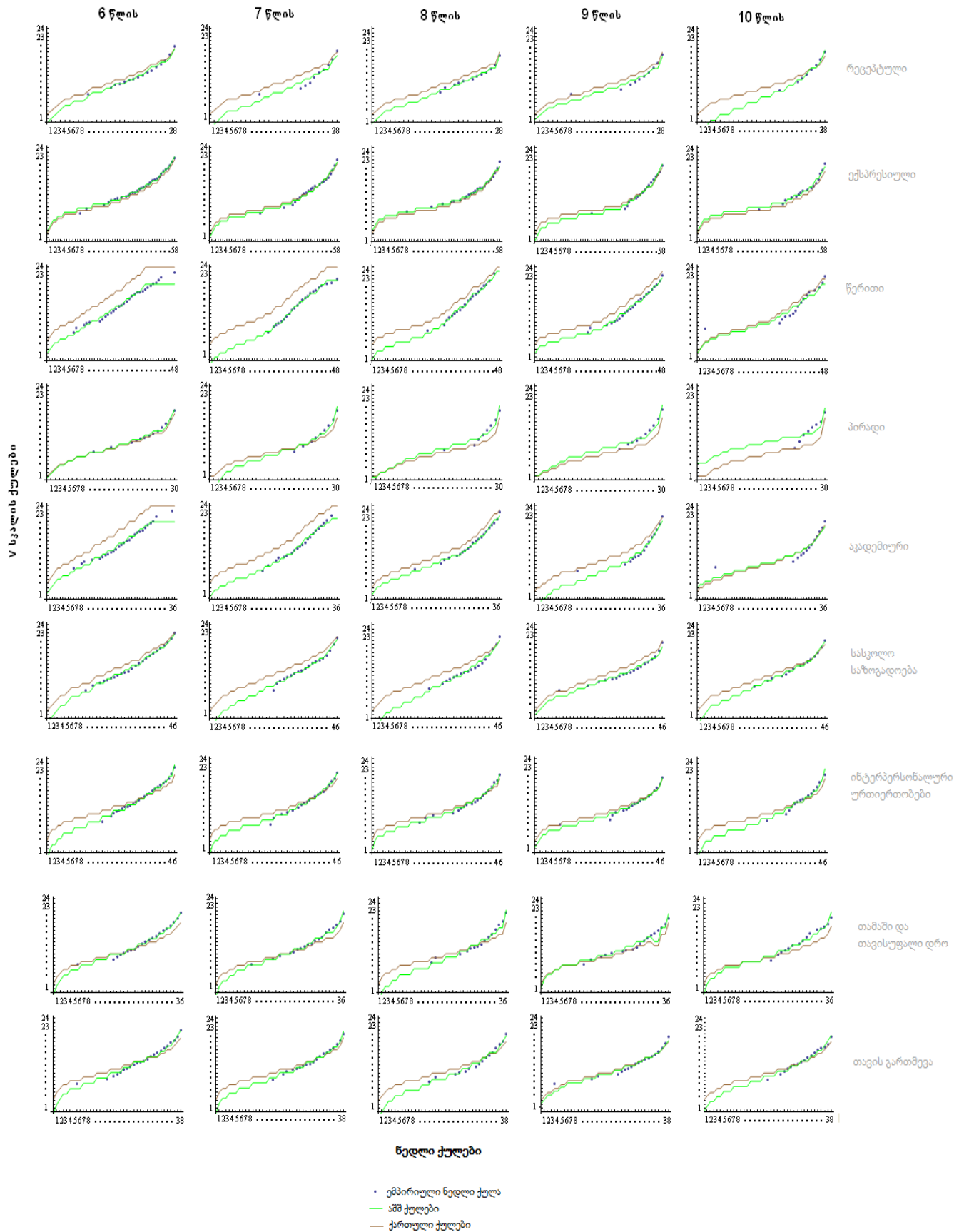
⁷ **პრედიქტული ვალიდობის შეფასების მაგალითი.** უმაღლეს სასწავლებელში მისაღები, სასელექციო ტესტის პრედიქტული ვალიდობა განისაზღვრება აბიტურიენტის ტესტის ქულებსა და შემდგომ უკვე სტუდენტის აკადემიურ მიღწევებს შორის კავშირით. ერთი შეხედვით ასეთი დამოკიდებულების საკვლევად საკმარისია კორელაციური ანალიზი. კორელაციური ანალიზი პრედიქტორსა და კრიტერიუმს შორის (მაგ., აბიტურიენტების მიღწევებსა და სტუდენტების აკადემიურ მოსწრებას შორის) გვაძლევს ცალმხრივ და არაზუსტ ინფორმაციას ტესტის პრედიქტულობის შესახებ. ჩვენ არა გვაქვს კრიტერიალური მონაცემები (აკადემიური მოსწრების მაჩვენებლები) იმ აპლიკანტთა შესახებ, რომლებიც კონკურსის შედეგების მიხედვით ვერ ჩაირიცხნენ. ამიტომაც პრედიქტული ვალიდობის კვლევა მოითხოვს არა მარტივი კორელაციის დადგენას შერჩეული აბიტურიენტების (სტუდენტების) ტესტირების შედეგებსა და კრიტერიუმს შორის, არამედ გარკვეულ სტატისტიკურ ტრანსფორმაციას იმისათვის, რომ მივიღოთ პრედიქტული ვალიდობის ადეკვატური კოეფიციენტი. CORRELATION CORRECTION FOR RANGE RESTRICTION არის ის მეთოდი, რომელიც უზრუნველყოფს ტესტის პრედიქტული ვალიდობის ზუსტ შეფასებას.

ილუსტრაცია 9.2 - ქართული და ამერიკული მონაცემების v -სკალირებული ქულების და ნედლი ქულების ურთიერთმიმართების 6 წლის ბავშვებისათვის.

6 წლის ბავშვების მონაცემები

ილუსტრაცია 9.3 - ქართული და ამერიკული მონაცემების v -სკალირებული ქულების და ნედლი ქულების ურთიერთმიმართების შედარება ყველა ქვესფეროსათვის

ზოგადი ეთიკური პრინციპები

Vineland II ადაპტური ქცევის შეფასების დამხმარე ინსტრუმენტი: „კლინიცისტებს უნდა ახსოვდეთ, რომ მხოლოდ Vineland II-ის გამოყენება ინდივიდის დიაგნოზის დასადგენად არ არის საკმარისი. ამ ინსტრუმენტით მიღებული მონაცემები უნდა შეფასდეს სხვა ტესტური მონაცემების, სრულყოფილი ისტორიის, კლინიკური დაკვირვებისა და დამატებითი ინფორმაციის გამოყენებით“.

(1). Sara S. Sparrow, Domenic V. Cicchetti, David A. Balla; **Vineland II - Teacher Rating Form Manual**; Chapter 5, page 58; (2). Sara S. Sparrow, Domenic V. Cicchetti, David A. Balla, ; **Vineland II - Survey Forms Manual - Survey Interview Form and Parent/Caregiver Rating Form**. Chapter 5, page 83

ცხადია, იგივე უნდა ითქვას ტესტის ადაპტირებული ვარიანტის შესახებაც. უფრო მეტიც, ჩვენს შემთხვევაში შეფასებისას მხოლოდ Vineland II-ის გამოყენება ცდომილების უფრო მაღალ რისკს შეიცავს რამდენიმე ფაქტორის გამო (1). ნორმების დადგენისათვის ჩვენს პოპულაციაზე ზოგიერთი ასაკობრივი კატეგორიისათვის მონაცემები შეგროვებულია უფრო მცირე შერჩევაზე, ვიდრე ტესტის ორიგინალური ვარიანტის შემთხვევაში. ამიტომ, ორიგინალურ ვარიანტთან შედარებით, ნორმები წარმოდგენილია უფრო ფართო დიაპაზონის ასაკობრივი კატეგორიებისათვის. (2). ჩვენ ობიექტური მიზეზების გამო (რომლებიც ამ სახელმძღვანელოს მე-9 თავში აღვწერეთ), არ გვქოდა საშუალება შერჩევაში პროპორციულად წარმოგვედგინა სხვადასხვა დარღვევის მქონე ბავშვები (ამიტომაც, ნორმების დადგენისას სპეციალური სტატისტიკური პროცედურა გამოვიყენეთ და აშშ-ს შესაბამის შერჩევას დავეყრდენით). (3) საქართველოში მცირეა ფსიქოლოგთა რაოდენობა, რომელთაც ადაპტური ქცევის კონსტრუქტის ღრმა ცოდნა და/ან შეფასების გამოცდილება აქვთ.

სწორედ ამიტომ, მნიშვნელოვნად მივიჩნიეთ, წინამდებარე სახელმძღვანელოსათვის ტესტირების ზოგადი ეთიკური პრინციპების შესახებ პარაგრაფის დამატება. ამ თავში Vineland II-ის პრაქტიკაში გამოყენებასთან დაკავშირებული რამდენიმე მნიშვნელოვანი, სპეციფიკური მითითებაცაა მოცემული.

როგორც წინასიტყვაობაში აღვნიშნეთ, ტესტის ადაპტირებისას გასათვალისწინებელი სახელმძღვანელო პრინციპები და სტანდარტები სამ დონეზე განიხილება: 1) საკითხები, რომლებიც ეხება ტესტის შემუშავებისა და განვითარების შინაარსობრივ და ტექნიკურ მხარეს (Standards for educational and psychological testing-APA); 2) საკითხები, რომლებიც ეხება იმ პროფესიულ უნარებსა და შესაძლებლობებს, რომლებიც საჭიროა ტესტის მომხმარებლებისათვის (British Psychological Society); 3) ზოგადი ეთიკური საკითხები.

ამჯერად ეთიკის საკითხებს შევხებით. ეთიკის კოდექსი ძირითადად ეფუძნება ზოგად პრინციპებს. მაგალითად, „არ ავნო“ არის ეთიკის პრინციპი, რომელიც საერთოა ყველა პროფესიის ეთიკის კოდექსისათვის. ეთიკის კოდექსი ეფუძნება ხუთ ძირითად პრინციპს, რომლებიც წარმოადგენს 25 ეთიკური სტანდარტის საფუძველს.

1. **სარგებელი ზიანის საწინააღმდეგოდ** - ფსიქოლოგები ცდილობენ სარგებელი მოუტანონ მათ, ვისთანაც მუშაობენ და ვის სამსახურშიც არიან. ისინი იცავენ იმ ადამიანების კეთილდღეობასა და უფლებებს, რომლებთანაც აქვთ ურთიერთობა.
2. **ერთგულება და პასუხისმგებლობა** - ფსიქოლოგები ამყარებენ და ინარჩუნებენ სანდო ურთიერთობებს მათთან, ვისთანაც მუშაობენ. მათ გაცნობიერებული აქვთ თავიანთი პროფესიული და მეცნიერული პასუხისმგებლობა მათ წინაშე, ვისთანაც მუშაობენ.
3. **სიზუსტე** - ფსიქოლოგები ცდილობენ შეინარჩუნონ სიზუსტე, პატიოსნება და სანდოობა კვლევაში, სწავლებასა და ფსიქოლოგიური პრაქტიკის განხორციელებისას.
4. **სამართლიანობა** - ფსიქოლოგები აცნობიერებენ, რომ ყველა ადამიანს აქვს უფლება ჰქონდეს ხელმისაწვდომობა და მიიღოს სარგებელი ფსიქოლოგებისგან.
5. **ადამიანის უფლებების და ღირსების პატივისცემა** - ფსიქოლოგები პატივს სცემენ თითოეული ადამიანის ღირსებასა და უფლებებს. ფსიქოლოგები პატივს სცემენ კულტურულ, ინდივიდუალურ და როლურ განსხვავებებს, მათ შორის დაფუძნებულს ასაკზე, სქესზე, ეთნიკურ და რელიგიურ ფაქტორებზე, სოციო-ეკონომიკურ სტატუსზე.

აქვე მოვიყვანთ რამდენიმე ეთიკურ სტანდარტს ძირითადი ეთიკური სტანდარტებიდან (APA, 2002) Ethical Principles of Psychology and Code of Conduct), რომლებიც მნიშვნელოვანია Vineland II -ის გამოყენების შემთხვევაშიც:

- **გადაწყვეტილებების მეცნიერული და პროფესიული საფუძველი.** ფსიქოლოგების მუშაობა უნდა ეფუძნებოდეს მეცნიერულ და პროფესიულ ცოდნას.

- **კომპეტენციის ფარგლები.** ფსიქოლოგმა მკაფიოდ უნდა შემოსაზღვროს საკუთარი კომპეტენციის ფარგლები ფსიქოლოგიურ დიაგნოსტიკაში, კონსულტაციაში, სწავლებასა და კვლევაში. იმისთვის, რომ ფსიქოლოგმა მუშაობისას შეძლოს ისეთი ფაქტორების გათვალისწინება, როგორიცაა ასაკი, სქესი, გენდერული იდენტურობა, რასა, ეთნიკურობა, კულტურა, რელიგია, შეზღუდული შესაძლებლობები, ენა, სოცო-ეკონომიკური სტატუსი და სხვა. მან უნდა შეიძინოს გამოცდილება და საჭიროების შემთხვევაში მიიღოს კონსულტაცია, რათა დარწმუნდეს საკუთარ კომპეტენციაში.
- **კომპეტენციის შენარჩუნება.** ფსიქოლოგები უნდა ხარჯავდნენ გარკვეულ ძალისხმევას პროფესიული განვითარებისა და კომპეტენციის შენარჩუნებისათვის.
- **კონსულტაციები.** კოლეგებთან კონსულტაციისას ფსიქოლოგმა არ უნდა გაამჟღავნოს თავისი კლიენტის შესახებ ისეთი ინფორმაცია, რომლითაც დაირღვევა კონფიდენციალობა და მისი ამოცნობა გახდება შესაძლებელი. ფსიქოლოგმა უნდა გასცეს მხოლოდ ის ინფორმაცია, რომელიც საჭიროა კონსულტაციისთვის.
- **სამუშაოს სხვებისთვის გადაბარება.** ფსიქოლოგმა:
 - არ უნდა გადააბაროს საქმე იმას, ვინც მჭიდრო და მრავალჯერად ურთიერთობაშია კლიენტთან/აპლიკანტთან;
 - უნდა გადააბაროს მხოლოდ ის პასუხისმგებლობები, რომლებიც შეესაბამება ამ ადამიანის ცოდნასა და გამოცდილებას;
 - უნდა შეამოწმოს, რამდენად კომპეტენტურად შეუძლია ამ ადამიანს გადაბარებული სამუშაოს შესრულება.
- **პროფესიული და სამეცნიერო სამუშაოს დოკუმენტაცია და ჩანაწერების შენარჩუნება.** ფსიქოლოგები მუშაობის პროცესში ყოველთვის აკეთებენ გარკვეული ტიპის ჩანაწერებს და ეს ჩანაწერები მთლიანად მათ განკარგულებაშია. ფსიქოლოგებმა ეს ჩანაწერები უნდა შეინახონ, რათა: 1) გაადვილდეს შემდგომი მომსახურების დაგეგმვა; 2) იყოს კვლევის დიზაინისა და ანალიზის რეპლიკაციის შესაძლებლობა.
- **შეფასების შედეგების ინტერპრეტაცია.** როდესაც ფსიქოლოგი აკეთებს შეფასების შედეგების ინტერპრეტაციას, უნდა გაითვალისწინოს შეფასების მიზანი, ტესტირების სხვადასხვა ფაქტორი, აპლიკანტის მახასიათებლები (სიტუაციური, პიროვნული, ლინგვისტური და კულტურული განსხვავებები), რამაც შესაძლოა გავლენა მოახდინოს ფსიქოლოგიური დასკვნების გამოტანისას ან შეამციროს ინტერპრეტაციის სიზუსტე.
- **ტესტის დაცულობის შენარჩუნება.** ტერმინი *ტესტური მასალები* გულისხმობს ტესტის სახელმძღვანელოებს, ტესტს, ზოგადად, ყველაფერს

ტესტის შესახებ, გარდა მოცემული ტესტით შეგროვებული მონაცემებისა. ფსიქოლოგმა უნდა შეინარჩუნოს ტესტის მთლიანობა და უზრუნველყოს მისი დაცულობა.

- **კვლევაში ინფორმირებული თანხმობა.** როდესაც ფსიქოლოგს სურს კვლევაში მონაწილეობისთვის მიიღოს ინფორმირებული თანხმობა, მან მონაწილეს უნდა:

- შეატყობინოს კვლევს მიზანი, მოსალოდნელი ხანგრძლივობა და პროცედურები;
- გააცნოს მისი უფლებები (*რესპონდენტს შეუძლია უარი განაცხადოს კვლევაში მონაწილეობაზე მას შემდეგაც, რაც დათანხმდა და კვლევის პროცედურა დაიწყო*);
- წინასწარ უთხრას, რა შესაძლო შედეგი მოჰყვება კვლევაში არმონაწილეობას;
- უთხრას, რა შესაძლო შედეგი მოჰყვება კვლევაში მონაწილეობას, რა შეიძლება იყოს პოტენციური რისკი და ა.შ.
- კვლევის მომავალი სარგებელი;
- კონფიდენციალობის ლიმიტი;
- ვისგან მიიღოს პასუხი კვლევის შესახებ შეკითხვების არსებობის შემთხვევაში.

- **კონფლიქტი ეთიკასა და ორგანიზაციულ მოთხოვნებს შორის.** თუ იმ ორგანიზაციის მოთხოვნები, რომელშიც ფსიქოლოგი მუშაობს, ეწინააღმდეგება ეთიკის კოდექსს, ფსიქოლოგმა კარგად უნდა შეისწავლოს მოთხოვნა, შეუსაბამოს ეთიკას და შეეცადოს ისე გადაწყვიტოს კონფლიქტი, რომ ეთიკის კოდექსი არ დაარღვიოს.

ზოგადი ეთიკური პრინციპების დაცვა, ცხადია, აუცილებელია Vineland II-ის გამოყენების შემთხვევაშიც. გვინდა ყურადღება გავამახვილოთ Vineland II-ის პრაქტიკაში გამოყენებისას **ეთიკური ნორმების დაცვის** აუცილებლობაზე და იმ რეკომენდაციებზე, რომელთა შესახებაც წინასიტყვაობაშიც გვქონდა საუბარი. Vineland II ადაპტური ქცევის დარღვევების მქონე ბავშვების იდენტიფიცირების *დამხმარე ინსტრუმენტია*. შეფასებისას გათვალისწინებული უნდა იყოს კონტექსტუალური ფაქტორები (ბავშვის განვითარების ისტორია, ოჯახური ფაქტორები, ფიზიკური და ფსიქოლოგიური ჯანმრთელობა და ა. შ.), რომლებმაც შესაძლოა გავლენა მოახდინოს ფსიქოლოგიურ დასკვნებზე. ინტერპრეტაციის სიზუსტისთვის მნიშვნელოვანია ამ ფაქტორების გათვალისწინება. როგორც აღვნიშნეთ, Vineland II-ის გამოყენება ეფექტურია მხოლოდ ბავშვის მთლიანი ისტორიისა და მის გარშემო სიტუაციური კონტექსტის გათვალისწინების შემთხვევაში. Vineland II-ის ადაპტირებული ვარიანტით შესაძლებელია მხოლოდ ექვის მიტანა მიტანა შესაძლო

მდგომარეობაზე, რაც შემდგომ გაღრმავებულ დიაგნოსტიკასა და მულტიდისციპლინურ შეფასებას საჭიროებს.

Vineland II-ის გამოყენება საჭიროებს სპეციალურ ტრენინგს. ტრენინგი უნდა მოიცავდეს (1) ადაპტური ქცევის კონსტრუქტისა და (2) ტესტის ადმინისტრირებისა და შეფასების ინსტრუქციების შესწავლას. ეს გამორიცხავს ტესტის შედეგებით მანიპულირებასა და ბავშვისთვის იარღიების მიწებების რისკს. აუცილებელია, ფსიქოლოგებს, რომლებიც პრაქტიკაში გამოიყენებენ ტესტს, გავლილი ჰქონდეთ სპეციალური მომზადება/ტრენინგი, რომლის საფუძველზეც გაიცემა Vineland II-ის გამოყენების უფლება, სერტიფიკატი.

დანართი I

ქართული პოპულაციისთვის Vineland II-ის მასწავლებლის შეფასების ფორმის სკალების v-ქულებში და პროცენტებში გადაყვანის ცხრილები და შედეგების ინტერპრეტაციისთვის საჭირო სხვა ინფორმაცია;

დანართი

ქვესფეროების და სფეროების ნორმები

ასაკი : 6 წელი				ცხრილი ბ1. v ქულების მიმართება ქვესფეროების ნედლ ქულებთან						
v ქულა	კომუნიკაცია			ყოფითი უნარები			სოციალიზაცია			v ქულა
	რეცეპტული	ექსპრესიული	წერითი	პირადი	აკადემიური	სასკოლო საზოგადოება	ინტერპერსონალური	თამაში და თავისუფალი დრო	თავის გართმევა	
	ნედლი ქულები									
24	–	–	–	–	–	–	–	–	–	24
23	–	58	–	30	–	36	46	36	38	23
22	–	56-57	–	–	–	35	–	–	–	22
21	28	55	–	–	–	34	44-45	35	37	21
20	–	–	37-48	29	39-48	–	–	34	36	20
19	–	53-54	36	–	37-38	32-33	42-43	–	–	19
18	27	51-52	34-35	–	35-36	30-31	39-41	32-33	34-35	18
17	25-26	50	30-33	–	31-34	28-29	–	–	32-33	17
16	–	47-49	29	28	30	27	36-38	30-31	–	16
15	23-24	44-46	26-28	–	27-29	–	33-35	27-29	28-31	15
14	22	41-43	22-25	25-27	26	24-26	–	–	24-27	14
13	20-21	37-40	20-21	23-24	21-25	22-23	29-32	24-26	–	13
12	18-19	–	17-19	–	18-20	19-21	24-28	–	21-23	12
11	–	33-36	15-16	20-22	17	17-18	20-23	21-23	17-20	11
10	15-17	27-32	11-14	–	14-16	–	–	16-20	–	10
9	13-14	20-26	8-10	17-19	11-13	14-16	15-19	12-15	13-16	9
8	10-12	13-19	5-7	–	6-10	13	10-14	–	9-12	8
7	9	8-12	3-4	14-16	4-5	10-12	6-9	8-11	5-8	7
6	6-8	5-7	1,-2	10-13	3	7-9	4-5	5-7	3-4	6
5	4-5	3-4	0	5-9	2	4-6	2-3	3-4	2	5
4	3	–	–	3-4	0-1	3	–	2	–	4
3	2	2	–	2	–	2	1	1	1	3
2	1	1	–	1	–	1	–	–	–	2
1	0	0	–	0	–	0	0	0	0	1
90% ს. ო.	±4	±1	±2	±3	±3	±2	±2	±2	±2	90%

ასაკი : 7 წელი										
v ქულა	კომუნიკაცია			ყოფითი უნარები			სოციალიზაცია			v ქულა
	რეცეპტული	ექსპრესიული	წერითი	პირადი	აკადემიური	სასკოლო საზოგადოება	ინტერპერსონალური	თამაში და თავისუფალი დრო	თავის გართმევა	
	ნედლი ქულები									
24	–	–	–	30	–	–	–	36	–	24
23	–	–	–	–	–	–	–	–	38	23
22	–	–	44-48	–	–	–	46	–	–	22
21	28	58	42-43	–	–	36	–	35	–	21
20	–	57	41	–	46-48	35	45	–	37	20
19	27	55-56	38-40	29	41-45	–	43-44	34	–	19
18	–	54	36-37	–	40	34	41-42	–	35-36	18
17	–	52-53	32-35	28	36-39	33	–	31-33	33-34	17
16	25-26	50-51	31	–	35	31-32	39-40	–	–	16
15	–	48-49	29-30	–	33-34	29-30	36-38	28-30	30-32	15
14	23-24	–	28	26-27	29-32	27-28	32-35	–	27-29	14
13	–	45-47	25-27	–	27-28	24-26	–	26-27	–	13
12	21-22	42-44	21-24	24-25	21-26	22-23	29-31	22-25	24-26	12
11	–	38-41	18-20	–	18-20	19-21	24-28	–	19-23	11
10	19-20	33-37	14-17	–	15-17	16-18	19-23	18-21	16-18	10
9	17-18	25-32	10-13	21-23	7-14	14-15	–	–	–	9
8	12-16	17-24	7-9	17-20	4-6	11-13	12-18	14-17	11-15	8
7	10-11	9-16	2-6	13-16	1-3	8-10	7-11	9-13	7-10	7
6	7-9	5-8	1	9-12	0	6-7	4-6	6-8	4-6	6
5	4-6	3-4	0	6-8	–	4-5	2-3	4-5	2-3	5
4	3	2	–	4-5	–	3	–	2-3	–	4
3	2	1	–	3	–	2	1	1	1	3
2	1	0	–	2	–	1	–	–	–	2
1	0	–	–	0-1	–	0	0	0	0	1
90% ს. ო.	±3	±1	±2	±5	±2	±2	±2	±3	±2	90% ს. ო.

ასაკი : 8 წელი				ცხრილი ბ1. v ქულების მიმართება ქვესფეროების ნედლ ქულებთან						
v ქულა	კომუნიკაცია			ყოფითი უნარები			სოციალიზაცია			v ქულა
	რეცეპტული	ექსპრესიული	წერითი	პირადი	აკადემიური	სასკოლო საზოგადოება	ინტერპერსონალური	თამაში და თავისუფალი დრო	თავის გართმევა	
	ნედლი ქულები									
24	–	–	–	30	–	–	–	36	–	24
23	–	–	47-48	–	48	–	–	–	–	23
22	28	–	46	–	46-47	–	46	–	38	22
21	–	58	44-45	–	45	36	–	–	–	21
20	–	56-57	43	29	44	–	–	–	37	20
19	–	–	41-42	–	43	35	44-45	34-35	–	19
18	–	55	38-40	–	–	34	42-43	–	36	18
17	26-27	54	37	28	41-42	32-33	–	32-33	33-35	17
16	24-25	52-53	36	–	40	30-31	40-41	–	–	16
15	–	51	33-35	–	38-39	–	37-39	29-31	31-32	15
14	22-23	48-50	31-32	26-27	36-37	28-29	–	–	–	14
13	20-21	45-47	30	–	34-35	26-27	34-36	26-28	28-30	13
12	–	41-44	28-29	–	30-33	23-25	30-33	–	25-27	12
11	18-19	36-40	26-27	23-25	–	20-22	26-29	23-25	–	11
10	–	–	20-25	19-22	26-29	17-19	–	–	21-24	10
9	15-17	30-35	15-19	–	23-25	15-16	20-25	–	–	9
8	13-14	20-29	9-14	15-18	19-22	12-14	14-19	19-22	16-20	8
7	11-12	12-19	5-8	11-14	15-18	9-11	9-13	–	13-15	7
6	8-10	6-11	2-4	8-10	11-14	6-8	–	10-18	8-12	6
5	5-7	3-5	1	6-7	7-10	4-5	5-8	6-9	5-7	5
4	3-4	2	0	–	4-6	3	2-4	4-5	3-4	4
3	2	1	–	4-5	2-3	2	1	1-3	2	3
2	1	–	–	2-3	1	1	–	–	1	2
1	0	0	–	0-1	0	0	0	0	0	1
90% ს. ი.	±3	±4	±3	±8	±4	±2	±2	±3	±2	90% ს. ი.
ასაკი : 9 წელი										
v ქულა	კომუნიკაცია			ყოფითი უნარები			სოციალიზაცია			v ქულა
	რეცეპტული	ექსპრესიული	წერითი	პირადი	აკადემიური	სასკოლო საზოგადოება	ინტერპერსონალური	თამაში და თავისუფალი დრო	თავის გართმევა	
	ნედლი ქულები									
24	28	–	–	30	48	–	–	36	–	24
23	–	58	48	–	–	–	46	–	–	23
22	–	–	47	–	47	–	–	–	–	22
21	–	57	45-46	–	–	–	–	–	38	21
20	–	56	44	29	46	36	–	–	37	20
19	–	–	42-43	–	–	–	45	34-35	–	19
18	26-27	55	41	–	45	35	43-44	32-33	36	18
17	–	54	38-40	28	44	33-34	–	–	34-35	17
16	25	–	–	–	–	–	41-42	30-31	–	16
15	–	51-53	36-37	–	42-43	31-32	38-40	–	31-33	15
14	23-24	49-50	35	27	–	29-30	–	27-29	29-30	14
13	–	–	32-34	–	41	27-28	35-37	–	–	13
12	–	46-48	31	24-26	38-40	24-26	31-34	24-26	25-28	12
11	21-22	43-45	28-30	–	–	21-23	–	–	22-24	11
10	–	–	26-27	–	36-37	18-20	27-30	21-23	–	10
9	19-20	40-42	22-25	20-23	–	–	22-26	16-20	17-21	9
8	16-18	32-39	16-21	16-19	33-35	15-17	16-21	–	13-16	8
7	13-15	20-31	10-15	12-15	24-32	10-14	10-15	11-15	8-12	7
6	8-12	12-19	5-9	8-11	20-23	6-9	5-9	6-10	–	6
5	5-7	6-11	–	–	10-19	4-5	–	4-5	6-7	5
4	3-4	3-5	2-4	6-7	7-9	3	3-4	2-3	4-5	4
3	2	2	1	4-5	5-6	2	2	1	2-3	3
2	1	1	0	2-3	1-4	1	1	–	1	2
1	0	0	–	0-1	0	0	0	0	0	1
90% ს. ი.	±6	±4	±3	±6	±5	±2	±2	±2	±2	90%

ასაკი : 10 წელი				ცხრილი ბ1. v ქულების მიმართება ქვესფეროების ნედლ ქულებთან						
v ქულა	კომუნიკაცია			ყოფითი უნარები			სოციალიზაცია			v ქულა
	რეცეპტული	ექსპრესიული	წერითი	პირადი	აკადემიური	სასკოლო საზოგადოება	ინტერპერსონალური	თამაში და თავისუფალი დრო	თავის გართმევა	
	ნედლი ქულები									
24	28	–	46-48	30	48	–	46	36	–	24
23	–	–	45	–	–	–	–	–	–	23
22	–	–	–	–	47	–	–	35	38	22
21	–	–	–	29	–	36	45	–	37	21
20	–	58	42-44	–	46	35	–	–	–	20
19	27	57	–	–	–	34	44	33-34	36	19
18	–	56	40-41	28	45	–	42-43	–	–	18
17	25-26	54-55	–	–	–	33	–	31-32	34-35	17
16	–	53	39	–	44	31-32	39-41	–	32-33	16
15	24	51-52	–	25-27	42-43	28-30	–	28-30	–	15
14	–	48-50	–	–	–	–	35-38	–	29-31	14
13	–	–	36-38	–	40-41	25-27	–	25-27	26-28	13
12	22-23	44-47	–	20-24	–	22-24	32-34	–	–	12
11	20-21	41-43	35	–	37-39	–	28-31	21-24	22-25	11
10	17-19	34-40	–	16-19	–	19-21	23-27	17-20	18-21	10
9	14-16	23-33	32-34	12-15	33-36	16-18	18-22	11-16	14-17	9
8	11-13	12-22	–	–	30-32	13-15	–	–	9-13	8
7	8-10	6-11	30-31	8-11	24-29	10-12	11-17	6-10	–	7
6	5-7	3-5	28-29	6-7	19-23	7-9	6-10	4-5	6-8	6
5	–	2	19-27	–	10-18	4-6	3-5	2-3	4-5	5
4	3-4	1	8-18	4-5	6-9	3	2	1	2-3	4
3	2	–	3-7	3	3-5	2	–	–	–	3
2	1	0	1-2	–	1-2	1	1	–	1	2
1	0	–	0	0-2	0	0	0	0	0	1
90% ს. ო.	±5	±1	±5	±8	±5	±2	±3	±4	±2	90% ს. ო.

ასაკი : 11 წელი				ცხრილი ბ1. v ქულების მიმართება ქვესფეროების ნედლ ქულებთან						
v ქულა	კომუნიკაცია			ყოფითი უნარები			სოციალიზაცია			v ქულა
	რეცეპტული	ექსპრესიული	წერითი	პირადი	აკადემიური	სასკოლო საზოგადოება	ინტერპერსონალური	თამაში და თავისუფალი დრო	თავის გართმევა	
	ნედლი ქულები									
24	28	–	48	30	–	–	46	–	38	24
23	–	–	–	–	48	–	–	36	–	23
22	–	–	46-47	–	–	36	–	–	–	22
21	27	58	44-45	–	–	–	45	–	37	21
20	–	57	–	–	47	–	–	35	–	20
19	–	–	43	29	–	35	–	–	34-36	19
18	26	56	41-42	–	46	33-34	43-44	33-34	–	18
17	–	55	–	–	45	–	–	–	33	17
16	24-25	53-54	39-40	–	44	31-32	40-42	31-32	30-32	16
15	–	–	37-38	28	–	29-30	–	29-30	–	15
14	–	51-52	35-36	–	42-43	26-28	37-39	–	26-29	14
13	22-23	48-50	–	–	39-41	–	33-36	26-28	–	13
12	–	–	32-34	–	–	23-25	–	–	23-25	12
11	20-21	45-47	29-31	25-27	37-38	19-22	29-32	22-25	–	11
10	18-19	41-44	–	–	33-36	16-18	24-28	18-21	18-22	10
9	15-17	34-40	25-28	20-24	26-32	13-15	18-23	–	14-17	9
8	12-14	23-33	20-24	16-19	19-25	–	–	12-17	10-13	8
7	9-11	12-22	14-19	12-15	14-18	10-12	12-17	6-11	–	7
6	–	6-11	8-13	8-11	10-13	7-9	6-11	4-5	6-9	6
5	6-8	–	5-7	6-7	–	4-6	3-5	2-3	4-5	5
4	3-5	3-5	3-4	–	6-9	3	2	–	2-3	4
3	2	2	2	4-5	3-5	2	–	1	–	3
2	1	1	1	3	1-2	1	1	–	1	2
1	0	0	0	0-2	0	0	0	0	0	1
90% ს. ო.	±3	±2	±2	±11	±2	±1	±2	±2	±2	90% ს. ო.

ასაკი : 12 წელი				ცხრილი ბ1. v ქულების მიმართება ქვესფეროების ნედლ ქულებთან						
v ქულა	კომუნიკაცია			ყოფითი უნარები			სოციალიზაცია			v ქულა
	რეცეპტული	ექსპრესიული	წერითი	პირადი	აკადემიური	სასკოლო საზოგადოება	ინტერპერსონალური	თამაში და თავისუფალი დრო	თავის გართმევა	
	ნედლი ქულები									
24	28	–	–	30	–	–	–	–	–	24
23	–	–	48	–	–	–	46	36	38	23
22	–	58	47	–	–	–	–	–	–	22
21	–	57	–	–	48	36	–	–	–	21
20	27	–	46	29	–	35	45	35	37	20
19	–	–	44-45	–	–	–	–	–	–	19
18	26	56	42-43	–	47	34	–	34	35-36	18
17	–	54-55	–	–	46	32-33	43-44	32-33	33-34	17
16	25	–	41	–	45	–	41-42	–	–	16
15	–	52-53	38-40	–	–	29-31	–	30-31	31-32	15
14	–	49-51	–	28	43-44	27-28	38-40	26-29	–	14
13	23-24	–	36-37	–	41-42	24-26	34-37	–	27-30	13
12	–	46-48	34-35	–	39-40	–	–	23-25	23-26	12
11	21-22	43-45	30-33	–	–	20-23	30-33	18-22	–	11
10	–	–	26-29	–	34-38	17-19	25-29	–	19-22	10
9	–	35-42	21-25	25-27	27-33	13-16	–	12-17	15-18	9
8	18-20	24-34	15-20	21-24	20-26	10-12	19-24	7-11	–	8
7	15-17	13-23	–	16-20	15-19	–	13-18	4-6	10-14	7
6	12-14	6-12	9-14	12-15	11-14	7-9	6-12	–	6-9	6
5	6-11	3-5	5-8	8-11	–	5-6	3-5	2-3	4-5	5
4	3-5	–	3-4	6-7	6-10	3-4	–	1	2-3	4
3	2	2	2	4-5	3-5	2	2	–	–	3
2	1	1	1	3	1-2	1	1	–	1	2
1	0	0	0	0-2	0	0	0	0	0	1
90% ს. ო.	±3	±2	±1	±13	±3	±1	±2	±2	±2	90% ს. ო.

ასაკი : 13 წელი				ცხრილი ბ1. v ქულების მიმართება ქვესფეროების ნედლ ქულებთან						
v ქულა	კომუნიკაცია			ყოფითი უნარები			სოციალიზაცია			v ქულა
	რეცეპტული	ექსპრესიული	წერითი	პირადი	აკადემიური	სასკოლო საზოგადოება	ინტერპერსონალური	თამაში და თავისუფალი დრო	თავის გართმევა	
	ნედლი ქულები									
24	28	–	–	30	–	–	–	–	–	24
23	–	–	48	–	–	–	–	36	–	23
22	27	58	–	–	48	36	46	–	–	22
21	–	–	47	–	–	–	–	–	38	21
20	–	–	46	29	–	–	–	35	–	20
19	–	57	–	–	47	34-35	45	–	37	19
18	–	56	45	–	–	33	–	–	35-36	18
17	25-26	–	42-44	–	46	–	43-44	33-34	–	17
16	–	54-55	40-41	–	–	30-32	41-42	31-32	34	16
15	–	52-53	–	28	44-45	27-29	–	–	31-33	15
14	24	50-51	38-39	–	42-43	–	38-40	28-30	–	14
13	–	–	35-37	–	–	24-26	35-37	24-27	28-30	13
12	21-23	47-49	–	–	40-41	21-23	31-34	–	24-27	12
11	19-20	44-46	32-34	–	–	17-20	26-30	19-23	20-23	11
10	15-18	–	27-31	25-27	35-39	–	21-25	13-18	–	10
9	–	36-43	23-26	21-24	28-34	14-16	–	8-12	15-19	9
8	12-14	24-35	16-22	16-20	20-27	10-13	14-20	–	10-14	8
7	9-11	13-23	9-15	12-15	–	7-9	7-13	5-7	–	7
6	6-8	6-12	–	8-11	15-19	5-6	4-6	3-4	6-9	6
5	3-5	3-5	6-8	–	11-14	3-4	2-3	–	4-5	5
4	–	–	4-5	6-7	6-10	–	–	2	2-3	4
3	2	2	3	4-5	3-5	2	1	1	–	3
2	1	1	2	3	1-2	1	0	–	1	2
1	0	0	0-1	0-2	0	0	–	0	0	1
90% ს. ო.	±4	±2	±1	±10	±2	±1	±1	±2	±1	90% ს. ო.

ასაკი : 14 წელი				ცხრილი ბ1. v ქულების მიმართება ქვესფეროების ნედლ ქულებთან						
v ქულა	კომუნიკაცია			ყოფითი უნარები			სოციალიზაცია			v ქულა
	რეცეპტული	ექსპრესიული	წერითი	პირადი	აკადემიური	სასკოლო საზოგადოება	ინტერპერს ონალური	თამაში და თავისუფალი დრო	თავის გართმევა	
	ნედლი ქულები									
24	28	–	–	30	–	–	–	36	–	24
23	–	58	48	–	48	36	–	–	–	23
22	27	–	–	–	–	–	46	35	38	22
21	–	–	–	–	–	–	–	–	–	21
20	–	–	47	29	–	35	–	–	–	20
19	–	–	45-46	–	47	–	45	–	36-37	19
18	–	57	–	–	–	33-34	–	33-34	–	18
17	26	–	44	–	46	31-32	43-44	31-32	34-35	17
16	–	55-56	41-43	28	–	–	41-42	–	–	16
15	24-25	53-54	–	–	44-45	28-30	–	29-30	32-33	15
14	–	–	39-40	–	–	–	39-40	–	29-31	14
13	22-23	51-52	36-38	–	–	25-27	36-38	24-28	–	13
12	–	48-50	–	25-27	43	21-24	32-35	–	25-28	12
11	19-21	–	32-35	21-24	–	–	27-31	20-23	21-24	11
10	16-18	44-47	28-31	–	40-42	18-20	22-26	13-19	–	10
9	12-15	36-43	23-27	17-20	–	14-17	15-21	–	16-20	9
8	–	25-35	16-22	12-16	36-39	10-13	–	8-12	11-15	8
7	9-11	13-24	10-15	8-11	28-35	7-9	8-14	5-7	6-10	7
6	6-8	6-12	–	–	15-27	–	4-7	–	–	6
5	3-5	3-5	6-9	6-7	11-14	5-6	2-3	3-4	4-5	5
4	2	–	4-5	4-5	6-10	3-4	1	2	2-3	4
3	–	2	3	–	3-5	2	0	–	–	3
2	1	1	2	3	1-2	1	–	1	1	2
1	0	0	0-1	0-2	0	0	–	0	0	1
90% ს. ო.	±2	±2	±1	±5	±2	±2	±1	±2	±2	90% ს. ო.

ცხრილი 82. v ქულების მიმართება ქვესფეროების ნედლ ქულებთან

6:0 – 6:11						6:0 – 6:11					
სტანდ. ქულა	კომუნიკ აცია	ყოფითი უნარები	სოციალ იზაცია	კომპოზ იტი	პროცენ ტილი	სტანდ. ქულა	კომუნიკ აცია	ყოფითი უნარები	სოციალ იზაცია	კომპოზი ტი	პროცენ ტილი
160	–	–	–	–	>99	102	–	51	–	150-151	55
159	–	–	–	–	>99	101	48	50	48	149	53
158	–	–	–	–	>99	100	–	–	47	147-148	50
157	–	–	–	–	>99	99	–	–	–	146	47
156	–	–	–	–	>99	98	47	49	–	144-145	45
155	–	–	–	–	>99	97	–	–	46	142-143	42
154	–	–	–	–	>99	96	46	48	–	140-141	39
153	–	–	–	–	>99	95	–	–	–	139	37
152	–	–	–	–	>99	94	45	47	45	137-138	34
151	–	–	–	–	>99	93	–	–	–	136	32
150	–	–	–	–	>99	92	44	46	44	133-135	30
149	–	–	–	–	>99	91	–	–	43	132	27
148	–	–	–	–	>99	90	43	45	–	131	25
147	–	–	–	–	>99	89	–	–	42	130	23
146	–	–	–	–	>99	88	42	44	41	128-129	21
145	–	–	–	–	>99	87	41	–	–	127	19
144	–	–	–	–	>99	86	40	43	40	–	18
143	–	–	–	–	>99	85	–	40-42	–	124-126	16
142	–	–	–	–	>99	84	–	–	39	122-123	14
141	–	–	–	–	>99	83	39	–	38	121	13
140	–	–	–	–	>99	82	–	39	37	117-120	12
139	63	66	69	199	>99	81	–	–	–	114-116	10
138	–	–	–	197-198	99	80	–	–	–	–	9
137	–	–	68	195-196	99	79	38	–	36	113	8
136	–	–	–	193-194	99	78	–	38	–	112	7
135	–	65	–	192	99	77	–	–	35	111	6
134	–	–	67	190-191	99	76	37	37	34	110	5
133	–	–	–	188-189	99	75	36	–	33	109	5
132	–	–	66	187	98	74	35	–	–	107-108	4
131	62	64	–	186	98	73	–	35-36	–	104-106	4
130	–	–	–	185	98	72	34	33-34	32	99-103	3
129	–	–	–	184	97	71	32-33	31-32	–	95-98	3
128	–	–	–	183	97	70	31	30	–	92-94	2
127	61	63	–	182	96	69	29-30	–	–	90-91	2
126	–	–	65	180-181	96	68	28	29	31	88-89	2
125	60	–	–	179	95	67	–	–	30	–	1
124	–	62	–	176-178	95	66	27	28	29	–	1
123	–	–	64	175	94	65	–	–	–	–	1
122	59	61	62-63	–	93	64	26	–	28	–	1
121	–	–	61	174	92	63	25	27	27	–	1
120	–	60	–	172-173	91	62	–	–	26	–	1
119	58	–	60	171	90	61	24	26	25	87	<1
118	–	59	–	170	88	60	–	–	–	–	<1
117	57	–	59	–	87	59	–	–	–	–	<1
116	56	58	58	168-169	86	58	–	–	–	–	<1
115	–	–	57	167	84	57	–	–	–	–	<1
114	55	–	56	–	82	56	–	–	–	–	<1
113	–	57	55	166	81	55	–	–	–	–	<1
112	54	56	–	164-165	79	54	–	–	–	–	<1
111	–	–	54	161-163	77	53	–	–	–	–	<1
110	–	55	–	159-160	75	52	–	–	–	–	<1
109	53	–	53	158	73	51	–	–	–	–	<1
108	–	54	–	156-157	70	50	–	–	–	–	<1
107	52	53	52	155	68	49	–	–	–	–	<1
106	–	–	–	154	66	48	–	–	–	–	<1
105	51	52	51	153	63	47	–	–	–	–	<1
104	50	–	50	152	61	46	–	–	–	–	<1
103	49	–	49	–	58	45	–	–	–	–	<1

44	-	-	-	-	<1		
43	-	-	-	-	<1		
42	-	-	-	-	<1		
41	-	-	-	-	<1		
40	-	-	-	-	<1		
39	-	-	-	-	<1		
38	-	-	-	-	<1		
37	-	-	-	-	<1		
36	-	-	-	-	<1		
35	-	-	-	-	<1		
34	-	-	-	-	<1		
33	-	-	-	-	<1		
32	-	-	-	-	<1		
31	-	-	-	-	<1		
30	-	-	-	-	<1		
29	-	-	-	-	<1		
28	-	-	-	-	<1		
27	-	-	-	-	<1		
26	-	-	-	-	<1		
25	-	-	-	-	<1		
24	-	-	-	-	<1		
23	-	-	-	-	<1		
22	-	-	-	-	<1		
21	-	-	-	-	<1		
20	-	-	-	-	<1		

7:0 – 7:11					
სტანდ. ქულა	კომუნიკ აცია	ყოფითი უნარები	სოციალ იზაცია	კომპოზ იტი	პროცენ ტილი
160	–	–	–	–	>99
159	–	–	–	–	>99
158	–	–	–	–	>99
157	–	–	–	–	>99
156	–	–	–	–	>99
155	–	–	–	–	>99
154	–	–	–	–	>99
153	–	–	–	–	>99
152	–	–	–	–	>99
151	–	–	–	–	>99
150	–	–	–	–	>99
149	–	–	–	–	>99
148	–	–	–	–	>99
147	–	–	–	–	>99
146	–	–	–	–	>99
145	–	–	–	–	>99
144	–	–	–	–	>99
143	–	–	–	–	>99
142	–	–	–	–	>99
141	–	–	–	–	>99
140	–	–	–	–	>99
139	–	–	–	–	>99
138	64	65	68	194	99
137	–	–	–	–	99
136	–	–	–	193	99
135	–	64	67	192	99
134	–	–	–	191	99
133	–	–	–	–	99
132	–	63	66	189-190	98
131	–	–	–	187-188	98
130	63	–	–	185-186	98
129	–	–	65	183-184	97
128	62	62	–	–	97
127	–	–	–	–	96
126	–	–	–	182	96
125	61	–	64	–	95
124	–	–	–	181	95
123	–	–	63	180	94
122	60	–	62	179	93
121	–	61	61	–	92
120	–	–	–	178	91
119	–	–	60	177	90
118	59	–	–	176	88
117	–	–	59	175	87
116	–	60	58	173-174	86
115	58	–	57	172	84
114	–	59	–	171	82
113	57	–	–	170	81
112	–	58	56	168-169	79
111	56	–	55	167	77
110	55	57	–	166	75
109	–	–	–	165	73
108	54	56	54	164	70
107	–	55	–	162-163	68
106	–	54	–	159-161	66
105	53	–	52-53	157-158	63
104	52	53	51	155-156	61
103	51	–	–	154	58
102	–	–	50	152-153	55
101	–	52	49	151	53

7:0 – 7:11					
სტანდ. ქულა	კომუნიკ აცია	ყოფითი უნარები	სოციალ იზაცია	კომპოზი ტი	პროცენ ტილი
100	50	–	48	150	50
99	–	51	–	149	47
98	–	50	47	146-148	45
97	49	49	–	145	42
96	–	–	–	144	39
95	–	48	46	142-143	37
94	48	–	45	138-141	34
93	–	47	–	137	32
92	47	–	–	136	30
91	46	46	44	135	27
90	–	–	–	134	25
89	45	–	43	–	23
88	44	45	–	133	21
87	–	–	42	132	19
86	43	44	–	–	18
85	–	43	41	130-131	16
84	42	–	39-40	127-129	14
83	–	–	38	125-126	13
82	41	–	–	123-124	12
81	–	42	37	–	10
80	40	–	–	122	9
79	–	41	36	121	8
78	–	–	–	119-120	7
77	39	40	–	118	6
76	–	–	–	–	5
75	–	–	35	117	5
74	38	–	–	116	4
73	–	39	–	115	4
72	37	–	–	–	3
71	36	–	34	114	3
70	–	–	33	–	2
69	–	–	32	–	2
68	–	38	31	113	2
67	–	37	–	111-112	1
66	35	36	30	109-110	1
65	–	34-35	–	107-108	1
64	–	33	29	105-106	1
63	–	32	–	103-104	1
62	–	31	28	102	1
61	–	–	–	–	<1
60	–	–	–	–	<1
59	–	–	–	–	<1
58	–	–	–	–	<1
57	–	–	–	–	<1
56	–	–	–	–	<1
55	–	–	–	–	<1
54	–	–	–	–	<1
53	–	–	–	–	<1
52	–	–	–	–	<1
51	–	–	–	–	<1
50	–	–	–	–	<1
49	–	–	–	–	<1
48	–	–	–	–	<1
47	–	–	–	–	<1
46	–	–	–	–	<1
45	–	–	–	–	<1
44	–	–	–	–	<1
43	–	–	–	–	<1
42	–	–	–	–	<1
41	–	–	–	–	<1

40	-	-	-	-	<1		
39	-	-	-	-	<1		
38	-	-	-	-	<1		
37	-	-	-	-	<1		
36	-	-	-	-	<1		
35	-	-	-	-	<1		
34	-	-	-	-	<1		
33	-	-	-	-	<1		
32	-	-	-	-	<1		
31	-	-	-	-	<1		
30	-	-	-	-	<1		
29	-	-	-	-	<1		
28	-	-	-	-	<1		
27	-	-	-	-	<1		
26	-	-	-	-	<1		
25	-	-	-	-	<1		
24	-	-	-	-	<1		
23	-	-	-	-	<1		
22	-	-	-	-	<1		
21	-	-	-	-	<1		
20	-	-	-	-	<1		

8:0 – 8:11					
სტანდ. ქულა	კომუნიკ აცია	ყოფითი უნარები	სოციალ იზაცია	კომპოზ იტი	პროცენ ტილი
160	–	–	–	–	>99
159	–	–	–	–	>99
158	–	–	–	–	>99
157	–	–	–	–	>99
156	–	–	–	–	>99
155	–	–	–	–	>99
154	–	–	–	–	>99
153	–	–	–	–	>99
152	–	–	–	–	>99
151	–	–	–	–	>99
150	–	–	–	–	>99
149	–	–	–	–	>99
148	–	–	–	–	>99
147	–	–	–	–	>99
146	–	–	–	–	>99
145	–	–	–	–	>99
144	–	–	–	–	>99
143	–	–	–	–	>99
142	–	–	–	–	>99
141	–	–	–	–	>99
140	–	–	–	–	>99
139	–	–	–	–	>99
138	–	–	–	–	99
137	64	65	–	–	99
136	–	–	–	–	99
135	–	–	–	–	99
134	–	–	–	–	99
133	63	–	65	–	99
132	–	–	–	–	98
131	–	–	–	–	98
130	–	–	–	181	98
129	62	64	–	–	97
128	–	–	–	–	97
127	–	–	64	–	96
126	–	–	–	–	96
125	–	–	–	180	95
124	61	63	63	179	95
123	–	–	–	178	94
122	–	62	62	–	93
121	–	–	61	177	92
120	60	61	60	176	91
119	–	–	59	–	90
118	–	60	–	174-175	88
117	59	59	58	173	87
116	–	58	–	172	86
115	–	–	57	171	84
114	58	57	56	169-170	82
113	–	56	–	168	81
112	–	–	55	167	79
111	–	55	–	165-166	77
110	57	–	54	162-164	75
109	–	–	–	161	73
108	56	54	53	158-160	70
107	–	–	–	157	68
106	55	–	52	–	66
105	–	53	51	156	63
104	54	–	–	155	61
103	53	–	50	–	58
102	52	52	–	153-154	55
101	51	–	49	152	53

8:0 – 8:11					
სტანდ. ქულა	კომუნიკ აცია	ყოფითი უნარები	სოციალ იზაცია	კომპოზი ტი	პროცენ ტილი
100	–	51	–	150-151	50
99	50	–	–	149	47
98	–	50	48	148	45
97	–	49	–	147	42
96	49	–	47	146	39
95	–	–	46	145	37
94	48	48	–	144	34
93	–	47	45	143	32
92	47	–	–	142	30
91	–	46	44	141	27
90	46	45	–	140	25
89	45	–	43	139	23
88	–	–	–	135-138	21
87	–	44	–	134	19
86	44	–	42	132-133	18
85	–	–	–	131	16
84	43	43	–	130	14
83	42	–	41	129	13
82	–	–	–	127-128	12
81	41	42	40	125-126	10
80	–	40-41	37-39	124	9
79	39-40	38-39	36	123	8
78	37-38	37	35	121-122	7
77	35-36	–	34	118-120	6
76	–	–	32-33	112-117	5
75	–	36	31	108-111	5
74	34	35	–	104-107	4
73	–	–	30	101-103	4
72	33	34	–	97-100	3
71	–	33	–	95-96	3
70	32	–	29	94	2
69	–	–	28	93	2
68	31	–	27	92	2
67	–	–	26	90-91	1
66	–	–	24-25	89	1
65	30	–	23	88	1
64	–	–	22	87	1
63	29	32	21	86	1
62	–	–	–	–	1
61	–	–	–	–	<1
60	–	–	–	–	<1
59	–	–	–	–	<1
58	–	–	–	–	<1
57	–	–	–	–	<1
56	–	–	–	–	<1
55	–	–	–	–	<1
54	–	–	–	–	<1
53	–	–	–	–	<1
52	–	–	–	–	<1
51	–	–	–	–	<1
50	–	–	–	–	<1
49	–	–	–	–	<1
48	–	–	–	–	<1
47	–	–	–	–	<1
46	–	–	–	–	<1
45	–	–	–	–	<1
44	–	–	–	–	<1
43	–	–	–	–	<1
42	–	–	–	–	<1
41	–	–	–	–	<1

40	-	-	-	-	<1		
39	-	-	-	-	<1		
38	-	-	-	-	<1		
37	-	-	-	-	<1		
36	-	-	-	-	<1		
35	-	-	-	-	<1		
34	-	-	-	-	<1		
33	-	-	-	-	<1		
32	-	-	-	-	<1		
31	-	-	-	-	<1		
30	-	-	-	-	<1		
29	-	-	-	-	<1		
28	-	-	-	-	<1		
27	-	-	-	-	<1		
26	-	-	-	-	<1		
25	-	-	-	-	<1		
24	-	-	-	-	<1		
23	-	-	-	-	<1		
22	-	-	-	-	<1		
21	-	-	-	-	<1		
20	-	-	-	-	<1		

9:0 – 9:11					
სტანდ. ქულა	კომუნიკ აცია	ყოფითი უნარები	სოციალ იზაცია	კომპოზ იტი	პროცენ ტილი
160	–	–	–	–	>99
159	–	–	–	–	>99
158	–	–	–	–	>99
157	–	–	–	–	>99
156	–	–	–	–	>99
155	–	–	–	–	>99
154	–	–	–	–	>99
153	–	–	–	–	>99
152	–	–	–	–	>99
151	–	–	–	–	>99
150	–	–	–	–	>99
149	–	–	–	–	>99
148	–	–	–	–	>99
147	–	–	–	–	>99
146	–	–	–	–	>99
145	–	–	–	–	>99
144	–	–	–	–	>99
143	–	–	–	–	>99
142	–	–	–	–	>99
141	–	–	–	–	>99
140	–	–	–	–	>99
139	70	–	–	197	>99
138	–	–	–	–	99
137	–	–	–	–	99
136	–	–	–	–	99
135	–	64	–	–	99
134	–	–	–	–	99
133	–	–	–	–	99
132	69	–	–	196	98
131	–	–	–	–	98
130	–	63	–	195	98
129	68	–	–	194	97
128	–	–	68	193	97
127	–	–	–	192	96
126	67	–	67	191	96
125	–	–	–	–	95
124	–	62	–	–	95
123	66	–	66	190	94
122	–	–	–	–	93
121	–	–	–	189	92
120	65	–	65	188	91
119	–	–	–	–	90
118	–	–	–	187	88
117	64	61	64	186	87
116	–	–	63	184-185	86
115	–	–	62	180-183	84
114	63	60	61	179	82
113	–	–	60	178	81
112	62	–	59	174-177	79
111	61	59	58	172-173	77
110	60	57-58	56-57	169-171	75
109	59	–	55	166-168	73
108	58	56	–	165	70
107	57	55	–	164	68
106	–	–	54	162-163	66
105	–	54	–	161	63
104	56	–	53	160	61
103	55	–	52	159	58
102	53-54	53	–	157-158	55
101	52	52	51	156	53

9:0 – 9:11					
სტანდ. ქულა	კომუნიკ აცია	ყოფითი უნარები	სოციალ იზაცია	კომპოზი ტი	პროცენ ტილი
100	51	51	50	152-155	50
99	–	50	49	151	47
98	–	49	48	150	45
97	50	–	47	149	42
96	–	–	–	147-148	39
95	–	48	46	146	37
94	49	–	45	144-145	34
93	–	47	–	142-143	32
92	48	–	44	140-141	30
91	47	46	–	138-139	27
90	46	–	–	137	25
89	45	45	43	135-136	23
88	44	44	42	131-134	21
87	–	43	–	128-130	19
86	43	42	40-41	126-127	18
85	42	41	39	121-125	16
84	–	–	38	119-120	14
83	41	40	37	118	13
82	40	–	–	116-117	12
81	–	39	36	115	10
80	39	38	35	113-114	9
79	–	37	–	112	8
78	–	36	34	–	7
77	38	34-35	33	111	6
76	–	33	–	–	5
75	37	32	32	110	5
74	–	–	–	–	4
73	36	31	31	109	4
72	35	30	30	–	3
71	–	–	29	107-108	3
70	34	29	–	103-106	2
69	33	–	–	100-102	2
68	31-32	28	28	96-99	2
67	30	27	26-27	90-95	1
66	28-29	26	25	84-89	1
65	27	25	23-24	78-83	1
64	25-26	23-24	21-22	72-77	1
63	24	22	20	66-71	1
62	22-23	21	18-19	60-65	1
61	21	20	17	57-59	<1
60	–	–	–	–	<1
59	–	–	–	–	<1
58	–	–	–	–	<1
57	–	–	–	–	<1
56	–	–	–	–	<1
55	–	–	–	–	<1
54	–	–	–	–	<1
53	–	–	–	–	<1
52	–	–	–	–	<1
51	–	–	–	–	<1
50	–	–	–	–	<1
49	–	–	–	–	<1
48	–	–	–	–	<1
47	–	–	–	–	<1
46	–	–	–	–	<1
45	–	–	–	–	<1
44	–	–	–	–	<1
43	–	–	–	–	<1
42	–	–	–	–	<1
41	–	–	–	–	<1

40	-	-	-	-	<1		
39	-	-	-	-	<1		
38	-	-	-	-	<1		
37	-	-	-	-	<1		
36	-	-	-	-	<1		
35	-	-	-	-	<1		
34	-	-	-	-	<1		
33	-	-	-	-	<1		
32	-	-	-	-	<1		
31	-	-	-	-	<1		
30	-	-	-	-	<1		
29	-	-	-	-	<1		
28	-	-	-	-	<1		
27	-	-	-	-	<1		
26	-	-	-	-	<1		
25	-	-	-	-	<1		
24	-	-	-	-	<1		
23	-	-	-	-	<1		
22	-	-	-	-	<1		
21	-	-	-	-	<1		
20	-	-	-	-	<1		

10:0 – 10:11					
სტანდ. ქულა	კომუნიკ აცია	ყოფითი უნარები	სოციალ იზაცია	კომპოზ იტი	პროცენ ტილი
160	–	–	–	–	>99
159	–	–	–	–	>99
158	–	–	–	–	>99
157	–	–	–	–	>99
156	–	–	–	–	>99
155	–	–	–	–	>99
154	–	–	–	–	>99
153	–	–	–	–	>99
152	–	–	–	–	>99
151	–	–	–	–	>99
150	–	–	–	–	>99
149	–	–	–	–	>99
148	–	–	–	–	>99
147	–	–	–	–	>99
146	–	–	–	–	>99
145	–	–	–	–	>99
144	–	–	–	–	>99
143	–	–	–	–	>99
142	–	–	–	–	>99
141	–	–	–	–	>99
140	–	–	–	–	>99
139	–	–	–	–	>99
138	–	–	–	–	99
137	–	–	–	–	99
136	–	–	–	–	99
135	–	–	–	–	99
134	–	68	–	204	99
133	–	–	–	–	99
132	–	–	–	–	98
131	–	–	–	–	98
130	68	67	70	–	98
129	67	–	–	–	97
128	–	–	–	–	97
127	66	–	–	202-203	96
126	65	–	–	199-201	96
125	64	66	–	196-198	95
124	63	65	–	193-195	95
123	–	–	68-69	190-192	94
122	62	64	66-67	186-189	93
121	61	63	64-65	183-185	92
120	–	–	63	180-182	91
119	–	62	–	177-179	90
118	–	–	62	175-176	88
117	60	61	–	–	87
116	–	–	–	–	86
115	59	60	61	174	84
114	58	–	–	–	82
113	–	–	–	173	81
112	57	59	60	171-172	79
111	56	–	59	170	77
110	–	–	58	168-169	75
109	–	–	57	167	73
108	–	58	56	165-166	70
107	55	–	54-55	163-164	68
106	–	57	52-53	161-162	66
105	–	56	51	160	63
104	54	55	–	159	61
103	–	54	50	158	58
102	–	–	48-49	157	55
101	53	–	–	156	53

10:0 – 10:11					
სტანდ. ქულა	კომუნიკ აცია	ყოფითი უნარები	სოციალ იზაცია	კომპოზი ტი	პროცენ ტილი
100	–	53	47	–	50
99	52	–	–	155	47
98	50-51	52	–	153-154	45
97	49	–	–	152	42
96	–	51	46	149-151	39
95	48	–	45	147-148	37
94	47	50	–	146	34
93	46	–	–	145	32
92	45	49	–	142-144	30
91	–	48	44	140-141	27
90	43-44	–	–	137-139	25
89	42	47	43	136	23
88	–	–	–	134-135	21
87	–	46	42	133	19
86	41	43-45	41	128-132	18
85	–	42	–	124-127	16
84	–	41	40	121-123	14
83	40	40	–	119-120	13
82	39	39	–	117-118	12
81	38	–	39	115-116	10
80	35-37	38	38	113-114	9
79	34	37	–	112	8
78	–	–	37	110-111	7
77	–	36	–	108-109	6
76	–	35	36	106-107	5
75	33	–	35	104-105	5
74	32	34	–	102-103	4
73	30-31	33	34	99-101	4
72	29	32	–	96-98	3
71	28	31	33	93-95	3
70	27	30	–	90-92	2
69	26	29	–	87-89	2
68	24-25	28	32	84-86	2
67	23	27	–	81-83	1
66	22	26	31	79-80	1
65	–	–	–	–	1
64	–	–	–	–	1
63	–	–	–	–	1
62	–	–	–	–	1
61	–	–	–	–	<1
60	–	–	–	–	<1
59	–	–	–	–	<1
58	–	–	–	–	<1
57	–	–	–	–	<1
56	–	–	–	–	<1
55	–	–	–	–	<1
54	–	–	–	–	<1
53	–	–	–	–	<1
52	–	–	–	–	<1
51	–	–	–	–	<1
50	–	–	–	–	<1
49	–	–	–	–	<1
48	–	–	–	–	<1
47	–	–	–	–	<1
46	–	–	–	–	<1
45	–	–	–	–	<1
44	–	–	–	–	<1
43	–	–	–	–	<1
42	–	–	–	–	<1
41	–	–	–	–	<1

40	-	-	-	-	<1		
39	-	-	-	-	<1		
38	-	-	-	-	<1		
37	-	-	-	-	<1		
36	-	-	-	-	<1		
35	-	-	-	-	<1		
34	-	-	-	-	<1		
33	-	-	-	-	<1		
32	-	-	-	-	<1		
31	-	-	-	-	<1		
30	-	-	-	-	<1		
29	-	-	-	-	<1		
28	-	-	-	-	<1		
27	-	-	-	-	<1		
26	-	-	-	-	<1		
25	-	-	-	-	<1		
24	-	-	-	-	<1		
23	-	-	-	-	<1		
22	-	-	-	-	<1		
21	-	-	-	-	<1		
20	-	-	-	-	<1		

11:0 – 11:11					
სტანდ. ქულა	კომუნიკ აცია	ყოფითი უნარები	სოციალ იზაცია	კომპოზ იტი	პროცენ ტილი
160	–	–	–	–	>99
159	–	–	–	–	>99
158	–	–	–	–	>99
157	–	–	–	–	>99
156	–	–	–	–	>99
155	–	–	–	–	>99
154	–	–	–	–	>99
153	–	–	–	–	>99
152	–	–	–	–	>99
151	–	–	–	–	>99
150	–	–	–	–	>99
149	–	–	–	–	>99
148	–	–	–	–	>99
147	–	–	–	–	>99
146	–	–	–	–	>99
145	–	–	–	–	>99
144	–	–	–	–	>99
143	–	–	–	–	>99
142	–	–	–	–	>99
141	–	–	–	–	>99
140	–	–	–	–	>99
139	–	–	–	–	>99
138	–	–	–	–	99
137	–	–	–	–	99
136	–	–	–	–	99
135	–	–	–	–	99
134	–	–	–	–	99
133	–	–	–	206	99
132	–	–	–	–	98
131	–	–	–	–	98
130	–	–	–	–	98
129	–	–	–	–	97
128	67	–	–	–	97
127	–	–	–	–	96
126	–	–	–	204-205	96
125	–	68	–	200-203	95
124	–	–	71	198-199	95
123	–	–	–	196-197	94
122	–	67	70	194-195	93
121	66	–	–	192-193	92
120	65	–	–	–	91
119	64	66	69	191	90
118	–	65	–	189-190	88
117	–	64	68	188	87
116	–	63	67	187	86
115	–	–	65-66	186	84
114	63	62	62-64	184-185	82
113	–	61	61	183	81
112	–	–	–	181-182	79
111	62	–	60	180	77
110	61	60	59	178-179	75
109	–	–	57-58	176-177	73
108	60	58-59	56	173-175	70
107	–	–	54-55	171-172	68
106	59	–	–	169-170	66
105	58	57	53	167-168	63
104	57	–	–	166	61
103	–	–	52	163-165	58
102	56	56	51	162	55
101	55	–	–	161	53

11:0 – 11:11					
სტანდ. ქულა	კომუნიკ აცია	ყოფითი უნარები	სოციალ იზაცია	კომპოზი ტი	პროცენ ტილი
100	54	–	50	159-160	50
99	–	55	–	–	47
98	53	–	49	158	45
97	–	54	48	154-157	42
96	52	–	47	150-153	39
95	–	53	46	149	37
94	51	52	–	147-148	34
93	50	51	45	145-146	32
92	49	–	–	144	30
91	–	–	44	142-143	27
90	48	50	43	141	25
89	–	–	42	138-140	23
88	–	49	41	136-137	21
87	47	48	–	–	19
86	46	47	–	135	18
85	45	–	40	–	16
84	44	–	39	134	14
83	43	46	–	–	13
82	42	45	38	133	12
81	41	–	–	132	10
80	–	44	37	131	9
79	–	43	–	130	8
78	–	–	36	129	7
77	40	–	–	128	6
76	–	42	–	125-127	5
75	–	40-41	35	121-124	5
74	39	38-39	34	119-120	4
73	–	36-37	–	117-118	4
72	38	34-35	33	114-116	3
71	–	–	–	112-113	3
70	–	33	32	109-111	2
69	37	32	31	106-108	2
68	–	–	–	104-105	2
67	36	–	30	101-103	1
66	–	31	–	99-100	1
65	35	–	29	96-98	1
64	–	–	–	94-95	1
63	34	30	28	92-93	1
62	–	–	–	–	1
61	–	–	–	–	<1
60	–	–	–	–	<1
59	–	–	–	–	<1
58	–	–	–	–	<1
57	–	–	–	–	<1
56	–	–	–	–	<1
55	–	–	–	–	<1
54	–	–	–	–	<1
53	–	–	–	–	<1
52	–	–	–	–	<1
51	–	–	–	–	<1
50	–	–	–	–	<1
49	–	–	–	–	<1
48	–	–	–	–	<1
47	–	–	–	–	<1
46	–	–	–	–	<1
45	–	–	–	–	<1
44	–	–	–	–	<1
43	–	–	–	–	<1
42	–	–	–	–	<1
41	–	–	–	–	<1

40	-	-	-	-	<1		
39	-	-	-	-	<1		
38	-	-	-	-	<1		
37	-	-	-	-	<1		
36	-	-	-	-	<1		
35	-	-	-	-	<1		
34	-	-	-	-	<1		
33	-	-	-	-	<1		
32	-	-	-	-	<1		
31	-	-	-	-	<1		
30	-	-	-	-	<1		
29	-	-	-	-	<1		
28	-	-	-	-	<1		
27	-	-	-	-	<1		
26	-	-	-	-	<1		
25	-	-	-	-	<1		
24	-	-	-	-	<1		
23	-	-	-	-	<1		
22	-	-	-	-	<1		
21	-	-	-	-	<1		
20	-	-	-	-	<1		

12:0 – 12:11					
სტანდ. ქულა	კომუნიკ აცია	ყოფითი უნარები	სოციალ იზაცია	კომპოზ იტი	პროცენ ტილი
160	–	–	–	–	>99
159	–	–	–	–	>99
158	–	–	–	–	>99
157	–	–	–	–	>99
156	–	–	–	–	>99
155	–	–	–	–	>99
154	–	–	–	–	>99
153	–	–	–	–	>99
152	–	–	–	–	>99
151	–	–	–	–	>99
150	–	–	–	–	>99
149	–	–	–	–	>99
148	–	–	–	–	>99
147	–	–	–	–	>99
146	–	–	–	–	>99
145	–	–	–	–	>99
144	–	–	–	–	>99
143	–	–	–	–	>99
142	–	–	–	–	>99
141	–	–	–	–	>99
140	–	–	–	–	>99
139	–	–	–	–	>99
138	–	–	–	–	99
137	–	–	–	–	99
136	–	–	–	–	99
135	–	–	–	–	99
134	–	–	–	–	99
133	–	–	–	–	99
132	–	–	–	202	98
131	–	–	–	–	98
130	–	–	–	–	98
129	–	–	–	201	97
128	–	–	–	–	97
127	–	–	–	–	96
126	67	–	–	200	96
125	–	–	–	–	95
124	–	–	–	199	95
123	–	–	70	198	94
122	66	66	–	197	93
121	–	–	69	196	92
120	–	–	–	–	91
119	–	–	68	195	90
118	65	–	–	–	88
117	–	–	67	193-194	87
116	–	–	66	191-192	86
115	–	–	65	–	84
114	–	65	–	188-190	82
113	64	–	64	186-187	81
112	–	64	61-63	184-185	79
111	–	63	60	183	77
110	63	–	–	–	75
109	–	–	59	182	73
108	62	–	58	180-181	70
107	61	–	57	176-179	68
106	–	62	56	174-175	66
105	60	61	55	172-173	63
104	59	60	53-54	169-171	61
103	58	59	52	168	58
102	–	–	51	167	55
101	57	58	–	166	53

12:0 – 12:11					
სტანდ. ქულა	კომუნიკ აცია	ყოფითი უნარები	სოციალ იზაცია	კომპოზი ტი	პროცენ ტილი
100	–	57	50	163-165	50
99	56	–	49	160-162	47
98	55	56	–	157-159	45
97	54	–	–	156	42
96	52-53	55	48	155	39
95	–	–	47	154	37
94	51	–	46	153	34
93	50	54	45	151-152	32
92	49	53	44	146-150	30
91	48	52	–	144-145	27
90	46-47	–	43	143	25
89	–	–	–	140-142	23
88	–	51	–	138-139	21
87	45	–	42	–	19
86	–	50	–	137	18
85	–	49	41	136	16
84	44	–	–	–	14
83	–	48	40	135	13
82	–	47	39	–	12
81	43	46	38	134	10
80	–	44-45	–	133	9
79	42	43	37	132	8
78	–	42	36	131	7
77	41	41	35	128-130	6
76	–	40	–	125-127	5
75	40	–	34	124	5
74	39	39	33	122-123	4
73	–	38	32	121	4
72	38	37	–	119-120	3
71	37	–	–	–	3
70	36	36	–	118	2
69	35	–	31	–	2
68	34	35	–	115-117	2
67	33	–	–	112-114	1
66	31-32	34	30	107-111	1
65	30	–	–	104-106	1
64	28-29	–	–	99-103	1
63	27	–	–	96-98	1
62	26	–	29	93-95	1
61	–	–	–	–	<1
60	–	–	–	–	<1
59	–	–	–	–	<1
58	–	–	–	–	<1
57	–	–	–	–	<1
56	–	–	–	–	<1
55	–	–	–	–	<1
54	–	–	–	–	<1
53	–	–	–	–	<1
52	–	–	–	–	<1
51	–	–	–	–	<1
50	–	–	–	–	<1
49	–	–	–	–	<1
48	–	–	–	–	<1
47	–	–	–	–	<1
46	–	–	–	–	<1
45	–	–	–	–	<1
44	–	–	–	–	<1
43	–	–	–	–	<1
42	–	–	–	–	<1
41	–	–	–	–	<1

40	-	-	-	-	<1		
39	-	-	-	-	<1		
38	-	-	-	-	<1		
37	-	-	-	-	<1		
36	-	-	-	-	<1		
35	-	-	-	-	<1		
34	-	-	-	-	<1		
33	-	-	-	-	<1		
32	-	-	-	-	<1		
31	-	-	-	-	<1		
30	-	-	-	-	<1		
29	-	-	-	-	<1		
28	-	-	-	-	<1		
27	-	-	-	-	<1		
26	-	-	-	-	<1		
25	-	-	-	-	<1		
24	-	-	-	-	<1		
23	-	-	-	-	<1		
22	-	-	-	-	<1		
21	-	-	-	-	<1		
20	-	-	-	-	<1		

13:0 – 13:11					
სტანდ. ქულა	კომუნიკ აცია	ყოფითი უნარები	სოციალ იზაცია	კომპოზ იტი	პროცენ ტილი
160	–	–	–	–	>99
159	–	–	–	–	>99
158	–	–	–	–	>99
157	–	–	–	–	>99
156	–	–	–	–	>99
155	–	–	–	–	>99
154	–	–	–	–	>99
153	–	–	–	–	>99
152	–	–	–	–	>99
151	–	–	–	–	>99
150	–	–	–	–	>99
149	–	–	–	–	>99
148	–	–	–	–	>99
147	–	–	–	–	>99
146	–	–	–	–	>99
145	–	–	–	–	>99
144	–	–	–	–	>99
143	–	–	–	–	>99
142	–	–	–	–	>99
141	–	–	–	–	>99
140	–	–	–	–	>99
139	–	–	–	–	>99
138	–	–	–	–	99
137	–	–	–	–	99
136	–	–	–	–	99
135	–	–	–	–	99
134	–	–	–	–	99
133	–	–	–	–	99
132	–	–	–	–	98
131	–	–	–	–	98
130	–	–	–	–	98
129	–	–	–	–	97
128	–	–	–	199	97
127	–	–	–	–	96
126	–	–	–	198	96
125	–	–	65	–	95
124	66	–	–	197	95
123	–	68	–	–	94
122	–	–	64	195-196	93
121	–	–	–	193-194	92
120	65	67	–	191-192	91
119	–	–	–	–	90
118	–	–	63	–	88
117	64	66	62	190	87
116	–	–	–	189	86
115	–	–	–	188	84
114	–	65	61	–	82
113	–	–	–	186-187	81
112	–	–	60	185	79
111	63	64	–	184	77
110	–	–	59	182-183	75
109	–	63	–	181	73
108	–	–	58	180	70
107	62	–	–	179	68
106	61	62	57	177-178	66
105	–	–	56	175-176	63
104	60	–	55	174	61
103	–	60-61	54	171-173	58
102	59	–	52-53	170	55
101	58	59	51	168-169	53

13:0 – 13:11					
სტანდ. ქულა	კომუნიკ აცია	ყოფითი უნარები	სოციალ იზაცია	კომპოზი ტი	პროცენ ტილი
100	–	–	50	166-167	50
99	57	58	–	165	47
98	–	–	49	162-164	45
97	56	57	–	159-161	42
96	54-55	–	48	157-158	39
95	53	56	–	156	37
94	51-52	55	47	154-155	34
93	50	–	–	153	32
92	49	54	46	152	30
91	48	53	45	151	27
90	47	52	44	144-150	25
89	46	–	43	143	23
88	–	51	42	142	21
87	45	–	41	137-141	19
86	–	50	40	135-136	18
85	44	–	39	133-134	16
84	–	49	–	–	14
83	43	48	38	132	13
82	–	47	–	130-131	12
81	42	46	37	129	10
80	–	45	36	127-128	9
79	–	–	35	125-126	8
78	41	44	34	123-124	7
77	–	–	33	–	6
76	–	43	32	122	5
75	–	42	–	121	5
74	40	–	–	119-120	4
73	39	–	31	118	4
72	38	41	–	116-117	3
71	–	–	–	114-115	3
70	–	40	30	112-113	2
69	37	39	–	111	2
68	36	–	–	108-110	2
67	35	38	–	107	1
66	34	–	29	104-106	1
65	33	–	–	103	1
64	32	37	–	100-102	1
63	31	–	–	99	1
62	30	36	–	97-98	1
61	–	–	–	–	<1
60	–	–	–	–	<1
59	–	–	–	–	<1
58	–	–	–	–	<1
57	–	–	–	–	<1
56	–	–	–	–	<1
55	–	–	–	–	<1
54	–	–	–	–	<1
53	–	–	–	–	<1
52	–	–	–	–	<1
51	–	–	–	–	<1
50	–	–	–	–	<1
49	–	–	–	–	<1
48	–	–	–	–	<1
47	–	–	–	–	<1
46	–	–	–	–	<1
45	–	–	–	–	<1
44	–	–	–	–	<1
43	–	–	–	–	<1
42	–	–	–	–	<1
41	–	–	–	–	<1

40	-	-	-	-	<1		
39	-	-	-	-	<1		
38	-	-	-	-	<1		
37	-	-	-	-	<1		
36	-	-	-	-	<1		
35	-	-	-	-	<1		
34	-	-	-	-	<1		
33	-	-	-	-	<1		
32	-	-	-	-	<1		
31	-	-	-	-	<1		
30	-	-	-	-	<1		
29	-	-	-	-	<1		
28	-	-	-	-	<1		
27	-	-	-	-	<1		
26	-	-	-	-	<1		
25	-	-	-	-	<1		
24	-	-	-	-	<1		
23	-	-	-	-	<1		
22	-	-	-	-	<1		
21	-	-	-	-	<1		
20	-	-	-	-	<1		

14:0 – 14:11					
სტანდ. ქულა	კომუნიკ აცია	ყოფითი უნარები	სოციალ იზაცია	კომპოზ იტი	პროცენ ტილი
160	–	–	–	–	>99
159	–	–	–	–	>99
158	–	–	–	–	>99
157	–	–	–	–	>99
156	–	–	–	–	>99
155	–	–	–	–	>99
154	–	–	–	–	>99
153	–	–	–	–	>99
152	–	–	–	–	>99
151	–	–	–	–	>99
150	–	–	–	–	>99
149	–	–	–	–	>99
148	–	–	–	–	>99
147	–	–	–	–	>99
146	–	–	–	–	>99
145	–	–	–	–	>99
144	–	–	–	–	>99
143	–	–	–	–	>99
142	–	–	–	–	>99
141	–	–	–	–	>99
140	–	–	–	–	>99
139	–	–	–	–	>99
138	–	–	–	–	99
137	–	–	–	–	99
136	–	–	–	–	99
135	–	–	–	–	99
134	–	–	–	–	99
133	–	–	–	–	99
132	–	–	–	–	98
131	–	–	–	–	98
130	–	–	–	–	98
129	–	–	–	–	97
128	–	–	–	–	97
127	–	–	–	–	96
126	–	–	–	–	96
125	–	–	–	–	95
124	–	–	–	–	95
123	–	–	–	203	94
122	–	–	–	–	93
121	–	–	67	–	92
120	–	–	–	202	91
119	66	–	–	–	90
118	–	70	–	–	88
117	–	–	66	201	87
116	–	69	–	199-200	86
115	65	–	–	196-198	84
114	–	68	–	195	82
113	–	–	65	194	81
112	–	67	–	191-193	79
111	64	–	64	189-190	77
110	–	66	–	187-188	75
109	63	–	63	186	73
108	–	65	–	185	70
107	62	–	62	183-184	68
106	–	–	59-61	182	66
105	61	–	58	181	63
104	60	64	57	177-180	61
103	59	–	55-56	176	58
102	–	63	53-54	174-175	55
101	58	–	–	173	53

14:0 – 14:11					
სტანდ. ქულა	კომუნიკ აცია	ყოფითი უნარები	სოციალ იზაცია	კომპოზი ტი	პროცენ ტილი
100	57	62	52	172	50
99	56	61	–	170-171	47
98	–	59-60	51	169	45
97	–	–	–	168	42
96	55	–	50	167	39
95	–	58	49	164-166	37
94	54	–	48	162-163	34
93	–	57	47	160-161	32
92	53	56	46	155-159	30
91	–	–	–	154	27
90	51-52	54-55	45	153	25
89	49-50	–	–	151-152	23
88	48	53	44	147-150	21
87	–	52	43	144-146	19
86	46-47	–	42	140-143	18
85	45	51	41	137-139	16
84	44	50	39-40	136	14
83	–	49	–	135	13
82	43	48	38	131-134	12
81	42	47	37	128-130	10
80	41	45-46	–	123-127	9
79	40	44	–	121-122	8
78	–	43	36	–	7
77	39	42	–	120	6
76	–	41	35	119	5
75	–	–	–	118	5
74	38	40	34	117	4
73	37	39	–	116	4
72	36	–	–	115	3
71	35	38	–	114	3
70	34	–	33	112-113	2
69	33	37	–	109-111	2
68	–	35-36	–	106-108	2
67	32	34	32	103-105	1
66	–	32-33	–	99-102	1
65	–	31	31	96-98	1
64	31	30	–	93-95	1
63	–	28-29	–	90-92	1
62	30	27	30	88-89	1
61	–	–	–	–	<1
60	–	–	–	–	<1
59	–	–	–	–	<1
58	–	–	–	–	<1
57	–	–	–	–	<1
56	–	–	–	–	<1
55	–	–	–	–	<1
54	–	–	–	–	<1
53	–	–	–	–	<1
52	–	–	–	–	<1
51	–	–	–	–	<1
50	–	–	–	–	<1
49	–	–	–	–	<1
48	–	–	–	–	<1
47	–	–	–	–	<1
46	–	–	–	–	<1
45	–	–	–	–	<1
44	–	–	–	–	<1
43	–	–	–	–	<1
42	–	–	–	–	<1
41	–	–	–	–	<1

40	-	-	-	-	<1		
39	-	-	-	-	<1		
38	-	-	-	-	<1		
37	-	-	-	-	<1		
36	-	-	-	-	<1		
35	-	-	-	-	<1		
34	-	-	-	-	<1		
33	-	-	-	-	<1		
32	-	-	-	-	<1		
31	-	-	-	-	<1		
30	-	-	-	-	<1		
29	-	-	-	-	<1		
28	-	-	-	-	<1		
27	-	-	-	-	<1		
26	-	-	-	-	<1		
25	-	-	-	-	<1		
24	-	-	-	-	<1		
23	-	-	-	-	<1		
22	-	-	-	-	<1		
21	-	-	-	-	<1		
20	-	-	-	-	<1		

განმარტება სფეროს სტანდარტული და კომპოზიტი ქულების გადაყვანის ცხრილის შესახებ:

(1). როგორც სფეროს, ასევე ქვესფეროს ზოგიერთი ექსტრემალური ქულა მიღებულია წრფივი ექსტრაპოლაციით, ამიტომ ქვესფეროს მინიმალური v-ქულების ჯამი არ დაემთხვეს ქვესფეროს შესაბამის მინიმალურ v-ქულათა ჯამს.

(2). დაბალი ექსტრემალური ქულების შემთხვევაში მონაცემები ვარირებს იმგვარად, რომ ადაპტური ქცევის ასაკობრივი განვითარების დინამიკა მკაფიოდ არ არის გამოკვეთილი ან არ თანხვდება ადაპტური ქცევის განვითარების ლოგიკას. რაც განპირობებულია იმით, რომ ჩვენს შერჩევაში არ არის წარმოდგენილი კლინიკური შემთხვევები (ვინც რეალურად იღებს დაბალ ექსტრემალურ ქულებს). შესაბამისად, დაბალი ექსტრემალური ქულების შემთხვევებში, სასურველია, ამერიკულ შერჩევაზე დადგენილ ნორმებიც ნახოთ და შედარებითი ანალიზის საფუძველზე გაკეთდეს ინტერპრეტაცია. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ დაბალი ექსტრემალური ქულების შემთხვევაში აუცილებელია დამატებითი, მულტიდისციპლინალური შეფასება.

დანართი

სანდოობის ინტერვალების მნიშვნელობები და
სხვა მიღებული ქულები

ცხრილი გ1. v ქულის ნდობის ინტერვალის მნიშვნელობები ქვესფეროებისათვის, რომელიც უნდა დაემატოს და გამოაკლდეს v ქულის მიღებულ მნიშვნელობას რათა მივიღოთ სანდოობის შესაბამისი დონე.

საკი	სანდოობის ინტერვალი	კომუნიკაცია			ყოფითი უნარები			სოციალიზაცია		
		რეგულაციური	ექსპრესიული	წერითი	პირადი	აკადემიური	სასკოლო საზოგადოება	ინტერპერ- სონალური	თამაში და თავისუფალი დრო	თავის გართმევა
6	95	±3	±3	±2	±4	±2	±3	±2	±3	±3
	90	±2	±2	±2	±3	±2	±2	±2	±2	±2
	85	±2	±2	±1	±2	±1	±2	±2	±2	±2
7	95	±3	±3	±2	±4	±2	±2	±2	±3	±3
	90	±2	±2	±1	±3	±1	±2	±2	±2	±2
	85	±2	±2	±1	±3	±1	±1	±2	±2	±2
8	95	±3	±3	±2	±4	±3	±2	±3	±3	±3
	90	±2	±2	±2	±3	±2	±2	±2	±2	±2
	85	±2	±2	±1	±3	±2	±1	±2	±2	±2
9	95	±4	±3	±3	±4	±3	±2	±3	±4	±3
	90	±3	±3	±2	±3	±3	±2	±3	±3	±2
	85	±2	±2	±2	±3	±2	±2	±2	±2	±2
10	95	±4	±3	±4	±4	±4	±3	±3	±4	±3
	90	±3	±2	±3	±3	±3	±2	±2	±3	±2
	85	±2	±2	±3	±3	±2	±2	±2	±2	±2
11	95	±4	±3	±2	±4	±3	±3	±3	±3	±4
	90	±3	±2	±2	±3	±3	±2	±3	±2	±3
	85	±2	±2	±1	±3	±2	±2	±2	±2	±2
12	95	±4	±3	±2	±4	±3	±3	±3	±3	±3
	90	±3	±3	±1	±3	±3	±2	±3	±3	±3
	85	±2	±2	±1	±2	±2	±2	±2	±2	±2
13	95	±4	±3	±2	±3	±3	±3	±3	±3	±3
	90	±3	±3	±1	±2	±3	±2	±2	±3	±2
	85	±2	±2	±1	±2	±2	±2	±2	±2	±2
14	95	±4	±4	±2	±3	±3	±3	±3	±4	±3
	90	±3	±3	±1	±2	±3	±3	±2	±3	±2
	85	±2	±2	±1	±2	±2	±2	±2	±2	±2

ცხრილი გ2. v ქულის ნდობის ინტერვალის მნიშვნელობები ქვესფეროებისა და ადაპტური ქცევის კომპოზიტისათვის, რომელიც უნდა დაემატოს და გამოქლდეს v ქულის მიღებულ მნიშვნელობას რათა მივიღოთ სანდოობის შესაბამისი დონე.

ასაკი	სანდოობის ინტერვალი	კომუნიკაცია	ყოფითი უნარები	სოციალიზაცია	ადაპტური ქცევის კომპოზიტი
6	95	±6	±7	±8	±5
	90	±4	±5	±6	±4
	85	±4	±4	±5	±3
7	95	±7	±8	±8	±9
	90	±6	±6	±6	±7
	85	±5	±5	±5	±6
8	95	±7	±8	±8	±11
	90	±5	±6	±6	±8
	85±	±4	±5	±5	±7
9	95	±7	±6	±8	±9
	90	±5	±5	±6	±7
	85	±4	±4	±5	±6
10	95	±6	±6	±8	±8
	90	±4	±5	±6	±6
	85	±4	±4	±5	±5
11	95	±7	±8	±8	±8
	90	±5	±6	±6	±6
	85	±4	±5	±5	±5
12	95	±6	±9	±8	±8
	90	±5	±7	±6	±6
	85	±4	±6	±5	±5
13	95	±6	±7	±7	±9
	90	±4	±5	±6	±7
	85±	±4	±4	±5	±5
14	95	±6	±6	±7	±6
	90	±5	±5	±6	±4
	85	±4	±4	±5	±4

ცხრილი გ3. სფეროებისა და ადაპტური ქვევების კომპოზიციის სტანდარტული ქულების შესაბამისი პროცენტული რანგი და სტანაინები

სტანდარტული ქულა	პროცენტული რანგი	სტანაინი	სტანდარტული ქულა
137ის ზევით	>99.9	9	137ის ზევით
137	99.8		137
136	99.8		136
135	99.8		135
134	99.8		134
133	99.8		133
132	99.8		132
131	99.5		131
130	99.3		130
129	99		129
128	99		128
127	99		127
126	99		126
125	98		125
124	98		124
123	97		123
122	96		122
121	95		121
120	93		120
119	91		119
118	89		118
117	87		117
116	86		116
115	83		115
114	81		114
113	79	8	113
112	79		112
111	76		111
110	74		110
109	73		109
108	71		108
107	68	7	107
106	66		106
105	64		105
104	60		104
103	56		103
102	54		102
101	50	6	101
100	48		100
99	47		99
98	44		98
97	40		97
96	37		96
95	35	5	95
94	33		94
93	31		93
92	29		92
91	27		91
90	26		90

სტანდარტული ქულა	პროცენტული რანგი	სტანაინი	სტანდარტული ქულა
89	24	4	89
88	21		88
87	19		87
86	18		86
85	17		85
84	16		84
83	14	3	83
82	13		82
81	12		81
80	12		80
79	10		79
78	9		78
77	8	2	77
76	7		76
75	5		75
74	4		74
73	3		73
72	3		72
71	3	1	71
70	3		70
69	3		69
68	3		68
67	2		67
66	2		66
65	2		65
64	2		64
63	2		63
62	2		62
61	1		61
60	1		60
59	0.7		59
58	0.7		58
57	0.5		57
56	0.2		56
55	0.2		55
54	0.2		54
53	0.2		53
52	0.2		52
51	0.2		51
50	0.2		50
49	0.2		49
49ის ქვევით	<0.1		49ის ქვევით

დანართი

დანართი

სხვაობათა მნიშვნელობები

ცხრილი დ1. სფეროების შედარება: სფეროების სტანდარტულ ქულებს შორის არსებული სხვაობების სტატისტიკური სანდოობისთვის საჭირო მნიშვნელობები

ასაკი	მნიშვნელოვნების დონე	კომუნიკაცია/ ყოფითი უნარები	კომუნიკაცია/ სოციალიზაცია	ყოფითი უნარები/ სოციალიზაცია	მნიშვნელოვნების დონე	ასაკი
6	0.05	8	8	8	0.05	6
	0.01	11	11	11	0.01	
7	0.05	9	9	9	0.05	7
	0.01	11	11	11	0.01	
8	0.05	10	10	10	0.05	8
	0.01	13	13	13	0.01	
9	0.05	8	8	8	0.05	9
	0.01	11	11	11	0.01	
10	0.05	13	13	13	0.05	10
	0.01	17	17	17	0.01	
11	0.05	9	9	9	0.05	11
	0.01	12	12	12	0.01	
12	0.05	9	9	9	0.05	12
	0.01	12	12	12	0.01	
13	0.05	9	9	9	0.05	13
	0.01	12	12	12	0.01	
14	0.05	9	9	9	0.05	14
	0.01	11	12	12	0.01	

ცხრილი დ2. სფეროების შედარება: მნიშვნელობა გვიჩვენებს სფეროთა სტანდარტულ ქულებს შორის სხვაობას რომელიც იშვიათად გვხვდება

ასაკი	მნიშვნელობები კიდურა %-ებში	კომუნიკაცია/ ყოფითი უნარები	კომუნიკაცია/ სოციალიზაცია	ყოფითი უნარები/ სოციალიზაცია	მნიშვნელობები კიდურა %-ებში	ასაკი
6	16% 10% 5% 1%	– 8–9 10–20 21+	10–11 12–13 14–19 20+	10–11 12 13–15 16+	16% 10% 5% 1%	6
7	16% 10% 5% 1%	7 8 9–12 13+	8–9 10–11 12–20 21+	9–10 11 12–18 19+	16% 10% 5% 1%	7
8	16% 10% 5% 1%	10–13 14–15 16–17 18+	10 11 12–17 18+	12 13–15 16 17+	16% 10% 5% 1%	8
9	16% 10% 5% 1%	10 11 12–17 18+	10 11–16 17–18 19+	12 13–15 16–17 18+	16% 10% 5% 1%	9
10	16% 10% 5% 1%	– 8–10 11–18 19+	10 11 12–13 14+	10 11 12–16 17+	16% 10% 5% 1%	10
11	16% 10% 5% 1%	10–12 13–14 15–17 18+	11 12–16 17–23 24+	13–15 16–17 18–19 20+	16% 10% 5% 1%	11
12	16% 10% 5% 1%	12–13 14 15–22 23+	12–13 14–16 17–22 23+	14 15–17 18–20 21+	16% 10% 5% 1%	12
13	16% 10% 5% 1%	11–12 13 14–20 21+	9–10 11–13 14–22 23+	14 15–19 20–27 28+	16% 10% 5% 1%	13
14	16% 10% 5% 1%	16 17–19 20–22 23+	10 11–14 15–20 21+	18 19–20 21–24 25+	16% 10% 5% 1%	14

ცხრილი დ3. ქვესფეროების შედარება: მნიშვნელობა გვიჩვენებს ქვესფეროთა სტანდარტულ ქულებს შორის სხვაობას, რომელიც საჭიროა შესაბამისი მნიშვნელოვნების დონის უზრუნველსაყოფად.

ასაკი 6:0 – 6:11

	სანდოობისათვის საჭირო სხვაობა v სკალირებულ ქულებს შორის								
	რეცეპტული	ექსპრესიული	წერითი	პირადი	აკადემიური	სასკოლო საზოგადოება	ინტერპერსონალური ურთიერთობები	თამაში და თავისუფალი დრო	თავის გართმევის უნარები
რეცეპტული	-	2	2	3	2	2	2	2	2
ექსპრესიული	2	-	2	3	2	2	2	3	2
წერითი	2	2	-	3	2	2	2	2	2
პირადი	2	2	2	-	3	3	3	3	3
აკადემიური	2	2	2	2	-	2	2	2	2
სასკოლო საზოგადოება	2	2	2	2	2	-	2	2	2
ინტერპერსონალური ურთიერთობები	2	2	2	2	2	2	-	2	2
თამაში და თავისუფალი დრო	2	2	2	2	2	2	2	-	2
თავის გართმევის უნარები	2	2	2	2	2	2	2	2	-

შენიშვნა: დიაგნოზის ზემოთ მოცემულის 0,05 მნიშვნელოვნების დონის შესაბამისი მნიშვნელობები, ხოლო ქვემოთ 0,01 მნიშვნელოვნების დონის შესაბამისი მნიშვნელობები

ასაკი 7:0 – 7:11

	სანდოობისათვის საჭირო სხვაობა v სკალირებულ ქულებს შორის								
	რეცეპტული	ექსპრესიული	წერითი	პირადი	აკადემიური	სასკოლო საზოგადოება	ინტერპერსონალური ურთიერთობები	თამაში და თავისუფალი დრო	თავის გართმევის უნარები
რეცეპტული	-	2	2	3	2	2	2	3	2
ექსპრესიული	2	-	2	3	2	2	2	3	3
წერითი	2	2	-	3	2	2	2	2	2
პირადი	2	2	2	-	3	3	3	3	3
აკადემიური	2	2	1	2	-	2	2	2	2
სასკოლო საზოგადოება	2	2	1	2	1	-	2	3	2
ინტერპერსონალური ურთიერთობები	2	2	2	2	1	2	-	3	2
თამაში და თავისუფალი დრო	2	2	2	2	2	2	2	-	3
თავის გართმევის უნარები	2	2	2	2	2	2	2	2	-

შენიშვნა: დიაგნოზის ზემოთ მოცემულის 0,05 მნიშვნელოვნების დონის შესაბამისი მნიშვნელობები, ხოლო ქვემოთ 0,01 მნიშვნელოვნების დონის შესაბამისი მნიშვნელობები

ასაკი 8:0 – 8:11

	სანდოობისათვის საჭირო სხვაობა v სკალირებულ ქულებს შორის								
	რეცეპტული	ექსპრესიული	წერითი	პირადი	აკადემიური	სასკოლო საზოგადოება	ინტერპერსონალური ურთიერთობები	ლოკალური ურთიერთობები	თამაში და თავისუფალი დრო
რეცეპტული	-	3	3	4	3	3	3	3	3
ექსპრესიული	2	-	3	4	3	3	3	3	3
წერითი	2	2	-	3	3	2	3	3	3
პირადი	3	3	2	-	4	3	3	4	3
აკადემიური	2	2	2	3	-	3	3	3	3
სასკოლო საზოგადოება	2	2	2	2	2	-	3	3	3
ინტერპერსონალური ურთიერთობები	2	2	2	3	2	2	-	3	3
თამაში და თავისუფალი დრო	2	2	2	3	2	2	2	-	3
თავის გართმევის უნარები	2	2	2	3	2	2	2	2	-

შენიშვნა: დიაგნოზის ზემოთ მოცემულის 0,05 მნიშვნელოვნების დონის შესაბამისი მნიშვნელობები, ხოლო ქვემოთ 0,01 მნიშვნელოვნების დონის შესაბამისი მნიშვნელობები

ასაკი 9:0 – 9:11

	სანდოობისათვის საჭირო სხვაობა v სკალირებულ ქულებს შორის								
	რეცეპტული	ექსპრესიული	წერითი	პირადი	აკადემიური	სასკოლო საზოგადოება	ინტერპერსონალური ურთიერთობები	ლოკალური ურთიერთობები	თამაში და თავისუფალი დრო
რეცეპტული	-	3	3	3	3	3	3	3	3
ექსპრესიული	2	-	3	3	3	3	3	3	3
წერითი	2	2	-	3	3	2	3	3	2
პირადი	3	2	2	-	3	3	3	3	3
აკადემიური	2	2	2	2	-	3	3	3	3
სასკოლო საზოგადოება	2	2	2	2	2	-	3	3	2
ინტერპერსონალური ურთიერთობები	2	2	2	2	2	2	-	3	3
თამაში და თავისუფალი დრო	2	2	2	2	2	2	2	-	3
თავის გართმევის უნარები	2	2	2	2	2	2	2	2	-

შენიშვნა: დიაგნოზის ზემოთ მოცემულის 0,05 მნიშვნელოვნების დონის შესაბამისი მნიშვნელობები, ხოლო ქვემოთ 0,01 მნიშვნელოვნების დონის შესაბამისი მნიშვნელობები

ასაკი 10:0 – 10:11

	სანდოობისათვის საჭირო სხვაობა v სკალირებულ ქულებს შორის								
	რეცეპტული	ექსპრესიული	წერითი	პირადი	აკადემიური	სასკოლო საზოგადოება	ინტერპერსონალური ურთიერთობები	თამაში და თავისუფალი დრო	თავის გართმევის უნარები
რეცეპტული	-	4	5	5	5	4	4	5	5
ექსპრესიული	3	-	5	4	4	4	4	4	4
წერითი	4	4	-	5	5	5	5	5	5
პირადი	4	3	4	-	5	4	5	5	5
აკადემიური	4	3	4	4	-	4	5	5	5
სასკოლო საზოგადოება	3	3	4	3	3	-	4	4	4
ინტერპერსონალური ურთიერთობები	3	3	4	3	3	3	-	4	4
თამაში და თავისუფალი დრო	4	3	4	4	4	3	3	-	5
თავის გართმევის უნარები	3	3	4	4	4	3	3	3	-

შენიშვნა: დიაგნოზის ზემოთ მოცემულის 0,05 მნიშვნელოვნების დონის შესაბამისი მნიშვნელობები, ხოლო ქვემოთ 0,01 მნიშვნელოვნების დონის შესაბამისი მნიშვნელობები

ასაკი 11:0 – 11:11

	სანდოობისათვის საჭირო სხვაობა v სკალირებულ ქულებს შორის								
	რეცეპტული	ექსპრესიული	წერითი	პირადი	აკადემიური	სასკოლო საზოგადოება	ინტერპერსონალური ურთიერთობები	თამაში და თავისუფალი დრო	თავის გართმევის უნარები
რეცეპტული	-	3	3	4	3	3	4	3	4
ექსპრესიული	2	-	3	3	3	3	3	3	3
წერითი	2	2	-	3	3	3	3	3	3
პირადი	3	2	2	-	3	3	4	3	4
აკადემიური	3	2	2	3	-	3	3	3	3
სასკოლო საზოგადოება	2	2	2	2	2	-	3	3	3
ინტერპერსონალური ურთიერთობები	3	2	2	3	2	2	-	3	4
თამაში და თავისუფალი დრო	3	2	2	3	2	2	3	-	3
თავის გართმევის უნარები	3	2	2	3	3	2	3	3	-

შენიშვნა: დიაგნოზის ზემოთ მოცემულის 0,05 მნიშვნელოვნების დონის შესაბამისი მნიშვნელობები, ხოლო ქვემოთ 0,01 მნიშვნელოვნების დონის შესაბამისი მნიშვნელობები

ასაკი 12:0 – 12:11

	სანდოობისათვის საჭირო სხვაობა v სკალირებულ ქულებს შორის								
	რეცეპტული	ექსპრესიული	წერითი	პირადი	აკადემიური	სასკოლო საზოგადოება	ინტერპერსონალური ურთიერთობები	ლოკალური ურთიერთობები	თამაში და თავისუფალი დრო
რეცეპტული	-	3	3	3	3	3	3	3	3
ექსპრესიული	3	-	3	3	3	3	3	3	3
წერითი	2	2	-	3	2	3	3	3	3
პირადი	3	2	2	-	3	3	3	3	3
აკადემიური	2	2	2	2	-	3	3	3	3
სასკოლო საზოგადოება	3	2	2	2	2	-	3	3	3
ინტერპერსონალური ურთიერთობები	3	2	2	2	2	2	-	3	3
თამაში და თავისუფალი დრო	3	2	2	2	2	2	2	-	3
თავის გართმევის უნარები	3	2	2	2	2	2	2	2	-

შენიშვნა: დიაგნოზის ზემოთ მოცემულის 0,05 მნიშვნელოვნების დონის შესაბამისი მნიშვნელობები, ხოლო ქვემოთ 0,01 მნიშვნელოვნების დონის შესაბამისი მნიშვნელობები

ასაკი 13:0 – 13:11

	სანდოობისათვის საჭირო სხვაობა v სკალირებულ ქულებს შორის								
	რეცეპტული	ექსპრესიული	წერითი	პირადი	აკადემიური	სასკოლო საზოგადოება	ინტერპერსონალური ურთიერთობები	ლოკალური ურთიერთობები	თამაში და თავისუფალი დრო
რეცეპტული	-	3	3	3	3	3	3	3	3
ექსპრესიული	3	-	3	3	3	3	3	3	3
წერითი	2	2	-	2	3	3	3	3	3
პირადი	2	2	2	-	3	3	3	3	3
აკადემიური	3	2	2	2	-	3	3	3	3
სასკოლო საზოგადოება	3	2	2	2	2	-	3	3	3
ინტერპერსონალური ურთიერთობები	2	2	2	2	2	2	-	3	3
თამაში და თავისუფალი დრო	3	2	2	2	2	2	2	-	3
თავის გართმევის უნარები	2	2	2	2	2	2	2	2	-

შენიშვნა: დიაგნოზის ზემოთ მოცემულის 0,05 მნიშვნელოვნების დონის შესაბამისი მნიშვნელობები, ხოლო ქვემოთ 0,01 მნიშვნელოვნების დონის შესაბამისი მნიშვნელობები

ასაკი 14:0 – 14:11

	სანდოობისათვის საჭირო სხვაობა v სკალირებულ ქულებს შორის								
	რეცეპტული	ექსპრესიული	წერითი	პირადი	აკადემიური	სასკოლო საზოგადოება	ინტერპერსონალი	ლოკალი	ურთიერთობები
რეცეპტული	-	3	3	3	3	3	3	4	3
ექსპრესიული	3	-	3	3	3	3	3	4	3
წერითი	2	2	-	3	3	3	3	3	3
პირადი	2	2	2	-	3	3	3	3	3
აკადემიური	3	3	2	2	-	3	3	4	3
სასკოლო საზოგადოება	3	3	2	2	3	-	3	4	3
ინტერპერსონალი	3	2	2	2	2	2	-	4	3
ლოკალი	3	3	2	3	3	3	3	-	3
ურთიერთობები	3	2	2	2	2	2	2	3	-

შენიშვნა: დიაგნოზის ზემოთ მოცემულის 0,05 მნიშვნელობების დონის შესაბამისი მნიშვნელობები, ხოლო ქვემოთ 0,01 მნიშვნელობების დონის შესაბამისი მნიშვნელობები

შენიშვნა: რადგან ყოველი არის (და ქვეარის) v -ქულები დათვლილია ინტერვალის შუაწერტილების პროცენტების სტანდარტულ სკალაზე გადაყვანით (შესაბამისად საშ. 100, სტ. გადახრა 15 და საშ. 15, სტ. გადახრა 3), არეებისა და ქვე-არეების v- ქულების ერთმანეთთან შედარებას აზრი არა აქვს (განსხვავება საშუალო v-ქულებს შორის ყოველთვის იქნება სტატისტიკურად არაარსებითი).

ამიტომ, ჩვენ ერთმანეთს ვადარებთ არეებისა და ქვეარეების P-მნიშვნელობას (P-value), ანუ შესაბამისი ტესტების სირთულეებს.

თუ გვინდა რომელიმე ბავშვის მიერ სხვადასხვა არეში (ან ქვეარეში) მიღებული ქულების სხვაობის შედარება ცხრილში მოცემულ კრიტიკულ მნიშვნელობებთან, ბავშვის მიერ თითოეულ ტესტში (ან ქვეტესტში) მიღებული ქულა უნდა გავყოთ ამ ტესტის მაქსიმალურ ქულაზე, შემდეგ მიღებული რიცხვი გავამრავლოთ 100-ზე და განვიხილოთ ასეთი სიდიდეების სხვაობები.

ცხრილი დ4. ქვესფეროების შედარება: მნიშვნელობა გვიჩვენებს ქვესფეროთა სტანდარტულ ქულებს შორის სხვაობას, რომელიც საჭიროა შესაბამისი მნიშვნელოვნების დონის უზრუნველსაყოფად.

ასაკი 6:0 – 6:11	სხვაობის სიხშირე ექსტრემუმებში	რეცეპტული	ექსპრესიული	წერითი	პირადი	აკადემიური	სასკოლო საზოგადოება	ინტერპერსონალური ურთიერთობები	თამაში და თავისუფალი დრო	თავის გართმევის უნარები
რეცეპტული	16%	–	5	5	–	5	4	4	5	–
	10%	–	6	–	6	6	–	5	6	5
	5%	–	7–8	6–9	7–9	7	5–9	6	7–8	6–7
	1%	–	9+	10+	10+	8+	10+	7+	9+	8+
ექსპრესიული	16%	5	–	–	7	5	–	5	6	6
	10%	6	–	5	8	6	6	6	7	–
	5%	7–8	–	6–7	9–10	7–10	7–12	7–8	8–11	7–8
	1%	9+	–	8+	11+	11+	13+	9+	12+	9+
წერითი	16%	5	–	–	6	–	–	4	6	5
	10%	–	5	–	7	4	5–6	5	7	–
	5%	6–9	6–7	–	8–10	5–8	7–10	6–7	8–13	6–12
	1%	10+	8+	–	11+	9+	11+	8+	14+	13+
პირადი	16%	–	7	6	–	7	6	6	6	–
	10%	6	8	7	–	8	7	7	7	6–7
	5%	7–9	9–10	8–10	–	9–10	8–9	8–11	8–10	8–9
	1%	10+	11+	11+	–	11+	10+	12+	11+	10+
აკადემიური	16%	5	5	–	7	–	5	5	6	6
	10%	6	6	4	8	–	–	–	7	–
	5%	7	7–10	5–8	9–10	–	6	6–8	8–9	7–8
	1%	8+	11+	9+	11+	–	7+	9+	10+	9+
სასკოლო საზოგადოება	16%	4	–	–	6	5	–	4	5	–
	10%	–	6	5–6	7	–	–	5	6	5
	5%	5–9	7–12	7–10	8–9	6	–	6–7	7–8	6–8
	1%	10+	13+	11+	10+	7+	–	8+	9+	9+
ინტერპერსონალური ურთიერთობები	16%	4	5	4	6	5	4	–	4	–
	10%	5	6	5	7	–	5	–	5–6	4
	5%	6	7–8	6–7	8–11	6–8	6–7	–	–	5
	1%	7+	9+	8+	12+	9+	8+	–	7+	6+
თამაში და თავისუფალი დრო	16%	5	6	6	6	6	5	4	–	4
	10%	6	7	7	7	7	6	5–6	–	–
	5%	7–8	8–11	8–13	8–10	8–9	7–8	–	–	5–6
	1%	9+	12+	14+	11+	10+	9+	7+	–	7+
თავის გართმევის უნარები	16%	–	6	5	–	6	–	–	4	–
	10%	5	–	–	6–7	–	5	4	–	–
	5%	6–7	7–8	6–12	8–9	7–8	6–8	5	5–6	–
	1%	8+	9+	13+	10+	9+	9+	6+	7+	–

ასაკი 7:0 – 7:11	სხვაობის სიხშირე ექსტრემუმებში	რეცეპტული	ექსპრესიული	წერითი	პირადი	აკადემიური	სასკოლო საზოგადოება	ინტერპერსონალური ურთიერთობები	თამაში და თავისუფალი დრო	თავის გართმევის უნარები
რეცეპტული	16%	–	5	–	–	–	4	4	6	4
	10%	–	–	5	7–8	5	5	5–6	7	5
	5%	–	6–7	6–11	9	6	6–7	7–9	8–9	6–8
	1%	–	8+	12+	10+	7+	8+	10+	10+	9+
ექსპრესიული	16%	5	–	5	6	5	4	–	5	–
	10%	–	–	6	7–8	6	5	–	6	5
	5%	6–7	–	7–13	9–10	–	6	5	7–10	6–7
	1%	8+	–	14+	11+	7+	7+	6+	11+	8+
წერითი	16%	–	5	–	–	4	4	4	–	–
	10%	5	6	–	6	5	5–6	5	6–7	5–6
	5%	6–11	7–13	–	7–8	6–10	7–8	6–11	8–12	7–10
	1%	12+	14+	–	9+	11+	9+	12+	13+	11+
პირადი	16%	–	6	–	–	5	–	6	–	–
	10%	7–8	7–8	6	–	6	6–7	–	7	–
	5%	9	9–10	7–8	–	7	8	7–10	8–10	7–10
	1%	10+	11+	9+	–	8+	9+	11+	11+	11+
აკადემიური	16%	–	5	4	5	–	–	–	5	5
	10%	5	6	5	6	–	5	–	6	–
	5%	6	–	6–10	7	–	6–7	5–7	7–12	6–10
	1%	7+	7+	11+	8+	–	8+	8+	13+	11+
სასკოლო საზოგადოება	16%	4	4	4	–	–	–	–	–	–
	10%	5	5	5–6	6–7	5	–	4	5	4
	5%	6–7	6	7–8	8	6–7	–	5	6–8	5–6
	1%	8+	7+	9+	9+	8+	–	6+	9+	7+
ინტერპერსონალური ურთიერთობები	16%	4	–	4	6	–	–	–	5	4
	10%	5–6	–	5	–	–	4	–	–	–
	5%	7–9	5	6–11	7–10	5–7	5	–	6–8	5–7
	1%	10+	6+	12+	11+	8+	6+	–	9+	8+
თამაში და თავისუფალი დრო	16%	6	5	–	–	5	–	5	–	5
	10%	7	6	6–7	7	6	5	–	–	6
	5%	8–9	7–10	8–12	8–10	7–12	6–8	6–8	–	7–11
	1%	10+	11+	13+	11+	13+	9+	9+	–	12+
თავის გართმევის უნარები	16%	4	–	–	–	5	–	4	5	–
	10%	5	5	5–6	–	–	4	–	6	–
	5%	6–8	6–7	7–10	7–10	6–10	5–6	5–7	7–11	–
	1%	9+	8+	11+	11+	11+	7+	8+	12+	–

ასაკი 8:0 – 8:11	სხვაობის სიხშირე ექსტრემუმებში	რეცეპტული	ექსპრესიული	წერითი	პირადი	აკადემიური	სასკოლო საზოგადოება	ინტერპერსონალური ურთიერთობები	თამაში და თავისუფალი დრო	თავის გართმევის უნარები
რეცეპტული	16%	–	7	–	9	7	6	6	–	6–7
	10%	–	–	6	–	8–10	–	7–8	–	8–9
	5%	–	8	7–8	10–12	11	7–8	9–10	7–9	10
	1%	–	9+	9+	13+	12+	9+	11+	10+	11+
ექსპრესიული	16%	7	–	–	8	7	5	5	6	5
	10%	–	–	6	9	8	6	6	–	6
	5%	8	–	7–8	–	9–10	7	7–10	7–10	7–9
	1%	9+	–	9+	10+	11+	8+	11+	11+	10+
წერითი	16%	–	–	–	8	6	4	5	5–6	–
	10%	6	6	–	9	7	–	6	7	6
	5%	7–8	7–8	–	10–11	–	5–6	7	8	7–8
	1%	9+	9+	–	12+	8+	7+	8+	9+	9+
პირადი	16%	9	8	8	–	9	8	–	7–8	–
	10%	–	9	9	–	10–11	9	8–10	–	8–9
	5%	10–12	–	10–11	–	12	10	–	9–12	10–11
	1%	13+	10+	12+	–	13+	11+	11+	13+	12+
აკადემიური	16%	7	7	6	9	–	6	–	7	7
	10%	8–10	8	7	10–11	–	7	7	8–9	8
	5%	11	9–10	–	12	–	8	8–13	10–11	9–10
	1%	12+	11+	8+	13+	–	9+	14+	12+	11+
სასკოლო საზოგადოება	16%	6	5	4	8	6	–	–	5	–
	10%	–	6	–	9	7	–	–	6	5
	5%	7–8	7	5–6	10	8	–	6	7	6–7
	1%	9+	8+	7+	11+	9+	–	7+	8+	8+
ინტერპერსონალური ურთიერთობები	16%	6	5	5	–	–	–	–	–	–
	10%	7–8	6	6	8–10	7	–	–	5–6	6
	5%	9–10	7–10	7	–	8–13	6	–	–	7–8
	1%	11+	11+	8+	11+	14+	7+	–	7+	9+
თამაში და თავისუფალი დრო	16%	–	6	5–6	7–8	7	5	–	–	5
	10%	–	–	7	–	8–9	6	5–6	–	6–7
	5%	7–9	7–10	8	9–12	10–11	7	–	–	8
	1%	10+	11+	9+	13+	12+	8+	7+	–	9+
თავის გართმევის უნარები	16%	6–7	5	–	–	7	–	–	5	–
	10%	8–9	6	6	8–9	8	5	6	6–7	–
	5%	10	7–9	7–8	10–11	9–10	6–7	7–8	8	–
	1%	11+	10+	9+	12+	11+	8+	9+	9+	–

ასაკი 9:0 – 9:11										
	სხვაობის სიხშირე ექსტრემუმებში	რეცეპტული	ექსპრესიული	წერითი	პირადი	აკადემიური	სასკოლო საზოგადოება	ინტერპერსონალური ურთიერთობები	თამაში და თავისუფალი დრო	თავის გართმევის უნარები
რეცეპტული	16%	–	5	5	7	6	4	6	5–6	5
	10%	–	6–7	6–7	8	7–8	5	–	7	–
	5%	–	8	8–11	9–10	9–11	6–9	7–10	8–10	6–9
	1%	–	9+	12+	11+	12+	10+	11+	11+	10+
ექსპრესიული	16%	5	–	5	–	6	–	5	5	5
	10%	6–7	–	6	8	7–8	5–6	6	6	6
	5%	8	–	7–9	9–11	9–12	7–10	7–8	7–12	7–9
	1%	9+	–	10+	12+	13+	11+	9+	13+	10+
წერითი	16%	5	5	–	7	6	–	5	5	5
	10%	6–7	6	–	8	–	5–6	6	6	6
	5%	8–11	7–9	–	9–12	7–9	7–13	7–12	7–13	7–12
	1%	12+	10+	–	13+	10+	14+	13+	14+	13+
პირადი	16%	7	–	7	–	8	7	–	7	7–8
	10%	8	8	8	–	9	8	8	8–9	9
	5%	9–10	9–11	9–12	–	10–11	9–10	9–11	10–11	10
	1%	11+	12+	13+	–	12+	11+	12+	12+	11+
აკადემიური	16%	6	6	6	8	–	–	6	6–7	6
	10%	7–8	7–8	–	9	–	–	7–8	–	7–8
	5%	9–11	9–12	7–9	10–11	–	6–14	9–11	8–14	9–13
	1%	12+	13+	10+	12+	–	15+	12+	15+	14+
სასკოლო საზოგადოება	16%	4	–	–	7	–	–	4	–	–
	10%	5	5–6	5–6	8	–	–	5–6	5	4
	5%	6–9	7–10	7–13	9–10	6–14	–	7–8	6–11	5–6
	1%	10+	11+	14+	11+	15+	–	9+	12+	7+
ინტერპერსონალური ურთიერთობები	16%	6	5	5	–	6	4	–	4	–
	10%	–	6	6	8	7–8	5–6	–	–	5
	5%	7–10	7–8	7–12	9–11	9–11	7–8	–	5–6	6–7
	1%	11+	9+	13+	12+	12+	9+	–	7+	8+
თამაში და თავისუფალი დრო	16%	5–6	5	5	7	6–7	–	4	–	4
	10%	7	6	6	8–9	–	5	–	–	5
	5%	8–10	7–12	7–13	10–11	8–14	6–11	5–6	–	6–11
	1%	11+	13+	14+	12+	15+	12+	7+	–	12+
თავის გართმევის უნარები	16%	5	5	5	7–8	6	–	–	4	–
	10%	–	6	6	9	7–8	4	5	5	–
	5%	6–9	7–9	7–12	10	9–13	5–6	6–7	6–11	–
	1%	10+	10+	13+	11+	14+	7+	8+	12+	–

ასაკი 10:0 – 10:11	სხვაობის სიხშირე ექსტრემუმებში	რეცეპტული	ექსპრესიული	წერითი	პირადი	აკადემიური	სასკოლო საზოგადოება	ინტერპერსონალური ურთიერთობები	თამაში და თავისუფალი დრო	თავის გართმევის უნარები
რეცეპტული	16%	–	–	–	–	6	–	4–5	–	–
	10%	–	5	7	7	7–8	–	6	–	5
	5%	–	6–10	–	–	9	5–8	7–8	6–7	6
	1%	–	11+	8+	8+	10+	9+	9+	8+	7+
ექსპრესიული	16%	–	–	7	6	6	–	7	–	5
	10%	5	–	8–11	7	7	5–6	–	6	6
	5%	6–10	–	12–14	8–11	8–13	7–8	–	7–9	7
	1%	11+	–	15+	12+	14+	9+	8+	10+	8+
წერითი	16%	–	7	–	8	6–7	7	7	7–8	–
	10%	7	8–11	–	–	8–9	–	–	9	7–8
	5%	–	12–14	–	9	10–12	8	8–9	–	9–10
	1%	8+	15+	–	10+	13+	9+	10+	10+	11+
პირადი	16%	–	6	8	–	–	6	7	7	–
	10%	7	7	–	–	9	7	8	8	8
	5%	–	8–11	9	–	10	–	9	9	9–10
	1%	8+	12+	10+	–	11+	8+	10+	10+	11+
აკადემიური	16%	6	6	6–7	–	–	–	6	–	–
	10%	7–8	7	8–9	9	–	8–9	–	7–8	7
	5%	9	8–13	10–12	10	–	–	7–9	9–11	8
	1%	10+	14+	13+	11+	–	10+	10+	12+	9+
სასკოლო საზოგადოება	16%	–	–	7	6	–	–	5	5	4
	10%	–	5–6	–	7	8–9	–	6	6	5
	5%	5–8	7–8	8	–	–	–	–	–	6
	1%	9+	9+	9+	8+	10+	–	7+	7+	7+
ინტერპერსონალური ურთიერთობები	16%	4–5	7	7	7	6	5	–	4–5	–
	10%	6	–	–	8	–	6	–	–	5
	5%	7–8	–	8–9	9	7–9	–	–	6–7	6
	1%	9+	8+	10+	10+	10+	7+	–	8+	7+
თამაში და თავისუფალი დრო	16%	–	–	7–8	7	–	5	4–5	–	4
	10%	–	6	9	8	7–8	6	–	–	–
	5%	6–7	7–9	–	9	9–11	–	6–7	–	5–6
	1%	8+	10+	10+	10+	12+	7+	8+	–	7+
თავის გართმევის უნარები	16%	–	5	–	–	–	4	–	4	–
	10%	5	6	7–8	8	7	5	5	–	–
	5%	6	7	9–10	9–10	8	6	6	5–6	–
	1%	7+	8+	11+	11+	9+	7+	7+	7+	–

ასაკი 11:0 – 11:11										
	სხვაობის სიხშირე ექსტრემუმებში	რეცეპტული	ექსპრესიული	წერითი	პირადი	აკადემიური	სასკოლო საზოგადოება	ინტერპერსონალური ურთიერთობები	თამაში და თავისუფალი დრო	თავის გართმევის უნარები
რეცეპტული	16%	–	–	–	–	6–7	5	–	6	–
	10%	–	7	6–7	10	8	6–8	6–7	7	7
	5%	–	8–11	8	11–12	9–10	9–10	8–10	8–10	8–10
	1%	–	12+	9+	13+	11+	11+	11+	11+	11+
ექსპრესიული	16%	–	–	–	11	–	5	–	–	5
	10%	7	–	5–6	12	6	6–7	6–7	6–7	6
	5%	8–11	–	7–8	13–15	7–8	8–11	–	8–10	7–9
	1%	12+	–	9+	16+	9+	12+	8+	11+	10+
წერითი	16%	–	–	–	10–11	–	4	6	6	6
	10%	6–7	5–6	–	12	5	–	–	7–8	–
	5%	8	7–8	–	13	6–9	5–11	7–11	9–11	7–9
	1%	9+	9+	–	14+	10+	12+	12+	12+	10+
პირადი	16%	–	11	10–11	–	–	10–11	10	10	–
	10%	10	12	12	–	12	12	11	11	11
	5%	11–12	13–15	13	–	13	13–14	–	12–14	12–14
	1%	13+	16+	14+	–	14+	15+	12+	15+	15+
აკადემიური	16%	6–7	–	–	–	–	5	–	–	6
	10%	8	6	5	12	–	6	6–8	6	7
	5%	9–10	7–8	6–9	13	–	7–10	9–10	7–10	8
	1%	11+	9+	10+	14+	–	11+	11+	11+	9+
სასკოლო საზოგადოება	16%	5	5	4	10–11	5	–	5	–	5
	10%	6–8	6–7	–	12	6	–	–	5–6	6
	5%	9–10	8–11	5–11	13–14	7–10	–	6–7	7–9	7–9
	1%	11+	12+	12+	15+	11+	–	8+	10+	10+
ინტერპერსონალური ურთიერთობები	16%	–	–	6	10	–	5	–	4	4–5
	10%	6–7	6–7	–	11	6–8	–	–	5	–
	5%	8–10	–	7–11	–	9–10	6–7	–	6	6–8
	1%	11+	8+	12+	12+	11+	8+	–	7+	9+
თამაში და თავისუფალი დრო	16%	6	–	6	10	–	–	4	–	4
	10%	7	6–7	7–8	11	6	5–6	5	–	–
	5%	8–10	8–10	9–11	12–14	7–10	7–9	6	–	5–8
	1%	11+	11+	12+	15+	11+	10+	7+	–	9+
თავის გართმევის უნარები	16%	–	5	6	–	6	5	4–5	4	–
	10%	7	6	–	11	7	6	–	–	–
	5%	8–10	7–9	7–9	12–14	8	7–9	6–8	5–8	–
	1%	11+	10+	10+	15+	9+	10+	9+	9+	–

ასაკი 12:0 – 12:11										
	სხვაობის სიხშირე ექსტრემუმებში	რეცეპტული	ექსპრესიული	წერითი	პირადი	აკადემიური	სასკოლო საზოგადოება	ინტერპერსონალური ურთიერთობები	თამაში და თავისუფალი დრო	თავის გართმევის უნარები
რეცეპტული	16%	–	–	–	10	8	6	7	8	–
	10%	–	7–8	7–8	11–12	9	7	8–9	9	8–9
	5%	–	9	9	13–15	10	8–10	10–11	10–11	10–11
	1%	–	10+	10+	16+	11+	11+	12+	12+	12+
ექსპრესიული	16%	–	–	5–6	11	7	–	–	–	4–5
	10%	7–8	–	7	12	8	5	5–7	6–7	6–7
	5%	9	–	8–9	13–16	9–10	6–8	8–9	8–12	8–12
	1%	10+	–	10+	17+	11+	9+	10+	13+	13+
წერითი	16%	–	5–6	–	–	–	4	–	5	4
	10%	7–8	7	–	11–12	5–6	5	5	6	5–6
	5%	9	8–9	–	13	–	6–7	6–10	7–9	7–9
	1%	10+	10+	–	14+	7+	8+	11+	10+	10+
პირადი	16%	10	11	–	–	9	–	–	11	10–11
	10%	11–12	12	11–12	–	10–13	11	11–12	12–13	–
	5%	13–15	13–16	13	–	14	12–14	13–15	–	12–14
	1%	16+	17+	14+	–	15+	15+	16+	14+	15+
აკადემიური	16%	8	7	–	9	–	6	6	6	6
	10%	9	8	5–6	10–13	–	7	–	7–8	7
	5%	10	9–10	–	14	–	8–9	7–10	9–10	8–9
	1%	11+	11+	7+	15+	–	10+	11+	11+	10+
სასკოლო საზოგადოება	16%	6	–	4	–	6	–	4	5	4
	10%	7	5	5	11	7	–	–	–	5
	5%	8–10	6–8	6–7	12–14	8–9	–	5–7	6–8	6–7
	1%	11+	9+	8+	15+	10+	–	8+	9+	8+
ინტერპერსონალური ურთიერთობები	16%	7	–	–	–	6	4	–	4	4
	10%	8–9	5–7	5	11–12	–	–	–	–	–
	5%	10–11	8–9	6–10	13–15	7–10	5–7	–	5–9	5–6
	1%	12+	10+	11+	16+	11+	8+	–	10+	7+
თამაში და თავისუფალი დრო	16%	8	–	5	11	6	5	4	–	–
	10%	9	6–7	6	12–13	7–8	–	–	–	4
	5%	10–11	8–12	7–9	–	9–10	6–8	5–9	–	5–8
	1%	12+	13+	10+	14+	11+	9+	10+	–	9+
თავის გართმევის უნარები	16%	–	4–5	4	10–11	6	4	4	–	–
	10%	8–9	6–7	5–6	–	7	5	–	4	–
	5%	10–11	8–12	7–9	12–14	8–9	6–7	5–6	5–8	–
	1%	12+	13+	10+	15+	10+	8+	7+	9+	–

ასაკი 13:0 – 13:11										
	სხვაობის სიხშირე ექსტრემუმებში	რეცეპტული	ექსპრესიული	წერითი	პირადი	აკადემიური	სასკოლო საზოგადოება	ინტერპერსონალური ურთიერთობები	თამაში და თავისუფალი დრო	თავის გართმევის უნარები
რეცეპტული	16%	–	5	6	11	6	–	6	7	6
	10%	–	6	7	–	7	7	7	–	–
	5%	–	7–10	8–9	12–13	8–10	8–9	8–11	8–10	7–11
	1%	–	11+	10+	14+	11+	10+	12+	11+	12+
ექსპრესიული	16%	5	–	4	11	–	4	4	5	5
	10%	6	–	5	–	5	5	5	6	–
	5%	7–10	–	6–9	12–15	6–9	6–8	6–10	7–9	6–10
	1%	11+	–	10+	16+	10+	9+	11+	10+	11+
წერითი	16%	6	4	–	–	5	4	–	–	5
	10%	7	5	–	11–12	6	–	–	5	–
	5%	8–9	6–9	–	13–14	7–9	5–6	5–6	6–7	6–7
	1%	10+	10+	–	15+	10+	7+	7+	8+	8+
პირადი	16%	11	11	–	–	–	11	–	12	11
	10%	–	–	11–12	–	11	12	11–12	–	12
	5%	12–13	12–15	13–14	–	12–15	13–14	13–15	13–14	13–15
	1%	14+	16+	15+	–	16+	15+	16+	15+	16+
აკადემიური	16%	6	–	5	–	–	6	–	6	6
	10%	7	5	6	11	–	–	6	7	7
	5%	8–10	6–9	7–9	12–15	–	7–9	7–11	8–10	8–11
	1%	11+	10+	10+	16+	–	10+	12+	11+	12+
სასკოლო საზოგადოება	16%	–	4	4	11	6	–	–	4	–
	10%	7	5	–	12	–	–	4	5	–
	5%	8–9	6–8	5–6	13–14	7–9	–	5–6	6–7	5–6
	1%	10+	9+	7+	15+	10+	–	7+	8+	7+
ინტერპერსონალური ურთიერთობები	16%	6	4	–	–	–	–	–	4	–
	10%	7	5	–	11–12	6	4	–	5	5
	5%	8–11	6–10	5–6	13–15	7–11	5–6	–	6	6
	1%	12+	11+	7+	16+	12+	7+	–	7+	7+
თამაში და თავისუფალი დრო	16%	7	5	–	12	6	4	4	–	–
	10%	–	6	5	–	7	5	5	–	4–5
	5%	8–10	7–9	6–7	13–14	8–10	6–7	6	–	6
	1%	11+	10+	8+	15+	11+	8+	7+	–	7+
თავის გართმევის უნარები	16%	6	5	5	11	6	–	–	–	–
	10%	–	–	–	12	7	–	5	4–5	–
	5%	7–11	6–10	6–7	13–15	8–11	5–6	6	6	–
	1%	12+	11+	8+	16+	12+	7+	7+	7+	–

ასაკი 13:0 – 13:11										
	სხვაობის სიხშირე ექსტრემუმებში	რეცეპტული	ექსპრესიული	წერიითი	პირადი	აკადემიური	სასკოლო საზოგადოება	ინტერპერსონალური ურთიერთობები	თამაში და თავისუფალი დრო	თავის გართმევის უნარები
რეცეპტული	16%	–	6	6	11	–	6	6	8	7
	10%	–	7	7	–	8–11	–	7	–	–
	5%	–	8–9	8–9	12–13	12–13	7–10	8–10	9	8–9
	1%	–	10+	10+	14+	14+	11+	11+	10+	10+
ექსპრესიული	16%	6	–	6	10	–	6	–	–	5
	10%	7	–	–	11–12	10	7	6	7–8	6–7
	5%	8–9	–	7	13	11–13	8–11	7–11	9–10	8–9
	1%	10+	–	8+	14+	14+	12+	12+	11+	10+
წერიითი	16%	6	6	–	10	–	4	5	–	–
	10%	7	–	–	11–12	10	5	–	–	4
	5%	8–9	7	–	13–14	11–13	6–9	6–9	6	5–6
	1%	10+	8+	–	15+	14+	10+	10+	7+	7+
პირადი	16%	11	10	10	–	8–9	–	10	12	11
	10%	–	11–12	11–12	–	–	11–13	11	–	–
	5%	12–13	13	13–14	–	10–14	14	12–14	13	12–13
	1%	14+	14+	15+	–	15+	15+	15+	14+	14+
აკადემიური	16%	–	–	–	8–9	–	–	7–8	10	9–10
	10%	8–11	10	10	–	–	10	9	11	11
	5%	12–13	11–13	11–13	10–14	–	11–13	10–12	12	12–13
	1%	14+	14+	14+	15+	–	14+	13+	13+	14+
სასკოლო საზოგადოება	16%	6	6	4	–	–	–	–	–	–
	10%	–	7	5	11–13	10	–	5	6	4
	5%	7–10	8–11	6–9	14	11–13	–	6	7–8	5–7
	1%	11+	12+	10+	15+	14+	–	7+	9+	8+
ინტერპერსონალური ურთიერთობები	16%	6	–	5	10	7–8	–	–	4	4
	10%	7	6	–	11	9	5	–	5–6	5
	5%	8–10	7–11	6–9	12–14	10–12	6	–	7–8	6–7
	1%	11+	12+	10+	15+	13+	7+	–	9+	8+
თამაში და თავისუფალი დრო	16%	8	–	–	12	10	–	4	–	4
	10%	–	7–8	–	–	11	6	5–6	–	5
	5%	9	9–10	6	13	12	7–8	7–8	–	6–7
	1%	10+	11+	7+	14+	13+	9+	9+	–	8+
თავის გართმევის უნარები	16%	7	5	–	11	9–10	–	4	4	–
	10%	–	6–7	4	–	11	4	5	5	–
	5%	8–9	8–9	5–6	12–13	12–13	5–7	6–7	6–7	–
	1%	10+	10+	7+	14+	14+	8+	8+	8+	–